

له چاپکراوه کانی کۆزی زانیاری کورد

فرهنگی لک و لوز

دانان و کۆکردنهوهی :

مه میدی سینه و په ناھ

لبنوان و بهراوردکردنی

مه حموو زامدار

چاپخانهی کۆزی زانیاری کورد

بهغدا - ۱۹۷۸

له چاپکراوه کافي کوزي زانيارى کورو

فرهنگي لک و لوژ

دانان و نوکر دنموي :

مه ميدي نيزه و پناه

لينوان و بهراورد کردني

مه حمو زامدار

چاپخانه ي کوزي زانيارى کورو - بهندا

۱۹۷۸

سین مطبوعات الجمع العلمی الکروی

قاموس
(ك) و (لر)

جمعه : حمید ایزدپناه

تحقیق و مقارنتہ : محمود زامدار

مطبعہ الجمع العلمی الکروی

بفداد - ۱۹۷۸

خوینەری هیترا :

دوکتۆر (بهرام فرەوشی) ئەندامی دەستەیی بەزۆیە بەری ئەنجۆمەنی (ایران باستان) بەم چەند وشەییە فەرھەنگە کە دەکاتەووە و دەڵێ :

« دیالیکتە ئێرانییەکان پێژ لە گەنجینەیی زۆر گەورەیی ئەدەبیات ، کە لە سەرمايەیی بە زرخیی مەعنەوئیی ولاتە دێرینە کەمان و پاشماوە شارستانیە گەورە کەیی ماوەتەووە ، ئەو سەرمايە گەورەییە - بە داخەووە - بەرە بەرە وا لە دەس دەچێ و بە تییەزینی رۆژگار دیالیکتە کۆنەکان دەکوژیتەووە و لە بیر دەچنەووە . . . یەکنی لە ئاماژە کانی ئەنجۆمەنی (فرهنگ ایران باستان) کوکردنەووە و پاراستنی ئەو دیالیکتەنەییە (۱) . . . کتییی فەرھەنگی لوژی یە کەمین کتییی زنجیرەیی دیالیکتە ئێرانییە کانە . . . هیوای ئەووە هەییە کە ئەنجۆمەن بتوانی دیالیکتە ئێرانییە کانی تریش ، کە چەند سەدیکن ، کوکرتەووە و بلاویان بکات (۲) زۆر سوپاسی دوستی زانامان کاک دوکتۆر

- (۱) گەزان و سۆزان و ساغکردنەووەیی دیالیکتە کانی کوردی (دایک) مەزترین و کوردانەترین کاریکە ، لە بەردەم ئەدیب و رۆشنبیر و زانایاندا .
- (۲) لە ئەنجۆمی تیکەلاری گمانی بە گیانیانەیی لۆزەکان لە گەل میللەتی فارس و لەبەر ئەووەیی ئەم میللەتەیی ، وەکو میللەتیکە گەورە و حوکمزان ، دەوری میژۆریانەیی خۆی دەبینێ . . . بۆیە زۆر شتی رۆژانەیی سیاسی و رۆشنبیری و شارستانی لە ئەم وەرگرتووە ، هەر وەکو چۆن ئەم دیاردەیی لە نیو ئیمەدا لە گەل برا عەرەبەکان هاتۆتە کایەووە ، هەر وەکو کوردە کانی کوردستانی تورکیا و کوردە کانی بەکتیی سۆفیت و سۆریایش .

(منوچهری ستوده) ماموستای زانستگا ، دهکەین که له کاری ناسینی
دیالیکته ئیرانییه کاندای ماموستایه کی بی وینه به و کتیبی فەرهنگی لوژیش
له ژیر چاودیری ئەواندا ، ناماده و ریک و کۆک کراوه . ههروا سوپاسی
کاک (ههمیدی ئیزدی په نا) یس دهکەم ، که دیالیکتی زگماکی خوی
کۆکردۆتهوه و له سازکردنی ئەم فەرهنگه دا زۆر رهنجی کیشاوه ، هیوادارم
که درێژه به کاری سودمه ندی خوی بدات .

سوپاسی خاتونی خیرخواز (فەرهنگیزه گانه گتی) که خه رجی
چاپکردنی ئەو کتیبهی له سه رمایه ی خوالی خوشبۆ ، جه مشیدی یه گانه گتی
داوه ، سلۆم بۆ گیانی ئەو پیاوه خیرخوازه ده ئیرم .
ههروا سوپاسی دۆستی هونه رمه ند کاک (اکبر قطره دریائی) دهکەم ،
که ئەم کتیبه به یارمه تی ئەوان گه یشتۆته به رده ست .

سهره تا

له پاشا (زانا په کی !) دیکه ی (منوچهر ستوده) ناو دهقی سهره تا که
دهشکینې و بهم چه شنه ددهوئ :

« نریکه ی سهد و په نجا زاری جوئ جوئ له دیالیکته کانی (فارسی !)
که له ئیرانی گه وره دا ، تا ئه مزؤ بره ویان هیه ، چیگه ی سهرنج و
تیرامانی زمانناسانی نه وروپایې و ئیرانییه . . نه و دیالیکتانه هر له و کاته وه
که زمانی فارسی کون له باره گای هه خامه نشیه کاند ا بره وی هه بقو ، له و
زمانه دا زه رده شت پیغه مبهری ئیران گاته های ده توسی ، له و سهرده مه دا
که ساسانیه کان به زمانی په هله وی ددهوان ، له سهرتاسه ری ئیراندا هه بقون و
زمانی و توویژی تیره جیاجی کانی ئاریایی بقون . . گرینگی و نرخی نه و
دیالیکتانه له - به رده توسه کانی - هه خامه نشیان یا ئاویستای زه رده شت ،
یا توسراوه کانی په هله وی که متر نین . زمانی فارسی و زمانی ئاویستا و زمانی
په هله ویش روژی له روژان ، په ک له و دیالیکتانه بقون (۱) .

ههریه ک له و دیالیکتانه . پزن له وشه و تهرکیات و زاراهوی ره سه نی
فارسی و ههریه ک له وانه ده کری بؤ فارسی بینه کانگه ی ئیلهام به خش .
نه و دیالیکتانه له کو نیشه وه . نه دهب دؤستان په یوه ندیان پین نه بوه و

(۱) نیو سهده پین دهب ، گهلج وشه و دهسته واژه ی تازه بابته تی کوردی له رتی
گؤفار و روژنامه کانه وه ، که وتوته نیو زمانی نه دهبیمان ، که له نه نه ژادا
لوژین . . هه مان شتیش بؤ کرمانجج ژورؤ .

ئەديان و زانايان كە متر سەرنجيان داوونى ، رەنگە كۆتەرىن كەسىن كە
 بايەخى بەوان داوہ (مقدسى) جوغرافى زانى بە ناوبانگ بىن ، كە لە گەشتە كەى
 خۆيدا ، گەيشتۆتە ھەر شارى ، سروشتە تايەتە كانى ديالىكتى ئەو
 ناوچەيەى زۆر كورت و ساكارانە تۆمار كرده . . . يەك دۆ شەرح و
 تۆزىنەوہى كورت بە زمانى (طبرى) و يەك دۆ كىتب لە شىوہى (نصاب
 الصبيان) و چەند گۆرانىيەك بە ديالىكتە ناوچەيە كانى مەئبەندە جياوازە كانى
 ئىران گەيشتۆتە دەست ئىمە ، كە ناتوانىن ھىچ كامىكيان بە ليكۆلینەوہيە كى
 ورد و تەواوى ، يەكئ لەو ديالىكتە ناوچەيەانە دابىيىن . . . ئەگەر ئەوانە بخەينە
 لاوہ ، يەكسەر دەبىن بچىنە سەر ئەو ليكۆلینەوانەى كە بيگانەكان كردۆيانە ،
 يارمەتى لەو كارانە وەرگىرىن ، كە ئەوان لەو بارەيەوہ كردۆيانە . . . ئەو
 خەلكەى بەو ديالىكتانە قسە دەكەن ، لەبەر بۆنى ھۆيە كانى ھاتوچۆى
 ئەمژۆ ، لە كوئجى گۆشە گىرى ھاتونەتە دەرى ، نەك ھەر تەنيا سەر لە
 شارە گەورە كانى ئىران دەدەن ، بەلكو بۆ ولاتانى دراوسى و ئەوروپا و
 ئەمەريكاش پى ھەلدە گرن . . . لادىيى بە كى دۆرنشەين ، كە پارە و پۆلى نىە
 گەشتى پى بكا ، كە رادىوكەى دەكاتەوہ (زمانى ئەدەبى فارسى) كە لە
 پايتەخت باوہ ، دەيسى . . . لادىيى بە كى تر كە سەروكارى لە گەل دەزگای
 مېرىدا ھەيە ، نامە كانى خۆى بە زمانى باوى (پايتەخت) دەتوسى و لە گەل
 كار بە دەستانىش بەو زمانە (دەدوى) . . . رۆژى نىە كە رىبوار و جىھانگەز و
 فەرمانبەر و پشكەنرەكان و كار بە دەستانى تر ، لە مەئبەندەوہ نەچنە ھەمۆ
 ناوچە كانى ئىران و زمانى پايتەخت نەبەنە ئەو ناوچانە . . . زۆرى پى ناچى
 ئەو ديالىكتانە لە ئەنجامى ئەو پەيوەندىيانەوہ لە بايەخ دەكەون و پاش
 زەماتىكى كەم ، يەكسەر لە ناو دەچن .

ئەركى ئىمەيە ئەوہى بۆمان دەكرى ، ھەولى كۆكردنەوہى ئەو
 ديالىكتانە بەدەين و لە سەر زار و زمانانەوہ بيانھىيىنە سەر دەفتەر و كىتب و

له فهوتانی یه کجاری رزگاریان بکهین و ریگایهك بق توژینهوه و لیکۆلینهوهی
زمانی فارسی بکهینهوه . . . (۲)

قوسه تا ئهوه جیهی توانیوتی ، لهو بارهوه دریعستی نه کردوه و
جارو باریش یارمهتی لهو کهسانه وهرگرتوه . که په یوه تدیان به دیالیکته که
هه بوه . . .

قهره تکی لوزی ، چند سال له مه و بهر نامه ی دوکتورای کاک حهمیدی
ئیزدی په نا بق ، ئه و وهخته ی که به شیوه ی نامه بق ، نامه یه کی بهرچاو بق ،
چونکه به (امتیاز) هوه په سه ندکرا . . لهم چند ساله یشدا ، ئه و نامه یه پاراوتر
بو ، تا کو ئه مژۆ بو به کتییکی ریک و پیک . . (۳)

وانیه کاک ئیزدی په نا ، ته نیا ههر ئه م کتیه ی هه بی ، به لکو
لیکۆلینهوه یه کی زۆر وردی ، له باره ی ناوه جوغرافیاکان ، ری و شوینه کان ،
گۆرانی و مه ته له کانی لوزی و دیالیکتی قهره جه کانی لوزستانی شی کردوه . .
قوسه سه رکه وتنی ئه وان له خوا داواده کا ، هیواداره که ئه م دانراوانه
یه ک دوا ی یه ک چاپ بکرتین . .

(۲) لوز ، وه کوره چه له ک کوردن و سه ر به کوردن یا تا ؟ ئه مه یان کاری
میترو ئوسه لیها توه کانه و کاری یه کتیکي وه ک من نیه . . ئایا لوز خۆیان به
کورد ده زانن یا نا ؟ ئه مه یان کاری برا لوز ه کانه ، چونکه ئه وان باشتر
خۆیان ده ناسن . به لام ئایا دیالیکتی لوزی به شیکه له زمانی بهرگوشادی
کوردی یا نا ؟ ئه مه یان مه به ستی منه . . !!

(۳) فرهنگ لری (۲۳ x ۱۶) سم - ۱۹۶۴ - له بهرهمی (انجمن فرهنگ
ایران باستان) کۆکردنه وه ی حهمیدی ئیزدی په نا - چاپی فاروس - له
خه لانی سامانی جهمشیدی یه گانه گی که به ئه نجومه نی داوه ، یه ک هه زار
بهرگه کتیبی لێ چاپکراوه .

پیشگی

ئینجا مامۆستا حەمیدی ئیزدی پەنا ، بە پیشەکییەکی زۆر کورت و خێرا فەرھەنگەکی خۆی دەکاتەووە و دەلێن :

« زۆر لە مێژبو ، لە دەرفەتی دەگەژام ، تا بتوانم خزمەتی بە زادگا – زاینکە – کە ی خۆم بکەم ، بەختیارانە کاتی خویندتم لە کۆلیجی (الهیات و معارفی اسلامی) ئەم دەرفەتەم بۆ پێک هات . . لەسەر ئامۆژگاری و رینوینییە بە نرخەکانی مامۆستای زانا ، جەنابی دوکتۆر منوچەری ستودە ، نامەی دوکتۆرای خۆم بۆ کۆکردنەووە و لیکۆلینەووەی وشەکانی دیالیکتی لۆژی و لەکیم تەرخان کرد . . زیاتر لە دۆهەزار وشە ئەم دۆ دیالیکتە کوکرانەووە و بە شەرحتیکی کورتەووە ، لە بارە ی باری کۆمەلایەتی و جوغرافیای لۆرستان وەک نامەی دوکتۆرا پیشکەشی مامۆستای مەزن کرا . . دیسان بە هاندانی ئەوان بە دوای ئەو کارە کەوتم ، تا ئیستا توانیم ئەم کتیبە بە ناوی فەرھەنگی لۆژی پیشکەش بە هۆگرانی دیالیکتە ئێرانییەکان بکەم . . چەند مەبەستیکی تریش لە بارە ی جوغرافیا و ری و شوین و گۆرانێ و شیعەرە ناوچەییەکانی مەلەندی لۆرستان کوکراوەتەووە و ئامادە ی چاپن ، هیوادارم بە بلاوکردنەووەی ئەوان توانیبیتم خزمەتیکی بچۆک بە ولاتە ئازیزەکەم بکەم .

به دل سوپاسی خاتونی پایه‌برز (فهره‌نگیز یه گانه گتی) سه‌رۆکی به‌زیزی
 (انجمن ایران باستان) ده‌که‌م که خه‌رجی چاپی ئەم کتیبه‌ی داوه ، هه‌روا
 له ئەندامه به‌زیزه‌کانی ئەو ئەنجۆمه‌نه ، به‌تایبه‌تی دوکتۆر بهرامی فره‌وشی ..
 زۆر سوپاسی کاک اکبر قطر دریائی و هونه‌رمه‌ندی لاو کاک موساییان
 ده‌که‌م که له کاتی چاپکردنی ئەم کتیبه و ئاماده‌کردنی کلێشه‌کانیدا هاوکارییان
 کردم .. جگه‌رسۆزی و دلنه‌وازی هاو شاریه‌ی خوشه‌ویسته‌کانم و ئەو
 دوستانه‌ی که له و کاره‌دا میان هانداوه ، هه‌رگیز فره‌امۆش ناگرین (۱) .

« داخوا چه‌ند په‌سه‌ند ده‌کری و چۆن دیته به‌ر چاوان » .

(۱) هه‌مۆ شتیکی لۆز ، ئیسپاتی به‌گوردبۆیان ده‌کا ، زۆربه‌ی زۆری
 لیکۆلینه‌وه‌کانیش نه‌بانوانیوه‌ خۆیان له‌م راستیه‌ی لاتهراز بکه‌ن .. که‌چی
 هه‌ندی رآی سه‌رپیتی هه‌ندی له‌ رۆژه‌لاتناس و گه‌شته‌ره‌کان هه‌ن ،
 لۆز به‌گورد نازانن ... سه‌یر له‌وه‌دا نیه ، که‌ یه‌کتیکی وه‌کو ئۆسکارمان
 له‌ ئەنجامی هه‌ندی مه‌سه‌له‌ی زانستی زمانه‌وه ، یا له‌ ناشاره‌زایح خۆی ،
 یا هه‌ر مه‌به‌ستیکی تره‌وه‌ بۆیت ، ئەمه‌ بلیت .. به‌لام که‌ د. ک. فؤاد
 هه‌مان سه‌رنج و را‌دۆباره‌ ده‌کاته‌وه ، ئەمه‌یان جیتی نیگه‌رانییه‌ و به‌هیچ
 چۆره‌ به‌لگه‌یه‌کی زانستییه‌وه‌ به‌ند نیه .. بۆوانه (زانیاری - ۵ - ۱۹۷۲) .
 هه‌روه‌ها گۆقاری کۆز (به‌رگی دوهم - به‌شی یه‌که‌م - د. جه‌مال نه‌به‌ز) .

لورستان

که ماموستا ئیزدی په نا ، له و چند قسانه ی دهیته وه ، نه ویش
فهراموش ناکا که نویشکی له باره ی لور و لورستان و ریزمانی نه م دیالیکته
بخاته بهره ست و بلی :

« خاکی بهر فراوانی لورستان ، که وتوته رۆژنشینى ولاتى ئیران و
پارچه یه کی یه کجار گرنگی نه م ولاته یه . . وشه ی (لر) له کونه کتیبه کاندایه
شپوهی (لور) هاتوه . . خاوه نی (منتخب التواریخ) ی معینی ناو ، نه م
خاکی به لورى بچوک ناوبردوه . . مه لبه ندی لورستان شاری (خوزده
آباد) ه که قه لای فلک الافلاکی تیدا که وتوته تیوه راسته وه . . نه م ناوچه یه
هرچه ندیش تا نه مژۆ به باشی لیبی نه کولراوه ته وه به لام بایه خیکی یه کجار
زوری هه یه ، چونکه سه رزه مینی داب و ده زگا و خورده وشت و کونه زمانی
ره سه نه ، قه له مزه وی نه م زمانه له سنوری هه مه دانه وه ، تاکو نه هواز و
خوزستان ده کشیت . بقونی شوینه واری چاخی ماد به لگه ی شارستانى نه م
زمانه یه ، که نه مژۆ له کاتی هه لکه ندندا وه ده رده که وی . . سه رجه می ره گ و
ماکی وشه ی لورى بو دیر زمانه ده گه رته وه . . من بو ماوه ی پینج سال
خاریکی کوکرده وه ی (لورى و له کتی) بقیم و له باره ی داب و رسومات و
تاین و خورده وشتی کومه لایه تی نه م ناوچه یه نه رکیکی فرم کیشاوه و
سودیکی زوریشم بهر که وتوه . . (۱) »

(۱) من له و باوه زده دام ، که نه م فهره دنگه زور ناته واوه و هه مۆ شتیکی سه ر
به م دیالیکته ی تیدا تو مار نه کراوه . . .

له لوژستاندا ، دۆ دیالیکتی سه ره کتی بهرگویی ده که وی :

۱- لوژی : که دیالیکتی مروقه کانی مه لبه ند و تا کوتای سنوری
باشور و روژنشین و روژه لاتی ئیرانه .

۲- له کتی : که دانیشوانی باکوری ئەم ناوچه یه پتی ده دین .

له تیوان ئەم دۆ دیالیکته دا ، هه ندی ورده جیاوازی هه یه که له م
فه ره نکه ما ده سنیشانم کردوه ، سه رباری ئەم دووانه ش شئوه یه کی تر
به ناوی (کیوه لی - کاولی) هه یه و تایه تیبه به و مروقانه ی که ئیشیان
چاوشی و سازنده یی به . . . نیسه ت به وشه کانی لوژی ، من هه ویکی زورم
داوه ، تا له فارسی نزیکی بکه مه وه . هه رکاتی که وشه یه ک هاتبته به رده م و
به فارسیه که ی هاوتای مانا که یم بۆ نه دۆزیبته وه ناچار به چه ند عیاره تیک
روتم کردۆته وه . (۲)

---

(۲) ئەمه شیان به لکه یه کی راسته و خۆی ، سه رازادی ئەم دیالیکته کوردیه یه
له فارسی . . بۆ هه مان مه به ست چاوی به دوا لابه زه ی (لغات محلی)
دیوانی بابا تایه ری هه مه دانیدا ، بگێزه . . !

ئىنجا . . !

ھەممۇ ئەو زانىبارىيانەي كە تا ھەلھاتنى خۆرى سەدەي يىستەمىش ، لە بارەي دىيالىكت و يىچوۋە شىۋە كانى لوزدەۋە ، كۆكرابوۋە ، تەنيا (۸۸) وشە بۆ . . ئەمە و سەربارى چوار پارچە شىمىرى شىۋەي (بەختىارى) كە «لاياردى» رۆژەلاتناس دەسنۆسى كىردبۆن ، جگە لەو (۳۰) وشەيەش كە «ھۆنۆم شىندلەر» لە بارەي ئەم دىيالىكتە پاكئۆسى كىردبۆن . .

تا ئىستائىش گەلى ئىكۆلىنەۋەي جۆر بەجۆرى زانىستانەي رۆژەلاتناسە كانى ۋە كۆ (مالكۆلم - ھازل - لىرى - لىرخ - براون) بە قەناعەتتىكى مەوزو غىيائەۋە ، كوردايەتتى لوز و يەكئىتتى بنەچە كىيان لە گەل كوردا ئامىتتە دەكەن . . سپازەرى پروفىسۆر لەو باۋەزەدايە ، ئەو مىللەتەي (لولو) ناۋ ، كە لە ناۋچەي زەھاۋ و شارەزۆر و سلىمانىدا دەژيا ، بنەچەك و باۋ و باپىرانى لوزى ئىستان . . (۱)

ئەو تۆژىنەۋەيەي كە دوكتۆر فرىج لە بەرلىن بە چاپى گەياندوۋە دەلتى : « لوز بەشىكەن لە كوردى ئىران ، كوردە كانى ئەم ولاتە - لە زۆي زمانەۋە - دۆ بەرەبابى گەورەن ، چ ئەۋانەي بە كوردى موكرىاننى و كرمانجى سەرق دەئاخىن . چ ئەۋانەي بە كوردى لوزى دەدوئىن . . جگە لەو پەيوەندىيە بئەۋانەي كە لە ئىۋان ئەم دۆ بەرەبابەدا رەگى داکوتاوۋە ، گەلى

(۱) بەشى ھەرە زۆرى ئەم زانىبارىيانە لە (گۆفارى كۆز - بەرگى دوۋە - بەشى دوۋە - اللرواللىستان - على سىدۆ گۆرانج) ھەلئىنجاۋە .

په یوه ندى دیکه ش ، هەر له خووره وشت و نهریته وه بگره ، تا سایکولوژییه تی
هاوکویان ، هەر زور زهق و دیاره ... (۲)

سه ره زای نه مهیش ، گهلې له و لیکولینه وانهی که له روژهلالت خویدا
توسراو ته وه ، په نجه نمای نه م راستیه ده که ن . له بهرگی یه ک و دوی
توزینه وهی فیلولوژیای ئیران (۱۸۹۸ - ۱۹۰۰) دا هاتوه و ده لې « نزیکی و
بهندیواریه کی یه کجار به تین له ئیوانی لورزی و کوردیدا ههیه ، به چه سنی
ده توانین راسته و راست بلین : نه م لورزییه به شیکه له زمانی
کوردی ... » (۳)

میزوتوسی گه وهی عوسانلی (احمد جودت) و هه روا (ریچ) ی
ئینگلیزیش له و باوه زده دان که : « لور و بهختیاری و له ک و گوران به شیکن
له نه ته وهی کورد ... » بهرگی پینجه می ژماره (۳۴) ی ئینسیکلوپییدیای
تورکیس ، نه وهی فدراموش نه کرده که : « هندی زمانان له و بزوایه دان ،
که دیالیکتی لورزی و بهختیاری ، سه ره به زمانی کوردیه ، نه م دق دیالیکتیش ،
پتر له گر قوی کوردی باشقوره وه نزیکتره ، تا گر قویکی دیکه ... » (۴)

نه م زمانهی ئیمه ، که نیشانه ی ره سه نایه تی و بیرکرده وه و مازه ی
پستی نه ته وه که مانه ، به شیکه له زمانه ئیرانییه روژاوا یسه کان ، که تا به

(۲) به زای من نه مه فدره نگیکی سه ره به خو نیه ، به لکو به شیکه له
دیالیکته کانی زمانی دایک و بو پاشه روژی فدره نگیکی تیکرای کوردی
سودیکی فره ی لی وهرده گیری .

(۳) وشه ی (لور) ههروه کو دانهری کتیبی (بهرگوزیده) ی فارسی ده لې .
ماناکه ی به کوردی (شاخی بزچه دارستان) ده گه به نې .

(۴) ههروه ک چو ن لای ئیمه - کوردستان عراق - و ده ور و بهریدا
زوربه ی دیالیکته کان خو یان ده نویسن ، نه ناوایش له ئیرانا و هه ره یه که
له سه ره بارچه خاکیکا جی نشین .

روژی ئەمرویش دەگا ، هەر بە زیندویتی و هەر سەربەخۆ ماوەتەووە و هەمو
 خاسیەتی سەربەستانەیی خۆی لە تەك خۆیا هەلگرتووە و لە رۆی
 لیکسیکۆلۆژی و واتاناسی و ئەتیمۆلۆژی و فریزیۆلۆژی و فەرھەنگ و
 فیلۆلۆژیایش ، قەوارەپەکی سەربەخۆی ھەبە (۵) و زانستی ھاوچەرخانەیی
 زمانیش ، بەوپەڕی شانازییەووە . لە بەردەم ئەم راستییەدا لەنگەر دەگری و
 ھەروەك چۆن دیراساتی ورد و جۆراوجۆری ئەم دواییە ئەمەیی
 ساغ کردۆتەووە .

تا ئیستا گەلی لەو نەخشانەیش کە بۆ گرۆپی دیالیکتە جیاجاکانی
 زمانی کوردی کراوە و ھەریەکەیان بە چەشنی دابەشکراون ، ھاوسەنگی و
 رەسەنایەتی و یەکییتی ئەم زمانەمان بۆ وەدەردەخەن و پەردە رەشەکان
 سەرەنداز دەکەنەووە . . . . نزیکەی (۴۰۰) سالی بەر لە ئەمرو شەرەفنامەیی
 بەدلیسی ئەم زمانەیی کردووە بە چوار بەشی مەزن : (کرمانج - لور -
 کەلھۆز - گۆران) مینۆرسکتی و توفیق وەھبێ و ئەمین زەکی و مەکەنزی و
 کوردۆتیف ، ھەریەک بە چەشنی . . . دوکتۆر کمال فؤاد و شیخ محمدی
 خال و دوکتۆر ئەوژەحمانی حاجی مارف و دوکتۆر عزالدین رەسول و
 دوکتۆر امین موتابچی و گەلیکی دیکە لەم مەسەلەییە دوواون . . .
 دابەشکردنەکەیی لیژنەیی لیکۆلینەووەیی زمانیش - لە کۆژی زانیاری کورد-
 بە پیتی نەخشەییەکی جوغرافیاییەووە ، کردۆیتی بە سنی بەش (زارەکانی
 سەرق - زارەکانی ناوہزاست - زارەکانی خوارق) کە من بەلامەووە ئەمەیان
 - لەبەر گەلی شت - زۆر دلگیرتر و سەربەزترە . . . (۶)

(۵) بزوانە (وشەیی زمانی کوردی - دوکتۆر ئەوژەحمانی حاجی مارف -)
 ھەروا (فۆنەتیکی زمانی کوردی - محمد امین ھەورامانج) .

(۶) ئیمە کە دەلیلی - لە رۆی جوغرافیا و میژوووەووە - (لورستان) مەبەستان
 لەوہ پتر نیە گەر بلێین (موکریان) یا (سۆران) یا (بۆتان) یا
 (ئەردەلان) . . . تاد

بئگو مان زۆرى دىيلىكتە كانى كوردى ، ماناي ئەو نە ، كە ئەم كورده
 مىللە تىكى پىچىپچىز و بىن سەروربەر و زمائىكى پىسوك و سەر بەخۆى نە ،
 چونكىم دياردهى (دىيالىكت) لە ھەر زمائىكا و لە بەر روشنائى بەخششە كانى
 دەستورى زانستى زماندا ، دياردهى كى مېزويج و شارستانىيە و چ دەخلىكى
 ئەوتۆى بە بۆن و مان و يە كىتى نەتەو و نە نە . . دىيالىكت لە بەر روشنائى
 زانستدا ئەو كۆمەلە خاسىيەتەى زمانە كە سەر بە دەور و پشتىكى تاييەتتە ،
 ئەو دەور و پشتەش بەشئىكە لە دەور و بەرىكى فراواتر و تىكترتر كە گنت
 دىيالىكتە جۆراو جۆرە كان دەگرته خۆى . . پەيوەندى تىوان زمان و
 دىيالىكت وەكو پەيوەندى تىوان (گشتىيە بە تاييەت) و (دايكە بە رۆلە كەى) . .
 «ئەو خاسىيەتەى كە شئو وە زمانىك لە يە كىكى تر - تارادەين - جيا دە كاتەو و ،
 بەندە بە دەنگ و بە جۆرى دەرىزىنى ئەو دەنگ و بە جۆرى گۆ كوردنى
 مۆسقاىچ و بە ياسا كانى ئاوتتە بۆن و عەملا ندنى تىوان دەنگە ھاوچەشنە كان ،
 وايش دەبى جياوازيە كە لە رۆى مۆرفۆلۆژى و سەنتىكسىيەو و رەبەدات» (۷)
 بەلام ھەمو دىيالىكتە كان لە زۆر بەى زۆرىنەى كۆنە وشە و مانا كاندا يەكن ،
 ھەر وەكو چۆن لە جۆرى دارشتنى رستە و لە راناو و ژمارە و ناوى نىشانە و
 پەيوەندى و ئامرازى پەيوەندى تىوان رستە كاندا يەكن . . تاد .

بە بارىكى تر « دىيالىكت جۆرىكى تاييەتتە ئاخاوتنە ، كە كۆمەلە موقىيىكى
 تىو ناوچە يەكى ديارى كراو بە كارى دەھىنچ و لە ئەنجامى چەند دەساوئىزىكى
 تاييەتتە و وەيش سەر ھەلدەدا » (۸) وەكو : لىك خىشانى زمانى ، بە چەند زمائىكى
 دىكە و پىكەو و ترشان و تىك چۆزانيان ، ھەر و بەرگوشادى روپتوى خاك و
 دواكە و تنى ھۆى ھاوچۆ كوردن و بە يەك گەيشتن (۹) سەربارى ئەو

(۷) بزوانە كىتىيى - علم النفس اللغوى - دوكتور نوال محمد .

(۸) بزوانە كىتىيى - مقدمة في علم اللغة - دوكتور محمود السمران .

(۹) دىيالىكتى لەك و لوز ، لە گۆ كوردن و فۆنئىتىك دەرىزىنا جياوازيە لە گەل

جياوازيبانهی که له ټیوان تاك و تاكینکا ههیه ، چ له گوگردن و جوړی دهنگ و دهسته واژه کانی و چ له هه لکه وتنی ژبیه کانی قوزگدا * * سهره زای نه وه پش هرچه نده ، په یوه نډیه مهغه وئ و کومه لایه تیبه کانی ټیو کومه لگایه کی ټیو یهك تاقه نیشتمان ، شیرازه ی بیچرئ ، ده ها پتر دیالیکته کانی زاوړئ ده که ن و لق و پهل و پو درده دهن و جياوازي له ټیوانیا په یدا ده بی ، نه مه و جگه له مه پش هرچه ند زمان له (نیشتمانی دایک) دؤر که و ټیوه و ئاواره بی ، نه وه نده ده بیته مایه ی په یدا بونی بیچوه زمانی جوړا و جوړ * * له بهر روشنایچ نه م راستیا نه شدا ، مه زترین دیارده یه کی ټیو زمان زمانی زیندؤ دیالیکتی (ناوچه یی) په که به مه سه له ی هر ټیما یه تی و جوغرافیاییه وه به نده * * هه روه کو چؤن له ټیوان له هجه جياجیا کانی سوریا و جه زایر و عه دندا هه یه ، هه روه ک چؤن له ټیوانی شیوه زمانی به غدا و چبایشا به دی ده کرئ « هه روه کو چؤن له شیوه زمانه کانی ټینگلیزی له نده ن و کؤرویل و واشتنه ن و ئوسترالیا و باشؤری نه فه رقیادا هه یه (۱۰) هه مان شتیش له زمانی کوردئ ناوچه کانی دیار به کر و سلیمانئ و کرمانشادا هه یه و دیاره * * *

بیگومان دیالیکت له نه نجامی هه ندئ هو ی چینایه تی و کومه لایه تیبه وه گوژانی به سه را دئ و جوړی ئاخوتنی ده گوژئ * بو نمونه : قسه ی — له هجه ی — روشنیان غه یری قسه ی مه لا و کاسبکار و جوتیارانه « قسه ی قوتایانی زانستگه ی ئوکسفؤرد غه یری قسه ی کامبور دگه » (۱۱) به لام له ئاخوتن و جوړی وشه و ته رکیبی دهسته واژه ده ربزینا په کن * (۱۲)

دیالیکته کانی تر دا هه یه ، که له نه نجامی گه لئ هو ی شارستانئ — سیاسئ و روشنیرئ — و جوغرافییه وه که وتؤته وه .
 (۱۰) گوژاری الادیب المعاصر — ژ ۱۳ — دوکتؤر صالح مهدی — ۱۹۷۵ .
 (۱۱) هه مان سه رچاوه .
 (۱۲) سهره زای نه وه پش زؤر به ده گمن ریک ده که وئ ، دوکه س هه بی وه کو

تا ئیستا بۆ ئەم مەسەلە پە گەلئ پیلە ی توند و تیژ سازدراو ، سەرەزای ئەمەیش (کات) دەوریکی دیاری تیدا دەبینئ ، چونکە ھەر کۆمەلئ لە کات و زەمانە پەکی دیاریکراوا ، جۆرە - ئاھاوتئیکئ - ھەپە و لە ئەو دە پئیش خۆئ و دوای خۆئ بە دەرە . بۆ نمۆنە : زۆر وشە ی کۆئ کوردئ ، لە کاتئ خۆئدا بە جۆرئ گۆدە کرا ، ئیستا بە چەشنئیکئ دیکە . . . بیگومان زمانئ کە لە شاعیرئیکئ وەکو (نالئ) لە زمانئ (گۆران) ی شاعیر جیاپە . . . گەلئ لەو وشە و دەستەواژانەش کە لە کاتئ خۆئدا ، جۆرە مانایەکی ھەبۆ ، ئیستا یا بە تەواوئ فەوتاو ، یا رەنگئ مانایەکی تر دەدەنەو . . . بەلام دەبئ ئەو ھەلنەبۆئردرئ کە : مەسەلە ی ریزمان گشتیان بە پە کەو دەلکئئ ، چونکە خاسیەتئیکئ نەگۆراو و درئزخایەنئ ھەپە . . . ھەر بەم پئپە و بە پئئ ئەم فەرھەنگە و بە پئئ ریزمانە کە ی ، ئەوا دیاردە و پە یو ھەندیە کانی مئزۆجئ و فیزیۆلۆگئ و جوغرافئ و سایکۆ کۆمەلایەتئیەو ، ئەم دیالیکتە دەکا بە بەشئیکئ ھەرە دیاری زمانئ زبندۆئ کوردئ . . .

ئەمەیان وا ، ھەر لە گەل داھاتئی چەرخئ تیکنۆلۆژئاش ، گەلئ وشە و زاراوئ سەر بە زانستە کانی پزئشکئ و ئاسمانەوانئ و ئابۆرئ و پئشەسازئ و داھئان و ھونەر . . . تاد ، ھاتۆتە ئیو زمانەو . . . بیگومان ھیچ زمانئیکئش - تا بە دیالیکتە کانیئ دەگا - لەم سەر زەمینەدا نە لە مەسەلە ی «دان و وەرگرتن» لاتەراز بئت ، تەنیا ئاوردانەو ھەیک لە شئوئ سلیمانی - کۆن و ئەمژۆ - دەتگە پەتتە گەلئ سەرەنجامئ ورد و بە تام و سەرەو . . . « ئیمە دەلئین ، شئوئ زمانئ خەلکئ ئئیسئیا جیاپەکی تەواوئ لە گەل زاری خەلکئ سەقلیدە ھەپە ، کە ھەردوکیان سەر بە زمانئ ئئتالیانئ ،

پەک ، ھەمۆ وشە پەک و رستە پەک گۆ بکەن یا دەری بزن ، ئەمئیش لە ئەنجامئ شوئین و پەلە ی خۆئندەوارئ و ھۆشەندئ و ئەندئشەو و جۆنئئئ دورستبۆئئ ئەندامە کانی ئاھاوتنەو .

هه مان شتیش بۆ پرۆئقسیایچی و فهره نسایچی که له بنجا له یهك زمان که وتونه ته وه ، هه مان دیاردهیش له شیوهی ویلز و بیرکشایری باشقوری ئینگلستان و کورویلی باشقوری رۆژاوا و شیوهی له ندهن « (۱۳)

جا نه گهر نه مه حالی هه مه زما تیکی زیندوی له بهر چاوی نه م جیهانه ییت ، ده نه وا هه مان شت له تیو زمانی ئیمه شدا دۆباره ده ییتنه وه ، هه روهك چۆن له م فهره نهك و باسه دا خوی ده نوینی ، که له باره ی دیالیکتی (لور) هه وه یه (۱۴)

★ ★ ★

لورئ نه مۆۆ ، بریتییه له چواربهش : (مامه سیینی - کیهو گیلو - بهختیاری - لورئ نه سل) (۱۵) *

۱ - خیله کانی مامه سیینی بریتین له : (رۆسته م - بهگش - جاوی - دوژمن زیاری) *

۲ - خیله کانی کیهو گیلو بریتین له : (بههمی - بههره هه دهی - تیبی - بویر - نووی - گوروم - باوی - شیر نه لیج - یوسفی - شاروی - نه هه دهی - تبه کویتی - نه وشار ... تاد

۳ - خیله کانی بهختیاری - لورستانی بزورگ - بریتین له : (چارلنگ - ههفت لنگ) *

(۱۳) هه مان سه رچاوه ی پیشۆ .

(۱۴) دیالیکتی سلیمانج ، له م ماوه درێژه ی بهخشی به جهرگانه ی دا دهوری خوی زۆر به کارامه یج بینوه و تا راده یه کیش پوکاوه ته وه ، بۆیه ده بی له ژیر سایه و بهخشی نه م دیالیکته ره وانهدا ، زۆر زانایانه و شاعیرانه و سپۆزانه به وشه و فریزی دیالیکته کانی تر موتوربه بکریت تا زمانی ستاندارتمان پتر ره گ دابکو تی و بزاخ . !

(۱۵) له وانیه له گه ل برایه کی لور ، له یهك حالی بۆن توژی زه حمهت بی - له قسه کردنا - به لام نه مه نه وه ناگه یه نج که سه رتا به پای فهره نه کی نه م دیالیکته سه ر به زمانی کورد ئیه ، هه روه کو چۆن لیره دا نیشان دراوه .

۴ - خیلہ کانی لوڑی ئەسل - فەیلج - بریتین لە : (دلخان - ئامیلە - سیلە سیلە - بالاگریوہ) :

ئا - (دلخان) بریتییە لەم لقانە : (کالەوہند - تیوہتەند - مومنە - ریشەوہند - بەخبەوہند - چوارچی) *

ب - (ئامیلە) بریتییە لە : (کوشکی - زیودار - قاترچی - ئومەرابی - میراخوڑ) *

ح - (سیلە سیلە) بریتییە لە : (ھەسنەوہند - قولیوہند - یوسوہند)

د - (بالاگریوہ) بریتییە لە : (پاپج - رەشتو - ساکی - دیرکەوہند) *

سەرەزای ئەم خیلەساتانەش ، ھەر لە باکووری لوژستاندا ناوچەیی ھەییە (لەکستان) و خیلە کانی (لەک) ی تیدا جێنشینە و بریتین لەم لقانە : (زەمد - مافج - باجلان - تەزخان - سەسەلە - دەلوہند - زەندەگیلج) کہ شیوہی زمانیان لە کوردییە ستاندارتە کہ نزیکترە تا لوژ (١٦) .. جگە لەمەیش لە ئیو فەیلییە کانی لوژستانی بچۆکدا ، گەلێ خیلێ پەراگەندە ی کوردی وەکو : (مەھکی - ھیلان - شوان) ھەن * لە ئیو عەشیرەتە کانی لوژستاندا ، کہ لە پۆریکی یە کجار بە نرخ و رەوان ، لە چیرۆکە شیعەر و فۆلکلۆر و گۆرائی و حیکایەت و داستانی شیعرییانە ھەییە .. لەوانە ی کہ ھەر لە کوئی کوئەوہیش بەم دیالیکتە شیعریان چزانیدی : (مەلا پەریشان - بابە تایەری ھەمەدانج - حسین قولی خان - نەجیە مامەسینی - دەفتەری - فەیزی - ئیزدی - عەلی ئەسغەری نەھاوہند - شیخ خەلی ئەکبەر - غولام

---

(١٦) بە قەد نزیکج کرمانجی ژۆرۆ ، لوژ لە ستاندارتە کہ نزیکە .. خو کہسی کہ مبینای وایش نیە بتوانی بلج : کرمانجی ژۆرۆ شالقیکی یە کجار مەزن و چەلەنگی کوردی نیە ...

رهزا - میرنه ورۆز - خانه مه نسۆر - شاکه - مه لا شه فچی - مه لا نه وشاد - نویره کولینتی - خه له که - باله - تاد (۱۷) . . . خۆ ئه گهر بکری به زای هه ندی میژۆتوس و میتۆلۆژیست و کوردناس و لۆژناسه کان ، شیوه زمانی (گۆران) یش سه ره به دیالیکتی لۆز بچ ، ئه وا بیگومان به خشش و به ره مه می ئه م دیالیکته ، هه چی له دیالیکته کانی دیکه ی کوردی که متر نیه ، گهر ده سزۆتر نه بی ، وه کو : (قوبادی - مه وله وئ - کۆماسی - سه یدی - وه لی دیوانه - و گه لیکی تر . . .

ئه وه ی لی ره دا ده بی بخریته بهر چاوان ئه وه یه که دیالیکتی لۆز ، له رۆژی ئه مۆیدا ده بی به :

۱ - دیالیکتی لۆزی گه وره که : (مامه سینی - کتیه گیلو - به ختیار) ده گریته خۆی (۱۸) .

۲ - دیالیکتی لۆزی بچۆک که سه رتا پای ولاتی فه یلی یا پشتکۆ به خۆیه وه ده گریته (۱۹) .

(۱۷) بزوانه کتیبی (الاکرد الفیلیون فی التاریخ) - محمد توفیق وردی .
 (۱۸) تیره ی رواو - ریبوار - یا (مه لخه تاوی) که به په رش و بلاوی له ده وره به ری کۆت و ئابادان و به دره و جه سان و دیاله و حیلله و نه عمانیه و موسه یه ب و کۆفه و خۆزه م شه هر و ئه هوازدا ده ژین ، به شیوه یه ک ده دوین هه م کورد و هه م عه ره ب لیان تی ده گا ، وه ک :

کوشتنه م : کتلونی
 سه رم بزین : ذبحونی

یا نه وه کو :

یا شیخ یا شیخ یا (توژمال)

یه ک توشم هات (فد رجال) . . . تاد

به لام که له گه ل عه ره بی کا قسه ده که ن ، ئه وا به عه ره بی و وه کو ئه وان ، که چی له نیو خۆیا نا به م شیوه یه ده دوین . . . !!

(۱۹) بزوانه قامۆسی زمانی کوردی - ل ۴۳ - ۴۴ - عبدالرحمن زه بیحی .

ئەم فەرھەنگەش ، سەرەزای ئەوہی بەرپەرچدانەوہیہ کی مەیدانی
— کەم تا زۆر — زانستانەییە ، لە ھەمان کاتیشا راستی قسە و بۆچۆن و
پەرۆرا و گوشتە نیگای رۆژەلاتناس و کوردناس و زاناکان دەسەلسینی و
پەردە لە سەر کونجیکی دیکە ی تاریک و نوتەکی ئەم مەسەلەییە
ھەلدەداتەوہ .••

بە دۆریشی نازانم یەکیکی تری بۆ ھەلکەوئی و لایەنەکانی دیکە ی ئەم
دیالیکتە و پەییوەندی بە دیالیکتەکانی دیکە ی کوردی سەنگ و سوژن و
دیراسە بکات (۲۰) .••

یگومان مەبەستی بەر و دوای منیش لەم ھەوئەدا ، ھەم
بەرپەرچدانەوہی (انجمن ایران باستان) ە و ھەم ساغکردنەوہی نەژاد و
رەچەلەکی کوردانە ی ئەم تیرە و ھۆزانە ی لۆستانە ، دیارە زمانە کەش —
دیالیکتە کە — باشترین بەلگە یە کە .

ئیمە میللەتیکین ، پیدایستییەکی زۆرمان بە خۆناسین و خۆناساندن
ھەییە ، دۆر ئیە خەمی ئیمە لە خەمی خەلکی تر زاخدراو تر بی ، خۆ ئەگەر
لەمەولا ئیمەش بین بە خەمی خەمانی خۆمان ، ئەوا بە راستی : لە
فەلسەفە ی ژانی قۆل و پاك و مروّفانە لامان نەداوہ .

مەحمود زامدار

بەغدا — ھەولێر — زستانی — ۱۹۷۷

(۲۰) زۆر ھەوئە دا ، لۆژیکی شارەزا بدۆزمەوہ ، تا کۆلک و مۆی ھەندی
پرسیار و سەرئەج دەھا باشتر لە یەك دابزبکەم . . رۆم لە یەك دۆ کەس
کرد ، بەلام لە بەر زۆری (کار) یان نەیان پەرژایە سەر ئەم (کارە ی کە
لە گشت (کاری) کاریگەرتر و نەمرترە .

- * -

فارسی	کرمانجی خوارو	لوری
روستا . چند چادر سیاه روستائی گرد هم . حقه باز . شیاد . بیماری سفلیس . سرانجام کار . عاقبت . آخوند . طبقه روحانی . مقدار آردیکه آسیابان پس از آردکردن گندم یا جو ، پاپت انعام میگردد . سریش جائی در آسیاب که آرد از میان دو سنگ در آن میریزد . نوعی الك است که تور آن از میباشدو این نوع الك را کولیها درست میکنند و برای بیختن آرد و چیزهای مشابه آن مورد استعمال دارد . آهسته . آرام . آرواره . لئه . آرواره بالا . لئه بالا . آرواره پائین . لئه پائین . هوا و گاز معده که با صدا از دهان بیرون آید .	نابادی : چادر نشین ، ناوهداتی نابارتی : فیلباز نانشهک : ناته شیخ ، سفلس ، ناگره . ناخرسه ر : سه رهنجام ، کوتایج ناخون : ناخون ، ناخوند ناردبه هره : مزه ی ناش ، ناردده باره نارد زرشک : بزوش ، بزویش ناردلوق : ناردده لان ناردیز : ناردزیز نارم : هیمن ، نارام ، نوقره نارو : چه ناگه ناروبالا : لاشه ویلاک ، شه ویلکه ناروهار : مهلاژو ، مهلاژک ناروغ : قزقینه	

(*) بیگومان نهم جوره دهنگانهش که له جیهازی قوزگه وه دهرده چن (نه -
ئو - ئو - ئی) لهم شیوه زمانه دا ههیه . . . !

ناز : هیتز ، توانا ، ههژهت

نازا : نازا ، ساغ ، بههیتز

نازاییه : ساغبووه ، بههیتز بوه

نازاکرده : نازادکردن ، چارهکردن

نازگه : جوّره چیئیتیکه که له گیایهک

که ناوی نازیکهیه و ههویرترش

دورست دهگرا .

نازگار : یهک دواي یهک

نازیی : یهکسهه ، زوبهزۆ

ناز : روی کلاش

ناژناژکی : باویشک

ناژناژکی کرده : باویشکدان

ناساره : ههساره ، ئهستیره

ناسهر : ناواخن ، ئهستار

ناسهق : ناسمان

ناسهقورمه : گرمه ی ههور

ناشیر : شهنه و شهغره

ئاغل : ئاخهل

نافرهت : نافرهت ، ژن

نافهروی : نافهترین

نافهویه : خولقاندن

ناکله : ناگره ، سوسه نهکج

ناگول : فیئل ، تهله که

نالاکو : جوّره نامرازیکی ناسنیی

دهسکداره که بۆ بژارکردن

بهکاردیت .

ئالهت : بیهر ، ئالهت

ئالهت فرهنگی : بیهری سهوز

ئالدهنگ : بهژه کلا

نیرو و توانایی جسمی .

سالم . بی عیب ، بهبودی .

بهبودی یافتن .

معالجه کردن مریض .

نوعی آش که سابقا از گیاهی

صحرائی . به این نام و خمیرمایه

درست میکردند و ترش مزه

بوده است .

پیایی .

قورا .

نوعی دوخت . نوعی تخت

گیوه است . آژیه .

خمیازه .

خمیازه کشیدن .

ستاره .

آستر .

آسمان .

تندر . رعد .

وسيله ايکه خرمن کوبیده را بسا

آن باد میدهند .

محلّی که گوسفندان را در آن جای

میدهند .

حفتی است که برای زن بیوه

تهیدست و بیچاره بکار میرود .

آفرین .

آفریدن .

سفلیس .

حقه . نیرنگ .

وسيله ايکه از آهن درست

شده است و دسته چوبی دارد و

با آن و چین میکنند و علفهای

هرزه را از زراعت برمیکنند .

فلفل .

فلفل سبز .

ولگرد .

نالشت کرده : گۆزین . نالشت ،

عوض کردن .

بژاردن

نالونهك : خانوچكه

چار دیواری موقتی که معمولا برای کسانیکه از بوستان یا زراعت نگیبانی میکند میسازند .

ناماده : ناماده

ناموخته : نامیته ، تیکه‌لاو

حاضر . آماده .

ناهویر : ناخوژ

آموخته . عادت کرده .

ناهنروا : ناسنکیش ، موقناتیز

آخور .

ناهه : ناسن

آهن ربا .

نایم : نادهم

آدم . (۱)

نایم ههروهك : نادهمخ خوژ ، بنیادهم

آدم خوار . جانور وحشی آدم

خوژ

خوار .

نایمی زاد : ناده میزاد

آدمی زاد .

نایمی زا به : ناده میزاده

آدمی زاده .

نایینه : ناوینه

آینه .

ئه : نا . به لئ . ده

اگر . حرف شرط . بلی . آری .

ئه بهلق : ئه بهلق ، رهش و سپی

سیاه و سفید . دو بین .

ئو جاغ : وه جاغ . نهوه . میراتگر

اجاق . فرزند و وارث .

(۱) وه کو دیارده به کی ئهم زمانه فراوانه ی ئیمه و له سه رانسهری دیالیکته جوئی جوئی کاندای گهلئ له پسته کان ده گۆزین و جئ گۆزکئ ده کهن : یا ههر قوت ده درین ، ههروهك چۆن له لوژیدا دیاره :

(ی) ده بی به (د) یا به (و)

(د) » » (گد) یا (ی) یا (ت)

(ل) » » (ر)

(غ) » » (ق) یا به (گد)

(ق) » » (غ)

(و) » » (ب)

(ئه) » » (گد)

(ح) » » (خ)

(خ) » » (ق) یا (غ) یا (خ)

(و) » » (م)

(ج) » » (گد)

(ژ) » » (ش) ... ماد

نوجاغ کور : وه جاح کویر

کسیکه فرزند و عقبه ندارد یا
فرزند دارد و نااهل است یا
فرزند نرینه ندارد .

پس چه ؟

تروشروئی .
تروشروئی کردن .
اگر .

اگر

نوعی یافتنی است مانند سجاده که
معمولا وسایل حمام را در آن
پیچند .

درخت زردآلوی کوهی .
اردنگ .

کنجد کوبیده شده که روغن آن
گرفته نشده است .

ارزان .

ارزان شدن .

ارزانی . نام شخص هم هست .
کفش . درهای کشوئی جلو اطاق .
حمله . یورش .

حمله کردن . معمولا حمله سنگ
هارا گویند .

درخت یا گل ارغوان .

رنگ ارغوانی .

ارمنی . مسیحی مذهب .

ارباب .

دانه آتش سرخ شده و گداخته .
گل آتش .

اژدها .

هرس .

هرس کرده . (۲)

نهچی ؟ : نهی . ههروا

نهخم : گرژبۆون . روتوش

نهخم و نهخم کرده : خوگرژکردن

نهر : ناگر . ناور

نویر : ههور

نوامی : بوخچهی حمام

نهرجه : زه رده لو

نهردهنگ : شهق

نارده : نارد کونجی

نهرزو : ههرزان

نهرزویییه : ههرزان بوه

نهرزونی : ههرزانی

نورسی : کهوش . دهرگای دولایج

نرشت : هیرش . (بۆسهگه)

نبرشت نؤورده : هیرش بردنی سهگه

نهرغوو : دار و گوته نهرخهوان

نهرغونی : نهرخهوانی

نهرمنی : نهرمنی

نهروو : دۆست . نهرباب

نهرزگه : پشکو . پهنگر . نهسکل .

نویژدیها : نهژدیها

نسیار : رنو . ههرهس

نسیار کرده : ههرهس هینان

(۲) له لۆژیدا پتر فرمان به کار ده هینری . که چچ له ستاندارتا چاوگه :
« پيشوازی کرده ، پيشوازی کردن » .

سفیده تخم مرغ .
 طحال . سپرز .
 سفیدآب .
 اسفناج .
 اشك .
 یکی از فزارهای درود گری است .
 اسپند .
 آسیاب .
 ستونی که عشاير زیر چادر سیاه
 میزند .
 شکار . هر نوع شکار کوهی را
 گویند .
 غار . شکاف کوه .
 شنیدن .
 عیب و نقص .
 اطو .
 اطو کشیدن .
 کم شدن و نقصان یافتن چیزی .
 آفتاب . خورشید .
 آفتاب زدگی . آفتاب سوختگی .
 کسوف . آفتاب گرفتن .
 آفتابه لگن .
 نامی درختی است .
 افلیج . زمینگیر .
 اندازه .
 آنقدر .
 کبوتری که پر سیاه و سفید دارد .
 نفس . دم .
 قطع نفس .
 نفس بند آمدن .
 آزمایش .
 آزمایش کردن .
 الك چوب کوتاه بازی الك دولك .
 اصرار و سماجت .

نسپینه ترموغ : سپینهی هیلکه
 نسپیل : سپل
 نسپیو : سپیابو
 نسپناج : سپیناخ
 نهس : نهسرين . فرميسك
 نسكنه : نهسكنه
 نسوهن : نهسپون
 نهسیوو : ناسیابو
 نسی : ستونده ، كوله‌گهی چادر
 نشكار : راو . شكار
 نیشكه‌فت : نهشكه‌وت . نهشكه‌فت
 نشته‌فته : زنه‌قتن . بیستن
 نشکیل : كه‌م‌و‌كوزتی . خه‌وشدار
 نوتیتی : نوتیج
 نوتیتی‌كرده : نوتیج‌كردن
 نفت‌ونه : كه‌م‌بوتونه
 نهفتوو : هه‌تارو
 نهفتوو‌سوخته : تاوردویج
 نهفتوو‌گیرسه : هه‌تاو‌گیران .
 روژگیران
 نهفتوه‌لگه : مه‌سینه و له‌گه‌ن
 نه‌فرا : جوړه‌داریکه
 نفلیج : گوج . گیزو‌گه‌وار . ئیفلیج
 نه‌فقد : فهد . به‌فهد . نه‌اندازه
 نوقفه : نه‌ونده
 نلابور : کوتری ره‌ش‌وسپی
 نسه : هه‌ناسه
 نه‌چنه : هه‌ناسه‌چن
 نه‌دگه‌ن‌تاره‌تی : هه‌ناسه‌ویستان
 نه‌زموشت : نه‌زموئن . تا‌قیمانه
 نه‌زموشت‌كرده : تا‌قی‌كردنه‌وه
 نه‌ل : به‌لیك . خو‌گنخاندن

بازی الك . دولك .	نهلكو : پهليك
لك لك .	نهلمره گڼه : حاجی له قله ق
الك .	نلهك : نيلهك
نوعی دستنډمیله‌ای از طلا یا مطلا	نلهنگو : بازنه
میباشد .	
شعله آتشی .	نهلوی : هه‌لاو . گزی ناگر
پرنده‌ایست شکاری عقاب .	نهلوی : هه‌لو
آدم لات و سرگردان .	نهلوات : لوټج . لات . دهر به‌دهر
الته .	نهلوانه : هه‌لبه‌ته . نه‌لبه‌ته
آلو . (۳)	نهلی : هه‌لوژه
آلو سیاه .	نهلی‌سیه : هه‌لوژه‌ی ره‌ش
آلبالو .	نهلی‌والی : نالوبالو
امن . درامان .	نهم : ناسایش . نهن و ناسایش
انباز .	نهمار : عه‌مبار ، نهمار
انبار کردن .	نهمار کرده : عه‌مبار کردن . کو کردنه‌وه
آلت تنقیه .	نهماله : نامرزی پاک کردنه‌وه
تنقیه کردن .	نهماله‌سکرده : پاک کردن
آمدن و رفتن .	نوماین‌وره‌ته : هاتن و چۆن
این کلمه حرف ربط‌است و بمعنی	نیمدال : دواچ ، له‌پاشا
پس یا سپس استعمال میشود .	
دانه انار خشک‌شده ناردان .	نهنار دونگ : دانه‌ی ههنار
انارستان .	نهنارسو : باخی ههنار
صبحانه ، ناشتائی .	نهناشتا : ناشتا
میمون . اشخاص زست‌را نیز .	نهنتهر : مه‌میمون
گویند .	
اجازه	نهنز : پشو . نیجازه
منتظر . معطل	نهننگلات : ماتل . چاوه‌روان
صحبت کردن با صدائی که توام با	نهنگروره : گرو . قسه‌ی به‌گریه
گریه‌است .	
انگور .	نهننگیر : تری . ههنگور
خواب موقت . بیتیکی .	نهننوس : وه‌نه‌وز

(۳) به تیکزایح (ی) قه‌له‌و و (ل) ی قه‌له‌و له لوژیدا زۆر زۆر کهم و ده‌گمهنه ، وه‌ك له نیوانی نهم وشانه‌دا به‌رچاو ده‌که‌وی . ههر بویه‌شه ده‌بج نهمه‌مان زۆر له به‌رچاو بگیری .

آب .
 آوار . خرابه و خاک ساختمانی که
 خراب شده است .
 آواز ، صدا ، صوت .
 آب آفتادن .
 احوال پرس .
 آب آلو .
 آب انبار .
 آب انار .
 شاش بند .
 آب شدن ، ذوب شدن .
 آب پاش .
 آب پاشی کردن .
 آب پاشی بادست .
 آنجا .
 خونابه .
 آبدار . صفت برای میوه . کاری که
 سودی داشته باشد .
 درویش بیابان گرد . ابدال .
 مجازا بمعنی مستراح است .
 مجازا بمعنی زیبایی است در انسان .
 آبرو . حیثیت . شرافت .
 ابروریزی .
 ابریشم .
 ابریشمی .
 آب و لنتی که در اثر سوختگی زیر
 پوست بدن جمع میشود . قاول
 آبله .
 آب زیرکاه .
 آبستن .
 خنیاگر . مطرب .
 استادکار . کسی که در کاری
 مهارتی دارد .
 افسار .
 آنوقت . آنموقع .

ئوو : ئاو
 ئووار : ویرانه . کهلاوه

ئهواز : ئاواز
 ئوئوفتایه : وسل کردن
 ئهوال بورس : ههوال پرسین
 ئووئملی : ئاوی ههلوژه
 ئووئهمار : ئاوی عهمبار
 ئووئهناو : ئاوی ههناو
 ئووبهن : میزگیران
 ئووبیه : توانهوه
 ئووباش : ئاوباش . ئاوپزژین
 ئووباشوگرده : ئاوپزژین کردن
 ئووبشکو : ئاوپزژین به دهس
 ئووجه : ئهوی
 ئووخینوو : خوناو . شهونم
 ئوودار : ئاودار

ئهودال : عهودال . دپوانه
 ئوودهس : ئاودهس
 ئوورهنگ : بهنگین . زۆر جوان
 ئووروی : ئابزۆ
 ئووروی ریزی : ئابزۆ چۆن
 ئووریشم : ئاوریشم
 ئووریشمی : ئاوریشمی
 ئووزولک : کیم . ئاوهزۆن

ئووزیرکه : دۆزۆ . ئاوری بن کا
 ئووس : ئاوس
 ئوسه : چاوش . گۆینده
 ئوسا : وهستا

ئوسار : ههوسار
 ئوسه : ئهوسا

تدهیب‌کاری . آب طلا کاری .

آب‌غوره .

چرگی شدن زخم در اثر آلوده شدن .

سستشو و آبکشی لباس .

آب‌کردن . با تدبیر کالائی را

فروختن .

آبکی .

آبگوشت .

نهیگاه . آبگاه .

مقداری از حجم چاه که پر از

آب‌است . ظرفی مسی دسته‌دار

که در هنگام برنج پختن از آن

استفاده میشود .

آنطرف . آنسو .

آبله .

آبله‌رو .

آبله‌کوبیدن .

آبله‌کوب .

آب‌لیمو .

آب‌چلو .

کسی که آب را بمزرعه میرساند .

هیزمی که از رودخانه گرفته شود .

آب مروارید .

آب نبات .

نوبه آب در مناطق مختلف لرستان

برای آب نوبه جهت آبیاری

تقسیماتی هست که به نسبت

مقدار زمین مقدار ساعت آن فرق

دارد و بجای ساعت از سایه‌های

درخت و سنک استفاده میشود .

آب‌انداختن از جوی بجوی دیگر .

شینم .

آبخوری .

رنگ آبی .

نونه‌لاکاری : زیرکفت کردن .

ته‌لاکاری

نووغوره : ناوی قوزه . به‌رسيله

نووکه‌شمیه : ناودز

نووکرده : ناوکرده

نووکی : ناوہ کی

نووگوشت : ناوگوشت . گوشتاو

نووگه : ناوگه .

نووگیر : گوتم . پلاو پالتیو

نوولا : نهولا

نووله : ناوله

نووله‌ری : ناوله‌ریح

نووله‌کوفته : ناوله‌کوتان

نووله‌کو : ناوله‌کوت

نووولیمور : ناوی لیمو

نووولیو : ناوی برنجی پالیوراوا

نووومال : ناودیر

نووومالك : ناومالك

نووومروار : ناوی مرواری

نووونهوات : ناوی نه‌بات

نووونوه : نوبه‌ناو

نووونه : جوگه‌کیشان

نوووه : ناونگ . شهونم خوناو

نوووه‌ری : ناوخورچی . پباله . په‌رداخ

نوووی : ناوی

ئوویج : ئاویج

ضد کلمه دیم . زراعت یا زمینی که
آب جاری دارد .

ئوویار : ئاویار

آبیاری .

ئوویاری : ئاویاری

آبیاری .

ئوویاری کرده : ئاویاری کردن

آبیاری کردن .

ئوتیر : لهز . لاواز

لاغر . نحیف .

ئویهکه : ئهویهکه

آن یکی .

ئوویو : مال ئاویج

آباد . خانه آباد . این جمله در مقام
دعاست .

ئوویونی : ئاوه دانت

ئههلی حهق : ئههلی حهق . حهقه

آبادانی .
نام یکی از فرق مذهبی است که در
دلفان و بلوران کوهدشت زندگی
مینمایند این هارا «علی الهوی»
نیز میگویند برای اطلاع بیشتر
رجوع شود بکلمه «علی الهوی» .

ئی : ئهه

این .

ئیه تیج : وهخته کج

موقتی . بطور موقت .

ئینچناکونه : لهوی

اینجا .

ئینچه : لهوی

اینجا .

ئیسایه : وهستان

ایستادن .

ئیسه : ئیستا . ئیسا

حالا . اکنون .

ئیل : عییل . ئییل . خیل

ایل . طایفه .

ئیلا : ئهولا

این طرف .

ئیمرو : ئهمرۆ

امروز .

ئیمسال : ئهمسال

امسال .

ئیواره : ئیتواره

عصر . نزدیک غروب آفتاب
گویند . (۴)

(۴) ریزکردنی وشهکان له ئهسلی فهرههنگه کهدا چۆن بۆ ، ئاوا له زۆر
شوینا جیم هیشته . . !! .

- ب -

- باب ، باو : باو
 باخته : سهما ، جوره سهمايه که
 باد : ناوسان
 بادگیره : گهرده لؤل
 بادکرده : باتیکردن ، فوتیکردن
 بادگیر : باگیره ی سهماور و چرا
 بار : بهر ، بهری میوه هات
 بارنووه رده : وه بهر هیتان
 بارونی : روژی به باران
 باریکو : دهرده باریکه باریکونیتیسی
 باز : گای قهش
 بازارگهرمت : ره واجکاری
 بازارگهرمت
 بازارتی : بازارتی
 بازنه : بازنه
 بازوون : بازبهند
 بازی باز : باریکهر ، وازی باز
 بازی کرده : وازی کردن
 بازی گو : وازی کهر باریکهر
- مناسب . درخور .
 رقصیدن . باختن در قمار .
 ورم . آماس .
 گردباد . دیوباد . بادگیره .
 دمیدن و فوت کردن دربار کنک و
 بادکردن گوسفند پس از سربریدن .
 بادگیر سماور و قلیان و سرپیچ
 چراغ .
 ثمر . میوه .
 پرورش دادن . بار آوردن .
 صفت برای روژی که در آن روز
 باران میبارد .
 مرضی است که موجب لاغری و
 ضعف بنیه میشود .
 صفت برای گاوی که پیشانی و
 دمش خال سفید دارد .
 نوعی تبلیغ برای فروش کالا است
 که فروشنده برای حریص کردن
 مشتری بکار میبرد .
 متاعی که در تهیه آن دقت فراوان
 نشده .
 رقاص .
 بازوبند .
 بازیکن . کسی که اهل بازی باشد .
 بازی کردن .
 بازیکن . بازیگر .

بازگوش : نه‌کاره ، لاسار

باشو : باوه‌شین

بافه : باقه‌ی گه‌تم ، باخه

باقله : باقله ، کیلگه‌ی باقله

باك : ترس . باك

بالداشته : ترسان ، به‌باك

بال : بال . ده‌ست

بالاخونه : بالاخانه

بازله : بازيله . بالنده‌یه‌که به قه‌د

چۆله‌که‌بین

باشکیم : به‌شکه‌م ، به‌لکو

بالشت : سه‌رتین . بالیف . پالپشت

بالشته : بالیفی بچۆك

بال‌شهنه : باله‌شهنه ، باله‌فرکه

بالوش : باغهل . باوه‌ش .

هه‌سیر ، نیوان دۆده‌ست مشت .

بالونه : بالنده

بامپول : ته‌له‌که و قیل

باوسیل : مایه‌سیر

باوو : مال و که‌سی بۆك

باونی : باوه‌خونی

باوه : بابه . باوه . باوك

باوه‌نیه : به‌ییون

بای : با

بای ئومایه : باهاتن

بای ناورده : بادارتی

بای‌سور : بای سۆر و کوشنده

بای‌شهنه : باوه‌شین

بای‌که‌پو : جۆره‌ماریکی بی ژه‌هره

کسی که از کار دوری مینماید و

بازی مشغول میشود .

بادبزن .

یکدسته گندم که تازه دروشده و

روی زمین گذاشته شده .

باقلا . مزرعه باقلا .

ترس .

ترس‌داشتن .

با اضافه‌کردن این واژه به نوع لباس

به معنی آستین است . دست .

طبقه فوقانی . بالاخانه .

پرنده‌ایست به اندازه گنجشک .

شاید .

متکا . بالشت .

بالشت کوچك .

بال‌زدن .

بفل . آغوش . مقداری چیزی که

در میان دو دست جای‌گیرد .

پرنده .

نیرنگ و حيله .

بواسیر .

خانه و خانه‌وادهء عروس .

آنچه که عروس از خانه پدر بعنوان

هدیه نجانء شوهر میبرد .

پدر . بابا .

بوته‌ای است که گلی سفید و معطر

دارد و این گل‌را خشك نموده در

کوکو میریزند .

باد .

بادآمدن .

ورم‌کرده .

باد سرخ .

بادبزن .

مار بزرگی که زهر ندارد و شکار

= خود را می‌بلعد
فوت کردن ، باد کردن گوسفند پس
از سربریدن .

بادکش از استکان یا شاخ حجامت
برای بادکش استفاده میشود .

بادام . درخت بادام .

بادمجان .

بادامستان .

بدترین .

بن بست . دختری که پرده بکارت
او استخوانی باشد . دخترگی

غنچه پیچ .

بوته . مانند بوته کاهو و مانند آن .

خشتک . تکه پارچه‌ایکه در نشیمنگاه

شلوار دوخته میشود .

بچه .

باقیمانده شاخه شکسته که

پشته درخت مانده است .

فرزند فرزندانده . نیره .

چوبی که گره‌گره است .

شاخه کوچک خشک درخت که

بتوان بآن چیزی آویزان کرد .

جوجه گنجشک .

بچه‌ها .

نوزاد تا شش ماه پس از تولد .

بچگانه . کودکانه . لباس اسباب و

رفتار مخصوص کودکان .

کودک . بچه .

صاحب بچه . بچه‌دار . (۱)

بای کرده : فوتیکردنی نازل له کانی

سه‌رترین

بای گهش : باکردو . هه‌لمساو

بایم : بایم . باوی ، داری بادهم

بایمچو : باینجان

بایمسو : جه‌نگه‌لی بادهم

به‌تری : به‌دترین

بتهو : بشهو ، شهو کچه‌ی کچینج

نه‌پزایی .

بوته : کرۆك ، بوته

به‌چچ : ناوتیفهك . پینه . بوخچه

به‌ج : به‌چه

بیج : لقی شکاو

به‌ج به‌چه‌زا : به‌چه‌زا ، کوزه‌زا .

کچه‌زا

بیج‌بیجی : بیج‌بیج

بیچلك : داری دیلانی

به‌ج ملی چهك : به‌چکه چۆله‌که

به‌چو : منال ، به‌چه‌ها ، نه‌وه

به‌چوله : مندال تا ده‌گاته ته‌مه‌نی

شه‌ش مانگی .

به‌چونه : منالانه . که‌لویه‌لی منالانه

به‌چه : به‌چه . ساوا . منال

به‌چه‌دار : منالدار ، به‌چه‌دار

(۱) زۆریه‌ی زۆری باشگر و بیشره‌کان له دیالیکتی لۆژی و شیوه‌ زمانه‌کانی

دیکه‌ی کوردیدا ، وه‌کو یه‌کن . وه‌کو : (دار - بار - کا - مه‌ند - اتج -

یه‌تی . . . تاد) نمونه‌یش پز او پزی نیو ئه‌م فره‌نگه‌یه .

به‌چهداربییه: منالدارتی، به‌چهدارتی
به‌چهدباززه‌ته: له‌بارچونی منال
به‌چهدو: به‌چهدان، منال‌دان .

بزدان

به‌چه‌زا: کوزه‌زا، نه‌وه

به‌چه‌فلا: جوجه‌ته‌ی قه‌ل

به‌چه‌ونه: منال‌فزی‌دان

به‌چه‌یی: به‌چه‌یج، منال‌انه

بوخت: بوختان

بوخت‌رخته: بوختان‌کردن و

ریک‌خستن

بوختوم: بوختان

بوختوم‌رخته: بوختان‌کردن

بخهر: بکر، کزیار

بخورده‌یه: بکر

به‌دبیاری: سه‌رنه‌که‌وتن له‌کار

به‌دتوم: ناخوش

به‌دحال: به‌دحال، سه‌ره‌مه‌رگد

به‌دحرف: به‌دزمان، به‌دقسه

به‌دخوفت‌وخو: به‌دگو، به‌دزمان

به‌ددل: کینه‌دار، دل‌پیس

به‌درفه: خواحافیزی، به‌زی‌خستن

به‌درفه‌کرده: خواحافیزی‌کردن

به‌دره: ریگای‌توش و هه‌لدیر

به‌دزوو: به‌دزمان

به‌دفلق: به‌دکردار، به‌دخو

به‌دگل: به‌دگل، ناچسن

به‌دگهو: به‌دگومان، رازا

به‌دگویی‌کرده: به‌دگویی

به‌دهل: جیگر

به‌دها: به‌دخواز

به‌چهدارشدن .

سقط شدن بچه .

رحم . زهدان .

فرزندفرزند . نوه .

جوجه‌کلاغ .

بچه‌انداختن . سقط جنین کرن .

بچگی .

تهمت .

تهمت‌زدن .

تهمت .

تهمت‌زدن .

خریدار .

بخوردادن .

عدم موفقیت در کار .

بدمزه .

شخصی که مریض و مشرف

بمرگ‌است .

تندخو، بدزبان .

کسی که در خواب حرف میزند با

راه می‌رود .

کینه‌ای . کسی که نسبت بهمه

چیز و همه‌کس بدبین‌است .

مشایعت .

مشایعت‌کردن .

راه‌بد و صعب‌العبور .

بدزبان .

بدرفتار . بدعادت .

بدترکیب . در برابر خوشگل .

بدگمان .

بدگویی‌کردن پشت سر کسی حرف

بزدن .

در برابر اصل .

بدخواه .

بَر : لال

بوزّا : بزنده . تیز

برادو : جزدان

برار : برادر . هاوژی

برارزا : کوزی برادر

برارزینته : ژن برا

برارگهپ : براگه‌وره

براروارونه : برایانه

براری : براده‌ری . هاورییه‌تی

بوراق : نه‌ترس . نازا

بوراقی : نه‌ترسان

بوراقی‌کرده : نازای

برالیک : داری هه‌لوژه‌ی شاخج

براووار : به‌راوهر ، به‌رامبه‌ر

بوربور : ده‌سته ده‌سته ، گری‌گری

بورج : قه‌زه‌ولی تفهنگ

به‌رج : زیاده‌خهرج

بورج : به‌مجاز بو زمان و بیر‌کردنه‌وه

به‌کاردی

به‌رد : به‌رد

به‌ردنه‌ش : به‌ردتاش . سه‌نگتاش

به‌رز : به‌رز ، به‌رزی

به‌رزگر : جوتیار ، چینه‌ر

به‌رزگری‌کرده : جوتبه‌نده‌یج

بورسه : بزین

بورساق : نازا ، دلیر

بورستو : چیتستی کوچی

به‌ره‌ص : گولی

کسی که لکنت زبان دارد .

برنده . توسعا به افراد کار برو لایق

نیز میگویند .

کیف بغلی .

برادر .

برادر زاده . فرزند برادر .

برادر زن .

برادر بزرگ .

برادروار . همانند رفتار دو برادر

با هم .

برادری .

گستاخ . جسور .

گستاخی .

گستاخی‌کردن .

درخت آلبالوی کوهی .

برابر . روبروی . مقابل .

دسته‌دسته . گروه‌گروه .

مگسک تفنگ .

خرج اضافی در زندگی .

مجازا بمعنی زبان یا فکر و اندیشه

تنها مورد استعمال آن در چنین

جمله‌است .

سنگ .

سنگ آتشرزنه . سنگ چفماق .

بلند . بلندی .

بزرگر . زارع .

زراعت‌کردن در زمینی که مالک آن

کسی دیگر است .

بریدن .

گستاخ .

آرد و پیازی که در روغن سرخ‌شده

باشد این مخلوطرا در آب عدس

یا آب‌گوشت مرغ و خروس

میریزند .

پسی روی پوست بدن خالهای

سفیدی ظاهر میشود که بعداً
تمام پوست را می‌گیرد .
آبیکه از ذوب شدن برف جاری
میشود . آب برف .
« برف رویی » برف را از پشت بام
منزل پاک کردن .
زمین آفتابگیر را گویند .

نوعی مقاطعه کاری است باین طریق
که صاحب مزرعه جو یا گندمی
درو کردن و خرمن نمودن و
همچنین کوبیدن و جدا کردن
دانه را از گاه تا موقع تحویل
دادن بصاحب مزرعه بکسی وا
گذار می نماید يك پنجم از
عایدی را به « برکار » میدهد این
عمل را « برکاری » میگویند .

چوب کوتاهی است که آنرا مانند
نیزه بسوی کسی یا چیزی بر
تاب می نمایند .

مسابقه گذاشتن باین صورت که بین
دو یا چند نفر که کاری
مشابه را انجام میدهند مسابقه
گذاشته میشود که چندکار را که
مقدار و اندازه آنها یکسان است
چه کسی زودتر میتواند انجام
دهد .

فاصله کوتاه بین دو رگبار باران را
گویند .

پشم برهء یکساله .
کسیکه بره هارا برای چرا میبرد .

ابرو .

موم غسل .

برابر .

برد .

بهرفاؤ : بهفراؤ

بهرفوبو کرده : بهفرمالین

بهرفهفتاؤ : بهر هتاؤ ، بهررؤژ
بوژرکاری : بزیه کاری ، سه پانچ

برگه : سنجوق

بوژرته : بوژبوژتین .
پیشبر که

بوژگوش : برؤنگ ، نیوانی دؤ باران

بهرگه : بهرگن ، بهرهگن .

بهرگلو : شوانی بهرغهل

برم : برؤ

بهرمیتا : میو ، مومی ههنگوین

برووهر : بهراوهر ، بهرامبه

بره : بهرخ

بوژزه بوژزه : بزركانى شير ،

بزرك بزرك

به ره هرده : ره نجان ، ليك هه له نگوتن

بريژه : بنيت . بنيتى كوردى

بريق بهرق : زريق و باق . تريسكانه وه

بهزم : بهدگوپج ، بهزم پي كردن

بهزم گرته : بهزمگيزان ، بهدكردارى

بوزمژنهك : بزن مژه ، بزن مشك

بزار : بزار

بهسته : بهستن

بوستخه : بوخچه

بهفا : وه فا . بهفا

بوق : بوغ . دو كهل

بوق بهرى : نازايح ، دلازايح

بوچچه : بوخچه (بوخچه جگه ره بهك)

بگس : بنگوس

بل باريك : مل باريك ، لاواز

بوئبولى كرده : نازايح

به لريقه : ره وانج سك

بهلك : بهلك . بهرگى گيا

بهلكه : بهلكه ، نمونه . نيشانه

بهلى : ريئما و شاره زا

بولنگ : بلند ، بهرزى

بولنى : بلندى

بلوم ههر كرده : تيك شكاندن

بلله : چيلكه

بهلى : بهرۆ ، دار بهرۆ

بريده بريده .

تلاقى كردن : برخوردار كردن . از

سخنى نامناسب رنجيدن .

نوعى شيره گياهي است كه آن را

ميچوند . سقر .

تلاو . درخشندگى .

بدگوئى . غيبت .

بدگوئى كردن . تقليد كسى را كردن

بطور شوخى .

بزمجه .

بخاله .

بستن .

بقچه .

وقا .

دم و هواى آلوده اطاق يا زير زمين .

گستاخى .

واحدى براى بعضى اجناس مانند

نخ .

وجب . فاصلهء ميان دو انگشت .

لاغر . نحيف .

گستاخى .

اسهال شديد .

برگه گياه .

نمونه و نشانه اى از مال دزدیده

شده .

راهنما و بلدى .

بلند .

بلندى .

درهم خرد كردن و درهم شكستن

انسان بوسيلهء حيوانى وحشى

مانند خرس و پلنگ .

تيكه چوبهايي كه براى سوخت از

زمين جمع ميكنند .

بلوط . درخت بلوط .

شعله آتش .
 صدای دست بر سر کسی زدن .
 نوعی دمل چرکی است .
 زندان . رشتهء پشمی . سدی که
 از خاک و سنگ و گل بر آب جوی
 یا رودخانه‌ای بسته شده باشد .
 جاده و راه سر بالا .

رسمانی با آن مشک آبر را به پشت
 می‌بندند .
 بند تنبان . بندشلوار .
 سد کوچک خاکی که جلو آب کم
 بیندند .

قطعه چوب باریکی که قدری هم نوك
 تیز باشد .

اجناس مانده که خریدار ندارد .
 قبالة قدیمی خانه یا زمین .
 اصطلاحاً اصل و ریشه خانوادگی را
 گویند .

چوبی که با آن بند تنبان را از لیفه
 می‌گذرانند . بندکش کسی که
 فاصله بین دو آجر را از سیمان و
 گچ پر می‌کند .

بند آجرهای بنائی را کشیدن و
 پر کردن .

کش جوراب .
 سرمنزل . منزلگه .

بنفش .
 بنفشه .

ایراد . بهانه . پی و بنای ساختمان .
 بنده . برده .

بهانه گرفتن .
 بهانه‌گیر .

انتظار .
 بام . بام‌خانه .

بلیز : بلایسه . گز
 بهم : زرمه
 بهارکجی : جوره دومه‌لیکه
 بهن : بهند ، دهر به‌ند . زیندان

بنار : بنار . شقام و ریگی
 سه‌راوه‌له

بناوار : گوریسی مه‌شکه‌ی ناو

به‌ن‌پاوشه‌ن : دۆخین . به‌نه‌وخوئین
 بون‌بله : به‌ند ، (سده)

بنجک : پتچک

بون‌چول : شتی نه‌فرۆشراو

بون‌چالك : قه‌واله ، قاقانجی

بون‌چینه : بنچینه ، ره‌چه‌له‌کی
 ختیزان

به‌ن‌گه‌ش : به‌نه‌وخوئین تیهه‌لکیش

به‌ن‌گه‌شج : خشت‌کیشانج . پاله

به‌ن‌گورمی : به‌نی گوره‌وی

بنوار : مه‌نز لگا ، مه‌نزل

بنه‌وش : بنه‌وش

بنه‌وشه : بنه‌وشه

بونه : بهانه . بناغه

به‌ننه : به‌نده .

بونه‌گرتنه : بهانه‌گرتن

بونه‌گیر : بهانه‌گیر

به‌نبره : چاره‌زوانی

بو : بان . سه‌ربان

بۆ : بلی

بوویپیره : میردی دایک

بوتم : تۆکردن

بور : بۆر . شهرمین . شهرمهزار

بوربیبیه : شهرمهزاری

بور چرکه : بۆچرۆک ، بۆچرۆک

بوره : به یار

بوره که : بۆره پیاو

بوزینه : مهیمون ، جۆره مهیمونیکه

بۆکلاش : بنکر

بوکر : بۆکرۆز ، بۆنکر

بوکو : شوینی باخهوان . چارداخ

بوگهن : بوگهن ، گهنیاو

بوگهنج : بوگهنج . جۆره گیاییکی

بوگهنه

بوه : باوک

بوهدا : باوکی دایک . باپیره

بوهدار : بهخزم و کهس

بووهبووه : باپیره ، باوکی باوک

بووهوگۆزتی : باوکایهتج و کوزایهتج

بوی : بۆک

بهار : بههار . بهار

بهارمالگه : بههاربهند

بهاره : چاندنیتک و تۆوهشاندنیتک که

له بهارا بیتت

بههر : بهخۆر

بگو .

شوهرمادر .

بذری که در زمین افشانده میشود .

رنگی است نزدیک بکرم . خجیل و

شرمنده .

شرمنده شدن .

پارچه ای که در اثر کثافت تغییر رنگ

داده است .

زمینی که هیچ گشت نشده باشد .

به بوره پیا .

میمون .

آنچه از خوراک که در ته دیک برشته

میشود .

بوئی که از سوختن پشم یا لباس

بمشام میرسد همچنین ماست

یا غذا یا شیر که بر اثر حرارت

بوی دود میگیرد بوی آنها را نیز

«بوکر» گویند .

محل آسایش باغبان در باغ .

بوی بد .

نوعی گیاه خودرواست که بوی بد

دارد .

پدر .

پدرمادر . جد مادری .

پدردار . کسی که از خانواده

سرشناس باشد .

پدرپدر . جدپدری .

پدر و پسری .

عروس .

بهار .

محل تعلیف گله و چارپایان عشایر

در فصل بهار .

زراعتی که پدر آن در بهار در زمین

افشانده میشود .

خورنده .

به هم کرده : به شکردن
 بی : کارزله . کاريله
 بی نور : بن هور
 بیاری : بیداری ، پیخه و ج
 بیاز : چه بک . چۆل
 بیاور : بیابان . دهشت
 بی باک : بن باک . نازا
 بی پت : بن می شک . گه لۆر
 بی توأ : بن به روا . بن توانا ، بن سه رنج
 بی جوړهت : تر سنۆک
 بی چه شوری : بن شهرم ، بن چاو و ژو
 بیید : داری بیج
 بی ره گت : ناچسن ، بیتکه س . به دنه ژاد
 بی زار : بیتزار
 بی قه راری کرده : به یمان شکینج
 بی قول : بن به لین . بن به یمان
 بیك : پیک ، پیکی نای و دۆزه له ،
 بلویر
 بی گشی : کش و مات ، بیتده نگ ،
 بی نارام .
 بی گل : ناشرین ، ره زاقورس
 بیلمر : خۆله می ششی گهرم
 بی نمازی : بن نوژی ژنان
 بیوه : بیتوه ژن
 بیهوش داری : دهرمانی بیتوشج
 بیسه : بوه
 بیسه ماغ : چه مگین ، به شوکاو
 بن هوه س .
 بی بی : بۆک

تقسیم کردن .
 بزغاله .
 آسمان بی ابر .
 بیداری .
 محل خلوت . جائیکه جمعیت آن
 کم است .
 بیابان .
 ترس . جسور .
 بی دماغ .
 بدون ملاحظه . بی پروا .
 ترسو .
 سست . بیشرم . بی آرم .
 درخت بید .
 کسی که نقش مثبتی در زندگی
 ندارد و نسبت به همه چیز بی
 قیادت است .
 متنفر .
 بی تابی کردن .
 کسی که به قولش وفا نمی کند .
 سازی است که از تی درست
 میکنند .
 ساکت . آرام .
 بی ریخت . زشت رو . زشت منظر .
 خاکستر داغ . خلواره .
 عادت ماهیانه زنان .
 زن بی شوهر .
 داروی بیپوشی .
 بودن .
 افردده . غمین .
 عروس . عروسک .

- پ -

- پا : پا . پن
 پایا : پایره گه وره
 پایه تی : پایه تی ، پن خاوس
 پاپریک : پهره ریک ، په پوله
 پاپوش : شه لوار ، دهر پن
 پاییا : پیاده
 پایپاره ته : پیاده پن
 پایی بییه : شه ره قسه
 پایپج بییه : توشه اتو
- پای سلیمه ونی : په پور سلیمانکه .
 په پوله ی سلیمانجی .
 پاتوقی : توفیس . باره گا
- پاتیل پاتیل چه : مه نجه ل ،
 مه نجه ل وکه ی مس
 پاچوش : چرو . تو دل
 پاچال : پیچالی ماین
- پا .
 جدپدیری و مادری . پدر بزرگ .
 پا برهنه .
 نوعی پروانه است .
 شلوار .
 پیاده . در برابر سواره .
 پیاده رفتن .
 ادامه دادن مشاجره لفظی .
 توجه باین نوع گفتارها .
 معنی خاص آن «پای پیچیدن» است
 ولی توسماً بمعنای آلودگی و
 رفتاری بکاری یا چیزی است .
 شانه بسر . هدهد .
- محل کسب کسی یا جائی که کسی
 عادت دارد ساعاتی از روز خود را
 در آنجا بگذراند .
 دیگر کسی .
- جوانه هائیکه از کنار تنه و ریشه
 درخت بیرون میآید .
 چاله ایست که وقتی میخواهند
 مادیان را از خر آستن کنند چون
 قد مادیان بلندتر از خراست

برای سهولت کار مادیان را بان
 چاله میبرند .
 چوبهای که زیر طنابهای چادر سیاه
 میزنند .
 میوه‌ای که باد آنرا از درخت بزیر
 انداخته یا خود افتاده است .
 استقامت در کار .
 پادر رکاب . حاضر و آماده .
 پابسن . ابتدای پیری .

سال گذشته .
 لیوان آبخوری .
 وزن ظرفی که بخواهند چیزی در
 آن وزن کنند .
 خرناس .
 خرناس کشیدن .
 قتیل .
 آش آماج .
 گوساله یکساله .
 ساییدن پاروی زمین .
 پارس کردن سگ .

پاشنه‌کش .
 پاشویه حوض .
 شستن پای بیماری برای پائین
 آوردن درجه حرارت بدن او
 معمولا پس از انجام مراسم عقد،
 از طرف پدر دختر ، داماد
 وعده‌ای از بستگان او را به
 ضیافتی بمنزل خود دعوت
 مینماید و از آن پس داماد حق
 دارد بخانه عروس آمد و رفت
 نماید .

نامزد کردن دختری برای پسری .
 پاچین و اطراف چادر نماز و پیراهن =

پاچله : ستونده و داروچکه‌ی ژیر
 دهوار .

پاداری : راستگوئین . میوه‌یج با
 هه‌لی وه‌راندین .

پادرگوو : له‌سه‌ریج . ناماده
 پادسن : به‌تمه‌ناچون . سه‌ره‌تای
 پیری .

پار : بار . سالی پار
 پارچ : به‌رداخ
 پارسه‌نگ : پاسه‌نگ

پرخ په‌رخ : پرخه‌پرخ
 پرخ په‌رخ کرده : پرخه‌پرخ کردن
 پوشت ماله : کوژراو
 پوشکه : په‌توله . په‌توله
 پارینه : گویره‌کهی به‌کسالتی
 پاسا : پین له زه‌وی خشاندن
 پاس‌کرده : پاس‌کردن ، پاسه‌وانتی
 له سه‌گ .

پاشنی‌کەش : پاژنه‌کیش
 پاشوره : پین‌شوره‌ی‌ه‌وز
 پاشوره‌کرده : پاشور

پاگوشا : باوه‌خونی بۆک

پاگیره : ده‌زگیرانی
 پالدم : پالدم ، داوین

زنان را گویند .
 پالودن . صاف کردن چیزی .
 پالان .
 پالان دوز .
 زن آبستن که وضع حمل او
 نزدیک است . آخرین ماه آبستنی
 پایدار . برای کسیکه دعا میکنند .
 پیرامون . دامنه .
 هر چیزی که پایه داشته باشد .
 بذری که در پاییز می افشانند .
 نمدی که زیر زین اسب میاندازند .
 پروانه .
 دماغ . بینی .
 فرصت . مهلت .
 نوك پا .
 بینی پاك کردن .
 اخم کردن . قرزدن .
 پشم کهنه . سرش فاش شد .
 کسیکه بینی گنده دارد .
 کسیکه بینی گنده دارد .
 تهی . خالی .
 صدای برای ترسانیدن کودکان .
 تیکه تیکه . ریزریز . قطعه قطعه .
 خلواره . خاکه زغالی که آتش
 شده است .
 خرفه . گیاهی است وحشی و
 خوراکی .
 پرزدن پرنده پس از سربریدن او *
 توسعاً کسی را گویند که در اثر
 شدت درد در يك جا نمیتواند
 بایستد .
 خاشاك .

پهلمنه : پالوتن
 پالو : کورتان
 پالودوژ : کورتاندرو
 باوما : زهستان
 پایار : پایدار
 پایهو : دامین ، دهوروبه
 پایهدار : پایدار
 پایزه : پایزه . شستی که له پایزا
 بچیندری .
 سهپله : تهرلك ، ناره فگیر .
 نهرمه زین .
 پهپی : پهپوله . پهپی
 پت : میتشك . لوت
 پهت : دهرفت . دهرهتان
 پتپا : توكی پت
 پتپاگرده : لوت پاك کردن و سرتین
 پتپهتگرده : پرتپرت کردن
 پنته : ناوریشمی کون .
 پنتو : ههناسه بوگهن
 پنوزه : لوتی بوگهن
 پهتی : پهتج . بوش . بهتال
 پیخ : پیخ . بو ترساندنی منال
 پراشپراش : پراش پراش .
 پارچه پارچه .
 پورپور : خهروار . زوخالی
 گرتن بهربو .
 پرپلیك : پهلیپنه
 پرپیست : لنگه فرتی . لنگه بزیتوتی
 پرپیش : پهروپوش . خاشاك

پرتال : بهرۆ و پاتالی ناو مال
 پرتوکی : بین و بنچیته
 پرچ : پرچ . قز . مۆ
 په‌رچ‌کرده : په‌رچ‌کردن . پینه‌کردن ،
 بزمار ریژکردن .
 په‌رچنه : زۆربلێ ، چه‌قه‌چناوه
 په‌رچه : ناغه‌ل
 په‌رچی : به‌رژین
 پرده‌یه : هه‌لفزاندن
 پورری : نازا . خۆه‌لقوریتنه‌ر
 پرز : به‌لۆه
 پرزه‌نه : پرواندن ، پروژاندن
 پورس : پرس
 پورسه : پرسه
 پورسیه : پرسین
 پرترگه : با‌لگرتن و په‌ره‌وازه
 پرهمی : تاقیکردن
 پرهمی‌کرده : تاقی‌کردنه‌وه
 پرناکی‌کرده : په‌ره‌وازه‌کردن
 پرناکی‌پیه : په‌ره‌وازه
 په‌رنه : پزنده ، فزنده
 په‌روو : په‌رۆ
 په‌روار : په‌روار
 په‌رووکرده : پارچه‌کردن . پینه‌کردنی
 درۆ .
 په‌ره : به‌ره
 په‌ره‌ر : زۆرخۆر

اثائیه منزل .
 بیقاعده .
 موهای جلوسر .
 پهن‌کردن یکسر میخی که از تخته
 یا آهنی عبور کرده‌است .
 پرخرف . یاوه‌گو .
 آغل . جای گوسفندان .
 حصاری از درختان تیغ‌دار که دور
 باغ یا جایی کشیده شده باشد .
 پرواز دادن .
 پررو . گستاخ .
 خمیرمانندی که بهم چسبیده
 نیست و از هم باز می‌شود .
 آماج .
 بهم مالیدن لباس یا پارچه برای
 اینکه گل خشکی که بر آن است
 پاک شود و بریزد .
 عزاداری در مرگ اشخاص .
 پریدن .
 پرسیدن .
 پروازکردن .
 جستجو .
 جستجوکردن .
 پروازدادن گنجشک بچه‌اش را .
 کنایه از اشخاصی است که تازه
 وارد اجتماع و زندگی اجتماعی
 شده‌اند .
 پرنده .
 پارچه نخی و کهنه .
 گوسفند یا گاوی را که برای
 جاق شدن می‌بندند .
 وصله‌کردن . دروغی را اصلاح کردن .
 واحدی برای شمارش . پرده‌چرخ .
 پرخور .

پریروز : پیری
 پهریز : پاریز
 پهریز کرده : پاریزی
 پرنزه : پرباسکه ، پریسکه
 پریسک : پزیشکه
 پریسکه : پریسکه
 پهزا : کولهك
 پهزرو : شوربا ، سوپ
 پزگه : بزگه ، بزق ، ژیر شه‌لوار ،
 پژوده‌س : ملهوز ، بهد ده‌س
 پژاره : به‌زاره ، خه‌بال ته‌نگ
 پژلسه : سیس‌یون
 په‌س : په‌ست ، به‌دنیهاد ، به‌د دل
 پسا کرده : جیا‌کردنه‌وی گوشت
 له نیسقان
 په‌ساو : سرکه ، په‌ساو ، دوا‌ئو

سرکه‌ای که از آب دومی روی
 کشمش که یکبار سرکه‌ای آن گرفته
 شده بدست می‌آید ، آب
 صابونی که یکبار لباس در آن
 شسته شده‌است .
 سه روز پیش .
 سه سال پیش .
 بقیقرارفتن .
 کنار رفتن از معامله یا کاری .
 خودرا از جمعی که برای کاری
 میروند دزدیدن .
 کمین کردن .
 پسند .
 عقب ، کنایه از برادر هم است .
 پشت سر هم .
 متکا . پشتی که کنار دیوار در
 اطاق پذیرائی میگذازند و بآن =

په‌س به‌ریز : به‌سترپیری
 په‌س بیرارسال : به‌سترپیرار
 په‌س په‌سکی‌ده‌ته : په‌شیمانی
 په‌سکول‌که‌شیه : که‌نار‌کاری له کار
 پس کرده : خومه‌لاس‌دان ، پاس‌کردن
 په‌سه‌ن : په‌سه‌ند
 پوشت : قون ، قنگ ، کون
 پوشت سه‌ره‌به‌ك : به‌ك دوا‌ی به‌ك
 پوشته‌گی : پشته‌کج ، پالپشت ،
 له‌سه‌ر پشت راکشان

پوشت گوشه و نه: پشت گوی خستن

پوشته: کۆل . جویبار

په شخه: په خشه . میسوله

په شخه کوره: په خشه و میسوله

دهوری چرا

پشك: پشك

پشكل: پشقل ، پشكل

پشكه: پژمندی شه آوار

پشمه: پژمین

پشو: پشله . پشو

پشنی: ناوچه وان . پیشانی

پفوله: کورتیله ی چوارشانه ،

گرده له

پوف: فو کردن . پف

پوف: سی . فو تیکردن . دیق .

پوف کرده: ماسیاو

پوفلهك: پفكه . قونیر

پوفلهك نو: پفكه ی نان

پكاپك: پهك دوا ی پهك

پهكهر: غه مناك

پهكهمس: دهسه لات

پهته: تازه وه خت

پل: زولف

پهل: لقی دار . پهلی دار

پهلب: پهلب

پل ییز: لا پا . قل و قاچ

پل زه یه: شانبه شان . تیکه لبون

= تکیه میدهند .

پشت گوش انداختن . اصطلاحاً

بمعنی تعلل و سستی در انجام

کاری .

پشتواره . باری که يك نفر به پشت

میگیرد . کناره های جوی آب .

مگس .

پشه و پشه های که شب اطراف

چراغ جمع میشوند .

چوب یا چیزی دیگر که در سوراخ

مشك آب وقتیکه سوراخ باشد

گذارند .

مدفوع بز . میش گوسفند و شتر .

لیقه شلوار .

عطسه .

گرچه .

پیشانی .

اشخاص کوتاه و چاق .

فوت . دم .

شش . ریه .

پف آلوده ، ورم کرده .

تاول .

حجاب و برآمدگی نان ،

پی در پی .

غمگین . افسرده .

یوغ .

وقتی که هنوز دیر نشده .

مجازاً بمعنی گیسواست .

خوشه . شاخه درخت . کنایه

از تکیه گاه هم هست .

بهانه . ایراد .

ماهیچه پا . پروپاچه .

غلطیدن . پهلو به پهلو افتادن .

تلوتلو خوردن .

بیرون زدن چشم از کاسه .
 آلوده .
 آلوده کردن . آغشته نمودن .
 پله .
 بهانه . ایراد .
 بهانه گرفتن . ایراد گرفتن .
 پلنگ .
 پهلوان .
 فقط در همین يك مورد بمعنی دانه اشک است .

پله .
 نوعی سداست .
 سدبستن .
 ملجا . پناهگاه .
 پهلو . نزد . کنار .
 فتیله . مانند فتیله چراغ .
 کبابی است از گوشت پهلوی بره یا بزغاله که استخوان آن جدا شده است .

مخلوطی از آب و آرد گندم دانه دانه میکنند برای جوجه مرغی که تازه از تخم بیرون آمده است .

پرستو .
 پنبه .
 پنبه دانه .
 پناه بردن .
 زنائی که کتیف و تنبل اند .
 پنجشنبه .
 پنجول . پنجه .
 ورم کرده . باد کرده .
 پناهگاه .
 نوعی اهانت و بمعنی هرزه به کار می رود .
 مرض برفک . نوعی بیماری است

پلغسسه : پلَوَـاَو ، پَلَقَاو .
 فلیقاو
 پل کسسه : تیتکه لبون . تیتکه لآو
 پلگانه : پیس کردن
 پلگو : پلگانه
 پهلم : په لپ و بیاتو . بهانه
 پهلم گرتنه : په لپ گرتن
 پلنگت : پلنگ . پلنگ
 په لیوو : پالوان . قارده مان
 پلواو : هون هون

پله : پله
 پله : جوره به نداویکه
 پاه به سته : به ند به ستن
 په له مار : په ناگه ، چه شارگه
 په لی : که نار . لا
 پلیته : پلیته ، فتیله
 په لی که واوو : که بایی به راستو .
 به راستوی برژاو

پلیله : به لَوَـاَـی نارد و گه نم

پلیسگر : به زده سیلکه . پلیس رک
 په مبه : په مَو . په مبه . لَوَـکَه ، په مَو ،
 په مده توخیم : لَوَـکَه دانه
 په نابورده : په نابردن
 په پنجهل : ته وه زهل . زنی ته مهبل
 په ن شسه مبه : پینج شسه مبه
 په نگال : چنگرک . پنگال . چنگال
 په نهسه : په لساو . په نماو
 پنا : په نا . په ناگه
 پنی : په ن پین دادان

په نیره : په نیره . جوره زامیکی

سپیده له سار زمانی مثال به یا
ده بی
بوپ : بۆینه . بۆبهی که له شتیر

بوردهنه : به دادان . نارامگرتن
بوس : بیتت

بوسیمسه : گه تیاو . بۆگه ن

بوسکه نه : بیتت دامالین

بوسکه نه : قسهی ئاشکرا و رهوان

بوسینی : له رهنگی بیتت . بیتتی

بوشنی : بۆشه نچ . بۆشاک

بوشنی : بۆشاک ، بالابۆش

بوشسه : بۆقیو . ته قینه وه

با : بان . بی

بی : بی . بهز . بیم

بیی : رۆبار . بنیاد . رۆخانه

بیبا : بهیدا

بیبا : بیاو . مرۆف

بیاییه : بهیداوه

بیاییه : بهیاییه . بهک دواى بهک

بیاداری : گونجان . چهوانه وه .

بیاهه تی

بیاز : بیاز . بیواز

بیازاو : بیازاو

بیاو : بیاون

بیاورده : ئاگالی بۆن

بیباتن : باک . پاکتی

بیباتیت : فیتار فیت . پاکه و پاک

بیته : هه و برترسی به رۆ

بیج بیجی : بیج بیج . بیج و بلۆج

بیوو : بیتاو ، جۆره شمئیریکه

در کودکان که روی زبان آنها
سفتد میشود .

تاج خروس ، مجازا گیسورا نیز
میگویند . کاکل .

قراردادن .

پوست .

پوسیده .

پوست کردن .

صفت کلام است سخن رك و

صریح و روشن .

پوستین .

بالابوش .

پوشاک .

منفجر شدن . ترکیدن .

پین . باکشش .

پیه .

رد . بنیاد . رودخانه .

پیدا .

مرد .

پیداشدن .

پی درپی .

مردم داری .

پیاز .

نوعی غذا است که از پیاز ، روغن

آب سماق یا دانه انار درست

مینمایند .

مردان .

آگاه شدن .

برائت . تبرئه .

پی درپی .

مایه خمیر بلوط که باید يك هفته زیر

خاک باشد .

بیج در بیج .

نوعی شمشر است .

پیمدهس : پاشه كهوت . پتدهس

پیز : لاپا . پشت پا

پیزروك : دومدل .

پیزوهن : مه چاك بادن . گۆج

پيسه : رهس وسپت

پيش : پوش

پيشاوا : ميز

پيش پاداشته : كه مينا . كورت پيتي

پيش شهزاد : پيشه كچ . پيش كزين

پيشكي : پيشه كچ

پيشواز كرده : پيشوازي كردن

پيشوك : پيشوك . پيفوك

پيشي : نيوه رۆ

پيكره : ريسمه

پيگول : په يگول . درك

پيل : پاره وپول

پيل : پل . پرد

پهيل : نازا . نه ترس

پس انداز .

ماه چچه پا .

بوعی جوش چركی كه در سطح

پوست بدن ظاهر میشود .

سچ پيچ .

سياه و سفيد .

غلف خشك شده .

آدار . شاش .

كنايه از بينانی اندك داشتن .

معامله سلف .

تيد . از پيش .

استقبال كردن . (۱)

گياهی است كوهی كه مواد غذائی را

در ريشه جمع مينمايد باندازه

يكدانه گيلاس است و مزه سيب

رمني دارد . برگهای آن نازك و

بلنداست .

ظهر . نيمروز .

عقبه . چوب روی زمین چهار چوب

درا گویند .

بوعی خار است كه باندازه

نخوداست و چند تيغ دارد .

پول اعم از اسكناس يا سكه .

پل . معبری كه بر روی رودخانه

يا جوی آب ميزند .

گستاخ . جسور .

(۱) نهم (گرته و برده) بهی لورزی ، به ناشكرايچ له دياليتكى گرمانجی

خواروډا خوئی ده نوپینی .

پول و سرمایه .	پیل پاز : سه سرمایه . بۆله كچ
دكمه كت و شلوار .	پینهك : دوگمه ی شلوار
پلك چشم .	پيله : پيله . پهلكی چار . قه پتلك
پیمانه .	پیمهونه : پیمانه
پونه .	پینه : پونگا . پینه
کسی که گفش یا گیوه را مرمت	پینه دوز : پینه چچی . پینه دوز
میکند .	

- ت -

تا : تا . بیت . تالک
 تابو : جاله گه نم

حرف . لنگه .
 مخزنی استوانه مانند است که از گل
 درست شده و برای نگهداری
 کتدم یا آرد و مانند آن مورد
 استفاده است .

تاتریک : بهرده سهراوبلکه

جهش و برخورد سنگ صاف و
 کوچکی که بر سطح آب پرتاب
 کنند .

تاته : تاته . مامه

عمو .

تانهزا : ناموزا

عموزادگان .

تاج : ناوه بۆ کچان

نام دختران .

تاچه : جهوال

کیسه‌ای است پشمی و بزرگ که
 چهل یا پنجاه من گندم یا بشن
 در آن جای گیرد .

تاخت : راکردنی به تاو

درویدن تند .

تار : تار . تاریکی

نیره رنگ .

تارگرده : دهر کردن . تار کردن

راندن . بیرون کردن .

تازه‌زایه : تازه زه‌یستان

تازه‌زاییده .

تازه‌کار : تازه‌کار

کسیکه تازه کاری را شروع کرده و
 هنوز در آن استاد نشده .

تازه‌مرده : تازه‌مردو

تازه‌مرده .

تازده‌نشس : ناماده و له سه‌ر یج و

آماده‌بکنو .

گورج

تازده‌یی : تازده‌یی

بازتی .

تاس که‌واو : تاس که‌باب

تاسکه : مَرّخانه . له ناو که‌وه تا بهر

تاسهغه : تاساندن

تاسیله : تاسۆلکه . تاسیله

تاشه‌نه : تاشین . تراش کردن

تاش‌تافینه : تافگه . ناوشار

تافه : تویه قوماش . گنوله‌ده‌زۆ

تافه : به‌کانه . به‌رازی‌تیر

تاکرده : نوشتاندنه‌وه . تاکردن

تاکه‌ده‌فی : چه‌ندی . نه‌ختی .

چاروبار .

تاکه‌تلی : کاتج . گله‌تی . ساتی

تال : تار . که‌مانجه

تالی : تال . رشته

تالی‌ده‌سار : کابرا . . (ئه‌و وشه‌یه‌ی

دو که‌س به‌ کاری ده‌هینن بۆ

باسکردنی به‌کیتی تر)

تالۆو : تالان

تاو : هه‌تاو . توانا

تاو : تیر . که‌رمایج . تاو

تاوسو : تاوسان . هاوین

تاوسونی : که‌لوپه‌لی هاوینه

تاوسه : توانه‌وه

تاووه : تاود

تاووه : تاوان . زیان

تاوون : تاوان . که‌هسته‌رخ‌ه‌م‌ج

تاوه‌نه : توانده‌وه . کردن به‌ تاو

تاوبه‌تا : تاوت . تاوت

تایه : دایه

تایی‌تایی : جۆره‌ یاریه‌کی منالانه‌یه

خوراکی‌است که از گوشت و آلو و

سبب زمینی درست میشود .

محل رستن موی آنه . از زیر شکم

تا آلت تناسلی‌را گویند .

خته‌کردن .

لگنچه .

تراسیدن .

آیشار .

بوپ پارچه یا توپ سخ .

گراز یا خولگر .

تاکردن .

گاهی .

گاهی . بعضی وقت .

کمانچه .

رشته .

بین دو نفر وقتی صحبت از کسی

باشد ته نخواهند دیگران اورا

بشناسند . این کلمه‌را بجای

نام آنشخص میگویند و خودنامی

ناشناخته و مستعار است .

تاراج . یقما .

توانانی . تاب .

فشار . فشار آتش و حرارت .

تابستان

تابستانی لباس یا هر چیزی که

مربوط بفصل تابستان باشد .

ذوب شدن .

تابه . ساجی که بر آن نان می‌پزند .

تاوان . خسارت .

تغصیر .

آب کردن . ذوب کردن .

تاوت .

دایه .

نومی بازی که با کودکان کنند .

ته پاله : ته پاله

ته پاله گاو وقتی که خشك شده باشد .

ته پسه : روخان . ته پین

ته پیدن .

ته پیش : دارمان . ته پین

ته پیدن .

ته پشت : تیکوشان . کوشش

تلاش و کوشش برای انجام کاری .
پاله گاورا که پهن کرده و خشك

ته پته : ته پاله

کرده اند مصرف آن برای سوخت زمستانی است .

ته پوق زهیه : ته ته کردنی زمان

ته په .

ته په : ته په . گردو لکه

ته په خودرا بگری و بی خبری زدن .

ته پد گوش دهیه : بی نه گایج

کمر و پشت . انتهای ستون فقرات .
توعی حصار تابستانی برای گوسفندان است .

ته تک : که مهر . دوا بز بزه ی پشت

ته چیر . ته ژیر : ته یمان

کیسه جای پتیر . جلدی که پتیر در آن ریزند .

ته چیری : پیسته . (بو پتیر)

کامل . هموار .

ته خت : هموار . ته واو . باش

متفرق شدن .

ته رفی تین : ته رفه تین . پهرش و بلاو .

لوس

تلاش .

ته فسنه : رهنج و گوشه ش

همواری .

ته ختی : لوسی . هموار

چوب تراشیده و سرگنده ای که با آن حلیم را بهم میزنند .

توخماخ : توخماخ . میتکوت

دودمان .

توخمه : توخرمه . توخم

حیوان نری که برای تخم گیری بکار آید .

توخمی : فحل

تند و پی در پی .

تونتون : خیرا و توند

واحدی برای شمارش فرش است .
رد پا . دنبال .

ته خته : ته خته

مساوی کردن .

تور : شوین پین

ترازو .

تراز کرده : هاوسه نگ

ترازودار .

ترازی : ترازو . ترازی

تراشیدن .

ترازی دار : ترازودار

روز هفتم محرم را گویند .

تراشته : تراشین . تراشین

محل روئیدن موی زهار .

تراش نه پاس : تراشی عه پاس

ته رراف : موی بهر

انواع سبزه و میوه .
 تربچه .
 ترب .
 زود شکن و نرم .
 خرمن کوبیده و آماده برای باد
 دادن .
 خیس خیس .
 کبودی بدن در اثر ضرب دیدن .
 جوان و نازک .
 خلوائی که از آرد گندم و روغن و
 شکر و زعفران یا زردچوبه
 درست شده باشد .
 مرضی صرع حمله را گویند .
 نوعی غذاست که از آب سماق
 پیاز و روغن درست شود .
 ترشیدن .
 قسمت عقب زین اسپاست که
 گاهی کسی بر آن سوار میکنند
 یا چیزی بر آن می‌نبدند . اندام
 مناسب .
 درز . شکاف .
 ترکیدن .
 ترکاندن .
 کسی را یا صحبت و صرف بکاری
 وادار کردن .
 شاخه نرم و نازکی که تازه از درخت
 بریده شده .
 چوبهای که در روستاها بهم ببندند
 تا جسد مرده ای را بان بسوی
 گورستان ببرند .
 انتظار .
 بیهوشی .
 سبزی خوردن .
 حلقه طنابی که بگردن گوساله و
 بزغاله می‌بندند .

تهریار : ته‌زه
 تریچه : تورزچکه
 ترب : تور
 تورت : تورت
 تهرت : خدرمانی ناماده‌کراو بسو
 شن .
 ته‌رتلیک : شه‌لالی ناو . زور ته‌ز
 ته‌رجسه : شین هه‌لکه‌زان
 ته‌رچک : ته‌رچک . جوان و ناسک
 ته‌رحه‌لوا : حه‌لوا . هه‌لوا
 ترسی : فنج . به‌رکه‌م . ترس
 تورشاو : ترشاو
 تورشی : تورشیج
 ته‌رک : ته‌رک . ته‌رکی زینی نه‌سپ
 نه‌ندام و شتی ریک .
 ته‌رک : قه‌لشت
 ته‌رکه : ته‌رکه‌قین . ته‌قین
 ته‌رکه‌نه : ته‌قینه‌وه ته‌قاندن
 ته‌ورکه‌نه : کارکردنی به‌زوره‌ملن
 ته‌رکه : جرو
 ته‌رم : داره‌مه‌یت
 ترنه : چاوه‌زوانج
 ته‌روه‌ت : بیهوشج
 ته‌روه : ته‌زه
 ته‌ری : ته‌رک . ته‌رک

تريشكه : تريشكه . تريشقه

تهز : تهزين

تهزبي : تهزيح

تهزدا : تهزدا . تهزگا . تهزگا : ناتهشگا .

ناگردان . گوزكه .

تهزير : تهزير . تهويله

تهسك : تهسك

تهسهه : پشدتني قايش

تاسييار : رابهري كاروان

تهش : ناتهش . ناگر

تهش بریق : هه وره تريشقه ی ناسمان

تدش تاووه : ناگر

تهش تريشكه : هه وره تريشقه .

دهردوبه 9 .

تهشهر : تهشهر . تانهوتهشهر

تهشخه : تاخچه

تهشمك : شوک

تهش گورگرده : ناگر كوژاندنوه

تشمي : گهرو . قوزك

تشمي دورد : قوزك ناوسان

تهش زورگرده : ناگر خوشكردن

تهشيشي : چاوه نوژن كردن

تضار : هه ويژنگه ی هه وير

نقر : جوړه ترییه که . خلتی

قرسی یه و سرکه ی لیده گیریتته وه

تفاق : تفاق . تزوتفاق . که رهسته

تفاندهش توفتا : مرد . روی دا

توشکه : لیکاو . لیک

برق . صاعقه .

حالت خواب رفتن دست یا پا .

تسیح .

چاله ایکه در زمین و در آن آتش

روشن مینماید .

حصار . جائیکه گوسفندان در

آن میارامند .

لیاس تنگ .

چرمی که بصورت کمربنداست .

مراقب کاروان .

آتشی .

صاعقه . برق آسمانی .

آتشی که برای پختن نان

میافروزند و ساج و تابه نان

پزی را بر آن میگذارند .

صاعقه . بلای آسمانی .

حرف زدنی که از روی عصبانیت

باشد .

طاقچه .

نوعی آفت نباتی است که میوه های

درختان را خراب میکند .

آتش را خاموش کردن .

گلو .

گلو درد .

آتش آفروختن .

انتظار کشیدن . چشم براهی .

جای خمیر کردن دکان نانوائی .

آدمهای پرخور .

نوعی انگور سیاه و هسته داراست .

تقاله کشمشی که سرکه اش

گرفته شده .

پیش آمد . اتفاق .

اتفاق افتاد . مرد .

براق . آب دهان .

تفنگ : تفنگ .
 کسیکه زیاد بزمین تف می اندازد .
 تقویم : روزشمار .
 کوشش .
 ناپایدار .
 صدای ضربه ای که بچیزی وارد
 میشود .
 زنی که گاه گاه و پنهانی زنا میدهد .
 ترقه انداختن .
 سر . اول . ابتدا .
 ظرفی است که از ساقه گندم
 درست میکنند .
 لاغر شده . تکان داده شده .
 نوعی دردیگ است که از ساقه
 گندم درست میکنند .
 تکانیدن .
 تکان . لرزشی هنگام شنیدن خبری
 ناخوش .
 تگ و تپا .
 تکان .
 تکان . تغییر مکان و جایجا .
 تلخ .
 هر شاخه جوان درخت اگر پیر
 باشد یا میوه دار باشد .
 شکم گنده مردان . شکم آبستن
 زنان .
 توله سگ .
 تراشه سنگ .
 صدای که از افتان چیزی نرم بزمین
 بلند میشود .
 آدم تنبلی که هر جا خوشی و نرمی
 یافت می نشیند و کمتر تن بکار
 میدهد .
 چابلوسی و نیرنگ و تر دستی .
 له شده .

تفنگ : تفنگ
 توفو : تفن
 ته قیین : ته قویم . روژژمیر
 ته قه لالا : ههول و ته قه لالا
 ته قه لهق : شلوق . ته قولوق
 ته قه : ته قه
 ته قه در کرده : قه جه . قه هبه
 ته قه وه نه : ته قه کردن
 توك : سر . سهره تا . په كسر
 تهك : سه به ته
 ته كسه : لاواز . لاوازی
 ته كله : ده رخنه . سهرقاپ که له
 قه سسل دورست ده كری
 ته نه نه : ته كاندن
 ته كز : دلته زاوکی . له رزین
 تالوتونه نیا : تالوتونه نیا
 تدرکوشه گو : ترسوله رز
 ته كوهك : جتی گورکی . له رزین
 تهل : تلخ . تال
 تهال : تاله دار . شاخی دار
 تهلل : ورگن . تولدار . زگیتز
 تول : توله . توله سهك
 تلاشه سهنگ : ورده بهرد
 تلب : شلب . شلبه
 تلیو : ته مهیل و خه مسارد
 ته لكه کرده : ته له كه بازی
 ته لكسه : پلیشاو

تهلیت : سه‌رجل

تولنج : مه‌لچنچکان

ته‌لواسه : به‌له‌قاژه

تله : ته‌له . داو

تولله : گزکه . گندوره

تله‌ته‌نه : داودانان . ته‌له‌ته‌نینه‌وه

ته‌لی : تالی

تلیت : تلیت . تلیتی گوشت و روغن

تلیقسه : پلیشاو . تلیقاو

تۆم : تۆم . توخم . تو

ته‌م : جۆن

توم : تام و چیژ

ته‌ما : چاوه‌زوانی . به‌ته‌ماپۆن

ته‌مانه : ته‌مانه

ته‌مارزۆ : تامه‌زرۆ

تومه‌رزۆ : تومه‌ز

تومه‌ك : دومبه‌له‌ك

تومه‌ك‌زه : دومبه‌له‌كچی

ته‌مه‌ل : ته‌مه‌ل . ته‌وه‌زهل

ته‌مه‌یس : پاك . ته‌مه‌یز

ته‌مه‌یسی : پاكی . ته‌مه‌یسی

تۆن : توند . خیرا . تام . بیه‌ری‌تیز

تۆنك : ته‌نك

تۆن‌گرده : قایم‌کردن . توند‌کردن

تۆنك : ته‌نك . تۆنكه‌ی ئاو

ته‌نك : ته‌نكه‌ی کیتو . گه‌لی . گه‌روتی

کیتو

ته‌نك : ته‌نكه

لحافی که برای سواری عشایر بر

گرده اسب می‌اندازند .

نخستن موقتی روی پنجه‌ها .

تلاشی که از روی ناامیدی صورت

میگیرد ممکن است ثمر بخش

نباشد .

دام .

نوعی خربزه کوچک است .

دام‌تیدن . دام‌گستردن .

تلخی .

ترید . نان‌را آبگوشت یا روغن و

مانند آن تر کردن .

له شده .

تخم . تخمی که در زمین می‌کارند .

جفت . زوج .

مزه . طعم .

ارزو . انتظار .

گوجه‌فرنگی .

آرزومند .

این کلمه در مقام تعجب گفته میشود

و به مفهوم (از قرار معلوم) .

از آلات موسیقی است . تنبک .

ضرب کبر . تنبک زن .

تنبل .

پلاکیزه . تمیز .

یاگیزیگی .

تسد . سریع . مرده‌تسد .

مرده‌فلفل .

کم‌عمق . نازك .

سفت کردن و محکم کردن .

تنك . ظرف آب جای .

دره تنك كوه .

تسمه‌ای که با آن بار را به پالان

چارپا می‌بندند .

گودی کف دست .
 متضاد . گشاده . سختی .
 تپیدستی .
 تنها .
 تنور .
 تنوره آسیاب .
 تنوره سماور .
 تپ .
 تباشیر .
 تباير .
 پرخاش . تندى .
 سقط شدن حیوانات را گویند و گا
 حى هم در مقام تمسخر بانسانی
 که مرده است گفته میشود .
 سنگدان پرندگان و ماکیان .
 لپخند .
 تبر .
 وحشى . سرکش .
 تبرزین .
 توبره اسب یا الاغ .
 قشری که در مجاورت هوا روی
 مایعات بخصوص شیر جوشیره و
 ماست را می‌گیرد .
 تب توبه که سه روز در میان عارض
 شود .
 توانائی . نیرو .
 زاد و راحله . غدائی که برای
 مسافرت درست میکنند .
 دوغ جوشیده و سفت شده و از
 (توف) کشک .
 مجازا بمعنی شکم است .
 رگبار باران و قتیکه توام و همراه باد
 شدید باشد .
 پوست . مانند پوست درخت یا

تهنگه : تهنگه‌ی دست
 تهنگی : تهنگی . دهس به تال .
 سهختی
 تهیا : تهیا
 تهیر : تهیر . تهیر
 تهیره ناسیار : تهیره‌ی ناش
 تهیره سه‌ماور : تهیره‌ی سه‌ماور
 توو : تا . تاو و لهرز . لهرزوتا
 ته‌واشیر : ته‌واشیر . ته‌باشیر
 توویر : تابیر
 توپ : هه‌زه‌شه . دل‌زه‌قی
 توپسه : توپین . مردن
 توئر : سیقه‌توره
 توچ‌شونه : زرده‌خونه . بزده
 تهور : تهور
 تور : سه‌کیش . بزور . په‌تیاره .
 توره .
 ته‌ورزین : ته‌ورزین
 توره : جورک
 توژ : توژالی ماست
 تووسیه : تالی سیج روزه
 توش : هیز . توانا
 توشه : توشه‌بهره
 توف : دوی کولو . شیرتو
 توشدو : زگ
 توفو : توف
 توك : پیت . بلك . توئكل

تَوَوْتَه پ : تَه سَبَه ك

تَوَوَل : تَيَوَل . نَاو چَه وَا ن . دَه هَوَل

تَوَوَل اَز م : دَيَق دَا ر

تَوَل كِي سَه ر : تَه بِلَه كِي سَه ر تَه وَقِي سَه ر

تَوَلَه : بَه نِي ر ك (بَو دَه ر مَان)

تَوَوْنِي : نَه خَوَش ج بَه لَه ر ز و قَا

تَه : بِن . ذِي ر

تَه هَدِي ك : بَن كَر

تَه هَرَه : هِي زَا رِي نَاو رِي شَمِي ن

تَه كُو : يَ اَش مَا وَه

تِي : سَوِي سَكَه . قَه تَن

تِي : تَو

تِيَا ر ت : گَا لَتَه جَا رِي تِي

تِي نَلَه ك : زَه هَرِي كَه بَو كَو شْتَنِي سَه ك

بَه كَا ر دِي تِي

تِي تَا لِي : يَا رِي قَه . كَه پ .

جَوَانِي

تِي نَوَا رَه : نَاوَا رَه

تِي نَوَا رَه بِي يَه : نَاوَا رَه بَو ن

تِي نَوَا رَه كُ ر دَه : نَاوَا رَه كُ ر دَن

تِي بَج : نَاوَا رَه بِي ج . بَلَا و بَو ن

تِي بَجْنَه : بَلَا و بِي ج . بَه رَا گَه نَدَه بِي ج

تِي بَخ : تِي بَخ

تِي بَخْ شَه : تِي بَخْ شِي دِي وَا ر

تِي ر : كَلَو تَه . كَلَا فَه . گُ وَلَلَه

تِي رَه نَا ز : تِي رَه نَدَا ز

تِي رَه نَدَا زِي : تِي رَه نَدَا زِي

بَدَن .

حَصَبَه . تَب حَصَبَه .

پِي شَانِي . كِي جِ گَاه . طَبَل .

بِي مَارِي سَل .

اَسْتِ خَوَان وِ سَط سِرَا مِي وِي نَد .

بَتِي ر ك . گِيَاهِي كَه اَسْتِ قَا دَه دَا رُو نِي

دَا ر د .

مَرِي ض تَب دَا ر .

بِن زِي ر .

اَن چَه اَز بَلُو يَا چَلُو دَر بِن دِي ك بَر شْتَه

مِي شُ و د .

نُ و عِي دَسْتَا ر اَبَرِي شَمِي اَسْت كَه

مَعْمُ و لَا زَنَان بَسَر مِي بِنْدَن د .

بَا قِي مَانَدَه .

تِي هُو . پَر نَدَه اِي سْت كَه گُ وِ شْت لَدِي د

دَا ر د .

تُ و ت . دَر خْت تُ و ت .

مَسْ خَر گِي . دَل فَكِي .

نُ و عِي سَم خَطَر نَا ك اَسْت كَه بَا اَن

سَكِهَا ي و ل كُ ر دَرَا مِي كُ شْتَن د .

شُ و خِي . فَرَا خ .

پَرَا گَنْ دَه گِي .

پَرَا گَنْ دَه شُدَن .

پَرَا گَنْ دَه كُ ر دَن .

پَرَا گَنْ دَه گِي .

پَرَا كُنْدَن . اَفْ شَانْدَن .

تِي بَخ صُ و ر ت تَر شِي .

دِي وَا ر نَا ز ك مِيَا ن دُو اَطَا ق . حِ صَا ر

يَا رُو نِي كَه بَرَا ي حِفَا ظ ت بَدُ و ر

زَمِي ن يَا خَا نَلَهَا ي مِي كُ شْتَن د .

گُ وَلَلَه .

تِي رَا نَدَا ز .

تِي رَا نَدَا زِي .

تیره‌اش : وردہی باروت

تیرزہ‌نگ : بہلہ بیتکہ

تیروانہ : تیرہ وانج

تیرہ : تیرکہ . رایہل

تیرہ : تیرہ

تیری : تائی تیری

تیز : بیز . گالہ جارتی

تیزبال : شاپال

تیزم ترنگہ : قیل و تہلہ کہ

تیزہ : برنجی پاککراو . بلاو پالتیو .

پارزہ

تیسک : تیسکہ

تیسگو : تیسگر . توکن

تیشک : تاتہا . دژ

تیف : تہم . نمہ نمہ

تیک : تاک

تیل : تہلہ مہی دار کہ تازہ نیژرابین

تیللا : داری تیللا

تیلہ : تیلہ . تولہ سہگ

تیلہ سی : تولہ سہگ

تیلہ مار : تولہ مار

تین : تونی حمام . گولخہن

کولخان

تین سوز : تونکار

تہ : دیدہ . جاو

ذرات باروت کہ وقت شلیک تفنگ
باطراف میبرد .

تلنگر . سنگ ریزہ ای کہ باسر
اتکشت وسطی و ابہام پرتاب
شود .

تیر انداختن .

تیر اعم از چوبی و آهنی برای
ساختمان .

قسمتی از یک طایفہ را گویند .

نوعی نان لواش است .

مسخرگی . مسخرہ گرفتن کسی .

شادپر پرتندگان .

حقہ و نیرنگ .

صافی برنج . این نوع صافی را از

ساختہ مان جوان درخت بیدیا

بادام کوهی درست میکنند .

عرقار پشم یا پنہ را گویند .

اشخاصی کہ موی بدن آنها زیاد

بلند است .

ضد . مخالف .

قطرات آب یا باران .

تک . فرد برابر زوج .

قلمہ ای کہ تازہ در زمین کاشتہ

شدہ است .

چوبی است بطول ۵ متر مانند

دستہ بیل . یکسر آنرا در زمین فرو

میکنند و بردہ یا اجیت را بآن

می بندند .

تولہ .

تولہ سگ .

بچہ مار .

گلخن . تون حمام .

تون تاب .

چشم .

«ج»

- جا : جی ، پتخوف ، بوین
 جانته : تهونی جالجالوکه
 جاجاگرده : جی جی کردن .
 جی گوزکی
 جاجک : جاجک ، بنیشت -
 جادار : پایه دار ، ده وله مه ند
 جادو : جادو
 جادوگرده : جادو کردن
 جادوگر : جادوگر ، جادوگر
 جادوگری : جادوگری
 جارر : جاردان
 جارچی : جازچی
 جاکهش : گه وادی ژنان
 جاکرت : جیکرته .
 جال : له جیاتج ، له باتج
 جامال : تابه فه ، تیره
 جامالگه : شوینی ئیلاخ
 جامه نه : به جی مان
 جانشی : جی نشین
 جانماز : بهرمالی نویتز .
- زختخواب .
 تار شکبوت ، کارتوبک
 از جانی بجائی رفتن .
 نوعی سفزاست که شیره درختی
 جنگلی است .
 مساحب مقام ، ژوتمند ، متهول .
 جادو ، طلسم ،
 جادو کردن برای جلب محبتی یا
 تشاید غضبی .
 جادوگر .
 جادوگری .
 خریداری که مردم را از مطلبی آگاه
 مینماید .
 منادی ، خریداری که برای آگاهی
 مردم با صدای بلند موضوعی را
 میگوید .
 واسطه زنان بدکاره و مردان بدکار .
 جای گرفتن .
 عوض ، درازای .
 اصطلاحاً بمعنی دودمان است .
 عشایر کوچ نشین وقتی از جانی
 بجائی نقل مکان میکنند ، جای
 اولی را «جامالگه» مینامند .
 بجای ماندن .
 جانشین .
 سجاده .

بهرده نویز

جاوجیوه : جیتی ست و مهك
جاوورجا : جینی به جینی . دهسه جینی

جاوهنه : جینی راخستن

جاهال : جاحتیل . جهوان . لاول

جاههرده : واقورمان

جهخت : نوی . جهختی بزمین

جهرر : جهزاندن . راپازنین

جهررزه : نهو كهسهی شت تهلبهاند
دككا

جوورسه : نیلحاح کردن . توانه وه .
رژانی نهستیره

جهرگه : دهسته . كومه له پیاو

جهرره : دهسته . كومه له

جووره : بههیز . نویك . تولاز

جهرم : چلك

جوسته : بازدان

جهشت : جهزن

جهشت و هنه : گهشت و سهیران

جهفت : جهفت . جهوت

جفت : جووته . جهكانه .

جفت و جور : جموجول

جفت کرده : هه لهسته

جاو مكان و وسائل .

مثالی کسی را كتك میزنند و میگویند
در اثر كتك جابجا مرد .

رختخواب پهن کردن . جا انداختن .

جوان . صفت برای زن یا مرد جوان .

جاخواردن .

تازه مثال . تازه آمده .

فشاریکه هنگام شستن پیارچه

میدهند تا آبش گرفته شود . بس .

بندزن . کسیکه ظرف چینی

شکسته را بهم بند میزند .

اصرار زیاد کردن به کسی تا کاری را

انجام دهد یا دعوتی را قبول کند .

آب شدن . ذوب شدن . شهاب

سماوی وقتی بسوی زمین آید

گویند .

دسته ای از مردم .

دسته .

صفت برای افراد جوان . نیرومند .

كنافت هر چیز را گویند .

جستن .

جشن .

بصحا رفتن برای غذا خوردن و

تفریح کردن .

پوست بلوط است كه پس از

جوشاندن پوست بزرا در آن

انداخته و از آن مشك جای

آب یا دوغ درست میکنند .

زوج . همراه بچه از رحم خارج

میشود . چوبی كه بگردن گاو

سخم زن میبندازند . بوغ .

جستجو .

ساختنی از زبان کسی حرفی و

كلامی .

جفته: لوده نه : جفته

جفتو : پيشير كه

جفتي : جفتي

جهه نيك : نسهی كائنه . هه رزه گۆي

جهنه : نهسی دار بو هه ورشیلان

جچه : تاج . نه سهه

جككه : جوزی . جوزه

جكده بوره : جوزه

جكا : جودا . جياواز

جكاييه : جودابو

جنا جئا : جودا جودا

جگا نرده : جودا كردن

جنگهه : جگهه

جولال : جل . جلی چارپین

جول : جوانه گای به رجوت . به كه نه ند

جهلاب : ده نعل . به دنه زاد

جهله : رسته ماسج . داری بلند و ناسك

جهله اكي : به كسهه . ده ساودهس

جلف : زن و پياوی خه راپ . یا خراڤوی سهه كهش

جهله بيه : هه رزه به ڤوی مرؤف .

جواڤوی سهه كهيش

جهلنه : جرينكه . جهنگه ی نيوه ژۆ

جهلزو : رانه نه . جهلهه

جواڤ جهلزو : له به شه هوه و بهيشن

جهلله : كهوژ

جفتانداختن .

مسابقه بين دو يا چند نفر .

الموده بجفت كه آب پوست بلوڤ

جوشانده باشد .

سخن ياوه .

ظرفی است چوبی كه آر در آن

خمر ميكنند .

تاج . افسه .

پرنده ايست باندازه گنجشك .

پرنده ايست كه قدری از گنجشك

بزرگتر است .

جدا .

جدا شدن .

جدا جدا .

جدا كردن .

جگر . گيد .

جل . پوششی برای چهارپايان

اهلی و کاری .

گاوتر دو ساله ای كه تازه کاری

شده .

بدجنس . دغل .

چند ماهی صيد شده كه به تركه ای

اويران شده است . چوب بلند و

نازك .

بچابگی . فورا .

صفت برای مردان یا زنان هرزه و

سبك سر . مههه یا بيچی كه هرزه

شده و لقاست .

هرزه شدن انسان . هرز شدن بيچ

یا مههه .

صدای شكستن بلور یا چینی .

نيمروز مطلق .

گله گوسفند .

پيشاپيش .

خزه . طحلب .

- جلیق : جلق . ليق
 جلیسقه : جلیسقه
 جلیق بییه : ليق بون
 جوم : جامی مس
 جم : جم . جمان . جولہ
 جهم : کو . جهم
 جہ : جتاغ : قہرہ بالغ
 جہشت : جمان
 جومبار : ٹہو کړیکاره ی له حہمام
 ناگاداری جل و بہرگی خہلک دہ بیج
 جومیلہ : جامو لکھ . جامیلہ
 جناغ : قہ فہ زہی سینک
 جونالک : نازاری دہرون
 جنک : جلك . کہل و بہل
 جہنگری : شہ زانی
 جننہ : قہ جہ
 جہنہ بازی گردہ : گاندانی ژنان .
 دلدارتی کردن
 جو : جو
 جوو : جوگہ
 جو : جان . گیان
 جوال : جہوال
 جوال دوز : چواتلز
 جوو بورہک : جوگہ بز . قوز بز کہ
 جوجاگتہ : نیسکی بنا گوئی
 جوجوش : خو راکمی میوانج (بوژنی
 زہیستان) . ناردہوا .

- لرج .
 جلیقہ .
 لرج شدن .
 کاسہ یا جام مسی .
 حرکت . جنبش .
 جمع .
 جمعیت انبوهی کہ ہمہمہ و سر و
 صدا ہم دارند .
 جنبش و حرکت .
 کارگری کہ در گرما بہ لباسهای
 مشتریان را نگہداری مینماید .
 مسخر جام است . جام کوچک .
 استخوان دو شاخہ سینہ .
 نوعی آزار روحی است .
 لباس . جمع این کلمہ با اضافہ کردن
 حرف «ل» صورت میگیرد .
 شرور . جنگجو .
 زن روسپی را گویند .
 با زنان روسپی ہم بستر شدن یا
 معاشقہ کردن .
 جو .
 جوی آب .
 جان . روان .
 نوعی کیسہ بزرگہ بافتہ است کہ
 برای حمل گندم یا بنشن بکار
 میروند .
 نوعی سوزن بزرگہ برای دوختن در
 جوال .
 آبدزدک . حشرہ ایست .
 استخوان پشت گوش را گویند کہ بر
 اثر ضربہ شدید مرگہ حتمی در
 بردارد .
 غذائی کہ هنگام وضع حمل زنان از
 آرد گندم روغن و شکر و زبیرہ و
 زردچوبہ درست میکنند از آن ہم

به زانو می‌دهند و هم با فرادیکه
برای عیادت و گفتن تبریک بخانه
زانو می‌آیند .

جان‌دار .
مناسبت . مانند . مثل .

فراهم شدن .
زحمت کش .
رنگاورنگ .
رشاوت‌سليم .
جوش زدن .

جوشیدن .
جوشانده‌ای از گیاهان دارویی نظیر
گل بنفشه . گل گاو زبان . پر
سیاوش . عناب . سپستان است
که هنگام سرما خوردگی بمریض
می‌دهند .

جان‌کندن . زحمت زیاد . سختی و
مشقت زیاد کشیدن .

جو گندمی موی سیاه و سفید سر و
صورت را گویند .

روان . جاری .

پیراهن .

جوانمرگ . کسی که در جوانی
می‌میرد .

جوجه‌سیره . یا فناری یا کبوتررا
گویند .

جوانی .

جوان .

نقل مکان . تغییر جا .

جوهر برای نوشتن مشابه آن .
کفن .

جهیزی که عروس بخانه شوهر
می‌برد .

جودار : جاندار . گیانفیدا

جور : و دگو . بونه . نمونه

جوربیه : ناماده‌بون

جه‌ورک‌ش : جه‌ورکیشان . رهنج

جوراوجور : جوراوجور .

جوز : آزی‌بون و خو به‌ده‌سته‌وه‌دان

جوش‌زیه : جوش سهندن گهرم

داهیتان . هاندان .

جوشسه : جوشان

جوشسنه : جوشاندنی‌گیا بو

داووده‌رمان

جوگه‌نه : گیان‌کیشان . نازار

جوگه‌نه‌ی : گهنم‌ره‌نگ

جول : ره‌وان

جومه : کراس

جونه‌مرگ : جوانه‌مرگ

جونه : کوتره باریکه

جوانی : جوانی . لای

جوو : جوان

جوواز : جی‌گورکه . جی‌گوزین .

گوازتن

جوههر : مهره‌کعب

جیاز : کفن

جیازی : جیاز

- جیچە : جۆجەلەیی مریشك
 جیچە كەلەشیر : جۆجەلەیی كەلەشیر
 جیچە كەموتەر : جۆجەلەیی كۆتر
 جیر جیرك : جیر جیره . سیر سیره
 جیره هەر : جیره خۆر . دەستندە خۆر
 جیستە : غاردان
 جیقلەسو : جیكلدانه . . جی قلدانه
 جيك جینك : جیکە جيك . جۆكە جۆك
 جیلا : جۆلا
 جیلاباب : جالجالۆكە
 جیلایی : جۆلایین . شۆینی جۆلا
 جینات : حدسامات . سپی
 جینولە : قونیر . دۆمەل دەردان
 جیو : گیرفان
 جیویز : گیرفان بز
 جۆجە مرغ .
 جۆجەء خروس .
 جۆجە كپوتر .
 زنجیره . میوه پزان .
 جیره خور .
 دویدن .
 چینه دان پرندگان . اصطلاحاً
 ظرفیت و تحمل حرفی را داشتن .
 صدای گنجشك .
 یافتە .
 عنكبوت .
 جاییكە جولا در آن كار میكند .
 انبوه جمعیت . شپش .
 كورك .
 جیب كت یا شلوار و مانند آن .
 جیب بر .

«ج»

- چاه : بیر
 چارناکرده : چوار توئی کردنه وه
 چاچول باز : فیتل باز . چاتول باز
 چار : چوار . چار
 چارچوهر : بزده زمانه
- چارچار : چوار چواری ههردو چله
 چارچهش : چوارچاو . وردبیتی
 چارچهغلی : چوارپهل
 چارچمک : چوارچمک
 چارخونه : چارخانه . شه تردهنج چی
 چارشهمه : چوارشهمه
 چارشهمه سیری : چوارشهمه سۆرتی
 چارشوو : چارشوو . چارشوو
 چارشونه : چوارشانه
 چارتاقی : چاردانخ . چارتاق
- چارقه دی : کۆلوانه
 چارهك : چارهك
 چارگوش بیسه : چوارگویی .
 گویی هه لختن
- چارمیسخ کرده : قایم کردن . له
- چاه .
 چارتا کردن .
 نیرنگ باز . متملق .
 چهار .
 ترکیبی از چهار دارواست برای تسکین درد .
 چهار روز از آخر چله بزرگ و چهار روز از ابتدای چله کوچک .
 چهارچشم . دقت کامل .
 چهار دست و پا .
 چهارگوش .
 چهارخانه . شطرنجی .
 چهارشنبه .
 چهارشنبه سوری .
 چادر شب .
 کسیکه شانه های پهن دارد .
 اطاق مخصوصی که روی قبر می سازند . اصطلاحاً وقتی درهای اطاقی را باهم باز میکنند .
 نوعی دستار ابریشمی که زنان روستا بدوش گره میزنند .
 وزنه ایست که ۱۰ سیر یا ۷۵۰ گرم وزن دارد و يك چهارم «من» است .
 چهارگوش شدن . اصطلاحاً بمعنی دقت کامل است برای شنیدن صحبتی و مطلبی .
 محکم کردن چیزی یا از روی تمسخر

چوارمیخه کیشان

چارهوا : چارهوتی . ره شه ولاغ

چاره : چاره نوس

چاره نویس : چاره نوس

چارباز : جه زتیکی عه لیج ئیلاهیبه کانه

بکسی گفته میشود که وقتی روی

زمین نشست دیر بلند میشود .

مرکب سواری . مادیان یا قاطر .

کنایه از بخت و اقبال است .

کنسایه از کسی که روز اول

سرنوشت را تعیین میکند .

یکی از جشنهای فرقه علی الهی یا

اهل حق است که در زمستان برپا

میشود و چهار شب

متوالی است و هر شب بنامی

مشهور است اول کامریجان دوم

شیرفتی سوم شاه علی و چهارم

بیر موسی .

نام کوهی است در جنوب شیرخرم

آباد .

کارگر زراعی که تمام زحمت زراعت

بعهده آوست و در مقابل یک

چهارم از تمام محصول را میبرد .

مقدار شیرینی یا ترشی که بشذا داده

میشود .

فربه . چاق .

شکاف . تیکه پارچه ای که بصورت

سه گوش بریده شده .

در اطاقی که دو لنگه دریا همه

درهای آن باز باشد میگویند .

شکاف دار .

گود . فرورفته .

سنگاب گودالی که آب در آن جمع

شده .

گودی زیر حلق .

چاله ای که در زمین حفر نموده و

گندم در آن میریزند و انبار

میکنند .

چاله ای که دو طرف آن چهار خشت ،

هر طرف دو خشت میگذارند و

چاربارو : ناوی کتویکه له خواری

خوزه م ناباد

چاربه کدار : چواربه کی داهاتی

کنتوکال

چاشنی : شیرینی و ترشیه که له

چیتت ده کری

چاغ : قهله و

چالک : درز ، پارچه ای سنج گوشه ییج

چاکاچالک : دهرگای واز

چالکدار : درزدار

چال : چال

چالناو : چالناو

چالته شمتی : قو لکھی به رگه ردن

چالگه : چالگهی گهنم . چال

چاله : ناورگه . چالیکه له چوارخشت

دورست ده کری ، دو له ملا و دو

لهولا ژنی زه‌یستانی له‌سه‌ر
دانه‌نیشی بو مندال‌بون

چالی : چالی

چایر : چادر . کولاره‌ی مندالان

چهپ : چهپك . دهسك . نه‌و پاره‌ی
شیر و خه‌تی پخ ده‌کری

چه‌پال : قوّل . به‌ئه‌ندازه‌ی
له‌به‌ده‌ستیک

چه‌پاله : چه‌پوله . زله

چه‌پ‌چه‌پ‌سپیل‌کرده : به‌خه‌سه‌وه
ته‌ماشاکردن

چه‌پ‌چرا : ده‌سته‌چيله

چه‌پ‌زه‌یه‌وخوش : به‌زه‌للا . بیتاک

چه‌په‌په‌ك : چه‌په‌ک‌ریش

چه‌پ‌کور : که‌سکه‌چاوی چه‌بی کویر
بیت

چه‌په‌ریزو : چه‌په‌ریزان

چه‌پو : تالان و بزۆ

چه‌پ‌پ‌چوارشه‌کرده : به‌راوژۆکردن

چه‌پیش : کارژۆله

چه‌پیش‌می : مۆی بز و کاريله

چه‌پیل : چه‌په . چه‌بی

چه‌تر : چه‌تر

چغ : چغ (بۆسه‌گ)

ژنی‌را که‌ می‌خواهد وضع حمل
نماید روی آن می‌نشانند تا بچه‌را
بزاید. گودی که‌ در زمین می‌کنند و
در آن آتش میریزند .

فرورفتگی .

چادر . کاغذ دنباله‌داری که‌ کودکان

برای بازی به‌وا می‌کنند .

مقدار گیاه یا موئی که‌ در يك دست

جای‌گیرد . پولی که‌ با آن قمار

بازی می‌کنند .

از مچ تا سر انگشتان . واحدی برای

اندازه‌است در جمله « چالی

ژمی » یعنی اندازه يك كف

دست‌است .

سیلی . کشیده .

از روی خشم و کینه‌ بکسی

نگاه‌کردن .

دسته‌چوب‌خشک و نازکی که‌ بر

آتش مشتعل می‌گردند تا شعله‌را

بجای دیگری برده و آتش

بفرزند .

اصطلاحاً بکسی گفته‌ میشود که

لاابالگیری و بی‌قیدی‌را بیشه

کرده‌است .

ریشی که‌ يك قبضه‌ باشد .

کسیکه‌ چشم‌چپش کوراست .

کف‌زدن و شادی‌کردن .

غارت . چپاول .

پشت‌روکردن لباس و مانند آن .

بزغاله . پنج‌ماهه‌ تا یکسال و نیم .

موی بز و بزغاله .

کسیکه‌ با دست‌چپ کار می‌کند .

موهای جلو سر .

کله‌ایست که‌هنگام‌راندن‌سگ‌گفته

میشود .
 چوب ریزه‌های خشک شده ،
 موی زهار .
 کسیکه موی زهار او زیاد بلنداست .
 آنس زنه فلزی که بر سنگ آتش
 زنه میزنند و جرقه ایجاد میکند .
 خروسک تفنگ سر پرا گویند .
 نغمه‌ایست محلی و غم آور .

ادارا گویند .
 چریدن .

چراغ دستی یا بادی را گویند .
 سلام و تعارف شب‌است که وقتی
 کسی از جلو مغازه عبور میکند
 میگوید (چراغ روشه) و مغازه‌دار
 در جواب میگوید (چراغ عمرت
 روشه) یعنی چراغ عمرت روشن
 باد .

کسیکه پیشا پیش کسی چراغ
 میبرد .

چراغانی .

پینکی . چرت = چرج .

چرتکه .

پینکی = چرت .

لرزسی که بر اثر ترس از چیزی یا
 خبری ناگهانی حاصل میشود .

دوره‌گردی که کالای خود را بده
 میبرد و با گندم و جو و مانند
 آن عوض مینماید .

برنده‌ایست باندازه قمری و دارای
 منقار و چنگال است و گاهی
 گنجشک هم شکار میکند و دور
 پرواز است .

اداره شدن .

چه غ چیله : چیلکه
 چوخت : موی بهر
 چه ختو : که سیکه موی بهری زور بن
 چه خماخه : چه خماخه ، پوپنه

چرد : چز . چوره گورانسه کی
 خه مگینه

چورد : چورکه میز

چهر : چزاندن . گورانج گوتن .
 له وه ژان

چراغ دهسی : چرای دهست

چراغ روشه : ناگری وه جانت
 روشن بن . چرات روشن بن

چراغ کفش : چراکیش

چراغونی : چراخانی

چورت : پینه دوز

چورت : جزت . جزت کیشان

چورج : پینه دوز . جزت

چرج : مچورک . له رزه

چهرچی : چهرچی

چهرخ : باشو

چهرخسه : هه لسوزاندنی کار

قرقره .
 يك بازی کودکانه است که با قرقره انجام میشود .
 چرخان بدور خود یا چیزی .
 اداره کردن کاری .
 چرخ خوردن .
 شیاءو کرت مزرعه که آب در آن میچرخد و نوعی اندازه آب .
 مدور .
 مقدار زمین زراعتی و تخم کاری که سه یا چهار هکتار باشد .
 چریدن .
 چرت و جراحات دمل . چرك تن و لباس .
 پارچه ای که رنگ تیره دارد و چرك شدن آن معلوم است .
 شاشدان ، مثانه .
 کثیف و آلوده . چرك شده .
 کثیف . آلوده .
 ادرار . شاشی .
 شاش بند .
 چرب . آلوده بروغن .
 پوست دباغی شده .
 چرب و نرم کاری که سودی نیک دارد .
 سفیدرنگ .
 کنایه از روغن خوارائی است . هر چیزی که آلوده بچرب پی شده باشد .
 نغمه سردادن .
 شاشیدن .
 درختیهای کوچک چنگلی .
 چائیکه درختان انبوه دارد .
 اسب یا مادیان گویند .
 فریاد و ضجه ای که در اثر

چهرخهك : به کره ی ده زو
 چهرخهك بازی : یاریه کی منالانه به مزراح
 چهرخه نه : هه لسوزاندنی کار .
 خولدانه وه
 چهرخ هه رده : پیچ خواردن .
 چهرشاو : نه اندازه ی ناوی کشتو کال
 چهرخی : چهرخج
 چهرده : پارچه زوی بو کشتو کال
 چهرد : گوتن
 چرك : چرك . چلك
 چرك توو : نه و قوماشه ی چلكی لن دباره
 چورگنو : میزلدان
 چرگن : چلکن . چرك و تیکه لاو
 چرگه : تیکه لاو . ناویته
 چورگه : چورگه میز
 چورگه پیچ : میزگیران
 چهرم : چهرور . رو ناوی
 چهرم : چهرم
 چهرمونه رم : چهرمونه رم . کاری به كه لك
 چهرمه : سپی رهنگ . چهرمی
 چهرمی : چهروی . رو ن .
 چره نه : گورانج گوتن
 چوره نه : میزکردن
 چرو : ده وهن
 چروگو : چره دار . دارستان
 چهروا : چاره وی
 چريك چريك : چریکاندن . هاوار .

دیا جرحی باشد .
 فریاد زدن و صیحه کشیدن .
 فریاد و ضجه .
 میلہ ایکہ در دوک نخ ثابی نخ بآن
 سپیچد . نیش زنبور و زهر آنرا
 گویند .
 صدائی کہ هنگام سرخ کردن چیزی
 در روغن بلند میشود .
 نوعی نان مخصوص است و آنرا در
 روغن تریدر کرده با شکر یا عسل
 میخورند .
 نیش زدن و آزار کردن .
 آنچه از دیمہ پس از آب کردن باقی
 میماند .
 چسبیدن .
 در مقام امر است و بمعنی فورا .
 سریع .
 پشکل و مدفوع الاغ قاطر و اسب و
 مادیان .
 مدتی از زمستانرا گویند کہ هوا
 شدت سرد میشود .
 چشم .
 چشم سفید . کنایہ از بی حیا و بی
 آرم است .
 چشم بندی .
 ترساندن کسی بطوریکہ دیگر در
 مقابل آنکس و در آن مورد کاری
 انجام ندهد .
 با نگاه و زیر چشم کسیرا
 نگریستن و او را در انجام آن منع
 کردن .
 خسیس . پست .
 چسیدن .
 زهر چشم .
 بدچشم . کسیکہ نگاهش توأم با

چریگنہ : ہات و ہاوار . دادہ داد
 چریگہ : ہدراوہوریا
 جز : جزو

جز جز : جزہ چیزی روّ

جز نہک : چربک . نانی بہ روّ

جزہ نہ : جزیتوہ دان . ژانکردن
 جزیلہ : جزیلک

چہسپسہ : چہسپان

چہسبو : چوست ، بہ کسر

چوسلہ : تہرس

چوسلہ کیو : جلہی زستان

چہش : چاو

چہش تہسبج : چاوسبج . بچ شہرم

چہش ہدنی : چاوبہست

چہش تہرسنہ : چاوترساندن

چہش تہرسہ : چاومؤرکردن

چہش تہتک : بہرچاوتہنگ

چہش تہ : چہشتہ ، چیتون

چہش جہرہ : گلینہی چاو

چہش خیز : چاوخیز

شراره شهوت و هوس است .
چشم‌دار در برابر کور .
انتظار داشتن . چشم داشتن .
درد چشم .
چشم دلت روشن . بخویشان
مسافری از سفر برگشته
میگویند .

منتظر و چشم براه بودن .
زاع . چشم دریده .
چشم زخم دعائی که برای مصون
بورن از چشم زخم بابا بکودکان
داشته و دارند .
اصطلاحاً بافرادی گفته میشود که
در میان نعمت فراوان بزرگد
شده‌اند و جوانمرداند .

ایما . اشاره با چشم .
سرزنش .
در مقابل چشم سیر . کسیکه در
برابر همه چیز حریص است .

چشم بازکردن .
چشمك زدن .
چشمه .
چشم براه .
چشم و رو .
با چشم اشاره کردن . چشم زدن .
تپه‌های كوچك را گویند .
جنگل انبوه و ترسناك .
جائیکه درختان انبوه و جنگل باشد .
فضله پرنندگان .
خمیده .
چفت در .
خمیده و کج .

کاسه‌لیسی و اصطلاحاً بمعنی دنبال
این و آن بودن بخاطر شکم و

چهدشار : چاودار
چهش‌داشته : چاوه‌چاو
چهش‌دهرد : چاوشنه
چهش‌دلت‌روشه : چاو و دلت‌روون
بی

چهش‌ره : چاوه‌زئی‌بوون
چهش‌زاق : چاوزهق
چهش‌زه‌خم : چاو و زار

چهش‌سیر : چاوتیر

چهش‌شهنه : چاولی‌داگرتن
چهش‌گنکی : سه‌رزه‌نشت . کله‌بیج
چهش‌گوسته : چاوبرسج

چهش‌گوشه‌نه : چاو‌کردنه‌وه
چه‌شمه‌کزه‌به : چاولیدان
چه‌شمه : کانیاو . چه‌شمه
چهش‌وه‌ره : چاوه‌زئی
چهش‌وری : چاو و رو
چهش‌وه‌نه : چاولی‌فرپاندن
چفا : ته‌پولکه

چفر : چز . جه‌نگه‌لی‌چز و سامناک
چفرکو : چزه‌دارستانی‌کیو
چوغلی : ریقنه
چهفت : چهوت . چه‌ماوه . چهفت
چفت : چهفتی‌ده‌رگا
چهفت‌چیل : چهفت و چه‌ویسل .

که‌چ و خوار
چهفت‌لیس : کاسه‌لیسی

چه قچه قه : چه قچه قه‌ی ناش

سود اندك بردن .

جویی است که در آسیابهای آبی روی
سفک زبر بن میخورد تا ناودان
گندم را تکان دهد و از آن گندم
بدمانه آسیاب بریزد .

سفال .

چرك .

اصطلاحاً بمعنی بهم آمدن دام و
گرفتار نمودن صیداست .

بشکن صدائی که از دو انگشت گاه
رقص و شادی بیرون می‌آورند .

آدمپای شاد و سرمست و لایالی را
گویند .

بول نقد .

علامت و نشانه‌ای که در زمین برای
جداکردن دو قطعه میگذارند .

تیژی کوه .

مشته کمان پنبه یا کمان پشم زنی .
واحدی است برای اندازه و مقدار

پشم در حلاجی .

صدای چکیدن آب .

کم و زیادکردن در نرخ اجناس .

جوانه گیاه .

زائیدن سنگ را گویند .

تیکه چوب باریکی که گاهی ناگهان
مانند میخ بدست و یا پا و لباس

فرو میرود .

نشانیدن .

شوخ و بدله‌گو .

سربار و مزاحم .

تپه کوچکی از خاك و سنگ ریزه .

چهل .

سنائی که از برخورد دست پوست

بدن و همچنین از فرو افتادن

چه قهل : چه قهل

چه قله : چلکی جل و لهش

چه قهنه : کومه‌له داویکی به یه‌کا چو

چه قونه : چه قونه

چه فونه باز : بی‌بالک . شادمان

چهك : چهك . پاره‌ی کاش

چوك : سه‌قل . نیشانه . لوتکه‌ی

شاخ

چهك : کوتکی هه‌للاج

چهك : چه‌که

چك چك : چه‌چه‌کی ناو

چهك چك : چه‌چه‌چه‌قی . نرخاندن .

سات‌وسه‌وا

چكر : چه‌که‌ره

چه‌گسه : تره‌کینی سه‌گد

چوكل : چوكله . چوكل

چوكه‌نه : رواندن

چه‌که : سه‌خوش

چهل : چه‌لومل

چولل : ته‌پوتکه‌یه‌کی بدرده‌ریژکراو

چلل : چل . نیت

چلب : شنبه‌ی ناو . چه‌پله

چیزی در آب برمی خیزد .
شلتوك .

برنج زار ، مزرعه ، برنج

جار و چراغیانی که از سقف
می آویزند .

فراوان . متاعی که در بازار فراوان
باشد .

تیمارستان . جائیکه از دیوانگان
پرستاری میشود .

گوشتی که پروار نیست .
لاغر و نحیف .

آهن . فولاد .

سماجت کردن و اصرار وزیدن .

بلغمی که هنگام اسپال از انسان دفع
میشود .

چاپلوسی .

آهنگری که کارهای سنگین آهنگری
ندارد و قفل و کلید و زنجیر و
مانند آن میسازد .

صدای فریاد توله سگ و سگ وقتی
که آنها را اذیت میکنند و میزنند .

باتلاق .

یارچه سفید و صفتی برای هر
سفیدی .

روز چهلم مرگ یا تولد هرکس .

ریسمان مخصوصی است که از موی
بز بافته میشود .

زه مانند زه کمان .

نوزادی که هنوز چهل روز از عمر او
نگذشته است .

چله کوچک .

زه کمان حلاجی و کمان تیراندازی .
چله بزرگ .

چه لتوك : چه لتوك

چه لتوك زار : برنج زار . شوینی

چه لتوك

چلچراغ : چلچرا

چهل چهل : زور . کوتالی زور

چلیس خونه : شیتخانه

چهل ق : گوشتی جلق و لبق

چهل قو : لاواز

چللك : ناسن . پولا

چهل کاشسته : بینه و شستی و

تیلحاح کردن

چلم : چلم

چلماسی : ریاکاری . کلکه له قه بیج

چلنگر : ناسنگه ری کلیل و زنجیر و

شتی وا .

چلکنه : نوزه و هاواری سه گد

چه لاولو : پونگاو

چلواری : سپی . شتی سپی

چلله : چلهی مردن و زاین

چلا : گوریس

چلله : زئی

چله بی : چله بیج . منالی چله دار

چلله گوشکه : چلهی بچوک

چلله که مو : زئی که وان

چلله که په : چلهی که ووره

چلیس : چلیس ، نهوسن
چلیس گسه : میوهی رزیو ، چلکی
برین

چهم : چهم

چهم : پیچ
چپهم : نه فرت ، نه خویش

چومهت : بزوت
چوپاره : دهردی بی دهرمان

چهمهه : چه مدهی مهرگ

چمک : چمک

چه میس : چه موش ، لاسار

چنار : چنار

چنهقا : چنه جار ، چه ندین

چنه ماره بهک

چنچه : تو

چونچه : چومچه ، چه مچه

چونهه : چه وه ندهه

چونه ری : چه وه ندهه فروش

چهنقات : چه ندلا

چهنگ : چهنگ ، مست ، چنگ

چهنگال : تلیشی چزیلک به روّن و

هنگوین یا شه کر

چهنگال : چهنرۆک ، چهنگ

چهنگهک : قولابه

چهنگ گورگو : چیزه چیرتک که له

کیشانی نیتزک له سهه دیواردا

ده بیستری

چه تلو : چه نلا

چنو : وه کو نهو

شکمو .

جلوسیده میوه و مانند آن و همچنین

تاول سوختگی پوست بدن که

بجای خود خشک شده و فرورفتگی

یافته .

زمینی که در کنار بستر رودخانه

باشد و سبز گردد ، پیچ راه .

حم و چم .

اصطلاحاً بمعنی درد و مرض است و

گاه نفرین گفته میشود .

هیزم نیم سوخته .

درد بی درمان و لاعلاج . این جمله

گاه نفرین یکی گفته میشود .

سوک و ماتم مرگ کسی ،

گوشه هر چیز .

چهوش ، سرکش .

درختی است .

چند عدد .

تخمه .

دیگ مسی کوچک را گویند .

چقدر .

کسیکه چقدر میفروشد .

چند برابر .

چنگ .

نان اجزک را در روغن و عسل یا

شکر مالیده و تریسد نموده

میخورند و باین نام مینامند .

پنجه و ناخن مردم و جانوران .

وسيله برای آویزان کردن .

صدائی که از کشیدن ناخن روی

دیوار شنیده میشود یا خود

ناخن کشیدن .

چند برابر .

چنان .

چانه : چانه .
 ورم کردن چانه را گویند .
 بر حرف .
 سخن یاوه .
 چقدر ؟ چه مبلغ ؟ .
 چنین .
 خبر ناگوار .
 چرخ خرمن کوب .
 برگردان . پست پارچه به لباس .
 داربست .
 رقص محلی لری .
 نحیف و لاغر .
 کسیکه گوسفند برای گشتن پرواز
 میکند . کسیکه شغل او خرید و
 فروش گوسفند است .
 عبا . رودوشی پشمی که روحالبون و
 اغلب مردان از آن استفاده
 میکنند .
 بیابان خالی از سکنه .
 کچ و خمیده .
 بدگوئی چغلی . نمایی . وشایت .
 تمام . سخن چین .
 جوجه تیغی .
 گلوله خمیر .
 شایعات .
 نقیب قافله .
 چای .
 چیز .
 مانند . مثل .
 ساعت تفریح و تنفس در مکتب .
 حجله عروسی در روستاها .
 تروتمند .
 چون من . مانند من .

چنه : چنه
 چنه پنوم : چنه په نماو
 چنه دراز : چنه باز
 چنه موفت : قسدی قوژ
 چهنی : به چهند ؟ به چهندی ؟
 چنی : چه شنی نامه . وه کو نامه
 چوو : خه بهری ناخوش
 چو : جه نجهژ
 چوارشه : ناواخن
 چوبهس : که پریکه . یا داریکه
 مپوی ده خریته سهر .
 چویی : هه لپه زکیبی چه په ییج
 چن جاله : لاواز . لهژ
 چودار : چیتودار

چوغا : چوغه

چول : چؤل . بیابان
 چؤول : چویر . جهوت و جهوتیل
 چؤل : دوزمانی . به دزمانی
 چولوو : قسه چن . دوزمان
 چوله : سیخورژ
 چونا : گونه هه ویر
 چوورو : چاو و ژاو
 چووش : چاوش
 چووی : چای
 چی : شت
 چی : وه کو . چون
 چی نیسو : پشو . حه سانه وه
 چیتجا : خرخال
 چیدار : ده و له مه مند . زه نگین
 چیم : وه کو من . چون من

چینه : چینه . چینه دیوار

دانه مرغ . هر تبقه از گل که بر
دیوراهای گلی دیده میشود .

لغزه .

چینه چینه : مه‌تل

چینه‌دو : چینه‌نه . چینه‌کردن

چینه‌دان پرندگان .

چوو : چوپ . چوکلّه

چوب (۱)

---

۱۱۱ هر و اله نوزیدا :

سواتا = قنگ . قون

چو = کیر

کوز = قوز . کوز . زئی

ظروف و اثاثیه ایکه در منزل برای
غذا خوردن مورد استفاده قرار
میگیرد .

انکار .

انکار کردن .

هر چیزی که کناره داشته باشد .
حضر جواب .

صفت کسیکه تن بکار نمیدهد حتی
رنج تهیه نمودن غذا را تحمل
نمی‌کند و از حاضر نمودن
دیگران استفاده مینماید .

احوال .

زندانی کردن .

حجامت .

راستگو .

فرزند یا طفل نامشروع .

حساب .

ناکامی . افسوس .

فرزندی که نا اهل و سربار است .

حیله‌گر .

خلال مطلق .

حمام .

حاجت : ناسنجاو . که‌لویه‌ل

حاشا : حاشا

حاشا کرده : حاشا کردن

حاشیه‌دار : به‌په‌راویز

حازر جساو : قه‌زه‌وان .

حازر جوان

حازری‌همن : حازره‌خوَر

حه‌وال : هه‌وال . دوخ‌وبار

حه‌بس کرده : به‌ند کردن

حه‌جو مه‌ت : هه‌جامه‌ت .

نه‌شته‌ریتدان

حه‌رفس‌راس‌زیه : راستگو

حه‌روم‌زایه : هه‌رام‌زاده . شیر‌حیز

حه‌ساو : حساب . حسیب .

حساو

حه‌سه‌ره‌ت : داخ . نا‌ثومیتدی

حه‌سه‌ره‌نی : منائی ناجسن و میمل

حه‌وقه‌باز : فیتباز . ته‌له‌که‌باز

خلال‌وزلال : هه‌لال‌وزله‌لال

حه‌موم : هه‌مام . هه‌رماو

- چهنایی : چهنه بچ
 جهوز موسا : ته پۆلکه به کی بهردینه له
 رۆزه لانی خوژدهم ئاباد
 جهیا : ئابژۆ . کتیر
 جهیرو : جهیران . سه رسام
 جهیله : فیل
 جهیله بازی : فیل بازی
 رنگی که چون ضا باشد .
 سنگی گوداست در دهه های در شرق
 خرم آباد .
 ابرو . آلت تناسلی مرد .
 حیران .
 نیزنگ .
 تیرنگ بازی .

- خ -

- خا :** خا ، هیلکه
خار : دژک . خار
خارخهسهك : جوړه دژکیتی سی
 سوچه به بؤ داووده ومان به کاردی
- خاردار :** دژکدار . داری دژکاوی
خارزه رده : دژکه زه رده
خارشنت : خورور . خورشنت
خارهنه : خورانندن
خاشخاش : خه شخاش
خانرجه م : دل ناسوده . خانرجه م .
 دنیا
- خاقهن :** ورده شه کری قهند
خاکسه ر : خو له میس
خاکی : مروقی ساده بیس فیز .
 خاکی
- خال :** خالپه لکه نندن
- خرت پرت :** کاری ورده ریژه
خرتل : خرکه به مرد .
- خرتی :** مل نه ستور
- خهرخودا :** جالجالوکه .
خهرخورماری : که ری ده جال
خالکو : خالکوتان
خانه بازی : یاریه کی منالانه یه
- تجم مرغ .
 خار .
 نوعی خار سه پیلو یا سه تبع است
 در طب عوام برای معالجه بعضی
 امراض استعمال میشود .
 هر درخت یا گیاه خار دار را گویند .
 نوعی خار است که رنگ زرد دارد .
 خارش .
 خاراندن .
 خاشخاش .
 آسوده خاتر .
 خاکه قهند .
 خاکستر .
 شختی بی تکبر و افتاده .
 عکس یا نوشته هائی که روی پوست
 خالکوبی میکنند .
 کرک دارد .
 اشغال خورده ریژه .
 زاغه . سنگی که قابل پرناب کردن
 باشد .
 صفت برای افراد تنومند و گردن
 کلفت .
 عتکبوت .
 مقصود خر دجال است .
 خالکوب .
 نوعی بازی کودکانه است .

خاگینه .
کمین کردن . پنهان شدن در گوشه‌ای
بانتظار انجام کاری .
آدم کوتاه قد .
با تکرار این کلمه نوله‌سنگ را دور
میکنند .

ختنه سوران .
ختنه کردن .
آدمبای کوتاه قد و چالاک را گویند .
غفلتک .
راست و مستقیم .

تدلمه زمینی که محصور بین کوه و
تپه باشد . قربانی و تصدق .
خرخر . خرناس .
نوعی از پونه‌است که برگهای آن
اشغال خورده ریزه
زاغه . سنگی که قابل پرتاب کردن
باشد .

صفت برای افراد تنومند و گردن
کلفت .

عنکبوت
مقصود خر دجال است
شیربهای عروس .
پولی که برای خرج روزانه یا ماهانه
مصرف میشود .
خری که برای تخم‌کشی تربیت
میشود .

جانوری وحشی است آدمبای چاق و
بی ادب را نیز مگویند .
رنگی که برنگ خرما باشد .
خرمن .

جائیکه خوشه‌های گندم و جو و
مانند آن خرمن میکنند و میگویند
خرمن جا یا خرمن گاه .
گل . آب و خاک بهم آمیخته .

خایینه : خیلکه و روژ
خپ کرده : خۆ له مه‌لاس نان

خیله : خه‌پلین . خه‌پله . کورته‌بالا
خت : خت ابۆتوله‌سنگ !

خه‌تنه‌سپرو : خه‌تنه‌سۆره
خه‌تنه‌گوده : خه‌تنه‌کردن

خخل : مرۆقی کورتیله و نازا
ختی‌متی : ختۆکه . ختکه

خدنک : سه‌رۆاست . راست
خۆ : خۆر . دۆل . قوربانج .

خۆپوفا : مرخه‌مرخ

خهرینه : جۆره‌پونگه‌یه‌که

خرت پرت : کاری ورده‌ریژه

خرتل : خرتکه‌به‌رد

خرتی : مل‌ئه‌سۆر

خه‌رخودا : جالجالۆکه

خه‌رخورماری : که‌ری ده‌جال

خه‌رج : شیربانج . خه‌رج‌وباج

خه‌رجی : مۆچه . خه‌رجی

خه‌رهمه : نیره‌که‌ر . فه‌حل

خرس : ورج . مرۆقی بی
ره‌وشت و بی‌شهرم

خورمایی : خورمایج

خه‌رهمه : خه‌رمان . جۆخین

خه‌رهمه‌جا : خه‌رمانگه . خه‌رمان

خه‌رره : گل . قوز

خه زگال : خۆزگه . کاشکی

خه سمس : خهست

خوسم : پینجیه کی مال و پاره که به ساید ددری

خوش : بۆخۆی . خوش

خوشار : تهوژم . تهنگ پهنه لچنین

خوشارقهور : گۆزهوشار

خش خهش : خهخش

خوشال : خۆشحال

خوش مامله : خوش گوزه ران .

خۆش مامله

خه شه کرده : خۆشه کردن

خهلوار : خهروار

خه نچه ر : خه نچه ر . ناوی پیاوانه یه

خونچه : جه ساز . بوخچه ی

بۆ کیتی

خه نزاری : ریسوا کردن

خه نشمه : پیکه نین

خهنول : دم به خه نده

خه نه : خه نده

خونه : پنه ی نان

خه نه دار : خه نده دار

خه نه ری : رۆبه خه نده . دم به پیکه نین

خۆو : خه و . خه وینین

خوشا . ایکاش .

غلیظ .

خمس . یک پنجم از مال که بسادات

داده میشود .

خودش . خوش .

فشار .

فشار قبر .

سدائی که از بزم خوردن برگه خشک

یا مانند آن بلند میشود .

خوش حال .

خوش حساب .

سایدن تریاک و شیرین کردن هسته

زردآلو .

خروار که یکصد من یا ۳۰۰

کیلو است .

خنجر . یکی از نامهای مردان .

طبق مخصوصی که در آن جهیز

غروس را میگدارند .

رسوائی .

خندیدن .

کسیکه همیشه بشاش و

خندان است . (۱)

خنده .

تخته پهن است که در روستا روی

آن گوشت میکوبند یا خمیر نان را

پهن میکنند .

خنده دار . مضحك .

خنده رو .

خداب . رؤیا .

(۱) خه نۆك : له لۆژیدا (خه نول) به . . ئایا ده توانین له سه ر کیتی (گری نۆك)

-- نۆك -- یکی بۆ داتاشین و (ل) به که ی لئ لاده بن و له جیاتج (خه نول) ی

رۆد و قورس (خه نۆك) ی سۆك و ره وان به رامبه ر به (گری نۆك)

دورست بکه ی ن ؟!

خودت .
 با رنج و زحمت خود ساختن و با
 کسی آنرا در میان نگذاشتن .
 خودداری . کسیکه در هر کاری
 رای خود را تنهایی قبول دارد .
 بخود بودن در برابر حالتی مانند
 اغما یا بیهوشی که انسان
 خودشناس نیست .
 کسیکه بکار آشناست .
 کم عقل .
 کسیکه خوابش سبک است .
 مردی که رغبت شهبوی ندارد .
 باج سبیل .
 آشنا . خورمانی .
 خورجین .
 خواهرزاده .
 خواهرزن .
 بیماری جنام را گویند .
 خودمانی .
 خواب آلوده .
 خواباندن .
 خون . خونپای کسیکه بدست
 دیگری کشته شده است .
 خیار چنیر .
 دملی که در بن ران پیدا میشود .
 خیار را ریز کرده و در ماست
 «پرزند» و بعد کشمش و فلفل
 کوبیده در آن ریخته و میخورند .
 فاحشته . نادرست . ناپاک .
 بخون آلوده .
 آلوده بخون . قاتل .
 تیشنه بخون . دشمنی زیاد تا حدی
 که کسی بخون کسی تشنه باشد .
 شرمندگی .

خوت : خۆت
 خودشوری : خۆخواردنه وه
 خودسههر : خۆخواردنه وه .
 سه‌ر به‌ست
 خودشناس : هۆشیار . خۆناس
 خودکار : کارناس . شماره‌زا
 خول : بچ نه‌قل
 خوبیار : خه‌وسۆك
 خواجه : خه‌ساو
 خاوه : خاوه . باجگر
 خودی : ناشنا . خزم و كهس
 خورجی : خورجی . خورجین
 خوارزا : خوارزا
 خوارزینه : خوشكه‌ژن
 خۆرڤه : خۆرك . به‌له‌كج
 خومونی : خۆمانه
 خۆوالی : خه‌والۆ
 خۆوانه : خه‌واندن
 خمی : خویین . خویین‌به‌ها
 خیارشنگ : خیارچی‌چهمه‌ره
 خیاره‌ك : خیارۆك (دومه‌ل)
 خیارماس : جاجيك . خیارماست
 خیز : حیز . ناپاك . قه‌چه
 خینالی : خۆیناوی
 خینی : خۆین‌رۆژ . خۆیناوی
 خینی‌تینی : تینۆی خۆین . چاو
 سۆرکردن
 خیت : شه‌رمه‌زاری

★ ★ ★

مادر .
 جدء پدری یا مادری .
 پیرزن .
 درخت . دار برای اعدام تپکاران .
 وسیله‌ای است که گاو آهن‌را
 بآن بسته و بعد آنرا بدو گاو
 می‌بندد برای شخم زدن .
 نوعی چارقدی ابریشمی رنگارنگ
 است که زنان عشایر بر
 می‌بندند .
 دارکوب .
 دارقالی بافی .
 ساز و ضرب که از کمانچه و تنیک
 تشکیل شده .
 داروغه . نمایندهء مالک برای ضبط
 بهره و عواید ملک .
 تروتمند . متمول .
 داس که بآن گندم دروکنند .
 تیغهای ریز سنبله گندم .
 داس کوچک گندم درو کنی .
 دسقاله . «پله» درگوش لری
 علامت تصفیر است .
 نشانه‌ایکه از نهادن فلز داغ بر پوست
 پدید می‌آید .
 مصیبت دیده .
 داغ کردن . نشان با آهن داغ بر
 چیزی زدن .

دا : دا . دایه . دایک
 دایره : دایره
 دادا : دایره . پیرزن
 دار : دار . سیداره .

دارایی : جوره چاروگه‌سه‌کی
 ره‌نکاورنگی ژنانی خیتله‌کیه

دارتورکنهك : دارکونكهره
 دارته‌مدار : دارته‌ون
 دارتومهك : دار دومبه‌تهك

دارغه : داروغه . پیاو و گزیری
 ناغایان
 دارنده : ده‌وله‌مه‌ند
 داس : داس
 داسه : داسوی‌گه‌نم
 داسیله : داسولکه

داغ : داغ

داغ‌دیهه : داغ‌کراو . داغ‌دیته
 داغ‌کرده : داغ‌کردن

داکوکه : داکوکچی

دال : دال

دال : جار . قوناع . بهردیکه یاری
بینه کری

دال دال کرده : تیکه تیکه . پارچه پارچه
دال شونهک : گتیره شیوتین .

دالکه : دالك . دايك

دالکه : سه رشاری یاری

دالو : ژنی پیر و بینه قیافت .

دالو : دالان . داله

دامرده : دایکمرده . دامرده

دامو : داوتین

دایا : پیریژن . دایه

دایره : دهف . جوره نامرازیکی
موسیقیایه

دایره زهنگی : جوره دهفتیکی بچوکه .

دایره زه : ده فزهن . ده فزهن

دایه : دايك

ده باخونه : ده باغ خانه

ده برییه : له بهربون .

ده بیه : شتیکه وهك نارلج زور
گه وره یه

دت : له توره

دتانوفتسایه : به ژوداشکانه وه .

به خوداشکانه وه

دتهر کرده : لاسایج کردنه وه

جنجال و انبوه جمعیتی که برای

تماشای مشاجره ای میایستند .

پرنده ایست . لاشخور .

مرحله . دفعه . سنگی که در بازی

(دال پهلوی) . میگذارند و بسوی

آن سنگ میاندازند .

تیکه تیکه کردن . قطعه قطعه کردن .

بازی بهم زن . کسیکه در بازی

ایجاد جنجال و تفرقه میکنند .

مادر .

جائیکه محور بازی است و بازی

از آنجا شروع و نیز با آنجا ختم

میشود .

زن پیر و بدقیافه را گویند .

دالان . راهرو سر پوشیده .

مادرمرده . هندوانه ایکه بوته آن

آفت زده و خشک است .

دامان .

پیرزن .

داف . نوعی آلت موسیقی است .

داف کوچکی است . که بان چند تکه

فلز آویخته و وقتی بدف میزنند

آنها هم صدا میکنند .

دقزن .

مادر .

دباغ خانه .

از حفظ بودن . مطلبی یا جمله ای را

حفظ بودن .

نوعی از مرکبات نظیر تاریخ خیلی

بزرگد است .

از تو .

از جا در رفتن و خجل شدن .

ادا در آوردن . شكلك ساختن .

- دچاره‌ته : له‌جی‌چۆن
 دج : دانه‌دانه . دیواره‌لکۆلین
 دوچار : دوچار
 دوچاربیه : دوچاربۆن
 دجال‌ره‌ته : بیهۆشی . هاتنه
 سه‌رحال
 دوخته : دوشین
 ده‌خلدار : ژمیریار
 ده‌خسه : تونیل
 ده‌خیل : په‌نابردن
 دده : خوشک . دده
 دهر : مالۆس
 دهر : هه‌لۆاسراو
 دهره : دهره ، دهره
 دهرز : به‌رز
 دهرئاسو : له‌مال
 دهرئاغل : مال‌وژۆر
 دهربه‌س : دهربه‌ست . دهربه‌س
 دهربه‌ن : پابه‌ند . دهربه‌ند
 دهرچوقسه : خانه‌خه‌راپ . . !
 دهردبار : دهرده‌دار
 دهردگرو : دهردی‌گران . گرانه‌ده‌رد
 دهرده‌هر : خه‌مخۆر . دهردخۆر
 دهرز : درزی‌دوراوه
 دهرژهن : دهرزی‌دورمان
 از مقصل در آمدن .
 دندانه . نیش دیوار .
 آبوده .
 گرفتار شدن .
 بیهوش شدن .
 دوشیدن .
 مسئول صندوق پول فروشگاه .
 راهروی زیر زمین ،
 نوعی التماس است بکسی برای انجام
 کاری .
 خواهر .
 گراز ماده که پیرو سترون است .
 آویزان .
 تنگه‌ی بین دو کوه .
 بلند .
 در منزل .
 در اطاق و خانه .
 در بست مانند خانه در بست و مانند
 آن (۱)
 مقید . پابند .
 درهم حراب شده . این کلام هنگام
 نفرین گفته میشود .
 دردمند . مریض .
 دردی که درمان آن مشکل است .
 دردخور .
 چاک پارچه‌ای که دوخته شده . ترک
 ظروف چینی و بلوری و مانند
 آن .
 سوزن خیاطی .

(۱) گه‌لی‌ له‌م وشانه‌ هه‌ر زۆر به‌ ئاسانج له‌ ئیو‌ عه‌شیره‌ ته‌ کانی‌ گه‌رمی‌اندا
 ده‌بیس‌تری . . دۆر ئیه‌ له‌ رێی (مامه‌سێنج و زه‌نگنه‌ و له‌ک و باجه‌لان‌) ی
 ئه‌م گه‌رمی‌انه‌ و ده‌ستی به‌رفراوانی‌ هه‌ولێر هه‌تیه‌ته‌ ناوه‌وه . . !

پاره‌شدن . دریدن .
 درشت . دربرابر ریزه .
 خار .
 جایی از بدن وقتی تیر میکشد .
 بنتی نندم نخود ماش و عدس .
 آویزان کردن .
 درهم کوبیدن . اصطلاحاً بمعنی کتک زدن میباشد .
 جیب بغل کت یا پالتو .
 درمانده .
 درمان .
 پاره کردن . درانیدن .
 دروغ .
 دربردر .
 دروغگو .
 درویش . از افزار کفشگری است .
 دروغ گفتن .
 مشک‌جای دوع‌را گویند .
 عقید . پابند . نخ‌کی که با آن دهنانهء مشک آب یا دوع‌را می بندند .
 درهای چوبی مفازده و دکان .
 اسهال .
 دنده‌های ماهی .
 ازراه بدربردن .
 از روبردن .
 دزد .
 از پیش .
 چوبی است مخصوص و
 کنده‌کاری شده که خرمن گندم‌را
 پس‌از جدا کردن دانه از کا . با
 دژ نشانه میکنند و اصطلاحاً بمعنی
 دست نخورده میباشد .
 واحدی برای شمارش لباس یا اثاثیه
 یا خیاط .
 دست .

دهرسه : درآندن . درین
 دورشت : درشت
 دورک : دژک
 درک : تهرژ
 درکه‌ده : چه‌ته‌ره
 دورگده : جه‌لواسین
 درکوخته : کوتان . دارکاری
 دهرکل : گیران
 درمنه : دامان
 دهره : دهرمان
 دررهنه : درآندن . پارچه کردن
 درو : درو
 دهره‌دهر : دهربه‌دهر
 دروزه : دروژن
 دهره‌وش : دهره‌وش
 دروگوته : دروگوتن . درو کردن
 دروله : دژدانه . مه‌شکه
 دهره‌ون : دژده‌میتین . پایه‌ند
 دهرراوه : دهرابه . خه‌په‌نگ
 دهرراوی : ره‌وانج
 دهره‌ماهی : چقله‌ماسج
 دهروده‌دهربرده : چه‌واشه کردن
 دری‌برده : ته‌ریق کردنه‌وه
 دژ : دژ
 دژی : له‌پیشه‌وه
 دژ : سه‌قل
 دهس : ده‌سه‌جل
 دهس : دهس . ده‌ست

دهسبازی : دهسبازی
دهسگیر : دهسگیر

دهسمهله : دهسمهله
دهگو : لهرزین

دهسامو : دهستهمو . دهساژۆ
دهسپار : دهستهبرا . برادر

دهسپاچهبیه : دهستهپاچهبیج

دهسپاك : دهسپاك

دهسپر : دهسپۆ . دهستهپهری
دهسگرتن .

دهسپناسگرده : دهستهوشاندن
له تاریکی

دهسپهنبجه : دهسپهنگین
دهسپور : حۆقنه . شاف . دهسپۆر

دهسهر : لهسهر ئهوه ، سههاری
ئهوه . دوباره

دهسوری : وینه . دهست ورتۆ
دهسرهفت : کوتالی گۆنرهکراو

دهسفروش : دهس فروش .

دهسکاربیه : خهریکبۆن به کاری
دهسکله : دهسکله . زه میلی

دهسکهه : هیچنه بی . به لایه نی
که مهوه

دهسکته : دهسکته

معاشقه دو شامزد .
دو قطعه پارچه چنډ لا که با آن
دیگ نمدارا از سر اجاق بر
میدارند .

شنای بادست .
تکان . لرزش .

دستمبو .
برادرخوانده . رفیق .

دست پاچه شدن . در کاری خودرا
گم کردن .

آدم درستکاررا گویند که دست
بناپاکی و دزدی نمی زند .

اصطلاحاً بمعنی تمول و ثروت
داشتن است .

دست مالیدن در تاریکی .

دست بخت . سلیقه .

اماله . وسیله ای که با آن مریض را
تنقیه میکنند .

از سر . دوباره .

دست و صورت .

کنایه از متاعی است که از مغازه
خریداری نشده است بلکه از

دست افرادی بقیمت ارزان
خریداری شده .

کسی که بروی چرخ یا دکه ای چیزی
میفروشد .

بکار مشغول شدن .
زنبیل .

حداقل . لااقل .

گندم یا نخود و مانند آن که با
دست و بدون داس دروشده .

- ده‌سگیر کرده : ناگاداری کردن .
- ده‌سگیری
- ده‌سگیرم گو : ناگادارم که
- ده‌سگیرو : ده‌سگیران
- ده‌سلات : داهیتان . به‌هره .
- ده‌سلات
- ده‌سمال : ده‌سمال
- ده‌سوانه : ده‌سته‌وانه ، ده‌سکتیش
- ده‌سنماز : ده‌سنویژ
- ده‌سنه‌ده‌ده : نۆبه‌ره . تازه
- ده‌سنه‌پسه : نۆبه‌ره
- ده‌سینه‌ده‌سته‌وه‌نه‌دان . بی‌ده‌رفه‌تج
- ده‌سواز : ده‌سبلاو . ده‌سواز
- ده‌سوهن : ده‌ستنده . که‌له‌پچه .
- بازن
- ده‌سسه : ده‌سته . کۆمه‌ل
- ده‌سه‌هالی : ده‌سه‌تال . نه‌دارج
- ده‌سه‌می : ده‌سه‌نقه‌ست
- ده‌سیار : ده‌ستار
- ده‌سی‌ده‌سی‌ده‌سی کرده : ده‌سی‌ده‌سی کردن .
- چاوه‌نۆز کردن
- ده‌سیه‌ر : ده‌ستار
- ده‌شت : سفتاح
- ده‌شت‌گرده : سفتاح کردن
- ده‌شته‌گی : ده‌سکرد
- ده‌شکه : ده‌زوو . مه‌چیر
- دوشمه : دۆژمن . دۆژمن
- دوشمنی : دۆژمنی
- دشته : حۆره‌خه‌نچه‌ریکه
- متوجه‌ساختن . آگاه‌نمودن .
- آگاهم کن .
- نامزد .
- ابتکار . سلیقه‌در کاری .
- دستمال .
- ده‌ستکش .
- وضو برای نماز .
- بکر . دست‌نخورده .
- عمل‌نیامدن و نرسیدن میوه .
- تسلیم‌نشدن . فرصت‌نیافتن .
- بخشنده . گشاده‌دست .
- دستبند . آنچه‌زنان برای زینت
- در دست می‌کنند . دستبند که
- بدست متهم می‌زنند .
- دسته . گروه . دسته‌بیه و مانند
- آن .
- کنایه از تهیدستی و ناداری است .
- عمد . کاری که از روی عمد و قصد
- باشد . از دست گرفته .
- ظرفی دسته‌دار است که بآن روغن
- برای پلو داغ می‌کنند ، روغن
- داغ‌کن .
- در کاری مسامحه‌کردن تا منظوری
- عملی شود .
- آسیاب دستی ، دستاس .
- بولی که صبح زود برای نخستین بار
- کاسبی از مشتری می‌گیرد .
- ابتدا بفروش کردن هنگام صبح .
- مصنوعی . مانند دندان مصنوعی .
- نخ که برای دوختن لباس بکار می‌رود .
- دشمن .
- دشمنی .
- نوعی خنجر است .

دوشوال : لیر

غده ایکه در زیر پوست بدن تولید
میشود .

غصه . دق .

کیکه از کاری عصبانی است و
در همان حال اقدام به پاسخ گوئی
نشان دادن ، عکس العمل
مینماید .

شکاف . درز .

دق خوردن .

افراد بلند قد و بی قواره و بیکاره را
گویند .

قلب .

سگ ماده .

کنایه از شجاعت و جرات است .
نوعی شلوار زنانه در قدیم بوده که
جوراب هم ضمیمه داشت .

سلمانی . کیسه کش . اشخاص که
در قدیم دندان را می کشیدند .

دلال ، واسطهء معامله .

خوش قلب .

نوعی درد شکم است که پیچ دارد .

کیکه خرم و شاد نیست .
افسرده و پژمرده .

مایلم . راضی هستم .

لخته .

نگران و چشم براه .

دلکشا . فرح افزا .

پینکی . چرت .

افراد هرزه و شکمو .

بشکه های جای نفت .

دلخواه .

دلخواه . از روی میل و رغبت .

اضطراب .

دیغ : ریق . دیق کردن

دیقدار : داخله دل ، داخدار .
دیقدار

دهغمز : درز ، که لین

دیغ ههرده : دیق کیشان

ده کدل : کدل . مروئی زه به للاح
ده غل

دل : دل

دهل : ده لسه گ . دهل

دل : دل . به دل . نازا

دلاقی : ده رلینگ

دللاک : ده لاک . دانکیش

دللال : ده لال . جاژچی

دلپاک : دلپاک

دلپتچه : دلپتسه . ژانه دل

دلرده : دلردو . خه متاک دلبارد

دله : به داودل . به دل . پودل

دهله : ده لسه

دل وایهس : نیکه ران . بهست

دلواز : دلشاد

دلوف : پینه دوز

دله : نهوسن . ههرزه کار

دهلله : بهرمیل

دلها : دلخواه

دلهایی : دلخوازی . نه لها .

ناره زو

دل هورده : شپزه

- دل‌آویز : دل‌له‌رزین . دلی‌لاواز .
دل‌کوتی
دلی‌دلسج‌کرده : دودل . رازا .
دل‌له‌دل‌دان
دما : دوا . قینگ . قون
دمازا : پاشه‌بهره . دوازا
دماوه : له پاش‌ئهو
دمایی : دوایح . له‌پاشا
دوم‌بورسه : کلک‌بزاو . گه‌ری‌بین‌که‌لک
دم‌پور : ساچمه‌زه‌ن
دم‌پیک : دم‌به‌تال
دم‌مه‌ما : دم‌مه‌ده‌می‌به‌یان
دم‌ده‌مو : پاشماوه
دم‌دیگه : پوشکه‌به‌قونه .
دم‌مرگه : دم‌مه‌قائی . دم‌مه‌ده‌م
دم‌م‌ریشه : زار‌ریشه . زار‌ریشه
دم‌مه‌بالی‌کرده : لاسایح‌کردن
دم‌م‌کرده : دم‌م‌کیشان
دم‌مه‌چچه : که‌چکه‌قوله‌یج‌بوق
دم‌م‌گرتنه : سرود‌بیژ . سه‌ردولکه‌بیژ
دم‌م‌ل : دوم‌ل
دم‌اوسبی : دم‌جولاندی‌سه‌گ
م‌تچ‌بی‌سه‌گ
دم‌مه‌واکرده : به‌ربانگ
دم‌مه : دونگ
دم‌مه‌ملکی : دم‌مخوار‌کرده‌وه
پیش و ضعف قلب .
تردید و دودلی کردن .
پشت . عقب . بعد . پس .
آخرین فرزند .
پس از آن .
آخرین . بعدی .
دم‌بریده . از راه نفرین به خری که
خیلی لجوج است گویند .
تفنگی که از دهانه لوله آن باروت
میریزند و گلوله و ساچمه
میگذارند .
دهان تپی .
تردیبکپای صبح .
پس‌مانده غذا و یا آشامیدنی .
سج‌اگ . حشره‌ایست .
مشاجره لفظی را گویند .
نوعی مرض است مبتلای به آن
دیواره داخلی دهانش زخم
میشود .
از روی تمسخر .
دم‌کردن مانند : برنج .
مرحله‌ای از رشد قورباغه است و
زمانی است که سیاه رنگ‌بوده و
دم دارد .
دسته جمعی سرود یا بوچه‌ای‌را
خواندن .
دم‌ل .
دم‌جنبانیدن سگ .
افطار کردن .
دبّه .
دهن کچی .

دن : دانه دانه . دانه گردن

دندانه هر چیزی مانند دندان
دیوار و یا نبش دیوار .

دنگ : دنگ

وسيله برنج کوبی است و آن چوبی
پهن و بلند است و دهانه آن
فلزی است .

دونگ : دانگ .

يك ششم . از تمام يك خانه یا يك
عمارت .

دهنگ : دهنگ . ناوا . دهردهنگ

سدا . صوت . اوازه .

دنوو : سه رله نوئی ، دۆباره

دوباره . از نو .

دنو : ددان

دندان .

دنورچیچه : ددان رچین . ددان رچه

دندانبارا یا فشار روی تشیدن که
صدائی از آن برآید . دندان
فروچه .

دنده : دهنده . پهراسو

دنده انسان یا حیوان .

دنویا : دنیا . جیبان . رانه مهو

دنیا . اصطلاحاً بمعنی
گوسفند است و گاهی گله ،
گوسفند .

دنیا دییه : دنیا دیده

بیر و جهان دیده .

دو : دانه

دانه .

دوو : راگردن . به دو که و تن .

تاخت . دو .

ره دو که و تن

دوغ .

دۆق : دو

دوباره ، مجدد .

دواره : دوباره . سه رله نوئی

خم . کج .

دوتا : خوار و ختیج . لابه لا

دوو نیم .

دوئیاو : دۆنیو . دۆتیلمه . دۆبارچه

در آنجا .

دوچه : لهوئی

نوعی رقص محلی است .

دور پایله : دۆپینی جووره سه مایه که

مردد .

دودل : دۆدل . رازا

تردید .

دودلی : دۆدلی

حیوانی که از دو نژاد مختلف بوجود
آمده باشد .

دورابه : دۆده مار . دۆزه گه .
دۆنه نژاد

تمام اطراف و دور هر چیزی را گویند .

دورادۆق : دهوران دهور . روژگار

صحیح ، آدم پاک و زن پاکدامن را
نیز میگویند .

دورس : دروست . راست . ژن و
بیاری داوین پاک .

اطراف ، حول و حوش .

دهوروهور : دهوروبهر . دهوروپشت

بشقاب .
 آدمهای دو رو و دوزبان را گویند .
 درویش . آخوندک . نوعی
 حشره است .
 معرکه و جنگال .
 دزدی .
 دوست .
 دوستی . آشتی .
 دیروز .
 دیروز . دیشب .
 پس فردا .
 آن آهک مخلوط با کمی ماسه نرم .
 دو نیم .
 دانه کردن . دوشیدن گاو بز و مانند
 آن .
 دوشاخه . چوبی که با آن تیر و کمان
 درست میکنند .
 نوعی دلو است که سه پایه دارد و
 از پوست بز درست شده و برای
 سرد کردن آب خوردن بکار
 میرود . قطعه زمین مسطح و
 هموار .
 دلو کوچک یا ظرف آب مستی یا
 ورشو .
 کسیکه دلو جای آبر را میدوزد و
 درست میکند .
 دولاچه . گنجه دیواری .
 ثروتمند .
 افراد شیاد حيله گرا گویند .
 خانواده داماده .
 کولی .
 دانا .
 دانه انار .
 بعدانه .

دوری : دورتی . قاپی پلاو
 دوری و دوزوو : دورق و دورق زمان
 دوریش : دوریش . جوره
 زنده و دریکه
 دورزو : همرا و نازاوه و جهنگ
 دوزی : دزی
 دوس : دوست . ناشنا
 دوسی : دوستی . ناشنا
 دوش : دوشی
 دوشنیا : دوشینی شهو
 دوسو : دوسبھی
 دوغاو : دوغاوه
 دوکوت : دوکوتوه
 دووکرده : دانه دانه کردن . دوشین
 دوغلاشکو : دوشاخه ی تیر و کمان
 دؤل : گوشته زهوی . کونده
 دولاچه : دولاچه . دولاکه
 دؤل دوز : دولاچه درو . دیمکه درو
 دولاو : دولاو
 دؤوله من : دوله منند
 دووم : فیلبار
 دوهاون : ماله زوا
 دوومی : کاولج . قهره ج
 دونا : زانا . دانا
 دوننه نار : دانه ی همنار
 دونبی : دانه ی بهمی

دَوَات : داوت . بَوَكْتِيَج
دَوِيَت : دهويت . فِهَجِيَهُون

عروسی . جشن عروسی .
مردی است که زن او هرزه و هر
چائی و دامن آلوده است و او یا
از خیانت زن آنگاه هست یا نه .
ولی با او زندگی میکنند .

دَوِيَجِه : له رُوین ، له رُو دله رُو
دی : دَوَكَل . دِيَكَل

لُرُوِيَدِن بر اثر مریضی یا سرما . (۲)
اسپند . دانه سیاه رنگی که برای
مصون ماندن از چشم زخم در
آتش میریزند . دود .

دِيَاتِي : دِيَاتِي . خِيَلِه كِي
دِيَار : ديار . نَاشِكِرَا
دِيَارِي : ديار . نِيَسَانِه دَار .
نَاشِكِرَا

اهلده . روستائی .
آشکار . پیدا . ظاهر .
مبین . معلوم . نشانه شده .

دِي جَوِمِه : دِي جَوِمِه

برده ایست که از پارچه های
رنگارنگ دوخته شده و آنرا در
مسیر کبک ها در کوه برافراشته
میکند و کبک آن سوی آن می آیند
آنگاه شکارچی بآنها تیراندازی
نموده و آنها را با این حيله
میکشد .

شِير : دَوَر
دِيرَادِير : دَوَرَاوَدَوَر
دِيرَبِين : دَوَرَبِين
دِيرَدَسِي : دوردست . لَپَه ز
دِيرَسِي : لِيَج . لِيَق
دِيرَسَنَهَك : جَوَرِه دَرَكِيَكِه
دِيرَسِي : دِيلَه بَه بَا ، بَه بَا
دِيرَسِهَو : دَوِيَنِي سَهَو
دِيرَكِه : دِيرَه
دِيلَه لَد : دِيلَه ي . دَارِي چَادِر

دور در برابر نزدیک .
از فاصله دور .
دوربین شکارچی یا عکاسی .
دوردست .
چِسَبَنَاك .
نوعی خارا است که بلباس می چسبد .
جفت گیری سنگ تر .
دیشب .
دیزی .
تیر چوبی که در روستاها در زیر
چادر سیاه میزنند .

(۲) لوریش . ده کوه هر شیوه زمانیکی دیکه ی کوردی ، له هندی وشه ی
نایه تی و ناوچه یی خویدا جیاواز و سه ربه خۆبه . . !!

دودای که از سوختن نفت یا هیزم
درست میشود .

کستی که با آب باران می‌روید ، در
برابر آبی
دربروز .

دیو . شخص بی‌ادب و بی‌تربیت .
به‌سخریه بشخص قوی هیکل و
جاقتیز دیو گویند .
دیدنی .
دیدن .

دو قلمه پارچه چند لا که بآن دیگ
مسی غذا از سر اجاق بر میدارند .
سنای پادست .
لرزش . تکان .

دیله : دَوَکَه‌لی ناگر

دیمیم : دیم . دیمج

دینیا : دوتینی

دیو : دیو . به‌دروست . زه‌به‌للاح

دیتینی : دیده‌نج

دیهه : دیتن

دهسگیر : دهسگیر - قازان‌گر

دهسه‌له : دهسه‌له

ده‌کو : ته‌کان . له‌رزین

- ذ -

<p>ذرت : بونه، ذرت .</p> <p>بلال .</p> <p>درخشندگی .</p> <p>الذک ، کم .</p> <p>تیکه تیکه ، قطعه قطعه .</p> <p>سادى ، هوس .</p> <p>هوس کردن .</p>	<p>ذوراث : گه‌نمه‌شامج</p> <p>ذوراث برشته : گه‌نمه‌شامج برزاد</p> <p>ذوره : نروسکان</p> <p>ذوره : کامی ، نهختی</p> <p>ذره‌ذره : پارسچه-پارسچه</p> <p>په‌راش په‌راش</p> <p>ذوق : شادی ، هه‌واوه‌هه‌وس</p> <p>ذوق کرده : نارده‌زو کردن، هه‌ده‌سزایج</p>
--	---

- دو : ران .
رانت رینا : رات و روت . روت .
روت و قوت
واحتسابیه : دلتابون . رحدت بون
وارا : ریری
- رازیایه : قسه کردن
راس : راست . لا . راسته
- راسابازار : نوابازار . راسته بازار
راساسازاس : راسته و راست
به کسر . سه رانسه
راسبیه : راجه نین . هه لسانه
سارین . راست بونه وه
- راس راس کونی : کاری راست و ره وان
راس ریه سس کوده : که نارگرتن
گرده نشینی
راس کونه : راستی گوتن
راسی : راستی
- راسی دورویی : راست دوروه ، خوشی و
ناخوشی
- ران ، قسمت ، بالای پا .
عریان و بی برگه .
آسوده شدن .
پارچه ای که خطوط نقشی آن
متوازی است .
راز در میان گذاشتن با کسی .
مستقیم ، در برابر کج . ردیف .
طرف .
راسته بازار .
یکسره ، مستقیم .
بلند شدن و برخاستن کسی که
نشسته یا روی زمین دراز
کشیده است .
کاری که انجامش جدی و داستانی
که واقعیت دارد .
ساخت و پاخت کردن ، کنار آمدن ،
راست گفتن .
راستی ، لباس اگر از رو باشد
اراسی و اگر طرف آستر آن
بطرف بیرون باشد (جدوارشه)
میگویند .
راستی دروغی ، صحت و سقم .

در مقام تعجب میگویند : راسی
راسی .

دلال و رابطی که اساس ازدواج دو
نفر و پیوند دو خانواده را فراهمه
مکند .

لباس خرسی که در زمستان بعثت
سرمای شدید یخ میزند و به
هر شکلی که هست باقی میماند .
خشک شدن بر اثر سرما .

سماحت و تکبر .
کسیکه قصد عزیمت و رفتن بجائی را
دارد .

شیره و آب قوام آوردهء هر چیز را
گویند .

کسیکه راهی را رفته و بیان
آشناست .
حیله و تقلب .

سخن صریح .
تکان . جنبش و حرکت .
خودگیر

رفتنی . کسیکه عازم بمسافرت است .
مریضی که امیدی به بهبودیش
ندارند .

رفتن .
سخن بی پروا و صریح .

ردیف .
بسته شده .
بسته شدن .

اصطلاحاً بمعنی اصل و دورمان است
لباس .

ترکیب و ریخت .

راسی راسی : راسته ! (بس)

سهرسوزمان به کاری !
رافه : پاخه سو . به ربوکه

رافی : ره بونه وه .

راشی : قیز و له خو بایج
رایی : رابه ر

روبب : رو ب . شیره
ره بله ل : رابه ر

ره پشیله : هه لیه ر و دابه ز . فیل و
را زایج

روت : سه رت است . ده مژ است .
ره پ و راست

رینک : بزوتن . جولان و جومیش
روتهل : قونه نشین قنگه فسکی

ره ته نی : ره وته نیج

ره ته : رویشتن
ره ته پوس کهنه : قسه ی راست و یج

تو تیکل
رچ : ریز
رچ : مه یین . به ستن . رچین . رچان

رچسه : مه یو . رچیاو
رچله ک : نه ژاد . بنه چه ک .
ره چه له ک

رهخت : که له و به ل . رهخت .
رخت : روخسار . سه روسیما

- راه‌داده : ری‌دان . به‌سه‌ند کردن
 رژگه : رژیز . بؤل
 رزم : نه‌کاوه‌کج . جاوه‌نۆژنه‌کراو
 ره‌زن : گۆله
 ره‌زو : ده‌وه‌ن
 ره‌زه : ره‌یزه‌ی‌ده‌رگا
 ره‌ژه : رشک . کرژیز
 ره‌ژده‌ار : کرژیزه‌دارئ . که‌چه‌کج
 ره‌سبایی : ره‌سواج . چه‌یاتکان .
 نابز و چۆن
 ره‌سسبه : پتکه‌ییو . ره‌سیده
 ره‌سم : نه‌ریت . ناین . ره‌سم و
 عاده‌ت
 ره‌سم‌ره‌سم : پارچه‌پارچه . په‌ل‌په‌ل
 ره‌سه‌ن : ری‌سمان . خوری
 نه‌ژتسراو . ده‌س‌پتچک
 ره‌ش : به‌د . ناموفه‌ژک . خراب
 ره‌ش : ره‌ش . خو‌له‌مینه‌سج .
 ره‌شه‌ولاع . به‌له‌ک . کونجیز کونجیز .
 خالی‌سج
 رشت : رشت . خو‌نواندن .
 خو‌ده‌رخستن
 رسته : هه‌ژسته . رسته
 راه‌دادن . قبول کردن .
 ردیف .
 پیش‌آمد . غیرمنتظر .
 چفت‌در .
 درخت بلوط که هنوز کوچک است و
 بصورت چند شاخ پراکنده است .
 حلقه‌ایکه در شکاف چفت‌در جای
 میگیرد و بآن فضل میزنند .
 پوسته‌های سفیدی که روی کچلی‌را
 میگیرد .
 کسیکه کچلی او پوسته‌س سفید
 گرفته و تا بناگوش آمده .
 رسوائی .
 رسیده .
 عادت . آیین .
 تیکه تیکه .
 ریسمان .
 نامیمون و سیاه و تیره مانند
 (هناسه‌رش) .
 گاوی که رنگ پوست آن خاکستری
 مخلوط با زرد است . چنین گاوی
 معمولاً خیلی عصبانی است
 چهارپای اهلی که در سر و کله یا
 در روی پوست بدنش خال سفید
 باشد .
 تظاهر و خودنمایی .
 خمیری که نازک و باریک بریده‌شده
 که از آن آش رشته درست
 میکنند . آش رشته . نخ‌که
 رشته‌شده باشد .

رشك : رشك . رشكى سهر
رشكوكو : رشكون . رشكوكو . رشكدار
رشت : رشتكيزه . ليزمه بارانه .
 ره هيله
رقيف : هاوژئ . دوست .
روك : جوړه سه به تپه كه مريشك و
 كه له شتيري تپه ده خري .
رگو : له رزين . ترس و له رز
رگه نه : نه شته رليدان . كه له شاخ گرتن
رگه تزهيه : باشگه زبونه وه . مه به ست .
 به شيمان كړدنه وه .
رگه تښوره كښييه : وه رگه تراني پښت و
 مل و قوئل . رگه رگه بون .
رگه : رقه به رايه تپ . رگه
رگه لږده : رقه به رايه تپ كړدن
رگه كه نشي : رقه به رايه تپ كړدن .
 شه زوهه را
روم : رام
روم كرده : روه وينه وه
رمال : كو كړدنه وه
روم رم : رومب رمب
رمژووه : زور تال . ژدهر . مهرگه موش
رمسه : رمان . روخان . داته پين
رمق : هيز
رم گلو : شه زه جنيو . شه زه روشتن
رمانه : رمان . روخان
رهمه : روه ته سپ

دانه هاي سفيدى است كه توليد
 مثل شيش در آنت .
 كسيكه در بدن يا سرش رشك زياد
 باشد .
 باران شديد .
 رفيق و همراه .
 سبدي مخصوص ست كه مرغ
 و فروس را در آن جاي مي دهند
 و تقريباً شكه استوانه دارد .
 تكان و لرزش بدن بعلت سرما يا
 ترس .
 تيغ زدن براي خون گرفتن
 پشيمان . قصد
 رگه برگ شدن
 مشاجره لفظي
 مشاجره كردن
 مشاجره كردن
 رام
 رميدن
 خاكرويه و خاشاك
 صدای حريه هائي كه از زدن پديوار
 بلند ميشود يا صدای پائسي كه
 با ضربت بزمين زده ميشود .
 نوعي مزه تلخ است كه خيلي ناراحت
 كننده ميشود و هر تلخي را بان
 مقايسه ميكنند .
 خراب شدن
 بيرو . توان
 مقلبه و نيرنگ
 خراب شدن
 گله اسب

رهنك رهز : بالنده په کی رهنك سهوزه
 رهنك وری : جوانی . به رهنك و رو
 رهننه : رادن
 رهننه : رهنده بزبهنگ
 رو : روبار . جویبار
 روو : برزو
 رهوا : رهوا . چوره کانزایه که
 رو : روی
 رواباز : رواباز . فیلباز . ریاکار
 روووهک : رهروهه . رهروههک
 روال : ریز . لا . دهوروبه
 رووړو : رووړو . ههرا و هاوار
 رووړمز : رووړانه . رووړمز . هیشکه مز
 رووشه کرده : رووناک کردن . رووشن
 رووشه : رووناک . رووشن . رهوشه
 رووکلہ : پر . ههرا و زهنا
 روول : دهسته پاچی یح
 رووله : رووله
 روونکی : پالتو
 روونه : لیتوار
 روونباس : روونباس
 رووه : رههیتله . شهست
 رووی : شایه ساز
 ره : ری . ریگا
 رهها : بهره کلا . سه ره بهست . دلنیا
 رههاو : رههاو . دهروازهی هوزی
 ناو .
 رههوار : راگوزار . ریژهو
 رههیل : رههیتله
 پرهنده ایست سبزنگ
 جمال و زیبائی
 راندن
 رنده . رنده نجاری و خیار و پیاز
 رودخانه . جوی آب
 برو . فعل امر است
 روی . نلزی مشهور است
 سزاوار . روا
 حیلہ کر . محیل
 سه چرخه جویی که با آن کودکان
 راه رفتن می آموزند .
 اطراف . ردیف
 سر و حدا . همهه زیاد
 کارگری که روزانه اجرت میگیرد
 روشن کردن
 روشن
 هیاهو . جنجال
 دستپاچه و گیج
 فرزند
 دنباله پالان که از بالای ران حیوان
 بارکش میگردد و دو سر آن پیالا
 بسته میشود .
 کناره . لبه
 ماده ایست که برای رنگ کردن بکار
 میرود .
 یاران شدیدی که با باد همسراه
 باشد .
 شایه پرداز . کسیکه خبر حمل
 میکند ،
 راه
 آسوده . آزاد
 مدخل حوض آب و مانند آن
 رهگز
 یاران شدید

ری : ویینه . رو . بالا

صورت انسان و حیوان . روی . بالای .

ریبی : رهوانه کردن . بهزی کردن

ارسال . روانه

ری سببی : روسپی . سهرکه و تن

روسفید . روسفید درکاری

ری پوش : روپوش . روبه بند

روپوش

ریت : رت و رتوت

برهنه . عریان

ریتق : ریتقه

فضولات پرندگانرا گویند

رینهل : روتنه . منالی لهز و لاواز

بچه های لاغر و کوچک گویند

ریج : ددان ریج . ریج

صدائی که از کشیدن دندانها روی

هم بگوش میرسد . صفت هر

بشن و خورانی که در پز باشد.

گودی بیه ران و لکن خاصره

ریچال : نهسکنجه . ناوقده و ران

پرروی شرم

ری دار : بین شرم . بین چین و ری

گستاخی

ری داری : نازیج . بین شرمی

سرافکنده و شرمزده

ری سبیا: رتسیا . رتزهش . شهرمه زار

زخم . خراشیدگی دست و پا

ریش : برین . زام

ریز کوچک مانند (انار ریشقله)

ریشقله : دانه . شتی ورد

گل روشور که در حمام مصرف

رئی شوردهك : روشور

میشود .

ریشه : ریشه . ره گدوماك .

ریشه . مانند ریشه درخت .

ریشه ی دار .

ریشه کاسنی از گیاهان دارویی

ریشه کاسنی : ره گی گیاه که بوی

دهران به کاردی .

سنگریزه .

ریغ : ریخ

یک تیکه بریده شده از خریزه یا

ریف : پارچه . تیکه . دیلم . کوز

هندوانه .

ریف ریف : پارچه پارچه . کوز کوز

تیکه تیکه

ریق : ریخن . ریتنه بی

روانی شکم چهارپایانرا گویند

ریقو : ریخن . لهز و لاواز . ریقو .

افراد ضعیف و کم بیهرا میگویند

ره قهل .

پرروئی و گستاخی

ریلاسی : بین باک . بین به روا . نازا

رونما . بول و یا سکه ریکه هنگام

ری گشونه : بین پیروژانه ی بوک

زفاف از طرف داماد بعروس داده

میشود .

ریواس

ریواس : ریواس

ریوال : روالهت

روالتهت

ریوالا : خانوی بیج سهریان . ژوری بیج طاقباز بان .

ریوهری : رۆبهزۆ

روهری

ریوه : بهئهك . گای بهئهك

گاری كه رنگ پوست او كهی ژرد

رنگ مخلوط با سیاه است .

سفید و سیاه .

ریان : میتگهل . رانهمهز

كله گوسفند

- ز -

زائیل : نهوه ، تاوك ، زاده	بود ، نبره
زاد : خوراك ، خواردهمهنج	خوراکی
زادووهلهو : زاوژی	تولیدمثل
زانهنه : زهژین ، زهزهزهژ	عمرکردن خر
زاغ : زاخ ، زاخیسپی ، قهلهسپی	زاج سفید
زاشه : زاخه ، جوره دالائیکی ژیر	نوعی دهلیز زیر زمینی است
زاتی : زهق ، چاوشین	کبود چشم
زاک : دهنگه قهیشی لهتکراو	پوست هسته زردآلو وقتی از وسط دو نیم شده باشد که با آن نوعی بازی میکنند .
زالنه : زنجیر ، پابهند ، سندم	پابند ، زنجیری که برای حیوان یا زندانیان بسته و قفل میکنند .
زالی : زاله	زالو
زایه : زان	زاییدن
زپهز : ریزی بهکم ریز له کلکوه	ازدم ، از اول يك ردیف با يك صف
زج : زد ، دژ	ضد
زهشهو : زامدار ،	زخمدار
زهششی : زام ، زامج	زخمی
زهترلاق : زاله ترهق ، زراو چۆن	ترس ، وحشت
زهردلی : زهردهلۆ	زردآلو
زهرداؤ : زهرداو	زردآب
زهردوله : زهردۆکه ، زهردیله ،	کسیکه رنگ چهره اش بعلت کم خونی زرد شده ، خیاری که زرد شده .
زاروی زهرد	

زقاو : زقاو . زنه . زینچکاو

مقدار آب اندکی که از چشمه‌ای بیرون می‌آید یا از دیوار نزدیک به جوی آب بیرون می‌زند . آب زرد یا لثف که از جوشهائی که در سطح پوست بدن است بیرون می‌آید .

زوق همرده : سه‌م‌بردن . زوقم‌بردن
زوك : هه‌لکه‌نراو . هه‌لتوقیو

سرماخوردن . برآمده . برجسته .

زلل : نه‌ستیره‌ی روژی . زیره‌ک
نه‌ستیره‌ی کارژوله

نام ستاره‌ایست درشت که قبل از سپیده دم بیرون می‌آید . زرنگ . جدی .

زه‌ل : زه‌ل . ژاژه‌لان

نوعی گیاه است که برگهای پهن و کلفت مانند برگ بیاژ نرگس و ولی خیلی بلند تر دارد و در بانلاقها می‌روید . نوعی ساز دهنی است که از نی درست میشود .

زال : زوالل . رون
زلف : زولف

صاف و روشن . آب‌صاف . زلف .

زالق : منالی بزور و نگریس
زالکور : زل‌کویر . که مبینا

کودک شیطان را گویند . کسیکه ظاهراً چشم سالم دارد ولی بینائی او کم و اندک است .

زاله : زاله . ترس . جوره
ده‌رختیکه گوله‌کانی‌خزه .

ترس . وحشت . کیس صفرا زهره . درخت گل‌خر زهره‌را می‌گویند . ترسیدن .

زاله‌ته : زاله‌ته‌قاو . ژراوچون

سر و صدای زیاد .

زالهه : هه‌را و زه‌نا

زبیل که از سیم‌های سازک درست شده .

زهمبیل : زهمبیل

حیله‌گر .

زموخت : فیتباز

رخم‌دار .

زه‌مدار : زامدار . بریندار . زه‌خمدار

گفتگوی آهسته . شایعه . اهنگی یا ترانه‌ای که کسی آهسته‌نزد خود می‌خواند .

زهمزه : ورینکه . گفتوگوی هتیم

زمستان .

زمسو : زمستان زمستانکه

زَهگه : زمکه . سوتنی خیتسه‌ساره له
زستان . ئاران

زمو : زه‌مان

زموئه : زه‌مانه . روژگار

زه‌مهه : ده‌سه‌به‌ره

زمان .

روژگار :

وسيله خاك كشي‌است كه بادو نفر

حمل ميشود .

ازوقه و ذخیره زمستانی که در

تابستان تهیه میشود . گندمی

که برای زمستان آرد میشود .

زمین .

افلیج . کسیکه قادر بحرکت نیست .

زمین‌لرزه .

زن دانی .

کسی‌را در میان انبوه جمعیتی در

فشار گذاشتن و بسوی او

جمعیت‌را فشار دادن . هنگام

بیپوش شدن کسی بدن او را فشار

دادن .

زنخدان .

زنجیل .

زده‌سده .

درد و سوزش عضوی از بدن .

درای . زنگ .

زنگی که بگردن الاغ یا فاطر و مانند

آن و همچنین بگردن بز پیش

آهنگ می‌اندازند .

زنان . (۲)

زه‌می . زودی

زمبگیر : زه‌ویگیر . لیفلیج . گوج .

سه‌پله‌دار

زمی‌له‌رزه : بومه‌له‌رزه

زئالو : ژنداری . به (ژن‌ومان)

زنتلیق‌کرده : زنده‌ق . شیلان .

باله‌په‌ستو .

زنج : جالی چه‌ناگه

زنجبیل : زه‌جبه‌فیل

زئسه : نه‌نگواو

زئشمت : سۆتانه‌وه

زه‌نگ : زه‌نگ

زه‌نگول : زه‌نگوله

زه‌بو : ژنان

(۲) زه‌بو : نام‌رازی که له لوزیدا ، گه‌لی جار به (واو) ته‌واو ده‌کری . له

موکریان و ده‌ستی هه‌ولیر و خو‌شناوه‌تج‌دا ، هه‌یشتا هه‌مان کوکردن به

(واو) ماوه‌ته‌وه و بق سووکردن و ره‌وانج به‌کار ده‌هه‌ترئ : وه‌کو :

ژنو هه‌به - واته : ژنتان هه‌به

مالو خرا‌ه‌به‌ی - واته : مالتان خه‌راپ نه‌به‌ی

باخو هه‌نه - واته : باختان هه‌به

زنانه .	ژهنونه : ژنانه
زخمدار .	ژهمدار : زامدار
زنده .	ژننه : زنده . زینده
زندگی . زمان حیات .	ژنه‌یی : زیندویج . زینده‌گی
زنده‌بگور .	ژننه‌چال : زنده‌چال
زبان .	ژو : زوان . زمان
از آن سبب . از آنجهت .	ژوتنا : له‌به‌رتنوه . له‌ولا
زبر .	ژوور : زه‌بر . زور
با زور و فشار چیزی را در کسه مانند آن تپانیدن و جادادن .	ژورته‌پو : به‌زورته‌پانیدن . هه‌لاخنین
زن بردار .	ژورار : ژنی برا
فشار دادن .	ژورکرده : زورکردن
کشتی (بضم کاف) .	ژوررو : زورانج
سمی‌است کشته . زوزه‌گرگ سگ .	ژوزده : زه‌هر . نوزدی سه‌گ و گورگ
نوعی گیاه دارونی‌است .	ژوتنا : جوره گیاه‌که بو داوده‌رمان به‌کاردی
بچه‌ایکه از راه نامشروع بوجود آمده‌باشد .	ژول : زول . بیژئی . بیژو
آنطرف .	ژولا : له‌ولا
نخود یا نیبشی که دیر یخته می‌شود .	ژوکه : نه‌کلوک . بیژوک
زبان‌باز . میباد .	ژوبیاز : زمانباز
هنگام شفقت با فراد لال یا حیوانات میگویند .	ژوبه‌سته : به‌سته‌زمان . زمان‌به‌سته
جسور . گستاخ .	ژووت : به‌زات . نازا
زبان‌کچک .	ژوکچکه : زمانه‌گچکه
شفاهی . زبانی .	ژوونی : به‌زمان . زمانج
زبان پرستن . مریضی که قدرت تکلم ندارد و نمیتواند حرف بزند .	ژووربه‌سته : زمان‌شکان
زن زانو که نازده وضع حمل گره .	ژوورو : زه‌یستان
ناتوان .	ژوین : زه‌بون
زن .	زه : ژن
متاهل . زنده‌دار .	زه‌دار : زنده‌دار . خیراندار
پیشاب . ادرار .	زه‌هراو : زه‌هراو . میزکردن
زن‌گرفتن . ازدواج نمودن .	زه‌هاسه : ژن‌هیتان

- زی : زو . زوبه زو . زون
 زیبو : ژرژاو . هرا . جهنجال .
 هات وهاوار
 زیراو : ژیراو . دهراو . زیراب
 زیوجومه : ژاو لکراس . ده رین
 زیرزاد : زاق و زوقی منال .
 زیره زیری ساوا
 زیر زوره کی : بد زج . زیز ژیره کی
 زیر شه تووار : بیجامه . سلواری
 ناومال
 زیورده : زیزه . هات و هاوار
 زیق : زیقاو . زنجکاو
 زیگل بهر : زیره ک و قسه چین . دوزمان
 زیل : داموسک . دهنگی زبل و بهم .
 زبل
 زیند : نهولا
 زیواره : نیوار . سهر له نیواره
 زینه : زن
 زهینه نی : گهستن . لیدان
 رود . موری . قدیم .
 جنجال . سرو صدا .
 مجرای خروجی آب حوض یا خزانه
 حمام .
 زربوس . سلوار زربین .
 صدای گریه و غصه کودک را گویند .
 یبانی و بتلور بیان .
 سلوار راحتی که در منزل میپوشند .
 فریاد و صیحه .
 چرک و خونی که از دمل بیرون
 میآید .
 آدمبای رنگ و سخن چین را گویند .
 سوسر . صدای زیر در مقابل
 صدای بم .
 اینطرف .
 عصر . مقارب غروب آفتاب .
 زن .
 زدنی .

- ژ -

- ژا : کاویژ
 ژار : بهزار
 ژارتی : ههژارتی
 ژایسه : کاویژکردن
 ژاییه : جویین
 ژهر : ژار ، ژهر
- ژهرهك : بیرو
- ژیریژ : مهفرهق (مهخدهتیكه له
 رهچهله کی مس)
 ژیرۆ : ژۆژۆر ، ژیشك ، ژیرۆ
 ژك : ژهك
- ژهلم : سیس بۆن
 ژهلمزا : بهآخوژ
 ژهلمسه : ژاكانه ، سیس ههلهكهژان
 ژهلو : سیسه ، تهمهل
 ژهژیه : جموجول ، ژم و ژول
 ژهنگ : ژهنگ ، ژهنگ ههلتیان
- ژنگال : ژهنگاله ، جوژه كوژتیكه
 ژو : ژان و ژۆر ، ژانیژن
 ژولسه : بهریشان ، سه رلین شتیاو
- نسخوار .
 تبه دست و بی نوا .
 تبه دستی .
 جویده شده .
 جویان .
 با كئش (ژا جرم و زهر توتون كه
 در چوب سیگار یا چیق جمع
 میشود یا زهر مار و زنبور ،
 با كئش (ژا جوسی كه روی ژگ
 بیرون میآید .
 مفرغ و آنچه كه از مفرغ ساخته
 میشود .
 خارپشت .
 مالك ، قی چشم ، ذرت و بلال كه
 هنوز دانه آن سفت نشده .
 پژمرده .
 جویدن غذا بطور ناقص .
 پژمرده .
 پژمرده ، افراد تنبل را میگویند
 تكاف و جنبش .
 ژنگ ، ترکیب آهن یا مسی در
 مجاورت رطوبت و نم .
 كات كبودرا گویند .
 درد زایمان .
 آشفته و پریشان .

ژوی : شیره . جیوه

شیره درخت جنگلی است که زنان
در حمام آنرا با تخم مرغ مخلوط
کرده و گیسوان خود را با آن
شستشو میدهند .

ژیر : نه حتی . قه بری . توری

ژیره : زیره

ژیل : له رزین . جولان

ژبله : کللیره . ته رزه . ته زره

اصطلاحاً بمعنی کمی . اندکی .

زیره .

تکان . حرکت . جنبش .

تگرگه ریزرا گویند .

- س -

- سایه
تابه . ساج که باتان نان من پرند
ساجمه
ساختمان . عمارت
سایه درخت یا جالی که
دانشین است و اشعه خورشید
بر آن نمی‌تابد .
کشمش سبز
صفت برای اشخاص ساده لوح و
و بی آرایش ، پارچه بدون
نقش . برنج دم کرده . جشن
یا آئینی که تشریفات نداشته
باشد .
- ساق
ساج : تاوه . ساج . سیل
ساججه : ساجمه
ساخته‌و : ساختمان . خانقوبه‌ره
ساخته‌س : سیبهر . نسر . نسر
- ساختوشك : کشمیشی سه‌وز
ساده : ساکار
- ساز
سازدوشل : ساز و ده‌هۆل
ساززه‌یه : نواززه‌ن . سازیتدان
سازگار : سازگار
سازنه : سازنده . گورانیبیژ
ساساییه : فال‌بو
- سائه‌قل : گه‌سور . بن‌میشك .
بن‌قل
ساق : ساغ و بن‌خه‌وش . ساقه
- ساکرده : ساو . باران‌بزان
- سازش . بمزاج ساختن
کسیکه سرنا می‌نوازد . مطرب
کسیکه در کاری صدمه دیده تا
در آن تجربه آموخته .
سقیه و کم عقل‌را گویند .
سالم و بی‌عیب . ساقه‌ علف یا
درخت .
قطع شدن باران

ساکنه : خانوی لادی بیچ	ساختمان روستائی
سالونه : سالانه	سالیانه
سامنچ : چنه باز . چه چه چناوه	لجهاز . مصر . سمج
ساوه نه : سایه دانان . سییه و کردن	سایه انداختن
سایسه : ساو	سائیده شده
سپا : سپا . سپی بیج . سپیایه	نوعی رقص لری است . سه پایه ای که دیگران را بر آن میگزارند .
سپورده : راسپاردن . به خاک راسپاردن	سقارش کردن . بخاک سپردن مرده .
ستار : نارام . ستار	آسایش . مقاومت . قرار و آرام .
ستارناورده : بهرگه گرتن	مقاومت کردن . تحمل نمودن
ستارگرتنه : ستارگرتن . هتور بونه وه	تسکین یافته
سته م : سته م . سهخت . توش	سختی و رنج
ستین : هتیز . هتیزی دل	نپیرو و قدرت . قوت قلب
سوخته دل : داسوتاو	دل سوخته
سهر : سز . بی هه ست	بی حس . کرخت
سهر : سهر . له سهر نه وه . سهرانه	سر . اضافه بهای دو چیز که عرض میشود .
سهرایا : سهرایا . سهرله بهر	سرتاپا
سهرایی : ناگاداری . له سهرین . ناماده .	مواظب . توجه
سهرایی بیبه : ناگاداریون . ناماده بیون	مواظب بودن . توجه کردن
سهرانشیت : سهرنیتسه . ژانه سهر . فی .	نوعی درد سراسر مانند صرع
سهرانگوم : ونیون . بی ناوونیشان . سورگوم .	بی نام و نیشان . گم شدن
سهراو : سهراو . سهرکائی	سرچشمه
سهراو کیبو : کانیاو کیکه له باکوری خوردم آباد .	چشمه آبی است در شمال شهر خرم آباد .
سهربو : سهریان	پشت بام
سهریپه تی : سهروپن به تیج . روت و بی خاوس .	سر و پا برهنه
سهریپه تی : سهرروت	سر برهنه

سهرپنوم : مله خزّه

مرضی است که حلق تا بناگوش
ورم میکند و اطبا آنرا (اوربون)
گویند .

استکان

سهرپیاله : پیاله

کسیکه کله او بی مواست
سکندری . با سهر زمین آمدن
بعلت برخوردار . با بسنگ یا
چیزی .

سهرتاس : سهرزوت . سهرزوتاوه
سهرتقلی : سهرسم . تهقله خواردن .
ههله نگوتن .

روز چهلم تولد یا مرگ کسی را
گویند .

سهرچلله : چلهی له دایک بون یا
مرگ .

قنلهء هیزم نیم سوخته
کسیکه پیشاپیش دسته ای که
میرقصند - رقص محلی -
حرکت میکند و در حقیقت .
محور اصلی اواست .

سهرچومهت : بزوت . بزوت
سهرچوبی : سهرچوبی کیش

حاله توقف موقت و یک شبه
عشایر در حال کوچ که به بیلاق
یا قشلاق میروند .

سهرچیت : وهستانی وهخته کس
خیل له چونه کویستان یا گهرمیان .

سرکردن هر چیز گرم . کسی را
در انجام کاری دل سرکردن .
سرداب

سسهردکرده : سارد کردن .
ههناسه سارد . بی نومید .
سهرداو : سهرداو . ژیرزه مین
سهرداب .

حیره . کارشناس
عصر و اوایل غروب
فرار کردن . سهرکشی کردن

سهررشته دار : کارناس . شارهزا
سهرزئواره : سهرله ئیواره
سهرزهیه : سهرتاشین . راکردن .
سهرکیشی کردن .

سرخک . مرضی است
تسلیت گفتن در مرگ کسی

سوریزگه : سوریزه
سهرسه لامه تی : لاتراز . ترسنوک .
سهرسه لامه تیج .

سر تکان دادن . تأیید مطلبی یا
گفته ای .

سهرشه گهنه : سهرله قاندن

گیاه یا چیزیکه نوک آن بریده باشد
رئیس و رهبر طایفه یا قبیله را
گویند .

سهرقهت : سهرکراو . کوورپه .
سهرقرتاو .
سهرکرده : سهرۆک . سهرکرده

- سهر که شمی کرده : سهر خوشی و عیادات مریض کردن . احوال
 هه وال پرسین .
 سهر گرتنه : هه لخلیسکان
 سهر گورزی : رقئه ستوری
 سهر تو سال : گویره وسار
- سهر له کهنه : سهر له قانندن .
 سهر بادان .
 سهر ما برده : سهر ما بردو . سهر ما برده
 سهر مه زرد : سهر ده سته
 سهر وه وه : سهر دولکه . شیوهن
- سورمه : سورمه . کل
 سورمه بی : سورمه بیج
 سورمه دو : سورمه دان
 سهرن : سهره ند . بیژینگ
 سرنج : سرنج . سهرنج
 سرنجه گرتنه : سهرنج گرتن .
 برسیار کردنی مالی زاوا له خو و
 ره وشتی بۆک .
- سهر نه مه : سهر دانواندن
 سهر واز : سهر باز . سهر واز
 سهر وه سهر نیایه : سهر به سهر وه دان .
 کالته کردن .
 سهر ووالا : سهر بالا . سهر نه گراو
 سهر وراس : سهر راست . راستگو
 سهر دار : سهر به زبون . سهر به ززی
 سهر وری دیک نیایه : سهر و
 روی تیک ناوه . سهر چه ماندن .
- عیادات مریض کردن . احوال
 پرسیدن .
 لیز خوردن
 تند خوئی
 طناب باریکی که گوساله را با آن
 طویل می کنند .
 سرجنبانیدن . تأییدن نمودن
 گفته ای .
 میوه یا درختی که آنرا سرما زده و
 از بین رفته باشد .
 کیکه در بازی مدیر و رئیس
 دسته بازیکن است .
 نوحه و شعری که زنان هنگام
 مردن کسی با نوای غم انگیزی
 میگویند و گریه میکنند .
 داروئی که زنان بچشم میکشند
 برای سیاه نمودن چشم یا
 معالجه درد آن .
 رنگی که بر رنگ سرمه باشد
 جای سورمه
 وسیله ایست برای بیختن خاک
 سرنج
 قبل از خواستگاری دختری برای
 پسری خانواده . پسر اول از
 نزدیک دختر را میبینند و وضع
 اخلاقی او را میسنجند .
 سرخم کردن
 سرباز
 سربسر گذاشتن کنایه از شوقی کردن
 و مزاح نمودن با کسی است .
 سربالا
 سهر راست و مستقیم و مطوع
 سر بلند شدن
 اخم کردن برای کسی یا هنگام
 انجام کاری (۱) .

سه روزدار : سه روزماندار .
به گفت و لغت .
کسیکه میتواند مطلب و حرف
خود را بگوید .

سه روه سهر : سه ربه سهر .
نالوگور .
معامله را گویند که دو چیز با هم
عوض شده باشد و ما به التفاوت
نداشته باشد .

سه روه نار : شهرمن
سه روه ن : سه ربه ند
صفت افراد شرمین یا بی آزار است
عمامه یکه زنان لر بسر میبندند
دیوانه . افراد دیوانه را گویند

سه ری : دیوانه . شیت . سه سه ری
سه ریت : ساقه ی گهنم
سه ری دار : پارچه یه که یا فرش شیکه
لکایب به شتیکی تره وه .

سه ری به : به تیکرایج
سه رزگه : مژ کرژبون . له رزین
پارچه یا فرشی که بکسر آن نسبت
بسر دیگر اضافه دارد
روه م

سز او : سز گاو
سزه : کزه ی سه رما . سزه ی سه رما
سه رده : سوزده
سست : سست . ته مه ل . توتنی
لرزشی که براندام میافتد و موی
بدن سیخ میشود .
آبی که از ماست گرفته میشود
سوز سرما را گویند
سجده

سست . تنباکو یا توتونی که
کشیدن آنها ملایم است .
معدده گوسفند را پاک کرده و تمیز
مینمایند و آنرا از برنج و آلو و
مغز گردو و آب روغن و اندکی
ادویه پرنموده در دیک میاندازند
و آنرا میجو شانند تا پخته
شود .

سوشاق : گیبه
سفت : سخت . سفت
کثافات و فضولاتیکه در چاه
مستراح سفت و سیاه رنگ
شده است .

سفقور : سفور . دیگر
سوک سوگه : خرویلکه . نه خوشج
رفتنگر . سپور
مرض آبله مرغان را گویند

سره ککو : سه ککو
سره کک : سه کک . سه
تخته سنگ یا محلی تخت و
برجسته تر از زمین برای
نشستن .
سگ

سگ : سه کک . سه
سگ

سه گو : سه گز . سه گان
سه کوهن : سه گوان

جمع سگان . سگان
نام طایفه بزرگی است که بدو
قسمت (سگون رحیم خانی) و
(سگون عالیخانی) تقسیم
میشود .

سهلا : سهلا . بانگ
سهلپا : سهله . تله

اجازه . سهلا
تفاله سرکه یا جای و مانند آنرا
گویند .

سهلپسیر : سهبل و بین کاره .
بوره پیاو .

آدمهای تنبل و کم کار را گویند

سهلم : سهلمینه وه
سهلم کرده : ره وینه وه

رم
رم کردن
رمنده . چهارپایی که زیاد رم میکند

سهلوه : ره وه (بژ چوارپای)
ره وهك .

سهلله : سهلهت

سید .
فضولات گاو گوسهند و تیکه روبهم
ریخته شده و خشک گردیده .

سهلمات : سهرگوتلك . پهینی مهز و گا

سهماق : سهماق

سهماق .
غذائی است که از آب سهماق درست
میشود .

سهماقاو : سهماقاو

آلتی است که با آن قبل از نعل کردن
حیوانات سم آنها را می تراشند .
گیاهی است معطر که در کوههای
بیلاقی میروید .
رنگ خاکستری را گویند که اغلب
حیوانات چرنده و پرنده بآن
رنگ هستند .

سهوم تراش : سه تراش . نالیهند

سهوسا : گیاهی که بونحوستی شاخیه

سهوهن : بقر

سهو .
آبگیر کوچکی از سنگ است در
کوهیا که از آب باران پرشود .
محل مخفی شدن در میدان جنگ .
مسامحه کردن و کوتاه آمدن در
کاری .
هرچه از سنگ درست شده .
سنگینی .

سههمنی : سههمنج

سههنگاو : بهرداو . گوم . گومی ناوی
باران .

سههنگه : سهنگه

سههنگک : سههنگ کرده : خوگنخاندن

کران و قورس .

سههنگی : بهردین سههنگین

توعی رقص دسته جمعی
محلّی است .

وقار و متانت . سنگینی از نظر
وزن .

مقدار مدفوع انسان یا حیوان که
بیک بار دفع شود .

مرضی است که شاید همان
اپاندیسیت باشد .

رم .

محل دفع . کون .

سوار .

سوار شدن .

تقیض پیاده . کسیکه سوار است .

این اسم اگر باسب یا خر اضافه
شود صفت است و بمعنی سفید

میشود مثال (اسپسوزا) .

سبز . رنگ سبز .

رنکین کمان . قوس قزح .

روئیدن . سبز شدن .

زمینی که در آن چمن و سبزه
کاشته شده .

مهره سبز . رنگ پوست گندم گون
سبزی

سبزی

سبزی فروش .

زمینی که در آن سبزی خوردن
کشت شده .

درخت سرو .

سنبل .

کاغز سنباده .

تقالهء داخل شکم چهارپایان بخصوص
حیوانات اهلی هلال گوشت مانند

گاو گوسفند . کنایه از بر دلی و
جرات است .

سهنگی سهما : جوره یاریه که

سهنگیتی : گران و قورسی . سهنگینج .
گه وره یج

سنله : پسیایج . سل

سنو : جوره نه خوشیه که

سنه : سله مینه وه . ره وینه وه

سو : قون . قنگ . کون

سوار : سوار

سواربیه : سواربۆن . سوارج

سواره : سواره

سۆز : سبج

سۆوز : سهوز . رهنگی سهوز

سۆوزسیل : په لکه زه نکینه . که سک و

سۆر . په لکه زیزینه

سۆوزگرده : سهوزبۆن . روان

سۆوزلونی : میترگ . چه من

سۆوزه : سهوزه . گه نمره نگ

سۆوزی : سهوزه . سهوزج

سۆوزی فروش : سهوزه فروش

سۆوزی کاری : سهوزه چاندن

سۆول : داری سهرو

سول : سومبول .

سوماهه : کاغزی سماته . ناسنیکه

بۆ رینی دار .

سۆور : شیاکه . ئازا . دلازا .

سوربۆن له سهو .

سۆوری : سابرین (پیشه‌نگی‌ران)

سۆوس : سۆسی گەنم و جۆ

سۆك : سووك . پیاو زنی سوك و
سەر سه‌ری

سوگتی : سه‌سه‌ری . هه‌رزه

سووه : كال

سیویر : تیشك . هه‌تاو

سیپیر : سی‌باز

سی‌سیك : سی لا . سی سوچ

سه‌گو : نیسه‌تیكه له نیوانی
مولكدار و جوتیار ۱/۳

سه‌هم : ترس و سام

سی : بۆمن

سیاتۆوه : سیاچاره . چاره‌زه‌ش .
مۆزه‌ش

سیاوونه : ره‌شانگ . هتی زۆر ره‌ش

سیپیریك : په‌زه‌سیلكه . په‌ره‌سیلك

سیپۆ : نه‌خۆشج بۆیه ره‌شه

سیمتا : بۆتۆ

سینكه‌سلام : سینكه‌سلاوه . سیچكه
سلاوه .

سی‌چه ؟ : له‌به‌ر چی ؟ بۆچی ؟

سیخ‌چوله : تیفی بیچۆك . چه‌قۆ

سیم : بۆكینتی

سینه : سیانزه . سینه‌ده

سیزی : سوژن

بۆر پیش آهنگ گله‌را گویند .

سبوس گندم و جو .

سبك . كنیاه از مرد دروزن
هه‌رزه و هه‌رجانی است .

هه‌رزگی و سبکسری .

نارس . بوته یا درخت تازه

ره‌شد کرده . کودکان خیلی

عزیزرا هم گویند . عمامه

زنان محلی‌را گویند .

اشعه . آفتاب‌را در تابستان گویند

که موجب آفتابزدگی افراد

میشود .

پرش سه‌گام که نوعی ورزش است .

سه‌گوش .

اصطلاح زراعتی است بین مالک و

زارع محصول سه قسمت

می‌گردد و نسبت ۲ - ۱ سهم

مزارع و مالک میشود

ترس

برای ، مانند (سی‌خم) یعنی برای

خودم .

سیه‌چرده . رنگ پوست است .

بزینه مانند بز و بزغاله .

پرستو .

مرضی است در بین ماکیان که تاج

آنها سیاه میشود .

برای تو .

گل‌مژه . جوشی که روی پلك چشم

بیرون می‌آید .

چرا ؟ .

تبغ جوجه تیغی‌را گویند .

عروسی .

عدد سیزده .

سوژن .

- سبزده وهدر : جهژنی سبزده به ددر . سبزده بدر .
 دوارژژی نه ورژژ
 سسبزوال : به چکه ی چوله که . بچه گنجشکی که هتوز پر در
 سوره ساقه
 سبزنهک : سوسه نهک
 سسیس : سسیس . هسولی مهر . رنگ تیره . زاغه زیر زمینی است که
 شه مه تلینکه
 سسپسرك : سسپسرك . سسپسركه
 سسیفا : لیکولینه وه . تیزامان
 سسیفاف : قسه خورش
 سسیقه : سه ده قه . به ساقه بون .
 فوربانج
 سسیک : لا . کونج . لانه . سسوج . گوشه . کنج . لانه .
 فولینچک
 سسیل : پاتوسک . سسول
 سسیل : سیله ی چاو . گریشمه ی
 چاو . نیگا
 سسیل : نه ستیر . نه ستیلک
 حوضچه ایست که آنرا پر از آب کرده
 آنگاه آب آنرا به مزرعه جاری
 میکنند .
 سوراخ موش .
 تماشانی .
 گاوی که سیاه رنگ است و خال
 سفید بر پیشانی یا دم و دست و
 پا دارد .
 سیمکه : نیر = داریکه له گهردنی
 بوغ که بر گردن گاو (۱۲) . شخم
 زنی می اندازند .
 سیلامیش : کونه مشک
 سسیل گرده نی : سه یر کردن
 سسپهرو : قه شان . گای قهش و
 ناوجه وان سپی
 گا ده کری

(۱۲) له م فهره تکو که به دا ، هندی وشه ی وا بهر چاو ده که وی ، که سه به
 (لورج) و به هیچ دیالکتیکی کوردیش نیه ، به لکو راسه وراس بق زارده کانی
 دیکه ی ئیرانی - زیندو مردو - ده گهرینه وه . . ! (به راستی : نه مه یان
 شایانی سهرنج و لیکولینه وه به کی ورده و سودیکی گهرده ده به خستنه
 میژوی زمانج کوردی . . !

سینه : سینه . سن و کسه‌آهی گه‌نم	سینه . سن . حشره‌ایست . که گندم‌را می‌خورد .
سپکه‌سوزو : تیف‌تفه . رازاندن	آرایش .
سینه‌ریز : خستگی زنانه‌یه	نوعی گردن‌بند است که از طلا ساخته شده و زنان برای زینت می‌اندازند .
سیتو : سیتو	سیب .
سیتو‌نورشه : سیتوه تورشه‌ی نه‌گه‌یو	سیب نارس و ترش‌را گویند .
سیتو‌خاکی : سیتوه‌بن‌عهرزه	سیب زمینی .
سیتوشه‌کره : شه‌کره‌سیتو	سیب قندی .
سی‌وا : ره‌سه‌سمار . گه‌نم‌ردنگ	سیاه چرده .

- ش -

- شاتره** : شاتره
نوعی گیاه است که مصرف دارویی دارد .
لواشك آلوا .
نان لواش .
- شاتلی** : نانی هه لۆژده که له ناوه کهی دورستده کری
- شاته** : نانی قه یسی
- شاخچه چومه تی** : خوین گرتن به شاخ .
شاخ . چه جامه ت . که له شاخ .
- شاخ دجیو ته پهنه** : ماستاوسارد کردنه و د .
ریاکاری شاخ لئ زوان
- شاخ وه شاخ ره ته** : شاخم لئ هاتوه (بو سه رسوزمان !)
- شاخ دراورده** : فریودان . شاخ ده در کردن شدن است .
- شار** : شادمانی . کامه رانی
- شار شو و دونه** : شادی و خووشی .
خه لک تیک بهردان
- شاش** : شه سپنج . رشکی دهغل و دان
- شاق شاق** : دهنک و قه قبه ی مریشک و که و
- شاک** : خوزین . له کاتی بهران و ته که گرتنی نازه لدا .
- نوعی گیاه است که مصرف دارویی دارد .
لواشك آلوا .
نان لواش .
شاخی که با آن خون بدن را میگیرند .
شاخ در جیب گذاشتن . کنایه از تملق گفتن و از کسی تعریف بیجا نمودن است .
صحبتی که از هر در و عر موضوعی کرده شود .
شاخ در آوردن . کنایه از پدشیمان شدن است .
شادی . بزم .
شادی و سرور . کسی را بیم زدن و درهم ریختن .
شپشک . آفتی شبیه کک که در آرد فاسد یا گندمی که مدتی مانده است می افتد .
صدای مرغ و کبک را گویند .
حرکتی است که هنگام جفت گیری از طرف جنسی نررا انجام میشود .

شاگردونه : شاگردانه

شال : شال

شانسی : شانشین

شاینه : شادانه

شاینه شه کی : جوره هه گپه زکی به که

شایی و شیهون : شادی و شیون .

خوشی و ترشی

شیل : ساوای دۆ سخ رۆژه

شه ته : جوره نه خوشیه کی نازه گه

شرر : شروستنال . پارچه پارچه .

که لوپهل

شهرا : خیشك . شارا

شهراشو : مرققی شهزانی

شرائه : شریفه

شرتوپ : به ریونه وود . شلیه

شورشور : شورزه شورزی ناو

شرفورم : شهق وهوژ

شهرمو : شهرمن

شهروهت : شه بهت . شه گراو

شروور : شۆ و وژ

شراوه : به زهنگ

شهراوی : مه یخۆر . شهرا ب خۆر

پولی که خریدار پس از خریدن
جنسی بشاگرد دکان بطور انعام
میدهدا .

پارچه ایکه عشایر بکمر میندند یا
در زمستان دیگران برای گرم شدن
بگردن مپیچند .

شاه نشین . اطاقی در طبقه دوم
عمارتی که کمی برجسته تر از
سایر اطاقهاست .

شاهدانه .

وعی رقص محلی و دسته جمعی
که با آهنگی تند اجرا میشود .
شادی و غم .

توزادی دو یا سه روزه .

وعی آفت حیوانی است .

پارده باره . لباس .

چهارچوبی است که با طناب بهم وصل
شده و گندمهای درو شده را از
مزرعه با آن برای خرمن کردن
میبرند .

آدمهای ماجرا جورا گویند .

صدای چك و کشیده و یا برخورد
دو چیز که صدا ایجاد کند .

صدای که از افتادن انسان و یا
چیزی بزمین ایجاد میشود .

صدای ریزش آب .

صدای رعد و تندر .

خجالتی . با آزرم .

شریت .

سختان باوه و پوج

آویز و پایه هائیکه بگوشواره آویزان
میکنند .

کسیکه بنوشیدن شراب عادت دارد

- شریق شریق کرده :** شریقه شریقی ژنان
شریقه نه : هات و هاواری ژنان
شریقه : سات و هاوار
شریه : بهز . چهق
- ششش :** ششست . په نجهی شهسپن
کوژه
ششش : ششش
شوشته : شوردن
شسه شاه : شهشه لهی زستان
- شهق :** شهفه . قایم . گالته کردن .
تسه خوشج . لهت
شهقاته : شقاته . شقارنه
شهقات : شوقاقج . قلیشانی
دهست و پی
- شهقه کرده :** له تکردنی لاشه .
شهقردنی لاشه
شهمک : شهکانه وه . بزوتن
- شهمکت :** شهککت . ماندو
شهمکت بیبه : ماندو بون . ماندویج
شهمکتی : نه خوشج . بی هیتی
شهمکداشته : گومان کردن . ناگاداریون
شهمکوری : شهکوری . رهنگی گرم
شهمکونه : بزوتن . جوته کردن
شهمکوی : له زین . بزوتن
شمل : شمل
شهل : شهل
- داد و فریاد زدن ژنان .**
فریاد زدن ژنان .
فریاد .
برده نازکی است از چربی که روی
عضلات در ریز پوست جای دارد .
شصت . عدد ۶۰ . انگوشت ابهام را
گویند .
شش . عدد ۶ .
شستن .
از چهارم تا شانزده بهمن را گویند و
پس از آن سردی هوا رو بکاهش
میروید .
سخن صریح . محکم . نیمه لاشه
گوسفند . و گاو
کبریت .
مرضی است که پوست دست و پای
انسان می ترکد یا باعث ترکیدن
سم حیوانات اهلی میشود .
دو نیم کردن لاشه گوسفند . (۱)
تکان . میش یکسال و نیم که هنوز
بر نگرفته .
خسته .
خسته شدن .
خستگی .
از موضوع و مطلبی آگاه بودن .
رنگ گرم را گویند .
تکان دادن .
لرزش . تکان .
رقیق در برابر سفت .
کسیکه باش می ننگند .

(۱) گلهی وشه‌ی عه‌ره‌بیج و تورکتی و گورجی و ندرمندی . وه‌کتو فارسج به‌که . له‌نیو نهم فره‌ه‌تکو که‌یهدا به‌رچاو ده‌که‌وی . نه‌میش و دکو هه‌ندی نه‌شاره‌زا بوی ده‌چن . مانای لاوازی نهم دیالیکته به‌پسته‌نیه ، به‌قه‌د

شوللاق ! قهچچ . شوللاق

شهلال بييه : هيلاك بون
شليه نه : شله قاندين

شليه : شليه

شهلت : شول

شهتنه : مرزقي بين بار . بين بهرويشت

شهنت : خوزي

شولق : شلوق

شلهينه : شلكينه . چوره نايكه

شولنگ : منه . زور

شولنگسه : دران و له بهرينك ره وينه وه

شولگه نه : شه برورن به شه برورن بون

شهلم : شيلم

شه زانك شهنگ : شوخ و شهنگ .

له نجه و قيز

شهلاه : شله

شه لينه : زني به در زمان . سه لينه

شهليل : شوخ . شهفته لو

شوم : ناني شيوان . شام

شهم : مومي ههنگويتين . شهمين

شهمدو : مومدان . شهمدان

شهمشه : جهجه

شه مومه : شه مامه

شه ميره : شه موز . شه ميره

شن : شن (گيا) . شهنگ و ناله كوك

چرمي كه برآي كسك زدن
درست شده و آماده گردیده .

دراز كشيدن روي زمين .

در آب پارچه اي را آتقدر با چوب
زدن كه پاره پاره ميشود .

صدای افتادن چيزي در آب .

چوب نازك و بلند .

بيعرضه . بي بندوبار .

آدمهاي سست و بيعرضه را گویند .
شلوغ .

نوعي نان است كه خمير آن خيلي نرم
تر و سل ترا از خمير نان معمولي

است و بيمايه است . چزنك .

كنايه از فراواني چيزي است در
بازار .

پاره پاره شدن وارفتن .

متلاشي كردن .

شلغم .

خراميدن . راه رفتني كه توام با
ناز و تكبر باشد .

آشي است كه از برنج و ماش درست
ميشود .

زني را گویند كه هرزه و هتاك است .
شفتالو .

شام . غذائي كه شب خورده
ميشود .

موم عسل . شمع .

شمعدان . جای شمع .

چوبي بلند و تراشیده و چينار
نشي است كه بناها از آن براي

درست چیدن آجرها استفاده
ميکنند .

دستمبو .

شنبه .

ماسه . شن .

شهن : شهن و كهو

وسيله ايست كه با آن خرمن
كوبيده را باد ميدهند براي
جدا كردن دانه از گاه .

اشنا .

آشنایی .

فشنگ يا بوكهء آن .

گياهي است كوهي كه در بهار ميرويد و
آترا با نمك يا سرکه ميخورند .

پرتاب كردن . حمله كردن .

شب .

شانه . كتف .

طاق آسياب آبي كه سنگها روي آن
كار گذاشته شده .

عسلي را گویند كه با موم
مخلوط است .

شباش .

نسیم شبانه . باد خنكي كه در شب
ميوزد .

شب شدن .

شباچر . حيوانيکه شب هم اورا
رها را ميکنند تا بچرد .

شباچراغ . ميگویند مهره ايست
كه در شب مانند چراغ

ميدرخشد و نور ميدهد .

شبيخون .

نوعي تشويش و دليره ايست كه
هنگام انتظار ديدن كسي يا

شنيدن خبري بانسان دست
ميدهد .

ميدهد .

لباسي كه يك يا چند بار شسته
شده باشد .

نوعي آش است كه براي مريض
ميپزند .

میپزند .

آشفته . درهم ريخته .

آشفتن . بهم ريختن .

شناس : كارزان . شاره زا . ناشنا

شناسایی : كارزانيج . ناشنايي

شهننگ : فيشه گد

شنتگ : شهننگ (گيا)

شهنه كرده : هيرش بردن

شهو : شهو

شو : شانه . شان

شو : خرداريج ناسياو

شو : ههنگويني كه به موم تيكه ل كراين

شهوآ : شباش

شهوآي : شهوآ

شهوآبييه : شهوآهانن

شهوآچهر : شهوآچهره . شهوآين .

شهوآچراغ : شهوآچرا

شهوآخي : هيرش بردني سه رله به يانج

شهوآزينه دل : وره وري دل . چاوهر و زوانج

شهوآگرده : كه لوبه لي شوآو

شهوآوآ : شوآبآي نه خوش

شهوآوسه : شهوآسو . نالوز

شهوآوسي : نالوزي

شهو اشهو : شهوانه . شهوانشو
شؤولك : رهشكه

شووه شورته : شان به شان روشتن

شوونی : شوانی

شوه : مۆرۆی شهوه

شؤوی : مۆته که . شهوه

شه تی : شاتۆ

شهو تهر : چه په جاغ . چه قۆی گهوره
بو گوشت هه نجنین .

شه جو : شاجۆگه . شاجۆگه له

شه جو : چاو تیر . جوانمه ردی

شه ره گۆ : شاره گۆ

شه هری : شارنشین . شارستانی .

شاره کچی .

شهیال : شتیال . پارچه

شهیال در : شرو شیتالی بی که تک

شهیپ شهپ : هیله هیلی شهپ

شهیپ نه : هیلکه هی شهپ

شیت : شیت

شهیپ نه : هیلکه هی شهپ

شیت : فیکه . فیته فیت

شیت بییه : شیت بۆن

شیت زیه : فیکه کیشان

شیت هک : فیکه فیک . فیت فیته

شیر : شیر

شیهانه

توری است از موی بز برای حمل

گاه و مانند آن .

شانه بشانه کسی رفتن برای درك

مطلبی .

چوپانی . شیهانی

مه ره ایست سیاه رنگ که زنان

بگردن میآورزند .

کابوسی که انسان در خواب بآن

دوچار میشود .

شاه توت

نوعی ساطور دودسته است که

دسته های آن چوبی است و با

آن در منازل گوشت میگویند .

جوی بزرگ آب

جوانمرد . بخشنده

شاهرگ

اهل شهر

پاره . دریده

دریدنی که قابل ترمیم و استفاده

نباشد .

صدای شیهه اسب

سیهه زدن اسب

گنگ و گیج

سیهه زدن اسب

سوتی که با رهان میزنند

گیج شدن

سوت زدن

اسم آلت است یعنی وسیله ای که

با آن سوت میزنند .

شیر . حیوان درنده است . افزاری

است فلزی که بآب انبار یا

طرفی که مایعی در آن ریخته اند

میگزرانند .

گساح . جور	شیرا : نازا . شیردل . شیرا
برادر شوهر	شیرار : برائن
مبلغ پولی که خانواده عروس از داماد می‌گیرند .	شیربه‌ها : شیربایج
شیردای که پس از تبغ زدن خشخاش از آن بیرون می‌آید .	شیرترياك : شیلدیه که له ترياك ده‌رده‌هیترنی .
صمغی سفیدزنگ که مصرف دارویی دارد .	شیرخشست : جوره شیلدیه که بؤ داوده‌رمان به‌کاردی .
شیردان گاو گوسفند	شیردونگ : شیردانی مه‌ز و گا . سیلاوک .
شیره کشمش . شیره ترياك	شیره : شیره . شيله
رنگی که برنگ شیراست . شیرین	شیری : شیری . رهنگی شیر . شیرین
نوشی بازی‌است که با سکه‌ای که ببوا پرتاب میشود انجام میگردد	شیریاخت : شیر و خعت
کوه صاف و بلند که صعود بآن مشکل است .	شیشیش : شاخی لوس و بلند جه‌که‌موت .
گیچگاه . شقیقه	شیشیشنگ : لاژانه‌سهر (مرض الشقیقه) .
شیطانی شدن . انزال‌شدن در خواب .	شه‌یتونی‌بیه : شه‌یتانی‌بؤن . بالق‌بؤن رؤاندن .
جوانه درخت	شیف : چرؤ
شوهر کردن	شمی‌کرده : شوکردن
شیون	شیوه : شیوهن

- ص -

<p>هموار . آرام و آهسته صحرا . روستا(۱) صهرف : سودوهرگرتن . سود . بهره بههره وهرگرتن . صنهلی : سندهلی صهنوق : سهندوق . سهنوق صهنوقدار : سهنوقدار . خهزنه‌دار صو : سببانی . سهرله‌به‌یانی صهور : پزمین . جهخت تکه عطسه‌ایکه مردم حرافی بد شنیدن آن اگر تصمیم بکار داشته باشند از انجام آن منصرف میشوند (صبر) در برابر جهخت . صابون لباس و پارچه‌را با صابون شستن</p>	<p>صاف : هموار صهرا : سه‌حرا . بیابان . لادی‌نشین صهرف : سودوهرگرتن . سود . بهره بههره وهرگرتن . صنهلی : سندهلی صهنوق : سهندوق . سهنوق صهنوقدار : سهنوقدار . خهزنه‌دار صو : سببانی . سهرله‌به‌یانی صهور : پزمین . جهخت صووی : سابون . ئه‌سپون صووی‌کاری : سایونکاری . سابون شوستن .</p>
--	--

- ض -

ضامن چاقویی که ضامن دارد ضایع زیان ضبط کردن	ضامه : دهسته‌بهر ضاممدار : چه‌توی یا‌لیج ضایه : زایه ، زایع ، گومبۆن ضاهره : زیان ضبط‌کرده : زه‌بت‌کردن ، زه‌وت‌کردن
---	--

★ ★ ★

- ط -

طهارت خانه‌هایی که اطاق آجری یا خشتی دارند . اطاق زیرین ساختمان شکیبائی ، صبر شکبیا ، صبور چندین خانواده هم خون‌را می‌گوینده طناب نوعی بازی است که دختران با طناب انجام میدهند . طعنه طبق طبل طبل‌زن جای چهارپایان چهار پایان‌را بستن و بند بگردن یا پای آنها نهادن .	طاروت : تاروت ، تاره‌تگرتن طاق : تاق ، دینگه ، قات طاق : قاتی خواروی خانو، ژیرزه‌مین طاقت : تاق‌ت ، به‌رگه‌گرتن طاقت‌دار : هه‌ناسه‌دریژ طایفه : تیره ، تابه‌فه طه‌ناف : ته‌ناف طه‌نافبازی : ته‌نافبازی طانه : تانه طه‌وه‌ق : ته‌به‌ق طه‌ول : ته‌پل ، ده‌هۆل طه‌ولچی : دۆل‌چچ ، دۆله‌تگیۆ طه‌ویله : ته‌ویله طه‌ویله‌کرده : له‌ته‌ویله‌نانی چواربێن و نازه‌ل .
--	---

★ ★ ★

- ع (۱) -

عادلانه	عادیلونه : به داد . عادلانه
عزادار	عازیبهت دار : پرسه دار
عاشق	عاشق : عاشق . دلدار
تبنگ آوردن	عاصی ناورده : به تنه نگه و هاتن
فرزندعمو	عاموزا : ناموزا
عادت	عمایت : عادت . خو و ره وشت . نهریت .
عهد . زمان	عهدت : روزگار . دهوران . زهمان
عجب	عهجوو : عهجهب . سهیره
عذرخواستن . تسلیم گفتن	عوزرخایی کرده : دلنه وازی . عوزرهیتان . بیانوهیتانه و
عذاب	عهز او : عهزاب . نازار
عرق بدن . عرق از مشروبات الکلی	عرهخ : نارهق . عهرهق
عرق بید مشک	عرهخ بی میشک : نارهقه بی بوندار
جوشهای ریزی که بعلت عرق کردن بدن پیدا میشود .	عرهخ سوز : گهرمه زونه . گرمزونه
عرقچین . نوعی کلاه است	عرهخشه : کللو . نارهقچین
عرب	عهره و : عهرهب . عهره و
احترام	عیززهت : ریز . شانازی
عکس	عهسک : عهکس . پیچه وانه
عقرب	عهره و : دوشک . کولژدم
مجازاً بمعنی مال و ثروت منقول و غیر منقول است .	عیلاقه : سهروهت و سامان و مال

(۱) پیتی (ع) به (ئه) یش گو ده کهن . وه کچ دیاره وشه کان له نه ژادا عهره بین .
 نه مه بیان دیارده به کمی دیاری نیتوسه رائسه ری دیالیکته کوردیه کانه . . .

خون ریزی ماهیانه زنان را گویند	عیللت : بی‌نویژی
اضافه کردن	علاوه کرده : سه‌بار ، زیادہ کردن
نام فرقه‌ایست که در نورآباد و	عملی‌نیلاهی : ناوی تیرہ کہ لہ
گوهشت لرستان ساکنند	نورآباد و گودہ شیج لورستان دان .
ساختمان	عہ مارت : ساختمان ، ٹہ پارتمان
دروست کردن	عہ نمل‌ناورده : بنیادنان . کار کردن
صاحب زن و فرزندان کسیکه	عہ یالوار : مال و منال . خیران
خانوارش زیاداست .	
عید فطر	عیدروزہ : جہڑنی رہ مہزان
عید قربان	عیدفورو : جہڑنی قوربان
عید نوروز . عید بزرگ	عیدگہ پ : جہڑنی نہوروز . جہڑنی گہورہ .
عیب	عہ یو : عہیب . سورہ یح

- غ (۱) -

سِرگرمی	غابوره : ناپوره . سهرگه رمج . کار کردن
خار	غار : خار . دژک
چپاول	غاروت : تالان و هیرش
اموال غارت شده را گویند	غاره تی : تالان کردن
پول بی ارزش	غاز : پاره ی قهلب ، بی ترخ
ناگهان در دام افتادن	غافل گیر : بی ناگا . گیل . کهوتنه داووه
غرغر . غرلند	غوت غمت : غزه غز . خزّه خز
کسیکه غرغر میکند	غوت غه تو : غزّه کهر . خزّه خز
چرخى . مدور	غرر : خز . چهرچ
فتق	غورر : قوّر . فتق
متکبر و مغرور	غوراب : به فیز . له خوّبایح . غه زّا
غرولند	غورغور : غزه غز
غرش مانند غرش تندر	غرمه : گرمه . گزه
غریب	غوروهت : غوربهت . سهرهه لگرتن . ناواره یح
غریب	غهریو : ناواره . بیتکس
جوش که هنگام ترش شدن ماست	غز : ترشه . که فیکه له ترشانی
یا خمیر روی آنجا پیدا میشود	ماست و هه ویر به یا ده یح
ترشیدن	غزسه : ترشان
خوشابحال کسی	غهمزگال : خۆرگه . کاشکی . دهک
دبک و پاتیل می	غهمزگو : دیزه و گوزه
خزانه پول یا حصام	غهمزینه : خه زینه

(۱) ده لّین دهنگی (غ) کورد نه زاد نیه ، به لکو (خ) ره سه نتره . . من له و باوه ره دام که ده لوئی (غ) یش به کار بهینری ، له بهر گه لّی هوی زمانه وانج و شارسنانج و چاخى نهم ته کنولۆز پایه . . جا نازانم هیچ زیانیکى هه یه ، یا ده یح ، یانا . . ؟!

غوژ: کر، چیچکه، کروله‌بین

غوژهل: کورته‌له‌ی نازا

غولفوله: هه‌را و زه‌نا

غلغله: غزغزه، ترشاندن

غلقوش: ته‌له‌که‌بازی

غلف: گری‌دراو، پیچ‌خواردو

غه‌لویر: بیژنگ

غوماچ: نیشانه‌گرتن، نامانج

غومچه: خونچه

غوم‌غهم: غزه‌غز، هات و هاوار له

تاریکیدا

غم‌غول: غنه‌هن، قسه‌ی بی‌ده‌نگ

له‌به‌رخ‌قسه‌کردن

غونج: ناوه‌زاست، خونچه

شه‌نيسو: بیزارتی و دلته‌نگی

جارس‌بون

غورج: قوربانج، کهل

غوره: قوژه، تری‌نه‌گه‌یو، به‌رسيله

غوژ: خه‌فمت، دلشکاوئی

غوژ: چه‌ماوه (بو پیران) یا نه‌وانه‌ی

موره‌غه‌ی بشتیان ده‌شکیت

غوزه‌له‌با: قولابه‌ی بی، گوزینگ

غوژکرده: دلشکاندن

غوژشه: گولی‌گه‌نم و جو

غیرت: مه‌ردایه‌تی، پی‌اوه‌تی

غه‌یو: غه‌ب، ناگه‌هان، نه‌کاوتی

حالت‌گر و جمع‌نشستن و زانو

بعل‌کردن

آدمهان کوتاه‌قد و نسه‌ء چاق‌را

گویند

صدای جمعیت و همیمه‌ آنها

غرغره

دردورته‌مانده مایعات، مکروحیله

پیچ، گره

غربال

آماج، نشانه و هدفی که برای

مسابقه تیراندازی می‌گذارند و

بسوی آن شلیک می‌کنند

غنچه

صداهائی که در تاریکی بگوش

میرسد و صاحب‌صداها دیده

نمیشود، غرغر

همیمه‌ای که کلمات آن نامفهوم

باشد

وسط، غنچه

بیزاری و تنفر

قوچ

انگور نارس

قهر، رنجش

برآمدگی پشت و علت آن شکستگی

ستون فقرات یا خمیدگی پشت بر

اثر پیری است

استخوان مفصل یا که برجسته‌است

قهر کردن و رنجیدن

خوشه

غیرت، مردانگی

غیب

- ف -

- فأش : قسهی ناسرین و بهد
 فأش گوته : قسهی نازدهوا
 فاشه : قهجه ، سۆزانی
 فاشه خونّه : قهجه خانه . کهله چی
- فاق : درز . قلیش . فاق
 فال : دهسته بهک میوه و گوئیز
 فال بهررق : جۆره فالتیکه به
 بهرّ ده گریته وه
 فال چویی : جۆره فالتیکه
 فالری زمینی : جۆره فالتیکه
 فت : فت . فراوان
 فعت : تهندروستی . ساغ و
 سه لامه تی
- فتق بهن : فتق بهند
 فتراق : حالگرتن . کارکردن
 فهرخ : فهرق . جودایج . حیواازی
 فچ فچ : پچه پچ کردن
 فچه نه : به هتدی قسه کردن
 فهره جی : فهره نچ . که به نهک
- فرز : زیرهک
 فهرش : قالیج و فهرش
 فرشته : فرشته . بهخت
- سخن زشت و بد .
 ناسزا گفتن بکسی .
 روسپی . زن بدکاره .
 خانه ای که در آن زنان روسپی
 خودفروشی میکنند .
 نوعی پارچه آهارداراست .
 شکاف .
 مجموعه ای از چند میوه یا گردو .
 هر فال را یکجا میفرشند .
 نوعی فال است .
 نوعی فال است .
 نوعی فال است .
 فراوان .
 سلامتی .
 فتق بهند .
 در حال جستن . مترصد .
 فرق .
 آهسته و زیرگوشی حرف زدن .
 آهسته صحبت نمودن .
 قبا مانندی است که از نمد درست
 شده برای زمستان .
 زرنک .
 قالی .
 فرشته . اقبال .

- فرشته خبیر : خوشبخت
فرمو : فرمان
فروشی : شئی بۆ فروشتن بیت
فره : زۆر
فربوهنه : هه لخته تاندنی منال
فهغو : فیغان و هاوار
فکری : مات و مه لۆل
فهلهك : فه لاقه
فهله : پاله . کر تیکار . فهله خوئی
فندلی : خانۆچکه . بچۆك
فیاله : گیایه کی بۆنخۆشه ده خریتسه
ناو ماسته وه
فیتکه : فیکه . فیته فیت
فیروزه یی : پیروزه یی
فیس : فیز . نم . نمدار
فیس برده : نم کیشان . خاوبۆن
فیسسه : خاوبۆ . خوساو
فیس کرده : فیز کردن
فیسسه نه : خوساندن
فیشهك : سارۆخ . روکیت
فیله کی : به دخۆ
- نیک بخت .
فرمان . امر .
چیزی که برای فروش است .
فراوان .
رام کردن کودک .
فغان .
متحیر : مات و مبهوت .
یکنوع وسیلهء شکنجه بوده است .
عمله . کارگر .
کوچک . ظریف .
گیاهی است کوهی و معطر که
درماست و موسیر میریزند .
سوت .
رنگ آبی آسمانی .
افاده . نگبر . ادعا . نم . رطوبت
زیاد .
نم کشیدن .
نم کشیده . خیس خورده . مانند
برنج فیسسه .
افاده کردن .
خیساندن .
موشک .
بدعات .

- ق -

- قابل : شیوا . لایق .
 قات : قات . دَوَقات . دَوَجار .
- قاج : قاش . ديلم .
- قاج زین : که لَبّوس .
 قاج کرده : قاش کردن .
 قاچو : جَرَد یاریه کی منالانه به .
- قاره قار : هات و ههرا . قازَه قاز .
 قارقارو : مرؤئی به قاوه قاو .
- قاره : هاوار . دهنگی بهرز .
 قاز : قاز .
 قازقولینگ : قاز و قولنگ .
 قازمه : قولنگ . قازمه .
 قازدهره : قازو .
- قانریله : بارگیری دو ساله .
 قانرشیره : بارگیری تازه شیره خور .
 قاغانات : فرو .
- قاف : مهتهل . مهتهلۆکه .
 قاقیله : لاواز و باریکه له .
 قالیچه : قالیچه .
 قایم کرده : شاردهوه . نهینجی .
- لایق ، شایسته .
 کاسبی که قیمت جنس را دو برابر خرید با مشتری حساب میکند .
 هر قطعه از خربزه . هندوانه یا خیار را وقتی پاره میکنند .
 برآمدگی جلو زین اسب .
 پاره کردن خیار و خربزه و هندوانه .
 نوعی بازی است که کودکان با چند ریگ انجام میدهند .
 داد و فریاد .
 کسیکه همشه با صدای بلند حرف میزند .
 صدای بلند . فریاد .
 غاز .
 پرنده ایست شبیه مرغابی .
 کلنگی که یک سر دارد .
 پرنده ایست باندازه سارورنگ پر آن سیاه و سفید است .
 قاطر دو ساله را گویند .
 قاطری که هنوز شیر میخورد .
 شیر ماک که پس از زایمان گاو یا میشی از آن دوشیده و میجوشانند و پس از سرد شدن لخته میشود .
 لغز .
 افراد کم بنیه و ضعیف را گویند .
 قالی کوچک .
 پنهان کردن .

چنگال . مشت نیم باز . پنجول . آنچه از گاه یا میوه یا مانند آن که در يك مشت نیم باز جای گیرد .	قهپ : چنگ . قهپ . گازگرتن قهبال : قهبال . چهنگ
حمله بردن و تلاش کردن برای بدست آوردن چیزی . ریسی که يك قبضه باشد . دم بریده . هر چیزیکه بطور ناقص بریده شده است .	قهپ قسهپ کرده : هیرش بردن . نه فروتونا کردن قه بی ریش : ردین . چهنکه ریش قوت : كوك . قوته
سرفه . (۱) قحطی . اندازه . قد . قد بلند . خمیازه . احترام . شخصیت .	قوته : كوخه . كوكه . قوخه قه تی : فاتح . گرانیج قمد : قمد . بالا . نه اندازه قهدیلن : قهدیهرز قهدجه رده : باویشك کیشان قورپ : که سابه تیج . ریز . شان و شکو
اصطلاحا تلاش شدید برای زندگی را گویند . بریدن چیزی بوسیله پرنده ای بسیار نیز با يك ضربه . وام . قرصی . حلقوم . گلو . بدهکار . بیستانکار . پارچه ای که بر اثر ضربه سوراخ میشود . زبان که لای دندانها می ماند . اصطلاحا وام را گویند . قرصی .	قرب قوت : هه لپه هه لب قرب کرده : قربانندن قهرت : قهرز . قهرد قورتاسه : قورقورآگه . نهوك . قزقزچکه قهرتدار : قهرزار . بیستانه وان قورتسه : شتی کونکراو قهرت و قهرت : قهرز و قهرز . قهرز و قوله قهرتی : قهرزی

(۱) گدلیج (قا هه یه لهه م سئوه زمانه دا به الكا گو ده کوی . . بیتگومان نهه
دیالیکته پتر ره سه نایه تیج ده نگه کانی پاراستوه ، چونکه (ق) ه که له
کوردیدا که ره و یا حهر له نه ژادا نیه و نه بووه . . . ؟!

- قرتی** : خورازینه . تیف تیفه دار . کسیکه زیاد در آرایش خود تاس ولوس
قورس : قایم . سهخت . نهستور . محکم . سفت . استوار .
قورس کرده : قایم کردن . محکم کردن .
قورسه : خهبله . کولیره . نای که از آرد ذرت تهیه شده باشد .
قورقوره : نای . مه کۆ . لوله . نای . خرخره .
قورقولیت : سیریز . دوکه شک . ماده ایست که از جوشاندن آب که شکاو کشک بدست می آید .
قورکرده : قز کردن . اصطلاحاً بمعنی نابود کردن و کشتن است .
قورناقه : قورناسک . بهرۆک . یه خه . گریبان .
قوررنج : قورینج . قورنج . تیشگون . با ناخندو انکشت پوست بدن کسی را فشردن .
قره : قزقزار . قزده قز . همرا . قزده . جنجال . انبوه مردم که برای تماشای چیزی جمع میشود .
قره قوش : نه سپین ژانی لسی بن و سمه نهی داغ بگری . مرضی است مخصوص سم اسپ و برای بهبودی . محل مرض را داغ میکنند .
قره قوم قوم : یاری هه لهق مه لهق . بازی الاکلک . تیری روی سنگ . یابایه ای میگذارند و دو نفر سوار دو سر آن میشوند و بالا و پائین میروند .
قهری : بچی . قهری . نهحتی . بعضی . قدری .
قوژ : به لک . قه شان . رهش و سپی . پیسه . ترکیب دورنگ سفید و سیاه .
قوژقوژی : شتی رهش و سپی . صفت پارچه ای یا چیزی که رنگ پیسه داشته باشد .
قه سه مهار : سویندخواردن . سوگند خورده .
قه سیو : هیلنج . رشانه ره . قی . استفراغ . قی کردنه وه .
قشقرق : قزده قزنی نیوان دو شه زکهر . فریاد و دادی که موجب جمع شدن مردم میشود هنگام جنگ .
 دو سر .

قشقرقه : حات و هاواری دو شه زکر
 قوشهه : قوشمه . گالته جار
 قشوق : ربهك
 قوشه : گریو . گرو .
 قوشهه : قشون . له شکر
 قوشه دار : له سپی قوشه دار . پیای
 روترش
 قسه قوشه : پبله بازی . مونا قه شه کردن
 دهمه ته قتی دو کسه
 قینار : فیسه گدان
 قونی گرمیت : قونی کبریت . شخاته .
 شقارته
 قهغه : قه دغه
 قول : قول . قاج و قول . حوله میتش .
 قولان
 قهل : قه لی . پارچه . قلی . تیکه
 قلا : قه لا . قهل . قشقه له
 قلابیک : قه پیلک . قه پیلکی جاو
 قوللاج : قولاج . مت
 قلابی : قه لابی
 قهل بهنجه : بهنجه کتشان
 ده دست تیکان

نمودن .

تیکه . پاره

تندخو . گستاخ

قفل

نوعی مازواست که از درختان جنگلی بدست میآید و در باغی بکار

میرود .

پاره پاره کردن . گوشت یا نان

هر چیزی که بتوان با آن نوشت .
میله کوتاه آهنی که با آن هیزم و
یا آهن را می شکندند . قلمه
درخت و گل .

فلاخن

نوعی چاقوی کوچک جیبی است
با یک ضربه بوسیله کارد یا چاقو
چیزی را بریدن و دو نیم کردن .
استخوان قلم و پا و دست انسان و
حیوان .

نازک و ظریف .

جشن مخصوصی است که پیران
مذهب علی الهی هر سال برای
مدت چهار شب و هر شبی
بنامی : اکامریجان - شرفتی -
شاه علی - پرموسی (نامیده
میشود .

قلاّب

قلیان

بیش آمد و سر نوشت دردناکی که
جادوگران برای افراد در نظر
میگیرند .

دوبین . احوال

دندانهای نیش سگ و حیوانات
درنده را گویند .

قهل پهل : قل و پهل کردن .

پارچه پارچه کردن

قوله چماق : توره . نازا . قوله چوماخ

قولف : قفل . کلیل . کلوم

قهلف قاف : جوړه مازویه که بؤ ده باغچ
به کاردی

قهل قهل کرده : خورد کردن . قل قل کردن .

پارچه پارچه کردن

قله م : قهله مکردنی دره خست .

نوستاندن خامه . بزین . داپاچین

قهلاستگ : قهلماسینگ . قوجه قانچ

قلم تراش : قهلم تراش

قلم کرده : قهلمکراو (کردن)

قلمه : هتیر . وده کو : قهلمه ی پیم

شکاوه

قلمی : قهلمی

قلمنداز : جه ژنیکی چوار شهودی

علی نیلاهی کانه

قوللاو : قولاب

شه للو : قه ننه

قلو : فالگرتنه و

قلوچ . قلیچ : قلیچ . خیل

قهلوه : که لهدی سه گد و به راز

قوله : كوله

قوم : پیچی ریگا

قوماج : نامانج

قومپوز : قه پوز ، حقویست ، من من

قومچه : فیتهدیدانی به دهم و لیتو

قومهرو : گیتز ، ددست و پریه کی

شکاو که به گیتزی گیرایتتهوه .

قومومه : قومومه . گومگومه .

مه تاره .

قومه : قومه

قناری : تهیری که ناری

قناس : لار . لاکیشه

قوناغ : قونداغهی تفنگ

قوناغه : مه لوتکه . قونداغ

قهنشکه : شه کرشکین . قهندشکین

قنچ کرده : رازاندن . جوان . قنچ

قهنداغ : قهنداو

قهندو : قهنددان

قنس : قست . بهش بهش

ملخ

خم راه . نبش

هدف . نیشانه

خودستا

لپی . باد در دهان میکنند .

دست یا پائی که شکسته و کج بسته

شده ست .

چلیاسه . ظرفی است که سربازان

آب در آن میریزند و همراه خود

دارند . هم چنین شکارچی ها از

آن استفاده مینمایند .

آلت برنده ایست

برنده ایست . باندازه گنجشگ

زرد رنگ است صدائی خوش

دارد .

کج . پارچه یا زمینی که اضلاعش

با هم مساوی نبوده و صد اکثر

دو ضلع موازی دارد .

فنداق تفنگ

فنداق نوزاد

فندشکن

آراسته شده

آب جوش وقتیکه در آن حل کنند

ظرف جای قند .

قسط (۲)

۱۲۱ زور دنگ و پیت - له لوزیدا - هدیبه . یا بق کورداندن و یا بق

لوزاندنی جن گوزکیبی بی ده کری . وده کو :

هاشا : حاشا

هال : حال

هیلاج : عیلاج

هه قیق : عه قیق

نیر : نور

مه چچیت : مسجد !

کرمیت : کبریت !

فهرخ : فهرق !

فاشه : فاحشه

غلغله : غرغره !

گياهی است خاردار و پيازى شیرين دارد .	قهن شه كروك : كه رته شى (گياهه) شه كروكه .
قنديل	قهنيل : قهنديل . چرا
سغد مالكيت . قبله	قهنواله : قهنواله . قاقانچ
طايفه اى كه در يك ده زندگى ميكنند و دستور رئيس قبيله را اطاعت مينمايند .	قوتل : هوز . تيره
گاز گرفتن اسب	قووجه : قهوجه . قهوجه قهوجسى نه سب .
قبر	قورور : قهور . گور
گوركن . حيوانى است	قوروش كنهك : گوروش كنهك . گور شه لكهن .
نوشيدن . متكبر	قورپ : قومه ناو . خوار دنه وه . تزلزل
دل و قلوه و جگر سرخ شده	قورومه : قاورمه
گوژ . خميده	قوغ : گويچكه . نوشاوه . چه ماوه . گور .
جغد	قو قو كنهك : كونه به بو
نوعى تفنگ است كه گلوله سريى ميخورد .	قاو كول : جورده تفه نكيكه . ساچمه زهن
قابلمه . ظرفى است براى غذا پختن	قاوله مه : مه نجهل
نوعى بازى دسته جمعى است	قاژو : جورده باربيه كه
قاووت	قاويت : قاويت
قبا . قهوه	قاوا : قاوه . كه وا

عسك : عكس !	جنس : جنس
زج : ضد !	نه جيب : نه جيب
خوسم : خمس !	نه خش : نه خش
به فا : وه فا	نه زم : نهض !
ته قوين : تقويم !	نصم : نصف !
ته زبى : تسبيح	نه غد : نقد !
شوايه : شعله	نه عم : نقب . نفق !
سوژده : سجده .. !	ممبر : ممبر !
رقيف : رقيق ! .. تا د	مسخال : مقال !

- کار : بالوکه
- کارچو : کالینه
- کارخونه : کارخانه
- کارگو : کارامه
- کارمسه‌را : کاروانه‌را
- کارمسه‌رادار : کاروانسه‌رادار
- کاروبار : کار - کاروبار
- کاری : سخت - کاریگهر - به‌کار
- کاژ : کاژ - دره‌ختی کاژ
- کاس : کاس - کاس‌بون - کاس و وژ
- کاسه : کاسه - چینج
- کاسه‌چش : کاسه‌ی چاو - گلینه
- کالینه‌ی چاو
- کاستی : جوره گیایه‌که بۆ دره‌مان به‌کاردی
- کاشکی : کاشکی - خۆزیا
- کاشی : خه‌لکی کاشان - خشت
- کاک : جوره شیرینی‌یه‌که به‌ناردی گهنم و رۆن و شه‌کو دروست‌ده‌کری.
- رگیل . جوشه‌ائیکه روی پوست بدن پیدا میشود و میگویند علت بروز این جوشها آنت است که مبتلای به آنها بکریه آب پاشیده‌است .
- چاقو
- کارخانه
- فعال . کارکن . مسهل
- کاروانسرا
- سرایدار . کاروانسرا‌دار
- کار
- فعال . شدید . سخت
- کاج . درختی است
- رنجوری حس شنوایی‌را بر اثر صدای بلند یا ضربه‌ء شدیدی که بگوش زده شود می‌گویند :
- ظرف چینی . کاسه ، چینی
- حدقه . کاسه ، چشم
- نام گیاهی‌است که مصرف دارویی دارد . کاش .
- کاش .
- اهل کاشان . آجر لعاب‌دار .
- نوعی شیرینی محلی‌است که از گندم و روغن حیوانی و شکر تهیه می‌گردد و آنرا مانند نان لواش نازک می‌پزند .

کاکول : کاکول

مقدار موئی که در وسط
سر گذاشته شده و بقیه را
تراشیده باشند وقتی موها بلند
شود در میان دست جای بگیرد
(کاکول) نامیده میشود .

کاکه : برادر . کاکه . برای گهواره

کاکاسیا : پیست ردهش . زهنگی . زنجی

کاکا : پیستی رهش

کاکیلنه : کاکیلنه (ددان)

کال : رنگی قاوه بیج رونه

کاله : کاله . نهسی رهش

کامل : کامل . جوامیر

برادر

زنگی . سیاهپوست

سیاهپوست

دندان آسیا

رنگ قهوه‌ای روشن

گیوه . آسی که رنگ سیاه دارد

افراد جا افتاده نه بیرونه جوان را

گویند .

افرادی را گویند که سن آنها بین

۴۰-۵۰ باشد .

افاده . تکبر . یکی از افزارهای

ورزش باستانی است .

مقدار آرد یا مشابه آن مانند قاوت

که در يك كف دست ریخته

میشود .

مسدود . گرفته

مسدود شدن

نوعی خانه روستائی است که

قسمتی از دیوار و تمام سقف

آن از پوشال و ساقه گندم

درست شده است .

کپه . مانند کپه گل

بوست ماش که وقت بختن روی

آب میآید .

کمین کردن . نمان کردن .

خوراکی آورده شده مانند قاوت را

بدهان انداختن .

در کوهنوردی یا راه پیمائی کسی را

خسته کردن و بجای گذاشتن .

ساکت کردن .

کامل کار : جوامیر

کپ : فیز . یاریه کی کونه

کپ : لاوتجیک . نارد یا قاوت

کپ : گراو . کپ

کپ بییه : گراوه

کپهر : کپهر

کوپهر : کپه

کپهك : کپهك

کپ کرده : خوک کردن . خومه لاسدان

کپه نه : خواردنی هارباوه (ورد)

کپه نه : ماند کردن و له کپو

به جی هیستن .

که پو : سهر

که پولک : ته پوتکی سهر . ته پتی

سهر . ته وقی سهر .

که پونی : بی نرخ (بو گالته پتکردن)
گیل .

کوت : نیو . نیوه

که ت : که وتن . هه له . هیزاری
ژنانی خیله سات .

کنارو : شین و شه پوز

کوتله : کونه و کورت

کوت کوت : پارچه پارچه . کوت کوت

کوتله : کوتله کاری . لیداز

کوتهل : کوتهل . نه سپتکه له کاتی
هه رگی به کیتکا به زهش بیوشری .

کناو فروش : کتیب فروش

کناو خونه : کتیبخانه

که تونی : که تانی . شتی له که تان
دورستکراو .

که تنه : پلاوی دهم نه کیشاو

کوته : کون . ده مکردنه وهی میتو

کوته سیزه : کونه دهرزی

کنه کور : کت و کویر

که تیفه : سوانه . گوئیسوانه

کوج : گوج

که ج : که ج

که ج خولقی : به دزده وشت . توژه و تزو

کوجهر : گوجه . که جهر و گوجهر

کوچک : بجوک . گچکه . چکوله

کوچکی : بجوکی

سر

وسط سر . سر

ادای کسی را در آوردن . از روی
تمسخر مانند کسی حرف زدن .

نیم . نصف هر چیزی

حادثه . خطا . چار فدی سیاه .
آبریشمی است که زنان محلی و
روستائین بسر می بندند و یا
بدوش می اندازند .

ناله و زاری که توأم با سروسینه
زدن باشد .

کوتاه و کهنه

پاره پاره . تیکه تیکه

تنبیه بدنی

اسبی که هنگام مرگ کسی سیاه
پوش میکنند . هیزم کلفت و تر .

کتابفروش .

کتابخانه .

هر چیزی که از کتان درست شده
باشد .

پلوی آب نکشیده .

دم میوه . سوراخ .

سوراخ سوزن .

کسیکه چشمانش کم دیداست و
ضعف بینائی دارد .

لبه ، پام خانه .

کسیکه انگشت دست یا پای او
ناقص یا بهم چسبیده است .

کج .

بد اخلاق .

کسیکه انگشت دست یا پایش
ناقص است .

کوچک .

کوچکی .

که چهل : که چهل
که چونه : که چونه

کچل .
سنگی که در کنار چاله آتش
میگذارند تا بتوان روی آن دیگ
یا ساج گذاشت .

کچچی : بیبی . خوشکی باوک . میمک
که زر : که زر

عمه . خواهر پدر .
کسیکه از حس شنوائی محروم است .
پسر . فرزند نرینه .
خط .

کور : کوز
کرر : کرر . کزک . خهت

اجاره بهاء .
مستاجر . اجاره نشین .

کرائشی : کرایچی

اجاره نشینی .
سهم پسری . در تقسیم ارث فرزند
پسر از پدر خود دو برابر دختر
ارث میبرد .

کرائشینی : کرایچیه تیج . کرائشینیج
کوروبهر : بهشی کوز له میرات . کوز بهر

الیاف مخصوص است که قدیم در
ساروج میریختند و معروف است
اگر از این الیاف بگوش کسی فرو
شور موجب کرمی خواهد شد .
وسیله ای که باغبانان با آن زمین را
کرت بندی میکنند .

که ربی : شتیکه بچیتته ناو گوئی وه که ری
ده کا . شتیج بق جاران ده یان توانه وه
و ده یان خسته گوئی .

سید کوچک و مخصوص است که از
ساقه گندم درست میکنند .
گستاخ .

که رت گر : که ردو . دیراو . که تو

که تله : که رتاله . سه وه ته

چروک لباس است یا جمع شدن پوست
بدن بر اثر سوختگی . صدای
عطسه .

کور جوواو : نازا . بی ترس . چالاک .
غورج

کورج : شزه . چرچ . کرج و کال .
دهنگی پژمین

عطسه .
عطسه کردن .
جویدن هر چیزی که در زیر دندان
صدا میکند .

کرچه : پژمین
کرچه نه : پژماندن
کورخته : کرته کرت

کردن .
پسرزاده .
ماده تلخی است که هر چیز تلخ را
به آن تشبیه میکنند .

کرده : کردن
کورزا : کوززه زا
کرزله : کوززالک

کرژنگ : قرژال

کرك : بزیزه . مازه .

كورك : مریشکه کورك

گورکپ : قزوقپ . کزوکپ

گورکه نسی : خهت کیشان

گورکلش : هه لکراندن

گورکلاو : چوزی . چوزه پونه

که رکه : فرو . که ره . ژه کی کولاو .

جه مگه

که رگیت : مافور . که رگیت

گرم نامایه : شتی به که لک و جیگای

سودلیج وه رگرتن

گرم خاکی : گرمه خاک . گرمه بارانه .

گرمی که له باران په یاده بیخ .

گرم موس : له پز . له نکا . هیکرا

گرم ذیله : ورده گرم . (نه خو شتی به)

گرم کویی : گرمه کوله که . گرمی کوله که

گرموفت : به کزی . له پز . له نکاو

گرمو : گرم خوارده . گرمای

گرموزی : تهم و مژ

گرمیت : باروت . کبریت . گوگرد

گرنک : هوبه و هه وار

گروژنه : کرژتن

خرچنگ .

ستون فقرات .

حالت مستی مرغ را گویند که آماده

برای خوابیدن روی تخم است .

سکوت .

خط کشیدن .

خاراندن پوست بدن بطوریکه صدای

کشیدن ناخن روی پوست ششیده

شود .

پرنده ایست باندازه گنجشک که

کاکل کوچکی هم دارد .

شیر ماک گاو یا میش یا بز وقتی

جوشیده شود می بندد و لخته

میشود .

شانهء قالی بافی که بآن تار و پودرا

می گیرد .

به دردخور و قابل استفاده .

نوعی گرم درازاست که هنگام باران

باریدن روی زمین می آید .

ناگهانی .

نوعی گرم ریزاست که از دستگاه

گوارش انسان تفدیه میکند .

گرم کدو .

ناگهان .

گرم خورده . گرم زده .

مه غلیظی که هنگام بارندگی کوهپارا

می گیرد .

کبریت .

چند چادر سیاه روستائی مربوط

بچند خانواده که گرد هم بر پاشده

باشد .

جویدن هر خوراکی سخت که در زیر

دندان صدا کند .

گروژنه : گزگزگ ، گزگزگ ، غضروف .

گروژگروژه

گوررونه : گوزانه . مردار

پسرانه . اصطلاحاً بمعنی

مردواراست .

پوست جای کره .

گرویل : فهیماع . کهره

گوره : گوزه . هو (بو ناگاداری به)

کلمه ایست که در گویش لری مورد

استعمال زیاد دارد و بمعنی های

گونگون است مثال (کره چته) یعنی

ای چته .

گهره : گهف . که ژو

قارچ و کپکی که روی ترشی یا

مربارا می گیرد .

گوره : گزه و دهستار

اسیاب دستی که از چوب سحج

درست شده و برای تبدیل

شلتوک به برنج از آن استفاده

میشود .

گهره : دهنده . دار هنجیری بهرتال

چوبی که خیش یا گاو آهن را به آن

وصل میکنند و این چوب معمولاً

قالب و اندازه گاو آهن است .

درخت انجیر کوهی که ثمر قابه

خوردن ندارد .

گورگه : بیابانیکی حواروی

دشت وسیعی است در جنوب

خرم آباد .

خورده ناباده .

گوره ور : نامرزیکه به فایش و

پوزه بند مخصوصی است که چند

میخ از آن گذارنده شده و پوزه

گوساله یا کره الاغ و مانند آن

میرنند و بدینوسیله آنها را از شیر

میگیرند چون هر موقع قصد

خوردن شیر میکنند میخها پوست

شکم مادرا آزار میدهد در نتیجه

مانع نزدیک شدن آنها میشود .

گوری : جاشک

کره الاغ یا مادیان .

گز : گز . مهلول . سه رگز . گزانه هوی

افسرده . ملول . سوزش زخم .

زام .

بولی که از سوختن پشم بمشام

میرسد .

گز کرده : گزوله بیخ

افسرده نشستن .

نانی که از آرد بلوط تهیه می‌شود .
 سوزاندن الیاف پشم .
 ناز و غمزه و عشوه .
 با ناز و غمزه .
 بافته‌ای که در داخل آن
 لاستیک است و کشش دارد .

گوسفندی که رنگ سفید دارد و
 گوشه‌هایش قهوه‌ایست و در
 پیشانی و روی بینی خال سفید
 دارد . بزینه‌ای که برنگ
 خاکستری تاراست نیز .

سبزه و جلبک که روی آبهای راکدرا
 میگیرد .

کجاوه .

فامیل . قوم و خویش .
 آلت زنانگی . آلت‌زن .

کساد . بی رونق .
 قوم و خویش .

بغل . تهیگاه .

فعل امر است و بمعنی ساکت شو ،
 حرف نزن لفظی است برای
 راندن مرغ و خروس .

درازکشیدن .

زراعت .

زراعت .

کشتن .

گوسفندی برای کشتن را گویند .

کنک .

پاس .

استخوان زانو .

عقرب . کژدم .

محیط ساکت . خواب عمیق .
 سکوت .

کز که : نان به‌زَو . گرگل
 کز نه : بَوَکَزَوَز کردن
 کز ونیز : ناز و جاویازی
 کز ونیز دار : به‌ناز
 کهژ : کهژ . دارلاستیک

کهژهل : کهژال . مه‌زی سپنج . نه‌سپی
 قاوه‌بیج و ناوچه‌وان سپنج . بزنی
 خَوَله‌میتسج

کهژاو : قهوزه

کهژاوه : کهژاوه

کهس : کهس و کار . قهوم و قیله
 کوس : قوز . کوز

کسات : کهساد . بن‌ره‌واج

کهس‌وکار : کهس و کار . خزم و
 خویش

کهش : بن‌کهوش . بن‌باغهل

کش : کشش . کشومات . بن‌ده‌نگج
 کشه‌کردنی مریشک و که‌له‌شیر

کشاراورده : درِیژه‌کیشان

کشت : کهشت . کشت

کشت‌وکار : کشت‌وکار . کشت‌وکال
 کوشته : کوشتن .

کوشتی : کوشته . کوشتیج
 کهشک : کهشک

کشک : ئیشک . پاسه‌وانج

کهشگهک : کهشکه‌ژنو

کشگه : کولازدم . دَوَپشک

کشمات : کشومات . خهوی قَوَل

کشمان بیبیه : کشومات بقون . بیده نگی
 چونه نیو خه وه وه
 کشمش کوقولی : شلتدی دومه
 کشمانه : کیشان
 کشاو : خوشه خوشی میز . گوشه گوش
 کف : کف
 که فزاره دار : پیای ناجسن .
 ناموباره ک گونا هبار
 که فزاره تی : ناجسنی . شوم . گونا هبار
 که فتو گو کرده : تیک کوتان
 گفته : کوتان
 کفکه : چلک . قزیز . دژونج
 که فگیر : خاکه ناز . که فگیر
 که فگیرک : جوره دومه لیک زله
 که فاو : که فاو
 کول : کول . کورت . قوته . قوله
 که لزل : کاو لکه . فه خفوری دهمشکاو
 کول : کول
 که ل : که ل . ددانی که ل
 که ل : که له کیوی . برنه کیوی
 کلانه : قه لا . قه لات . شان و باهو
 کلاش : که لاش . کلاش
 کلاشته : خوراندن
 کلاشه : خوران
 کللاف : کللوله . کللافه
 کل با : لاجو . وه له .

در خواب عمیق و یا سکوت
 مطلق فرو رفتن .
 دژونجی که برای باز شدن دمل روی
 آن می گزارند .
 کشانیدن
 کشوی میز و مانند آن
 کف صابون و مانند آن
 کسیکه مردم دیدن قیافه او را
 نامبارک میدانند
 کفارت دار
 درهم کوبیدن
 کوبیدن
 شوره و چرک بدن . پوسته سقیدی
 که روی کچلی را میگیرد .
 خاک انداز
 دمل بزرگی که از چند جای آن
 چرک و خون بیرون می آید .
 آب صابون
 کوتاه
 خرابه . ظروف چینی و بلور که
 لبه آنها شکسته باشد .
 حیوانی را گویند که دمش بریده است
 مانند (اسبکل) .
 نوانی است که در عروسی سر
 میدهند باینصورت که زبان را
 در کام به حرکت در آورده و
 صدای زیری را بیرون می دهند .
 بز کوهی را گویند
 تپه کوچک را گویند . شانه و کتف
 گیوه ، پای افزاری که رویه آن
 دست باخت است .
 خاراندن
 خارش
 نخ دور هم پیچیده
 روستو . برو

کول به سنی کونه : دژی دژی . به رفتن بطور استتار و مخفی
زگه خشکه روشتن

کلپچک : فونداخه . مه لوتکه
کولته نه : بوسه نانه وه

کلاج : له خوبایج . تزل . خوپه رست
که له رم : که له م

کله شیره : کوخه زه شه . کوکه زه شه
که له فس : ددان که له . فسه ددان

که له ک : که له ک
وسيله ایست که با آن از رودخانه
عمیق عبور میکنند .

که له ک : خانوی منالانه . جوره یاریه کی
منالانه یه .

که له ک : نانی به رۆ
کولک : کولک و مۆ

کلک تینه : به نجه تووته . قولینچک
کل کرده : ره وانه کردن

کلکه : نابزۆ چون . ریسوا کردن
کلکی : تهیری که رکج

که له گرتنه : که له گرتنی مانگا
که له گاو : که له گا . که لوت

گاونر چهار ساله که از آن تخم گیری
میشود ، سنین و مراحل
بزرگ گا ونر باینصورت است و
در سالهای مختلف نامهای مختلف
دارد .

سال اول : گوسال

سال دوم : پارینه

سال سوم : جهل

سال چهارم : که له گاو

از سال چهارم به بعد : وه رزا

کشافت خشک بینی

لانه ، خرس یا پلنگ

کلم : چلم

که له ما : که له نام . که له ان . لانه ی هه رس

و پلنگ .

کولنجه : قوئجه . کوله بجه

نوعی جلیقه زنانه است که زنان عشایر بتن می‌کنند . جنس آن مخمل است و حاشیه‌های رنگارنگ است و اطراف آنرا سکه‌های نقره میدوزند .

کولنگ : بهری دره ختیکه له کویستان ده زوی .

خاراندن حیوانی بدنش را بوسیله مالاندن بدیوار .

کسما : خوخوراندنی نازهل

کلو : گلمهت . گلمت . کلو کلم

کلوخ

کلاو : کلاو

کلاوه

کهلو : کهل . کویخا . گهوره

عمده . بزرگ

کهلول : بز و مهر و گای رهش ناوچه وان سپج . قهشان .

برینه یا گاو سیاهی که حال سفید در پیشانی دارد

کلوم : کلبل و کلووم

چوبی که پشت در حیاط وقت بستن می‌گزارند تا باز نشود .

کوله : سه‌گه قوله . قوله

سگی که دمش بریده است جای مرغ . محلی که در کوه

شکارچیان برای مخفی شدن از چشم شکار جهت خود می‌سازند .

کولله : کولله

ملخ

کهله شیر : کهله شیر

خروس

کلینه : کلینه

شانه و کول

کولیچه : کولیچه

نان شیرینی

کلبل : کلبل . لیک نالانی مژ

موی مجعد . کلید

کولین : کولین . جیگه‌ی زده خیره‌ی یتو چادر . سه‌ندوقخانه

جائی است در زیر چادر سیا که عشایر قند و روغن و آدوبه خود را در آن می‌گزارند .

که مچه : چه مچه . که وچک

قاشق

که مدهس : بی‌سرمایه . ده‌سبه‌تال . نه‌دار .

تپیدست . کم‌سرمایه

که مهر : شاخی بهرز و لوس . قه‌دی کیتو .

کوه تمام سنگ که سنگهای دیوار در آن صاف باشد .

کمر بند
 خجول
 کدام طرف ؟
 کمند
 کمان ، مانند کمان حلاجی و
 تیراندزی .
 کبوتر
 کم عرض
 نوعی کاسه است که از چوپ
 ساخته شده .

کم خور
 کدام طرف ؟
 نقیض تند
 سوراخ
 مستراح
 فرش باریکی که کنار اطاق میاندازند

گوشه
 کنجد
 نشخوار
 چهارچوبی است که با طناب بهم
 بسته شده و با آن گندم درو
 شده را بسوی خرمن می برند .

کنگر
 دندان
 کجا ؟
 فراوان ، زیاد
 توده ، انبوه گیاه و مانند آن که
 در يك جا جمع شده است
 اهل و عیال
 چوپ پن که روی ستون چادر
 سیاه می گزارند .

نابینا ، خاموش
 خاموش کردن

کمر بند ، کمر بند
 که مری : که مژو . شهرمن
 که لا : کام لا ؟
 که مهن : که مهند
 که مو : که مان . که وان

که مونهز : که مونهز
 که موزه : که موزه
 که موله : که موله . کاسه ای دار

که مهور : که مهور
 که می لا : کام لا ؟
 کون : کول . بل . ناتوند
 کونا : کون . قون
 کنار او : ناوده سخانه . ناوده ست
 کناره : لاکیش . فرشتیکه له که ناری
 زور راده خری .

کونج : کونج . گوشه
 کونجی : کونجی
 کشت : کاوژ
 کنهک : خیشک . گهنم کیش

کنگر : که نگر . فنگر . کنگر
 کونگره : ددانه
 کوا ؟ : کوی ؟
 کواگو : کاکه به کاکج . مته . زور
 کوبه : گیشه

کوج کولفت : خیزان ، مال و منال
 کوجیل : کاربته ره شمال

کور : کویر ، که مینا ، خاموش .
 دامر کاو .
 که مگرده : کویر کردن . ویران کردن

کوزگوزّه : کوزگوز

پرنده ایست باندازه کلاغ سیاه
با منقار خمیده که جوجه مرغ و
گنجشک شکار می کند .

کورره : هۆقه . بۆزه ی گا

کوره : گهنمیرهش داهاتۆ . خه له فی
میشهنگی کیتی .

فریاد گاورا گویند

گندم آفت دیده که سیاه می شود
کندوی زنبور عمل وقتی در شکاف
کوه باشد .

کوری : کویری

کوزر : کوزهری گهنم و جۆ

نابینائی

خوشهء گندم یا جو که خوب کوبیده
نشده و دانه های آن جدا نگردیده
جمع شدن جنین را در شکم می گویند

کوس به سته : کۆزه ستن . قوز به سته ی
منائی ناوزگ .

کوسه : کۆسه

مردی که صورتش کم مواست یا
فقط زرخ او ریش دارد ماهی
بزرگ و خطرناکی است .

کۆوش : کهوش

کاو شهك : جۆره یاریه کی کۆته
هه مزهل .

کفش

خم شدن کسی و پریدن دیگران از
روی او .

کۆوش که : قۆیز . چلکی پیست

شوره و چرکی که روی پوست را
می گیرد .

کوفت : نه خۆشج سوسه نهك . سفلس
کوك : شان و شه پيلك

مرض سفلس
گرده

کۆوك : کهو

کوکو : تیکه لکردنی هیلکه و ئارد .
جۆره جانه وه دیککی نیو ئاوه
سارده کانه .

کبک

خوراکی که از آرد تخم مرغ تهیه
می شود . جانوری است که در آبهای
سرد و روان زندگی می کند شبیه
کرم و خیلی کوچک .

کوکوکنهك : کونه بۆ

جغد که بر خرابه ها می نشیند و
ناله می کند .

کهوال : کاژه مار . کراسه مارانه

پوست نازکی که مار از خود بجای
می گزارد .

کول : کۆل . پشت

کولا : سایات

پشت

نشیمن گاههای موقتی و تابستانی
عشایر که از پایه های چوبی و

شاخه درختان جنگلی و اهلی
تهیه شده است .

عقرب . گزدم
نان ساجی کوچکی که معمولاً برای
کودکان می‌پزند .

مشک جای دوغ
باری که انسان بر پشت خود هنگام
کوهنوردی یا راه پیمائی می‌گیرد .

تاب آوردن
کباب

گوسفند نر
چند ستاره ریز و نزدیک بهم است .
که در آسمان بشکل تقریباً مثلث
در آمده و در قسمت شمال
شرقی - خرم‌آباد - پیداست .

شاخ حجومت

گاه

کاهدان

اسب سرخ‌رنگ

گاه گل . گلی که برای اندود در
آن گاه زده باشند .

کاهدان

چه‌کسانی ؟

نام کوهی بزرگ‌است در جنوب
لرستان .

کوچه

کدخدا . رئیس خانواده

جمع‌شدن پوست بدن بر اثر
سوختگی .

الیاف نازکی که لای موهای
بزاست .

کوره . آجرپزی

هر قطعه و باره‌ای از هندوانه یا
خرپزه .

کولازدم : کولازدم . دَوَپَشک
کولبره : کولتیره

کولکه : شیمه . مه‌شکه‌ی دو
کوله‌پشت : کوله‌پشت . باری پشت

کومسه : خوراگرتن

کواو : کباب . که‌واو

کَوه : بهران

کوهه : نه‌ستیره‌ی کو

که‌وا : که‌وانی خوینگرتن . شاخی
حجامه‌ت .

که : کا

که‌دو : کادان . کادین

که‌ههر : نه‌سبی‌سور

که‌گل : کا و گل . گل و کا

که‌بو : کادان . کادین

کیا ؟ : کامانه ؟

کیالو : ناوی شاخیکه له باشوری
لورستان .

کیچه : کوچه . کولان

کیخا : کویخا . کیخا . سهرخیزان

گیرد : کوز بون . بیستی‌سوتاو

کیرک : کورک . مویه‌که ! هتو موی
بز .

کیره : کوره

کیز : کوز . یارچه . تیکه

کوزه	گیزه : گۆزه
جمع شدن پوست در اثر سوختگی	کیز : گزیون . هه لقرچانی پیست
لاک پشت	کیسهل : کیسهل
لاک پشت خاکی	کیسهل دیمی : کیسه لی دیمی
پیمانه ایست که ظرفیت آن پنج	کییل : کیر
من است . آلت تناسلی مرد .	
نوعی خارا است	کیوار : دژک
رقص محلی است که هنگام رقص	کیودار کیودار : جۆره هه لپه زکی یه که
کردن ترانه ای می خوانند	له گهل گۆرائیج سازده درئ .
کاهو	کییور : کاهۆ

- گ -

- گادومه :** گیاهی که بوق چاوتیشه به کاردی گیاهی است که پرگش پین و نرم است هنگام ضربیدگی عضوی برای بیبودی از این گیاه استفاده می شود .
- گادوشه :** گادوشکه طرفی که روستائیان شیر گاو یا گوسفندرا در آن میدوشند .
- گاردی :** جالجالو که ی زدهردار **گارم :** نه قره ی گا
- گاز :** گاز
- گازوانک :** میتسه که رانه **گاس :** دورنیه . ردهنگ بین . نه گهر
- گاتوار :** جار جار **گال :** گاله کردن
- گانهل :** گازان ، گایه **گالش :** ده فری پیاله
- گااو :** گاوان **گاله :** هات و هاوار . دهردهنگ
- گامتلوس :** قالوچه . قالونجه **گاموله :** گامگوله
- گیاهی است که پرگش پین و نرم است
هنگام ضربیدگی عضوی برای
بیبودی از این گیاه استفاده
می شود .
- طرفی که روستائیان شیر گاو یا
گوسفندرا در آن میدوشند .
- رفیل .
چوبدستی که بنسوک آن میخی
فروشده و برای راندن چهارپایان
از آن استفاده می شود .
- افزاری که بان میخ یا دندان را
میکشند .
خرمکس .
شاید .
گامگاهی .
- هو ، هو کردن و سرزنش نمودن .
جمع گاو . گاوان .
پای افزاری که از لاستیک
ساخته شده . قاب استکان .
- گاوچران .
فریاد زدن و در همین موقع بدهان
زدن تا صدا بریده بریده شود .
حشره ایست سیاه رنگ که روی
سرگین می نشیند .
رفتن روی چهار دست و پا .

گامبیش : گامبیش
 گامبیش : هندی جار
 گایار : جوت
 گایازی : تیلان . چوین کردن
 گاین : گاین . گانکردن
 گامینه : گادین . گادان
 گدپ : گهوره
 گوپ : توپ . بارو
 گه بنر : گهوره بنر
 گهدپ : گالته . گهپ
 گوپ گوپ : پارویار . تیکه . کهرتکه
 نان
 گدپ گهور : نالوره
 گزپ گویند : دهم هه راش . زار فراوان
 گوپی : قسهی سه رزاره کی وین نه انجام
 گه ج : گه ج
 گه چکاری : گه چکاری
 گه چین : گه چین . گه چینی
 گه چین : بانی گه ج
 گه دا : گه دا
 گه ده : گه ده
 گوزن : گوزن . گوزن . بوار
 گوز : گوزی . ساتی . دره ننگ
 گوز : ته به به که گاهردی این بن
 گوز : گوز . (نه خوشج) گوزی
 گوزر : گوز . گوز
 گرا : گرا
 گوراکسور : به ادوای یسهک .
 گورماو گورم
 گه برده : مشور خواردن . سوربون
 له سهر

گهرت و تۆز : گهرد و تۆز . تۆز و گورد و غبار .
گهرد

گرتنه : گرتن . دلگير او

گرتنى : گرتن

گورج : گورج . چالاک .

گورده : گورده . بازنه ييچ . ههمۆ

گورداله : گورچيله

گوردكاله : چهرمى كلاش

گوردكرده : گوردكردن . كۆكردن

گوردگير : دهوره گرتنى كلاش

گوردهل : گوردهل . بازنه ييچ

گوردهله : نارده قگيرى ژير زيني نهب

گوردانه : سوزاندن

گورداو : گورداو

گوردوبه ردينه : كائياويكده له

باشقورى رۆژاواي خورده م نآباد

گوردوان : گوردانه

گورده كلاش . گورده : زركور

گوردى : پشت . پشت و پهنا

گورده : جورده ناييكه . نهستورك

گورده : مل

گورده دراز : گورده ن بهرز . مل دريژ

گورده گسولاوى : گورده ن گولاوى .

گوردن زراف

گورديله : مال خاوتين كورده وه

گورديله : جورده ناييكه بۆ منالان

ده كرى . په پكه . په پكه نان

گورديله گرتنه : مال خاوتين كورده

گورز : گورز

گرفته . اندوهگين .

گرفتن .

چالاک . سر حال و خوش .

چرخى . كروى . دور و اطراف .

تمام همگى .

قلوه . كليه .

نواري از چرم يا نخ كه براي

استحكام بدور گيوه ميدوزند .

جمع كردن .

بينه دوزى كه دور گيوه را نوار

چرمى يا نخى ميدوزد .

مدور . كروى .

تمدى كه زير زين اسب مياندازند .

گردانيدن .

گرداب .

چشمه اى است در شمال غربى

خرم آباد .

گردن بند .

زنى كه دو شوهر كرده ، فرزند شوهر

اول او براي شوهر دوم باين نام

مشهور است .

پشت .

نوعى نان است .

گردن .

گردن دراز .

صفتى است براي گردن ظريف و

باريك .

خانه تكانى .

نان كوچكى است كه با ساج پخته

ميشود و معمولا براي كودكان

آنها مى پزند .

خانه تكانى كردن .

گرز .

گرزه : مشکی گهوره‌ی کیتی . منالی
زیرهك

گرگهش : خمخانه

گرگرته : گرگرتن

گورگه‌مار : ریخۆله کویره

گورتاو : گورگه‌ی گهنم . گورگه

گورگومیش : گورد و گولی بهیان .

تاریك و رۆن کاتیکه گورگی تیدا

بهلامارده‌دا

گهرمك : گهرمك

گهرم کرده : گهرم کردن . رازاندنی کۆژ

گهرمسیر : گهرمیان . گهرمه‌سیر

گرم‌هور : گرم‌وهوژ

گهرمی : گهرمی

گورمیچ : گلمۆچه . گرمۆچه

گورده‌نه : گزته . گه‌زپن گرتن . هاوار

گورراو : تانه‌ی چاو .

گرو : گزاو . کله

گورواسه : ریوی کیتیله

گرونی : گرانیج

گورده : گزده‌ی ناگر . ده‌نگی به‌رز و

نزم

گره‌کوره : گری کویره

گوری : روبری قۆل . گۆم

گریه‌ورو : گریه و ژۆ . گریه و هاوار

گریه‌وتۆ : نالین . گریان

موشهای بزرگ صحرائی را گویند .

اصطلاحاً بکودکان زرنگ نیز گفته

میشود .

خمیازه .

آتش گرفتن .

روده‌ی بزرگ .

دانه‌ایست که در میان گندم پیدا

می‌شود و اگر گندم با آن آرد

شود نان آن تلخ می‌شود .

سپیددم ، تاریك و روشن وقتیکه

بتوان گرگرا از میس باز

شناخت .

گرمك .

گرم کردن . رونق بخشیدن به

مجلسی .

گرمیز .

صدای تندر و مانند آنرا گویند .

حرارت . دانه‌های ریزی که روی

پوست پیدا میشود و آنها را

عرقسوز هم می‌گویند .

مشت بسته .

فریادزدن .

لکه‌ی سفیدی که بعلت چشم درد

شدید بطور موقت روی سیاهی

چشم پیدا میشود . سمج

و گستاخ .

حرارت زیاد .

گریه‌کوهی .

گرانی .

شعله‌ی آتش . صدای بم و بلند .

گرهی که باز کردن آن مشکل باشد .

محلّی از رودخانه که خیلی گوداست .

گریه و زاری .

ناله و زاری .

گريوه : گريه . گريان

گريز : چاوتی بزين . گزي

گهز : گهز

گيزد : گيژدر . گهزدر

گيزگوپ : گهز و لال . گزوکپ

گيزمه : زيرهك . شوفار

گهزنه : ليري بيتست

گهزوله : گهزو

گهزه : گهزه‌ی پينه‌دوز . دريشه

گهزك : گهزده‌كه . بهرگهزده

گه‌شسته‌لی گرده : بهرله‌لاکردن .

ره‌شاکردن

گه‌شستی : گه‌شست کردن

گوشمه : هپرش بردن . به‌ختی‌کچ

گوش‌گه‌نسه : ليك جويي‌کردنه‌وه‌ی

نه‌ليافی خورتي و لوکه

گوشنيژ : گزنيژ

گوشوهن : گه . گه‌ی . جومگه .

جمگه

گماگه : کاکه . برادر

گمل : گل . جار . بار

گمل : گل . چاوتيشه

گولل : گول . گه‌رتي

گولل : گوله‌گه‌نم‌ياچو

گهلل : گهل . گه‌له‌کومه‌کی

گول : گول

گلا : گه‌لا . به‌لك

گريه .

نگاهی که خیره‌است

واحد طول‌است .

شويع .

مرضی‌است که مبتلای بآن قادر

بتکلم نیست .

زرنگ . نگيهان و جاسوس .

جوشهای ريز و پيلوی هم که روی

پوست بدن پیدا می‌شود و عوام

اطراف آنرا با قلم خط می‌کشند

که گسترش پیدا نکند .

گزانگين .

آلتی‌است که با آن نگاشنان جرم‌را

می‌برند .

دکمه‌های صدفی پيراهن . مبره‌های

گبود رنگی که از سفال درست

شده و بگردن حیوانات میاندازند

ولکردی کردن .

گشت‌زدن .

حمله‌بردن . بازشدن .

ازهم جدا کردن الياف پشم یا پنبه .

نوعی سبزی‌است .

مفصل استخوان .

برادر .

دفعه . بار .

درد چشم .

کسيکه بمرض پيسي مبتلاست .

يك خوشه از گندم یا جو .

دسته‌ای از افراد که برای انجام

کاری با کسی همکاری میکنند .

مانند گول سراج .

برگ خشک شده درخت بلوط .

- گلزار : گلزاران . کهوتن
 تانرا : گلینه . کهزاهه (عائده)
 گلهسبی : ناوی کیتویکه له باشوری
 خوردم آباد
 تلال : روبار . گللاه . گلال
 گولبنهوشه : گوله بهنهوشه . وهنهوشه
 گولپ : قلب
 گولپیس : گول (نه خویشی)
 گولچورچور : چورکه میز . چرکه میز
 میز به خویدا کردن
 گلسه : بهزهوی داکهوتن
 گول کرده : دامرکانی ناگر .
 گول کره : کلوشه گهنم
 گولم : گوم . گول
 گولما : ههوتین
 گلهوچه : گلموچه . گرموچه
 تلهوچه کرده : گلموچه کردن
 گولمه پت : زاخاوی میشک
 گولاو : گولاو
 گولاو باش : گولاو بزاندن
 گولم : گوم
 گولوهنی : گولبه سد . هیرازی
 رهنگاورهنگی ژنانه
 گولوهن : کهردانهی ژنانه
 کهله : میگهل . کهله
 کلله : دانه . دنک .
 گولله : گلوته
 گوله : پارچه زهوتی
 کله بریز : نیوه بریز
 تله پسل کرده : تیه که لاو کردن .
 بهده ماکهوتن . خله تان
 گله گله : دانه دانه . دنک دنک
 برگرد .
 تخم چشم . چشم .
 نام تپه ایست در جنوب شهر
 خرم آباد .
 رودخانه .
 گل بنفشه .
 مقدار آبی که باندازه یک دهان
 باشد . جرعه .
 کسیکه بمرض پسی مبتلاست .
 اضطراب و ترسی که موجب می شود
 ترسنده بخود بشاشد .
 زمین خوردن .
 گل انداختن آتش . سرکیف آمدن .
 ساقه های باقی ماندهء گندم و جو
 پس از درو کردن .
 گودالی که پر از آب است .
 مایه پنیر .
 مجاله مانندی کاغدی که مجاله شود .
 مجاله کردن .
 سوراخ دماغ .
 گلاب .
 ظرفی است که در گلاب می ریزند .
 آبی که در گودالی جمع شده است .
 نوعی چهار قد ابریشمی رنگارنگ
 است که زنان بشکل عمامه بر
 می بندند .
 کلوبند که زنان بگردن می بندند .
 مجموعه ای از گوسفند و بز .
 جبه . دانه .
 گلوله .
 تیکه زمینی . تیکه جای محدود .
 کیاب برگ و نکوبیده را گویند .
 غلطیدن .
 دانه دانه . جبه جبه .

گول هپرو : گوله هپرو
گله بی : گله بیج . گله
گلی : گلیج . گلین
گولی : گولج . رهنگی سؤر
گه یبار : ناوی تیره یه کی گه وره ی
لورستانه

گول بیج : کولوی به فر
گلییل : گلوله بیج
گه مال : گه مال
گوم : هه نکاو
گوم بییه : ون بون . گوم بون
گومه ل : مست

گومه لهک : بازدان
گومه گوم : هه نکاو به هه نکاو .
پن به پن

گن : پارچه ی گوره . ته زو . موجزک

گهن : گهند . بوگهن . گهن
گون : گون . توران
گونا : گونا . گوناح
گناته : گرژبون

گونادبار : گونا هبار

گنار : نه سپی

گناس : خویرزی و ناجسن
گنتهل : گورنه ته له . خزبله
گونج : کونج . میس

گل ختمی .
گله گزاری .
آلوده بکل . گله .
رنگ سرخ روشن .
نام طایفه بزرگی در لرستان .

تکه و پاره برف هنگام باریدن .
مدور .
سگ نر .
قدم . گام .
گم شدن .

اندازه و ظرفیت دو دست . یا آنچه
که از گندم و جو و مانند آن که
در میان دو دست جای گیرد و
هشت گمل يك من است .
خیز . جهش .
قدم بقدم .

قطعه بزرگ از هر چیزی . حالت
خستگی شدید که در عضله ها
پیدا میشود و پارا بیحسی
مینماید و با حالت خواب رفتگی
پا .

بد . ناسزا .

خایه . بیضه . حالت قهرا گویند
گناه

قیافه درهم که دیدن آن میمون
نیست .

گناهکار

شپش

بست و لثیم

ادمپای چاق و کوتاه قدرا میگویند .
سوراخ خروجی آب لوله آسیاب
که از آن آب به پره های آسیاب
میریزد .

- گونج زهرده : زهرده و اله
 گونج سورخه : زهنگه زیره .
 زهنگه سوره
 گونج گیم : بالنده به که
 گنجلهك : خوهه لاویشتن .
 هه لیه زین له خویشدا . گینگل .
 گونجه لو : هیلانه ی زهنگه سوره
 گونج ده رسه : قوژ . گونك
 گون ده شمال کرده : دهس به گون هینان .
 دوژویج .
 گونرو : دلشکان . زویر بون
 گون شیر : جوړه میثیکه . میثس
 گونه شیر .
 گون کرده : زویر کردن
 گون که نه : خه ساندن
 گونکه : خه ساس . خه سینهر
 گونگ : گونگه . ده راوی جهوز
 گن گن : پارچه پارچه
 گونهل : گلۆله . کلافه
 گنهل : گونج . کورتیله
 گنله : کورته له . کورته بالا
 گهنم : گهنم
 گهنمه سبيله : گهنمه سبيله
 گهنم پرشته : بریشکه
 گهنم بهاره : گهنمه بهاره . بهارو
 گهنم دراو : کاتی دروینه . گهنم دروینه
 گهنم دونه : دانۆله . (بو منال)
 گهنم زورده : فهریکه گهنم
 زنبوری که رنگ زرد دارد
 نوعی زنبور قرمز رنگ و
 درشت است .
 سبز قبا . پرندا ایست
 بهوا پریدن از شدت شوق و شادی .
 لانه زنبور
 کسیکه فتق دارد
 خایه مالی . چاپلوسی
 کسیکه زیاد قهر میکند
 زنبورهای قرمز و بزرگ
 رنجیدن قهر کردن
 اخته کردن
 کسیکه شغلش اخته کردن است
 مجرای خروجی آب حوص . گیج
 قطعه قطعه
 نخى که مانند توپ دورهم پیچیده
 باشد .
 آدمهای کوتاه قد
 آدمهای کوتاه قد
 گندم
 نوعی گندم است این ترکیب بمعنی
 گندم سفیده است .
 گندم بوداده
 گندمی که در بهار کشت شده
 ماهی که گندم را درو میکنند
 آشی است که هنگام دندان در
 آوردن کودک از گندم ، نخود
 لوبیا و عدس ، باقلا و گوشت
 تهیه میشود برای همسایگان
 میبرند .
 گندم نارس که دانه آن هنوز
 سبز رنگ است .

گنم شیر : گنمی که تیکه لی شیر و خوی بکری و بخوری . خوراکیکه .
گندمی که در شیر و نمک و زیره مدتی خوابانیده شده بعد آنرا خشک نموده پس از بودادن میخورند .

گنم تلاوه ونی : جوره گنم تیکه

گنمی کرده : بهدکاری

گاؤ : گا

گاوا : ورك . ودهكو

گوال : جهوال . گانه

گاواله : جهوال

گاوانبه : گیره ی سهر خدرمان بد

ره شه ولاغ .

گهوج : گهوج . دژنده

گاوجفت : گاجوت

گاوپچه : ناعور . جهرخي لاورکيسان

لهبير .

گاود : قؤل

گاوده : تويل . ثور کونه يسه که

ديناميتی تيا ده ته قيتين .

گاور : گاور . کافر . دبان

گورپشکنکه : گورچه لگه

سهره لقه نه گورپشکنه .

گورچه ننت : گوجان

گورمی : گوره وی

گاوره : سه گی نیر . گه مال

گوسال : گولک

گوسال تامیشی : گویره کدی گامیشی

تاوسو : ته ویله ی گامیشی

گوش بر : گیر فان بز . ساخته چیچ

نوعی گندم است

بدی کردن

گاؤ

انگار . مانند

پرخور . گاله . جوال

جوال . گاله

از دسته گاوان خرمن کوب

انسکه در وسط خرمن بدور

خود میچرخد .

آدمیای کودن و يك دنده را گویند

گاؤ شخم زن

جرح مخصوصی که با گاؤ میگردد

و با آن آب از چاه می کشند .

عمیق

چاله و سوراخی که در کوه

میزنند و در آن دینامیت یا

باروت گذاشته و منفجر

میسازند .

گبر

گورکن

عصا . چوبدستی که سرخمیده

دارد .

جوراب

سگ نر

گوساله

گوسالهء گامیشی

طوبلهء گاؤ

کسیکه با فریب از کسی پول

میگیرد . کلاه بردار .

گوشت گوسفند	گوشت دونیا : گوشتی مهر
اصطلاحاً بمضی با دقت گرش	گوش لال ترده : گوئی توت . گوئی
دادن است .	کونکر . گوئی هه آخستن .
نوعی مرش دامی است که گلول	گاوتناس : گاوه ناز . (نه خوشتی به)
آنها ورم میکند .	
گوشواره	گوشواره : گواره
فربدادن	گول ده به : ده سنجه زو کردن
غذائی است که از برنج ، گوشت و	گولاوه : کفته ی برنج . خوړا کیکه
مغر گردو ادویه تهیه شده و	
گلوله گلوله است . کوفته	
برنجی .	
مگسی است مانند زنبور عسل	گاومه سه : گامیشه . پیشه که رانه
گنبد	گومه : گومه ز . گومبه ت
گواره	گاوواره : لانک . پیشکه
بوته ای است که ساقه آنرا تیغ	گاوان : گویتی . ده فریکه که تیردی
می زنند و شیرهای که از آن	تیدا دورست ده کری .
بیرون می آید کثیرا است .	
طمینان خاطر	گاوه : دلنیا کردن
آزرن	گاوری : گارس . هه رزن
گاو خرمن کوب	گاوهوله : گای گیره
خیش . گاواهن	گه لا : هه و جار . ناخوژ
نوبت	گمی : نوره . گله تیک . گله ت
مدفوع انسان	گمی : گوی . پیسای
کرم شبتاب	گمی ناماره : گونه ستیره
مانع	گمیر : گمیر . بهر گیره وه
پیدا کردن	گمیر آورده : دهس خستن . به پیدا کردن
زال زالک	گمیرج : گمیژده . گمیژده
گرداب . مطلی از رودخانه که	گمیر : گمیژت
عمقش بیشتر از سایر نقاط	
انست گیج .	
زولیدمو	گمیژانی : قزی نالوز
پاشنه در	گمیژن : ریسمه
صحت و سلامت	گمیس : گمیژو . برچ . تهن دروستی
موی سر زن	گمییس : قز . موی سه ر

احتراماً زنان عمرکرده را میگویند
موی مجعد
برافروختن . روشن کردن
حشره‌ایست که فضولات چهارپایان
بارکشر را میگرداند و گولسه
میکند .
گیلاس . میوه‌ای است
نوبت بنوبت
شکم . برادر

گیسه‌سبیه : سه‌رسمی . پیر
گیس‌کلیل : قرژن
گیسه‌نه : داگیرسان
گی‌گلو : قالونچه‌ی ده‌شتی
گیلاس : گیلاس . گه‌لاز
گیوه‌گیره : نوره به نوره
گیه : گه‌وه‌ی شاخ . زگک . برا

- ل -

<p>پهلو ، کنار سخن یاوه . متلك</p> <p>فقير و تهيدست فقير و تهيه دست طرفدار در بين راه كسى را بجائى با نجانهاى بردن .</p> <p>جسم ، تفنگ تكلول دهان پر پهلو ، کنار گريه كودك وقتى كه كسى با او تيندى حرف ميزند .</p> <p>تپاله . صحبت و كلام از روى شهووت و ميل با جنس مخالف گفته ميشود .</p> <p>پاك كردن تپاله از زمين دست يا چيزى كه آلوده به مدفوع خشك نشده گاو يعنى تپاله باشد .</p> <p>دهكده ايست در بخش دلفان . كه گويش ساكنان آنجا لكى است .</p> <p>سخن گزافه گزافه گو لالاى التماس كردن التماس التماس و خواهش</p>	<p>لا : لا . كه نار لابردنگ : مهتمل ، مهتملوك . قسه فوز .</p> <p>لات : لات و همزار لات ولون : لات و پات . نهدار لادار : لايه نگر . لايه نگر . لادار لادايه : پيشاندان . شاره زا كردن</p> <p>لار : لهش . تفهنگى بز لارك : قسهى هيچ و بوج . كه نار لاره : كوله گرى . زيربولى منال</p> <p>لاس : ته پاله . لاسيردن . مؤزه مؤز قسهى به ناره زو .</p> <p>لاس مالى : لاس مالىن . ته پاله مالىن لاسى : لاسى . دهس له ته پاله و دردان</p> <p>لاغرى : گونديكه به زارى له كسى قسه ده كهن .</p> <p>لاف : لاف . قسهى به فيز لافى : لاف ليددر . بوز ليتدان لالا : لابلابه لالكسه : پازانه وه . لالانه وه لالكه : پازانه وه . دهس به دامين لالكه هاس : ناوران وه و خواست</p>
--	---

لالی
حیات بیرونی . جائیکه از میمانان
پزیرائی میشود .

طرف سفالی که در آن ماست
می‌ریزند .
دیواره داخلی دهان

اوزن
قبای طلاب علوم دینی و هر فبایی
که مانند آن باشد .

سربالا . تپه کوچک خاکی
خارش بدن که باعث میشود بدن
قرمز شود و جوش بزند .

نصف . نیم
نام طایفه‌ای است که در هلموش
سکونت دارند .

رود آلودی گوئی است
لب
لجبار . بهانه‌گیر

چار قدی که زنان عشایر آنرا
بصورت سه‌گوش بر شانه
خود می‌اندازند .

کسی که لب تلفت دارد
پرشته . عربان
لاغر

جوخ . دوران
مردم لرستان را گویند
لاغر اندام

لرزیدن
برگشتن و بعقب‌نگاه کردن .
جرخیدن .

گوشت‌گاو یا گوسفندی که چاق و
پروار نباشد .

لاکه مونی : لال بوز
لامردو : دیوه‌خانه ، جیتی پیاوان

لانجیر : سواکت . کیتله

لاووس : بدو ، پوک

لای لای : نالو ، فوزگ . گهر
لباده : میتزهر

لهپ : ته پوکله . گرد . سه‌ریه‌زه‌للا
لهپهر : لیر . لرك

لهنت : لهت . نیو
له‌توهن : ناوی تیره‌یه‌کی لوژستانه

له‌ته : له‌نگه به قه‌یسی وشك

لرچ : لیج . لیجق

له‌چهر : لچبار . له‌چهر . گسرو
بیانوگیر . گرینوک

لچك : له‌چك . چاروکه

لچچو : لچه . لچو . لیچو

لخته‌رو : روت . روت‌کراوه

لهر : لهز

لور : چهرخان . له‌رین

لوز : لوز . خه‌لکی لوژستان

له‌رواله : له‌رولاواز

له‌رزه : له‌رین

لرسه : چهرخان . لاوردانه‌وهی توند
و خیرا .

لدرک : گوشتی لهز . له‌رک

نوعی انکور سیاه رنگ و با هسته و کم آب .	لورگوش : جوره تری به که
لرزیدن بر از سرما	لهرلهر : لهرزه لهرز . لهرزین
چرخاندن	لوره نه : چهرخاندن . سوزاندن
رسوم و عاداتیای باب طبع عشایر	لورباتی : لورباتیج
جسد . جسم	لهش : لهش . جهسه
لیسیدن	لهشته : لیتنه وه
روده . اصطلاحاً بمعنی خوشی و فامیلی است .	لهغرو : خزم و گهس . ریخوله
قسمتی از روده کوچک که اطراف آنرا پیه گرفته .	لهغرو بیته : ریخوله ی بهزگرتو
لگام	لهگم : لفاو
لگد	لهغه : لهغه
گل آلود	لهغه : قوزاو . لیل
لگد انداختن	لهغه وه نه : لهغه هاویشتن . لنگه فرتی
مانند . جفت	لهف : وه کو . جوتکه . لوشکه
دوقلو	لهقونه : لغانه . جمکانه . دوانه
سیل . سیلاب	لهقار : لاقاو
لرزان . ناستور	لهق : لهق . لهرزین . تهنک
اثری که بر روی پارچه یا نوع آن می ماند . سفیدی که روی عدسی چشم پیدا میشود .	لهک : تاند . تدم . لهککه
امراد مزاحم و سربار . برآمدگی روی پوست بدن .	لهوک : که له . منه خور . مفتخور
مردمی از سر زمین لرستان	لهوک : لهک . جهلکی لورستان
رن هرزد و هر جانی	لهکگاته : حیزه زن . قه چیه و قاپی گهز .
بزینه یا میشینه ای که خال سفید برگردن دارد .	لهکگر : مهیمونی خالدار
است لکین	لهکه : لهگن
وسیله که برای خوابانیدن کودک تهیه میشود	لهلو : دیلانج . بیشکه . لهیلوک جولانه
بچه فرس و گراز	لهوله : کوده لهی بهراز
فن	لهم : لوت . که بو

دندان گراز
لامپا . نوعی چراغ نفتی است
بی حس . فلج
آب یا مایعی که قدری شور باشد
شکمو
نوعی چراغ نفتی است
لج

کسیکه در هرکاری لج میکند
پارچه‌ایکه که در حمام دور کمر
می‌بندیز . تا
لیلی . یا یک پا جھیدن و راه رفتن

جفت . مانند
تابه‌تا . مانند کفش که هر دو
راست یا هر دو چپ باشند .
لب . کنار
دودمان

لیالب . پر
کنار آب
چروک و چین که در پارچه پیدا
میشود .

کسیکه لب او کلفت است
چین خوردگی حیوانات را گویند
چراکردن حیوانات را گویند
راهی که بیدف و مقصد مستقیم
است . هموار

تخم مرغ خراب شده . بردن
اسب‌را بحال یرتمه نیز (لوق)
گویند .

ختیاگر
دمل . آدمهای مزاحم را گویند .
پشه‌ای که از غوزه در آورده شده
ولی پشه‌دانه آن جدا نشده .
زن هرزه

لهم : که لپی به راز
لهمپا : له‌مپه . لامپه . چرا
لهمس : بی‌هست . گیتروگه‌وار
للك : سوپراو . ناوی سوپیر
لهمو : چلیس . زورخوَر
لہنتہر : خوَره چرایه‌کی نہوتج بہ
لہنج : کہللہ زہق
لہنجو : لہنجو . خوہہ لفقورتینہر
لنگ : تاک . پشتمالی حمام

لہنگرو : حیلانسیج . قاچ‌دانان و
ہہ لینیانی .

لنگہ : لینگ . تاک . وہ کو . جوت
لنگی لنگی : تاک بہ تاک . لنگ بہ لنگ

لؤو : لئو . لا . کہ نار
لو : بنہ مالہ

لوالو : لئو اولئو . لئونده . پز
لئو او : لئواری ئاو . لئو او . لئو ار
لوج : چروک . لؤج

لجؤ : لجباز . لجؤ . زؤربلی . لہوچہ
لوجی : چروپوچ . لؤج
لہوہر : لہوہ زانندن . لہوہر
لور : راستہ زئی

لوق : ہیلکہی بیس . لؤقہ لؤق . لؤق
ہاویشتنی ٹہسپ .

لوتی : زوزناژہن . لؤتی . چاوش
گویندہ .

لوك : قونیر . میتمل . مشہ خوَر
لوکہ : لؤکہ . ہدمؤ

لہوہن : لہوہند . زئی حیز و ہہرزہ

لونسه : گیل . گهوج

لونه : لانه

لونهواز : لانهواز . لانهون کردن

لاوواج : بهنجهره‌ی بچسوک
بهنجهره‌رۆکه .

لؤلؤو : لؤلؤ . چین چین

لؤوا : لیوار . که‌نار . لا

لوینه : ئاشه‌وان ، لۆینه

لؤوس : بدو

له‌له‌ك : له‌له‌دی گۆز

لی : لباد

لیجه : زهل و ژازه‌لان

لییر : خانۆی دێهانی . زنج

لیراو : لیک . لیکاو . لکاو

لیراوی : لیکاوچ

لییز : به‌ناگه

لییز : لیژ . سه‌ره‌وژتیربۆن

لیسك : لیسك . تیشك

لیف : لیفه . لفکه‌ی حمام

لیفه : پاشه‌رۆکی دره‌خت

لیق : لاق . لینگ

لیق‌دراز : لاق‌دریز

لیك : قاسی کاله‌ك یا سوئج و ئارۆ .
قاشکردن .

لیل : لۆل . بیج

کسیکه عقل درستی ندارد

لانه و آشیانه

بهرگی یا حیوانی گفته میشود که

لانه‌خودرا گم کرده‌است .

پنجیره ، کوچك

طبقه طبقه . قشر قشر

لیه

کارگر متصدی اسباب . آسیابان

دیواره داخلی دهان

لحد

نوعی قرش‌است که از پشم درست

میشود و پود ندارد .

لجن

اطاقی در روستا که از سنگ و

گل ساخته شده‌است .

آب و براق دهان که در خواب از

دهان کسی بیرون‌آید .

کسیکه همیشه آب از دهانش

سرازیراست .

پناگاه . خانه و کاشانه

سیب و سرازیری

شعاع خورشید . شعله شمع یا

جراغ .

کیسه‌ای از پارچه که در حمام از

آن استفاده میشود .

میوه‌هایی که پس از چیدن میوه

درختان بر آنها باقی ماندند .

پا تاکشاله‌ران . لنگ

لنگ‌دراز

قاج . يك تیکه که سراسری

از خربزه یا هندوانه و خیار

بریده‌شده . باشد .

لول .

لیلوفر : له بلو به ز . جوره گوئیکه
 لیله : لوله . بۆرۆ
 لیمور : لیمۆ
 لیمیوه : دیوانه . شیت
 لیاو : لیاو . شبله . شیره . لیکاو
 لیل بیلوفر
 لوله
 لیمو
 دیوانه (۱)
 لعاب . مانند لعاب برنج

---

(۱) ریبازی کاکه بیج و حه قه ی لای ئیمه ، له بنجا سهر به لوژستان و کۆنه ناینه کانی لوژستانه . . !

ماده مقابل تر . ماه	ما : مئ . ما . مهها
دست گشاده که بر سر کسی زده شود .	ماپوك : چه پوك
حیران	مات : مات . بی‌دهنگ . سه‌راسیمه
حقوق . مزد	ماچو : مزه . ماف
پوسه	ماچ : ماچ . راموسان
خر یا استر ماده	ماچه : ماکهر . مه‌های لیستر
جفت‌گیری کبوتر نر با ماده می‌گویند	مادوگی : ده‌وری ده‌زگیرانج . تسبی
اصطلاحاً مرحله نامزدی انسان را . نیز می‌گویند .	کوتری نیز به می‌دا .
نوعی ماراست که روی شکمش قیرمز و مخلخل است .	مارچه‌فری : جوره ماریکی زگد سوری
مار گزیده .	پنک‌پنکه .
انگلی که مشتری بشاگرد خیاط میدهد . سکونت دارند .	مارزده : ماران‌گهز . مارگه‌ستن
نوعی سوسماراست	مارکونه : به‌خشیش
کتف	مارمیلیک : مارمیلیک . مارمیلکه
نمرد ، درختی جنگلی است و در دباغی بکار می‌رود .	مازه : مازه . شان
ماست	مازی : مازو
نوعی شکنجه‌است که در گذشته .	ماس : ماست
نسبت بزنان هرزه و بدکاره روا میداشتند باینصورت که موی سر آنها را می‌تراشیدند و آنها را وارونه سوار الاغ نموده و بعد ماست روی سرشان میریختند و آنها را در شهر میگردانیده‌اند .	ماس‌ماس : ماست به‌سهرداکردنی زن ، شاربده‌دهر

ماساندن . اصطلاحاً تشکیل نطفه را نیز میگویند .
آش ماست

قرقره ای که در چرخ خیاطی نخ دور آن می‌پیچند و در زیر سوزن می‌گذارند .

شن نرم
ماست فروش . هر چیزی که آلوده بماست باشد
خوراکی است که از ماش درست میکنند .

نوعی رختخواب پیچ است که در خرم آباد می‌باخند جنس آن از پشم میباشد و چند رنگ است .

زبان‌ه‌ایست در تفنگ که با فشاردادن آن گلوله شلیک میشود .
مرضی است

نشانه‌ای سیاه رنگ است . روی پوست بدن که عوام معتقدند . اگر هنگام خسوف و کسوف زن حامله دست روی شکم بگذارد محل دست او یعنی سر جا از بدن چنین باشد سیاه میشود .

خسوف
اسب . خانه . ثروت
سه پاییکه از سه چوپ بلند درست شده و مشک ماست را بر آن آویزان نموده میزنند و گره آنرا می‌گیرند .

لبالب
ثروتمند

ماسنه : مه‌اندن . زگیزگی بونیژن
بویه که م‌جار . ناوس بون .

ماسهوا : دو کلیوتک که به ماستاو دروست کری .

ماسوره : ماسوره

ماسه : زخی ورد

ماسی : ماست فروش . نهو شسته‌ی که به پوهندی به ماست هیه .
ماشاو : ماشاو . ماشینه

ماشته : جوره پتخه فیککی ناوری شمینی
ردنگا و رهنکه که له خوزه م‌ناباد دروست کری . بویه شمین .

ماشه : ماشه‌ی تفنگ . بهله پتکه

مافه‌ته : جوره نه‌خوشییه که

ماگرته : نیشانه‌یه که نه‌گهر ژنی
ناوس له روژگیران و مانگیرانادهس
بخاته سه‌ر زگی . له مناله‌ک‌هی
په‌یدا ده‌بی .

ماگیرسه : مانگیران
مال : سامان . خانه . نه‌سپ .
مالار : دار مه‌شکه

مالامال : لیواولتو . پزیز . پز
مالدار : ساماندار . مالدار

مالک: هوارگهی ره‌ودندان له بهار و رستانا .

ماله: مالنج . میل . کلچوک
میلکیشی چاو .

ماله‌نه: پاککردن . مالنج‌کردنی‌خانو
ماله‌لو: که‌وشدور . زینده‌وه‌ریکی
سورد له زو تری‌دا ددزی .

مالش‌دادن . پاک‌کردن
کفشدوز . حشره‌ایت قرمز رنگ
با خال‌سیاه‌گاهی درمیان‌انگور
هم دیده میشود .

رام . اهلی . انس‌گرفته
معامله
کاسب
ماما . کسیکه کارهای زائورا
انجام‌میدهد .

مامانی . پولی که بابت دستمزد
به ماما میدهند .
سرمایه

اصطلاحاً بمعنی با سواداست .
همچنین جای غلیظ‌را مایه‌دار
میگویند .
سرمایه

ماهی
ماهی‌خوار . پرنده‌ایست
عضله پا یا دست
کسیکه شغل او صید ماهی‌است
نام محله‌ایست در خرم‌آباد .

مادینه . مقابل ترینه
مات
نترس . شجاع
مات و حیران‌شده . قهرکردن

مالی: مالی . دسته‌موکراو . رام
مامله: مامله . سات و سهوا
مامله‌گر: کاسبکار . مامله‌گر
مامو: مامان

مامونی: مامانی . ده‌سخه‌قی‌مامان
مایه: مایه . نایه . سه‌رمایه
مایه‌دار: سه‌رمایه‌دار . جای خست .
خوینده‌وار .

مایه‌دهس: ده‌سمایه . سه‌رمایه
مایی: ماسی
مای‌چنهک: ماسخور (بالنده‌یه)
مایچه: ماسولکه
مایگیر: ماسیگر

مایینه: میتینه
مت: مت‌بون . مات‌ومه‌لول
مه‌ترس: مه‌ترس . نازا . نه‌ترس
مت‌کرده: سه‌رسام‌بون . دل‌زه‌نجان

مهتل : چيروك . مهتل . نه فسانه . قصه . افسانه
حكايات .

مهتل گوتنه : مهته لبيژي

مهته لوي : بز . تيكچژاو

مهته : سمو . مهته

مهجه : مهجوعمه . سينجنان

موج : مهجهك

موج بيچ : پتوهند . پاوانه

مهچيت : مزگهوت

موج كرتنه : مهجهك شكاندن .

رسوا كردن .

مهجهل كرده : گالته پين كردن

مهجننه : پارچه زهوي . بزيشه وه له

مهك . قوتترات .

مهجننه كاري : له مهك بزین .

قوتترات چيه ترح .

مهخمه لي : مهخمه لي . مهخمه ل

مهده زما : ميترده زمه

مهدر : مهدر . مهگهر

مهرو : زندوئل . نه شكهوت

مرد : وه رس بون . مز . مربون

مروت : ناوساني گهره . مز .

لينيلا . بز .

مهرج : مهرج

مهرج باخنه : مهرجكاري . مهرج كردن

مهرد : پياو . نه ندام

مردال : مردار

مردال مهله : مهله مردو (جوره

مهله يه كه) .

مردالي : مردارتي . مردار بون . لهژ

قصه . افسانه

قصه گفتن

پر . انبوه

التي است فولادي كه با آن چوب

يا آهن را سوراخ مينمايند .

سيئي بزرگ مسي

مخ

نوار پارچه اي كه به عضله پا

مي بندند .

مسجد

اصطلاحاً بمعنى رسوا كردن است

مسخره كردن

مكيدن . مقاطعه

مقاطعه كاري

هر چيزي كه از مخمل درست شده

غول . مرد آزما

مگر

غار . شكاف كوه

حالت رنجش

پرز يا خمل معده

شرط بندي

شرط كردن

هر نفر كه عضو بازي است

مردار

نوعي شفاست كه خود را مانند

مرده روي آب مي اندازند و پا

دست در زير شنا ميكنند .

لاشهء حيوانات مرده كه متعفن

شده . افراد لاغر .

مهردرهن : بلیصت . فیلباز . حیلہ گر . رند
مهردی رهند .

مردہ شور : مردوشور

مردہ شورخونه : شوینی مردوشوردن

مردہ شوری : مردوشوری .
کہ لوپہ ای مردو .

مهردم : مهرد . مهردم . مرؤف

مردمو : برسه

مردنویبه : نہ بونہ زاوا . شله پتہ .
بہ زاوانہ بون .

مردنی : مردوخ . لاواز . نہ خوشیبه کہ

مردونه : مردانہ

مهردی : مهردایہ تیج . مهردی

مہرزہ : جوره گیایہ کی وردہ

مرونک : مژہ . برژانگ

مہرس : گومان . مہرس بون . پتی

وابو . لای و ابو .

مہرسہ : گومان بردن . حاشا کردن

مریق : مہرہ گہ

مروک : نیوگہز . لہ نانیسکہ وہ تاقامک

مروگردہ : زور بون . دلزہ نجان

مہرگہ میش : مہرگہ موش . ژہر

مہرمہر : مہرمہز

مہرو : بازو . گا . کلک و دہم و چاو

سبج .

مرواری : مرواری

مہروکووی : کروک . مٹی خوژسک

مہرہ : دہورہک یا بہشتیک یا

دہستیک لہ یاری .

مہرہ : وا بزانه دہکا . زہن کردن

مہری ؟ : زہن

مہریژ : مہریژلہ

مہریژلو : لانہی مہریژلہ . شارہ مہریژلہ

مز : مزہ . دہسحق . کری

غسال

غسالخانہ

لباسی کہ غسال از تن مردہ در

غسالخانہ بیرون می آورد و بعد

آترا در بازار میفروشد .

مردم

مراسم عزاداری

مردنشدن . اصطلاحاً بکس گفته

میشود کہ ضعف جنسی دارد .

لاغر . مرضی کہ امید بہبودی برای

او نیست

مردانہ

مردانگی

نوعی سبزی خوردن است

مژہ

گمان کرد . خیال کرد

انکار کردن

چربی روی آبگوشت . رمق و نیرو

آرنج

قہر کردن

مرگ موش . داروی کشندہ موش

نوعی سنگ است

گاوی کہ پیشانی و دم او خال سفید

دارد . امرود . درخت امرود .

مروارید

امرود وحشی

یکدور از ہر بازی را گویند

انکار میکند

انگار

مورچہ

لانہء مورچہ

اجرت . مزد

مهزا : نه زوك

نازا . عقيم

مزار : مهزار . نارامگه . گوز

نير . آرامگا

مزددهس : كرى . دهسحق . كرىدهس

اجرت

مهزبان : موسيقا . شه بيورى

شيپور

سوپايح .

مهزغانچي : موسيقاژهن

شيپورچي

مهزتك : ميشك . مهزك . موغز

مغز

مهزگدار : ناقل . زبرهك . ميشكدار

بامغز

مهزگنا : مزگينج

مزدگاني

مزه : مزه ناش . ناشمزه

اجرتي كه در آسياب بابت آرد

كردن ميگيرند .

مهزه : مهزه . تام

طعم . مزه

مهزه دار : مهزه دار . به تام

خوش مزه . بامزه

مزي : مز . كوتئ

كاري كه در برابر اجرت انجام

ميشود . كارگر مزدبگر .

مژ : بمژ . بمژه

امر از فعل مكيدن

مژمژ : مژه مژ . نه انجامداني كار

تمجيج . اصطلاحا كندى در انجام

كار را گويند .

مژنه : مژين

مكيدن

مژو : قسه كرى له سه رخو

كسانيكه آهسته و بريده بريده

حرف ميزند .

مهس : قه لهو . مهست و تير

فربه . چاق . مست .

مهستهز : نو كهر . گزير

نوكر .

مهسسگي : جوړه چريشيكى رهنگ

نوعى صمغ است كه رنگ زرد دارد .

زه رده .

مسگر : مسگر . مسگر

مسگر .

مسگرى : مسكهرى

مسكهرى .

مسلهلوانى : موسلمانج

مسلمانى .

مسوار : ده فريكي مسينه ، له مس و

آلياژى كه از مس و قلع است كه

قهلايج دروست ده كرى به لام

سه كهى زياتره .

مستج : مسين

هر چيزى كه از مس ساخته شده .

مهسى : مهستج

مستى .

مشا : سامانى هاوبهش (مشاع)

ملكى كه مشترك بين چند نفر است .

ظرفیت دو دست که در آن گندم
یا نمک و مانند آن جای گیرد .

مژدگانی .

آلتی آهنی یا برنجی که کفشان با
آن چرم را میکوبند .

سختی و گره .

جائیکه روستائیان برای جای مشک
آب تهیه میکنند .

مشک کوچک . جای آب و دوغ .
صدائی که هنگام تنفس از بینی

برآید .

مرضی است که اغلب حیوانات بآن
مبتلا میشوند .

صدای تنفس .

شمع .

آب بینی .

سرگردان . حیران .

رایگان .

مبتلا .

رایگان .

آب بینی .

آلوده بآب بینی .

انبر .

آهنگ . مقام .

غرولند .

زمینی را گویند که گشت نشده .

تعارف .

تعارفی را گویند که فقط زبانی باشد .

حرف نشنو .

کندوی زنبور عسل وقتی که بر

درخت باشد .

باده گاو .

گردن .

باسواد . مکتب دار .

مشیت : مشیت

موشمولق : مزگیختی

مشننه : منتهی پینه دوز

مشکهل : سهختی و نالوز

مهشکاو : کونده . کونده ی ناو

مهشکوله : مدشکه

مشمش : مشه مش

مشمشه : نهخوشی به نه توخی

نوسپ و ماین دهن .

مشه : مشه مش

موشه ها : موشه ما . مشه ما

مف : چلم

موفال : سه رلی شیواو . سه رسام

موفت : مفت . بهخوزایج . به لاش

موفته لا : موفته لا . مفته لا (مبتلی)

موشی : بهخوزایج . به لاش . به مفتی

مشکه : چلم

مشکه بی : چلم

مدشاش : ماشه . مدقاشه

مقوم : مقام . گورانی

مقی مقی : مقه مق . غوغز . مرقه مرق

مه کار : به یار

مکس : ده عودت . بانگ راهیشتن

مکس مساکنالی : به کتری ناسینی

سه رزازه کبی

مه گه زگوش : گوی نه گر . بن گوی

مگس : پوره ی جهنگ

مگاو : مانگا

ملل : مل . گهر دن

موللا : مه لا . خوتنده وار

ملاژگه ملاژه : مهلاژو . مهلاشو .
مهلاژه

ملاس : بیتکاره . خویزی
ملاق : نهو پرژه بهی که له کانی
فسه کردن له دهم دهرده چیت

مولایی : حوجره . خویندنکا
ملاژیژه : مهلاژو

ملباریک : مهباریک . باریکه مل

ملچه : ملچه . مچمچ

ملس : مزر

ملاژ . سقف دهان .

گردن باریک .

سدای جویدن . مچمچ .

طعمی که نه خیلی ترش و نه خیلی

شیرین است .

دورگردن . بقهء کت .

موج .

شناگر .

شناگری .

شنا :

گردنه . جادهء کوهستانی .

مرهم .

گنجشک .

گیاهی است . شیرین بیان .

منبر .

پستان .

پستان .

میمون .

سرزنش . منع .

سرسخت . لجوج .

میانگیری .

تکبر .

متکبر . خودبین .

خودبین .

خستگی .

باقیمانده .

خسته .

انکار .

درخت انگور .

ملشو : ملیوانه . ملیوانه ی چاکهت

ملق : بلق . شه پؤل

مهلقو : مهلهوان

مهلقونی : مهلهوانی

مهله : مهله

مهلاله : مله ی شاح .

مهلهم : چزک . مهلهم . دهرمان

ملیچکه : چوله که . پاساری .

مهلمیم : گیای میمۆک

مههمهر : مینهر

مههک : مهمه . مههک . مههله

مههه : مههۆله

مههینه : مههیمۆن

مهنا : سهرزده نشت . مننهت کردن

منجههر : منجۆ . لهچۆ . سهرسهخت

منجی : ناوبژی کردن

مهنههر : فیز

مهنهردار : بهفیز . لهخۆبایج . تۆزل

مهنهروی : خۆپه رست . من منج

مهنگی : ماندویج . هیلاکتی

مههنه : پاشماوه

مههنه : ماندۆ . ماندۆنه بی !

مهنی : زهن کردن . بوچۆن

مۆو : مۆو

- مو : دورد . دلگيران
 مهوال : ناودهست
 مهوال مال : گوزيتز . كه نئاس
 موجيزه : موجيره .
 مؤره : هسان . مؤره
 موز : فيتل . مؤزه مؤز . مرخ
 موزبره : وبتل كردن له ياربدا
 موزكار : فيتل كردن
 موسى : كه زوك . مامه حمه بيت .
 خويزي
 موسهل : نهوسن . زگو
 موس مهس : مؤزه مؤز .
 موكوري : موكوژ . نه ترس . نازايت
 مؤوسو : ميتوستان . باغي ميتو . رهز
 مه : من
 مه ههت : يارمه تي
 مه هو : مابن
 مي : مؤ . فژ
 ميتو : چاوكر . چاوشاش
 ميخهك : ميخهك
 مير : ناوي تيره يه كي لورستان تشينه
 ميراث : ميراث
 ميراتي : ميراتي
 ميراو : ميراو . ناوي ميري
 ميره : ميره
 غصه .
 مستراح .
 ئئاس . كسيكه چاه مستراح را
 باك ميكند .
 معجزه .
 سوهان با آن آهن يا چوبرا صاف
 ميكنند .
 جردبازي .
 تعليمي چويدستي كه روي آن چوبي
 بطور افقي وصل شده است .
 جرژدن .
 نوعي ولگردي است كه توام با
 چاپلوسي باشد براي سيرشدن
 شك .
 شكمو .
 چاپلوسي و شرزه گردى براي سودى
 اندك .
 ئستاخى .
 باغ انگور .
 من . ضمير مفرد متكلم . من .
 كمك .
 مادبان .
 موى بدن و سر .
 كسيكه چشميهاي كه ديد و كوچك
 دارد .
 دانهء خوش بويى است . ميخچه كه
 در دست يا پا پيدا ميشود .
 نام طايفه اى است كه در هلووش .
 صيره . كره گاه و بعضى نقاط
 ديگر سكونت دارند .
 ميراث .
 آنچه از مرده براي زنده باقى ميمانند .
 ميراو .
 شوهر .

میزهز : میزهز

عمامه : عمامه ای که مردان دور سر می‌بندند .

موش .

نوعی موش صحرائی است .

فشفشه . موشك .

اخلال‌گری .

موشی . نوعی چراغ است که لوله ندارد و همیشه دود میکند .

موجین .

می که : موهه لکه‌نندن . مَوکیتش .
مَوکَن

میل ، میلاق : میل . له کونا چاوی پی درده هیترا . نه مَرَو سورمه‌ی پی ده زین

از وسائل ورزش باستانی است و جنس آن از چوب است میله‌ای که در قدیم دژخیم با آن چشم محکوم را از حدقه بیرون می‌آورد .

ورزشی که با میل انجام میشود ، راه‌دار . پارچه‌ای که راه است ، بیحس شدن و یخ‌زدن دست و پا در اثر سرمای شدید .

لوله چوبی باریکی از قلیان که در آب است .

راه‌راه . پارچه‌ای که راه‌راه است .

میهان .

مومیایی .

وسط .

پردل . دلیر .

میانه . وسط .

میدان .

میل‌بازی : چوره یاریه که

میل‌دار : میل میل . ری‌زی

میل‌گرده : سربون

میلاو : لوله‌ی نیرگه‌له

میل‌میل : ری‌زی . خال‌خال

میوه : میوان

میمنایی : مومیا

میمنچا : نیوان

مین‌دلدار : دلدار . دلیر . نازا

مینسه : میانه

میوو : مه‌یدان

- ن -

- نا : نا . نه
 ناب : نایاب . باش
 نابالغ : نابالغ . نابالغ
 نابلهل : نابه‌لهد
 ناباو : ناباو . نابه‌جی
 نابود : نابوت .
 نابه‌ریزی : خۆنه‌پاریزی
 ناتاو : به‌دنه‌زاد . ناجسن
 ناجمنس : ناجسن . فیلباز
 ناچور : ناچور . نابه‌جی
 ناخو : سینۆك . ناخوین
 ناخوش : نه‌خوش
 نادورس : نادورست . نازاست
 نارهس : میوه‌ی پتگه‌یو
 نارنج : نارنج
 ناز : ناز
 نازار : منالی نازدار
 نازنه‌نگوشست : نه‌نگوشتیله .
 نه‌موستیله
 نازك : ناسك
 نازك دل : دلناسك
 نازگه‌ش : نازگه‌ش . خه‌مخۆر
 نازگی : ناسگی
 ناشهر : به‌دغه‌ر . بینه‌زه‌بیج
 ناشگیر : ناشکور . به‌دنه‌ك
 کلهه نه‌ی است .
 خالص . خوب .
 کودکی له هه‌نوز بێسن بلوغ نرسیده .
 پیری که رفتار کودکان‌را دارد .
 بابلد .
 نامناسب .
 معدوم .
 ناپه‌هیزی .
 بدخس .
 حه‌له‌گر . بدخس .
 نامناسب .
 ناخن .
 بیمار .
 نادرست .
 یوه‌نارس .
 نارنج .
 عشووه .
 کودکی که نزد پدر و مادر عزیز و
 لوس است .
 انگستانه .
 نازك .
 زودرتج .
 غمخوار .
 نازگی .
 بېش از حد . دور از انصاف .
 ناسپاس .

نافه : ناوك

نافه برييه : ناوك بريئي مثال

نافه .

معمول است كه وقتى نوزاد دخترى
براي خانواده اى بدنيا مى آيد
هنگام بريدن نافه ميگوئيد اين
دختر براي فلان است و خود
نوعى نامزدى است اين دخترا
انافه بريء آن پسر مى گويند .

نافه : زور هزار . زور محتاج .

نه نگده ست

نال : نال . نالچه

نال كرده : نال كردن

نعل .

نعل كردن . كشيده محكم بصورت
كسى نواختن .

صداي برخورد آب با سنگ . صداي
گريه .

ناليدن .

ناله .

تشك .

تشك كوچك مخصوصى اطفال .
تشكچه .

اجنبى . نامحرم .

ناحيب .

بالستكى كه خمى شان را روى آن
پهن كرده و بنور ميزنند .

نادانى .

جايجانشده .

زمين شخم زده كه آماده ندرافشائى
است . جوانه هاى گندم كه تازه

سر زمين بيرون آورده است .

نقش .

نقشه .

پهلوى . نشن .

هن هن . بسختى نفس زدن .

نفسى كه با سختى و توام با
صدا كشيده ميشود .

بسختى نفس كشيدن .

نالمنه : نالاندن

ناله : ناله . نوزه

نالى : دوشه گد

نالچه : نيمدهر . مه ندهر

نامهرم : نامه حرم . بيگانه

نانه جيب : به دنه ژاد . نانه جيب

ناوهن : پنهى هوير

نايونى : نادانى

نه پورنه : شيرزه . چن گوژكين كردن

نه ته : گوشته زده وى . تيشه ي گه نم

نه خشى : نه خشى . نه خشونيكار

نه خشه : نه خشه

نه ر : لاکه وتن . كه لك . لانه تيشت

نه رچ نه رچ : هانه مان . نه رچه نه رچ

نه رچه : هانه سوارى . نه رچه

نه رچه نه : نه نگه نه نه س

نردونگ : نردهوان . په بڼه پټيلکانه	نردبان .
نهرم : نهرم	نرم .
نهرولک : نيرنگ . نيرتک . زنتکه مهمکي	ساقهء وسط سبزيها . زنتکه
په سينه نوسابيت	پستانش صاف و تخت
نهروم : به دخو . له خو بايج	سينهء اواست .
نهروما : نير و مي . قايم	عادت بد . تکبر .
نهره : نير . نيرينه	نرومانده . تکمهء فشاري . تکمهء (۱) .
نهره توولک : نيره که و	قابلمه اي .
نهرينه : نيرينه	نر . حيوان نر .
نهرزاکه : په ريشانيز له چاره نوازيدا	کيلک نر .
نهرزاکه کرده : چاره نوازتي پييوده	جنس نر .
نرگد : که م هير . بن هير	انتظار شديد برآي ديدن کسی که
نهرزم : پرته دي دل	منجر به ناخوشي شود .
نهرزم : بن هير	در انتظار کسی رنج بردن .
نهرزک : نهرزک	رمق و نيروی کم .
نهرزکی : نهرزکی	نيرض .
نهار : نهار	رمق و نيروی کم .
نهرساسة : ناساسسته . ناموباره ک	نهرزک .
ناشرين	نهرزکی .
نوشتهر : نه شنه	مکانی که آفتاب گير کم دارد .
نوشکل : نهوسن . زورخوړ	پشت به جنوب .
نهرشبهه : نه شمیل . زنی زور جوان	ناميمون . ناشايسته .
نهرشانه : نهرشانه . نهرشانه گرتي	نهرشتر . تبع مخصوص فصد .
نهرشو : نهرشان . خالدار .	شکمو .
نهرغد : نه قد . کاش	زن زيارا گویند .
	نشانندن .
	خالهاي طبيعي روی پوست بدن .
	نشان .
	نقد . مقابل نسيه .

(۱) - به پتي باری شارستانج و زمانه وانج - هندی وشه لورتی و شیوه کانی تری کوردی مؤرکیتی فارسییان هه لگرتوه ، وه کو فه لیه کانی بازازی شوژیجهی به غدا ، که طابعیکی عه ره بیان به سه ر زمانا چورساوه .. !

نهغدی : به یاره فرۆشتنی ست . به فرید و فروش نقدی .

کاشی

نوغل : نوقل

نفت : نهوسنکاری . نهوسکه . عمل چاپلوسی آدمبای شکمو در راه .

چاوچنۆك

نهفری : نهفرهت . نهفرین

نقی : پز . نقهئق . غزهغز

نقانق : لیبواولیو . پز

نك : سواو . نهرم

نوك : نۆك . دهنۆك . لوتكه

نكا : مارهیج کردن

نكهنهك : نكهنك . هئهن

نكهنه : هانههان . نكهنك کردن

نكه : نكهنك

نكریس : نهگریس . دلزهش

نم : نم . كورت . نمدار

نوم : ناو

نما : دیمهن . نما

نمزی : كورته دیوار

نمهك پهروهده : خانهزا . كهسیكه له

مالی بهکیکی ترا پهروهده بۆین

نمهكسار : بهئسهك . بهتام

نمهكگیربیه : بهنمهكگیربۆن

نمهكگیر کرده : نمهكگیری کردن .

پیاوحتی

نمهم ، نمئول : نهمم نمئهی باران .

نهنمه

نهنه : نمۆنه

نهوراو : فرمیسك . فرمیسكاو

نقل .

عمل چاپلوسی آدمبای شکمو در راه . شکم .

نفرین .

پر . انبوه . غرولند .

لبالب . پر .

نرم و ساییده .

منتقار . قسمت بالای هر چیز .

گلابین . پشتمقد .

هن هن کردن هنگام بیماری و

خستگی .

هنهن کردن .

نك نك .

لئیم و پست .

كوتاه . رطوبت .

نام .

منظر .

سقف كوتاه . دیوار كوتاه .

بکسی گفته میشود در خانه کسی

برورش یافته .

ملیح . بانمک .

از سفرده کسی نان خوردن و از

نیکها و بخششهای او بهره مند

شدن که پس از آن خجالت

یصاحب سفره از مردانگی

بدوراست .

کسی را نان دادن و بکسی نیکي

کردن .

نهمم باران .

نشان دادن .

آب اندکی که از چشم بیرون میآید .

نونمل : کورته‌ی زیره ک . کورته‌بنه‌ی آدم کوتاه قد و زیرک .

چالانک

ننه : نه‌نه . داپیره

جدهء پدری و مادری .

نو : نو . نوئی . تازه

تازه . نو .

شان .

نو : نان

چوب تو خالی که آب از آن عبور

ناو : لوله

میکند .

نؤوبر : نؤبهره

نؤبر میوه‌ایکه تازه بیازار آمده .

خری که تازه باری شده‌است و بالان

نؤپالو : گهری نؤبار

بر آن گذاشته‌اند .

اولین بچه . اولین فرزند .

نؤچشش : نؤبهره‌ی مثال . نؤزگه

نان آور خانواده .

نؤدرار : پشت و په‌تا . نان په‌باکهری

مال

برشته نشده .

نه‌ورشته : پینه‌گه‌یو

کره مادیان سه ساله که تازه زمین

نؤزین : نؤزینی‌ماین .

بر آن گذاشته‌اند و قابل سواری

دادن‌است .

نؤژی : نؤسک

عدس .

نؤژیماو : نؤسکینه

آب‌عدس .

نام منطقه‌ایست در جنوب غربی

نؤژیو : زؤزانتیکه له باشؤری رؤژاوا

خرم‌آباد و محلی‌است بیلاقی .

خوردم‌ناباد

تازه‌ساخته .

نؤساز : چاک‌بؤنه‌وه . ساغ‌بؤنه‌وه

از اول فروردین تا هنگامیکه گندم و

نؤشوا : ماوده‌یه‌که ده‌که‌وئته نئسوان

جورا درو میکنند .

نه‌ورؤز و کاتی دروئنه‌کردن

نؤکر .

نؤکهر : نؤکهر

ناگهان .

نؤوکم : ناکاو .

گاو ماده‌ایکه تازه بر خوره‌است .

نؤکهل : نؤپالو .

نان‌کور . خسیس .

نؤکور : چاوبرسی . نان‌کوئر

نان‌خالی . نان‌بدون نانخورش .

نؤن‌په‌تی : نانی په‌تی و بی پیخؤر

نانوا .

نؤنوا : نان‌هوا

نوعی ریسمان و توار پهن‌است که

نوار : ریسمه . شربتی ته‌زجیل

برای تاب خوردن و بیستن‌بار

بر پشت اسب و خر و قاطر بکار

می‌رود .

نابالغ .

نوالق : نابالق

نووار : بنگون . مانگای دوساله
کوساله ماده دو ساله که تازه
برخورده است .

نووهرو : پیای گه لحو و به هیز و
زورمندی که عقل کاملی ندارد .
بن نه قل

نووه : نوره . جار

نووه ناو : نوره ناو (له ناویاری دا)

نووه هل مونه : له بز . نیهان

نهنگ : نریک

نوهونه : تازه مال . تازه بانه

نه : نه .

نها : پیشاویتیش . پیش

نه نیتکه : لاواز

نیر : روناکج . نور

نیره : توره ی حمام . زرنیق

نیزنه ز : نوزه نور

نیزدیه : نه بزندن

نیزه : نوزه . ناله و نوره

نیسهسه : نوسراو

نیسه نه : نوسین

نیک ته کرده : نوکه نوک کردن

نیک نهک : نکه نک . گریه ی بن دهنگ

نیچه : نیمچه . نیوه

نیمدار : نیمداشت . کونه

نیمسوز : نیوه سوز . نیوه سوتاو

نیمه : نیوه . نیوه خشت

نوبه .

آب نوبه . نوبه آب برای آبیاری .

ناگپانی .

نزدیک .

نوخانه : کسیکه تازه صاحب خانه و

زندگی شده .

نه .

جلو . پیشاپیش .

جشه کوچک و نحیف بکار میرود .

نور .

نوره ترکیبی از آهک و زنیخ و

آب است که در حمام برای ستردن

موی زهار و موهای انسانی از

آن استفاده میشود .

ناله خیلی ضعیف .

نی زدن .

صدای ضعیف .

نوشته شده .

نوشتن .

اصطلاحاً یعنی گریستن است .

صدای گریه آهسته .

نیمه . نصفه .

گینه کمی فرسوده .

هیزم لیم سوخته .

نصف یک آجر . (۲)

(۲) زور دهنگ و پیت ههیه - له لوزیدا - جی گوزکن ده کهن + وه کو

ههفتن : خهوتن

نادیده ، ندید بدید .
 ندید بدید . کسی که تازه بچیزی
 رسید .

نه یبه ؛ نه دیده . نه دیتکه
 نه یی وی ؛ نه دی بدی ، تازه نور

نوم	:	ناو
ملق	:	بلق
تا	:	تاك
که مۆتەر	:	کۆتر
قلایک	:	قه پیلک
پشکل . پشکل	:	قشپل . پشقل
زه بله	:	راهر
ته شخه	:	تاخچه
به شخه	:	به خشه
به لم	:	به لپ
تریشکه	:	تریشقه
ختل	:	خه بله
شه مشه	:	چۆمچه
یول	:	ویل . . . تاد

- و -

وہ : بہ . وہ . لہ گہل . دہ گہل	یا
وا : واز . هاوڑی . با . هاوڑیکا	با . همراه . تقیض بستہ
وابیہ : سہرناوہ کہ بون . واز بون . کرانہ وہ .	بازشدن
وات : لہریگہی تو . بو تو	باتو . همراه تو
واجارہ تہ : چونہ نیو ہیلانہ	با لانہ رفتن
واجہرسہ : شکانی ہیلکہ لہ ناو	شکستن تخم در شکم مرغ
زگی مریشکدا .	
واچوکہ : گولانہ وہی برین و زام	زخمی کہ در اثر فشار عمدی یا ناگہانی کسی بشدت بدرد
	بیارد .
وارد : بازو کہ	مرغی کہ برای اولین بار تخم می کند .
وارد : هاولف . باشکو . هاوڑی	همراه . ضمیمہ
باشیند .	
وارہ سفنہ : ناگادار کردنہ وہ	یا خیر ساختن . آگاہ کردن
وارہ مسہ : سٹہ مینہ وہ	رفیدہ شدن
وارہ مہنہ : رہ واندنہ وہ	رم دادن
واروزہ یہ : سہرمہ قولات . لنگہ و قوچ .	معلق زدن از جلو بطرف عقب
واز : باز . جلیت	پرش
وازا : نہر ناموزایانہی کہ باپریان	اشخاصی را گویند کہ جد آنها برادرند در طبقہ سوم
برا بوہ .	خویشاوندی قراردارند .
وازبردہ : یازدان	پربدن
وازگوفت کردہ : دوبارہ مجیزاتہ وہی	بازگو کردن
شت .	

وازگو : گیزانه‌وهی شت
 واژوی : نۆره‌ی حسام
 واشه : واشه
 وافور : نامرازیکه تریاکسی پس
 له‌کیشری .
 وافوری : نه‌و کهسه‌یه خۆی به تریاک
 کیشان گرتی .
 واق : واق . واق‌ورمان
 واق‌برده : واق‌ورماو . فالگرتن
 واگهت : دوباره کهوتنه‌وه‌ی نه‌خۆش
 والاونه : له‌سه‌ر ته‌نیشت‌خستن
 واگیر کرده : ده‌سه‌سه‌راگرتن
 والهنه : با‌عباع . بازه‌بازی بز و مه‌ز
 واوه‌نه : منال‌جی‌هیتستن .
 پاره‌گل‌دانه‌وه .
 واهرسه : کوتیکه که ورده ورده
 فراوانتر بی .
 وایهک : و‌دیه‌که‌وه . به‌یه‌که‌وه .
 له‌که‌ل‌به‌ک .
 وه‌خال‌زیه : به‌فیزۆدانی سامان
 وه‌خه‌رج‌ره‌ته : بزواکردن
 وه‌خوی‌گرتنه : دان‌پیانان . به‌خۆگرتن
 وه‌ر : به‌ر . پانایج
 وه‌رر : زیره‌زیر و‌زه‌و‌ز
 وراز : به‌راز
 وراقنه : فزاندن
 وراق‌وراق : فزکان‌فزکان
 وه‌ربوق : ق‌رب . ق‌ربینه . ق‌رقینه
 وره‌بیه : هه‌ل‌پۆنی‌ناگر . گزگرتو
 وه‌ره‌ری : رۆبه‌زۆ . به‌پیره‌تان
 وه‌رتاسگه : به‌ر . به‌رگه‌ده
 وه‌رته‌که‌نه : کیلان یا دروینه‌ی دو‌باره
 وه‌رگیزانی زه‌وی .

بازگو
 نۆره
 باشه
 آلت کشیدن تریاک
 معتاد بکشیدن تریاک
 حالت بحث و تحیرا گویند
 خیره‌شدن . متحدشدن
 عودکردن مرض خصوصاً امراض که
 توام یا تب باشد .
 به‌پهلوانداختن
 تصدیق‌کردن
 صدای بز و گوسفند .
 پس‌انداختن . پس‌انداختن .
 فرزند از خود باقی گذاشتن .
 واحورده‌شده . سوراخی که کم‌کم
 بزرگ شود . این بتدریج وسعت
 یافتن را (واهرسه) گویند .
 باهم
 بر باد دادن ثروت
 باورکردن
 اقرارکردن
 عرض . پینا . تن . جلو
 گریه‌ه‌شاید نوزاد
 خوک
 ربودن
 قاپیدن
 آروغ
 مشتعل شدن آتش
 مقابل . روبرو
 محل روئیدن موی زهار
 شکافتن . چیزی دوخنده‌ای را
 شکافتن . شکافتن زمین که قبلاً

آنرا چیده و درست کرده‌اند .
 محکم بستن و گره زدن چیزی
 حرکت کردن
 حرکت دادن
 از صدائی ناگهانی ترسیدن و
 لرزیدن .
 جلو انداختن کسی و هول دادن او
 جلو .

پیش از . قبل از
 گاونرکاری
 ناگهانی
 نفرین است و بمعنی ناگهان
 مردن است .

فشار دادن عضلات بدن . مشت مال
 در مقدماتی زایمان
 تخته‌هاییکه با فاصله روی تیر
 اطاق می‌کوبند و بعد روی آنرا
 می‌پوشانند .

نرش کردن غذا که گاورا می‌سوزاند .
 پارچه‌ایکه هنگام غذا خوردن بگردن
 کودکان می‌اندازند .

تکان دادن و بدوا پرتاب کردن و باد
 دادن گندم و مانند آنرا کوبند .
 نشان دادن لباس یا پارچه که
 خاک آن بریزد .

سوراخ کردن
 گریه ممتد کودک که نوام یا لیج
 کردن و بیانه گریه باشد .

بره
 مسئولی از گوشه‌ست کردن
 گوسفند است .

کودکی که عادت به گریه کردن و لیج
 نردن دارد .
 مشتعل کردن آتش
 پوشیدن لباس

وهرچه برده نه : جهزاندن
 وهرچشمه : جولان . جمین
 وهرچینه : جولانه‌وه . جولاندن
 وهرچپسته : داچله‌کین

وهردله‌دونه : پال‌پتوه‌نان

وروز : له‌پیش . له‌بره‌وه
 ووزا : گای نیری بهر نیر
 ووزلیکی : له‌پز . له‌نکاو
 ووزلیکه : مردنی کوتوپز

ووزه‌ولا : شیلان . گوشین
 ووزو : ژانی ژن . بهرژان
 ووهسی : بهردو . داره‌زا

وهرسوزه : زور ترش . سفت
 وهرسینه : بهروانکه

وهرشمنه : سه‌نه‌کردن

وهرشردنه : کون کردن
 ووزک : وزک‌گرتنی منال . رکه

ووزک : بهرخ
 وهرکارو : گرتک . گوشتی نه‌ستوی‌مه‌ز
 گردک

ورگدار : وزکدار . به‌وزک

ورکرده : ناگره‌لکردن
 ووزکرده : له‌به‌رکردن

ورگه نه : خوّه لایستن . هه لکه نندن
بپوا پریدن . برکندن چیزی از
زمین . روشن کردن و مشتعل
ساختن آتش . از دیواری بالا
رفتن .

جست و خیز
آشامیدن . سرکشیدن هر چیز .
مابع .

گوسفند نر دو ساله
سکسکه ای که در اثر گریه شدید
دست میدهد .

خودرا باختن و گم کردن هنگام
شنیدن خبری ناگوار .

لابالی

با حرکتی زشت و تند و حمله
مانند بجائی رفتن .

کف کردن و جوش زدن زمین وقتی
روی آن آسید یا سرکه ریخته
شود . تب خال .

جلوباز

برخاستن

جلوۀ روشنائی که شب از دور
پیداست . سوزش زخم یا دردی
که تشوی را ناراحت کرده است .

پردهء دیافراگم که واسطه بین
دستگاه گوراش و تنفس است .

درختی جنگلی است

پرحرفه . برگو

وجب

ماده ای است رنگی که برای رنگ
کردن مو بکار میروز .

شیون

باران تند و شدید

آفت شبانی

ورگه وورگه : مهلب زودابز
ورماشه نه : هه لکوشین

ورهن : بهران

وهرنیسک : هه نیک

وراوه لکسه : حه پهبان

وروته شسته : برباک

ورورونه : هه زه مه . به تالوکه
وریشتن .

ورهوشسه : که فوکول . که فکردن .
که فچزین .

وهرواز : به رفراوان . بهرگوشاد

وریسایه : هه لسان

وریسسکه : بریسکه بریسک .
کولانه وهی زام .

وهژ : ته پتی باز . (حجاب الحاجز)

وزم : داریکی کیتیویه

وززه : زورپلین

وزّه : بست . مست

وهسهه : وهسه

وهشمت : وای شیره ! شیوهن .
سهردولکه .

وهشت : وهشت . بارانی به تاو .
وهشته بارانه .

وشم : نه خوشن گیا

- وَهَق : واقه و اقی منال
وَهَق و هَق کرده : واقه و اقی منال .
زاقوزونی منال .
- وَل : بیهوده . به خۆزایج . ره ها .
بهره کلا .
- وَلات : شار . ولات
وَل بیهیه : بهره کلابون . نازاد بون .
وَدل بون .
- وَلخمرچی : ده سیلاوی . خهرچی بی
سه روبهر .
- وَلنگ : بَرک . وِرگ . فاتمه زه ش
وَلول : بی هۆ . سه رازادانه
وَلنگ و اواز : فراوان
وَله : بان . بهرین
وَلناو : داریکی جهنگه لی به
وَلنه : نهو
وَلدنه : خویندن . هاویشتن . وانه
وَلوجه : نهوی
وَلززه : فزه فزری نۆتۆمۆبیتیل .
وَلزه و زه .
وَله : نه و که سه
وَلی : وای . وهی
وَلی : مۆرانه
- وَلت و هری : سه رلی شتیوان . ریتگالین
تیکچون .
وَلیچه : بۆ ئیره
وَلیر : و توویر . یاد . بیر . بهولا
وَلیردار : یاداست . ناگاداری
وَلیرقنه : ویرانه
وَلیزه : ویزه ی گولله
- وَلیسک : لهز و لاواز
وَلیسکه : تروسکه
- گرهه نوزاد
گرهه کردن نوزاد را گویند
- بیهوده . رها . سرگردان
شیر
ازاد شدن . رها شدن
- خرج بیهوده
پهلوی . تهیگاه
بی سبب . آزادانه
گشاد . وسیع
پهن
درختی است جنگلی
آن
خواندن . انداختن
آنجا
صدای موتور اتومبیل و صداهای
مانند آن .
آن . آنکس
وای
بید . حشره ایست که پارچه های
ابریشمی را میخورد .
سرگردانی و گرفتاری که توام .
بابلا تکلیفی باشد .
باین جا
یاد . بسوه . بطرف
مواظبت
ویرانه
صدای عبور تیر تفنگ و صداهای
مانند آن .
مظهر ضعیفی و لاغری است
نور ضعیف چراغ و هر توری مانند
آن .

ویقواق : واقهواق
 ویهآئوهنه : ناشت بونهوه . یه کبونهوه
 ویل : گیل . ویل . ساکار
 ویه : وهره . لهولاره بۆ ئیره

گریهء نوزاد
 حل کردن اختلاف بین دو نفر
 افراد ساده نوع را گویند
 از این طرف . با این (۱)

---

(۱) بهزا و سهرنجی خۆم - ئیزدی بهناش زۆر جار به تهواوی لوزیسه کهی دهسگیر نه کردوووه . . . !

- ها : هبه
هاج و آج : عار و حاج . گیتز و وز .
په ریشان .
هار : ها . بنار
هاریبیه : هار بون . سه رمه ستی مال
و سامان .
هارنه و هون : هدیت و هوت
هاری : سه رمه ستی و بی ناگایج
هاسی : هاریکاری و یستن
هاسه : ویستن
هاسی : یارمه تی و ه رگرتن
هاشا : حاشا . دوره
هاشا کرده : حاشا کردن
هاتور : خال . خالو . لاله . لالو
هالوزا : خالوزا
هاله : حال . خوشکی دایک
هالهزا : خالوزا
هالی : حالج بون . تیکه یستن
هالی بیبیه : حالج بون
هاوو : ههوی
ههپ : ههلم
ههپیلوک : ههپوله . ههپولمیش .
ههپیلوک .
هیلوک : ههپلوك .
- هست
مضطرب . پریشان
پائین . کسیکه بمرض هاری دچار
شده .
بمرض هاری دچار شدن . سرمست
شدن از لذتها و ثروت .
اصطلاحاً گزافه گوئی و لاف زدن را
گویند .
سرمستی و بیخبری
در خواست کمک از کسی
خواستن
میخواستن
انکار
انکار کردن
براور مادر . سرمردیاری
فرزنددایی
خاله . خواهر مادر
فرزند خاله
فهم . تهی . خالی
فهمیدن
دوزن همسر یک مرد
دم . بخار
آدمیای بیعرضه را گویند
ریشه گیاهی که مانند سیب
زمینی است ولی پوست آن

سیاه است و داخل آن مایعی سفید مانند شیر است و در زمینهای دیم میروید .

چوبی دو شاخه که آنرا بانتهای ریشمان یا (چله) می‌بندند برای محکم کردن بار

نوزادی که زیاد گریه میکند .
الشخاص مننی .

امر . حکم

حکم کردن . دستور دادن

خاکستر داغ . خلواره

گریه ، کودک

تاب

الفاظی است که وقتی کودکی را تاب میدهند میگویند .

تنگ نفس

هراسان . پریشان . پرخور
زراعتی مانند گندم و جو که تازه دانه آن سفت شده است .

ددیان . گفتگو در خواب

کودن . دیرفهم

هر دو

هر دفعه

کار بی اساس و درهم

هر چیز قابل خوردن . خوراکی خوردن

صفت پیچی که شل و لغ شده است افرادی که رفتار زشت دارند

هرزگی

خستگی که باعث دویدن عارض میشود .

هرج و مرج . بلیشو

هدچهل : هیتچك . دارتکی دو شاخه که گوریسی پین توند ده کری .

هدجهدچو : حهجههچ . گریانی ساوا . قسهی پزوپوچ

ناود : فرمان

هودگرده : فرمان کردن . نهمر کردن

هرو : ژینهمو . خوله میثس

ههرر : زاقوزوقی منال

ههررازگو : جؤلانه

ههررازهجهچم :

هراس : بهرهنگ . ههناسه سوار .

تهنگه نه فیس .

هراسو : ههراسان

هراس : ههراس . فهریکه گهنم

ههریله : وزینه

ههورج : گیل . گهوج

ههردك : ههردو

ههركل : ههرجار . ههرگلهت .

گنهین .

ههردهم بیل : کاری خوزاین و بلاو

ههردنی : خوارده مهنی

ههرده : خواردن

ههرز : شل پونه وه . سواو

ههرزه : ههرزه . ههرزه کار

ههرزینی : ههرزه ییج . ههرزه کاری

ههرگسه : ههرگسه . مالدو ییج له پاش

غاردان .

ههرگسه میشتود : ههرگسه بوخوی .

ههررا و زهنا .

همرکه همهرکه : همراهرا

هرنگک : هیز . هیزی لهش

هرنگدلم : هیزی دلم . خۆشه و بست

همردنه : زه زه زه زه زه زه

دهرو : هۆگری

هورو : ناوچه یه کی شاخاوییه له

باشووری روژهه لاتی لوژستان .

همرووش : بزۆش . بزۆیش .

همره : پاره . زه زین . دهنگی

گریان .

هرگاله : ههرا و هوریا و ریسوایی

همره گهله : نیری یا بزنیك كه

ناوه كچی بزۆین بو پهرین .

همره مه : هه زه مه . تیکه له

هری : هه زۆ . بزۆ . زۆكه

هزارپا : هه زارپا

هه زده : هه زده

هوس : زینخ و لم . خیزی نهرم

هسایه : ویستان

هوسگو : زینخه لان

هوسی : نه ستوندهك . نه ستون

هوسپه : خه سۆ . خه زۆر

هوسپه ما : خه سۆ

هه شته رخو : هه شته رخان . میشکی

گه ئه

هه شتی : خانوی گه و ره و لهنده هۆر

هرج و مرج

نیرو . نیروی جسمی

مادران از روی محبت بفرزندان

خود می گویند . یعنی (قوت قلبم)

عرعر کردن خر و مانند آن

انس

منطقه ایست کوه نشین در شمال

شرقی لرستان .

گندم پنختهء دستاس شده بلغور .

حصار باغ که از گل و سنگ است

آجرهای لب بام و جزر آن که

آجرهای آن از پینا کنار هم

چیده شده . صدای عرعر خر .

صدای گریه .

جنجال رسوایی .

بز نر یا قوچی که از گلهء خود بگلهء

دیگری برای جفت گیری میرود .

مخلوط . مخلوطی از چند نوع گندم

یا مانند آن .

لفظی است زنده . وقتی بکسی گفته

میشود یعنی زودتر برو و محل را

ترك کن .

هزارپا . حشره ایست .

عدد هجده .

شن نرم .

ایستادن .

شن زار .

ستون چوبی که زیر چادر سیاه

میزنند .

مادر زن یا مادر شوهر . پدر زن .

یا پدر شوهر .

مادر زن . مادر شوهر .

نوعی آرداست که از گندم پوست

کنده تهیه میشود .

خانه بزرگ .

هه شه‌ری : هه شه‌ری . مرقی به

سۆز بۆ پهرین

هوشگ : به فیز . وشک

هوشگو : کس کس (بۆ سه‌گه)

هوشگه : شیربایج

هوشه : هه وین

هه‌فار : هه‌لمی ناو

هه‌فتیه : نۆستن . هه‌وتن

هه‌وفه : مۆه‌لکیشانی رۆ به ده‌زۆ

هه‌نیه‌کردن

هه‌وق : رشانه‌ود . بیق . هه‌وق

هه‌فان : حکایه‌ت . سه‌رگۆزشته

هه‌قیق : عه‌قیق

هه‌گکه : نه‌لهاکردنی گمان

هه‌گکه‌دار : ژنی هه‌گکه‌دار . ژنی

ناره‌زۆمه‌ند

هه‌ل : هیل

هه‌لل : هه‌ل . خوار

هه‌لاته : هه‌را و هه‌وار

هه‌لاته‌نه : هه‌وارکردن

هه‌لارویاشارو : باشه‌رۆکی بیستان

هه‌لاه : زه‌هر . جهۆریکه له زه‌هر

هه‌له‌په : ورتینه . هه‌لوه‌لا . هه‌له‌په

هه‌له‌پو : کاری به‌سۆد

هه‌نچه‌ر : خه‌یل

هه‌هلو : ره‌نجکیشانی به‌خۆزایج .

هه‌ولتی بیهوده

هه‌ولف : کونی گه‌وره . کونه‌لۆت

زن یا مردیکه میل زیاد بامور جنسی و شهوت را نی‌دارد .

متکبر .

لفظی است که با گفتن آن سگه‌را

وادار بحمله میکنند . کیش کیش

خشکه . اصطلاحاً هنگام ازدواج

خانواده‌ی پسر و دختر قبول

میکند که مبلغ معینی از طرف

خانواده‌ی پسر پرداخت شود که

شامل شیربها و تمام مخارج است

مایه پتیر .

بخار .

خوابیدن .

بند اندازی . زنان بصورت .

استفراغ .

حکایت . قصه .

عقیق .

تمایل شدید زن به امور جنسی .

زنیکه میل شدید بانجام امور جنسی

دارد .

دانه‌ی خوشبوئی است .

کچ .

فریاد . ضجه .

فریاد زدن .

هنگام تمام شدن خریزه یا خیار یا

این صدا مردم را اجازه میدهند .

تا بجا لیز بیایند .

سمی است .

هدیان .

کار بیفایده .

دوبین . احوال .

کوشش بیخود .

سوراخ گشاد . مانند سوراخ دماغ

زندان .
 تلاش زیاد . رفت و آمد . فراوان
 درکاری .
 تلاش زیاد و رفت آمد . زیاد برای
 انجام کاری .
 حمله .
 حمله بردن .
 حمله .
 چهارنعل . رفتن اسب .

میوه‌ای است . هلو .
 بستری برای کودکان است که آنرا
 از دو طرف با چهار ریسمان بند
 میخ یا دو درخت می‌بندند
 بطوریکه بتوان آنرا تکان داد تا
 کودک از این جنیش بخواب رود .
 لحظه . آن .
 البالو وحشی است و نام درخت آن
 (پرایک) است .
 تاخت گذاشتن .

کشت صیفی از قبیل ماش . نخود .
 ذرت .
 نوعی پشراست که آنرا بوسیله
 پوست نگهداری میکنند .
 پنرخیکی .
 ولگرد .
 دانه سیاه رنگی است مانند
 هسته خرما که بعنوان مسهل
 از آن مانند استفاده میشود .

هموار . دشت .
 رقیب . هم‌چشم .
 رقیب داره .
 همبازی .

هولندو : زندان . به‌ندبخانه
 هه‌لک : هه‌ول و رهنجی زور . هاتن و
 چون
 هه‌لگدوو : هه‌ولدانی زور .
 هه‌لپه‌کردن
 هه‌لانت : هه‌لمت . هیرش
 هه‌لانت‌برده : هیرش‌بردن
 هه‌لمت : هه‌لمت . هیرش
 هه‌لو : چوارنال . غاردانی‌به پرتاوی
 نه‌سپ
 هه‌لوو : هه‌لووه
 هه‌لوره : جولا‌ه‌ی مثال (هه‌لور
 به‌لور تمکامه)

ه‌لوم : ئیستا
 هه‌لونه : به‌لالوک .
 هه‌لونیا‌یه : هه‌لکوتانه سهر . هیرش
 بردن .
 هه‌لاره : هاونه‌چین . نه‌و شته‌ی له
 هاونه‌ده‌چیندرئ
 هه‌له : به‌نیری بیست . زاژی

هه‌له‌گه‌رد : به‌خوزاین . به‌لاش
 هه‌لیله : گیای هه‌لیله

هه‌لوار : هه‌لوار . باش . نه‌ختاین .
 ده‌شت
 هه‌لومال : هاونچاو . ره‌قیب . شو‌فار
 هه‌لومالدار : هاونچاوی . شو‌فاری‌کردن
 هه‌لمبازی : هاونباری

هومبهر : هاوگو . هاوبهش
 هومبیبی : هاوجا . ناوجا
 هومنا : هاوتا . هاوسهنگ
 هومچارشوو : دهسته خوشك
 هومچهش : هاوچاو . چاوهچاوگهر
 هومخهرج : هاوخهرج
 هومدهرد : هاودهرد
 هومدرس : هاوددرس . هاوبؤل
 هومدهس : هاودهس
 هومدل : هاودل
 هومدهنگ : هاودهنگ . هاونشین
 هومره : هاورئی
 هومریش : هاوهلزاوا
 هومزاد : ناوال . مهفال
 همزوو : هاورمان
 هومسا : هاوسبی . هاوسایه
 هومشهری : هاوشاری
 هومشووور : هاومشووور
 هومکور : هاوکار
 هومناسه : هاوکاسه . هاویباله
 هومکهلام : هاوقسه
 هممگل : ههرجار
 هممگرم : گرممان . گرم
 هممو : همومان . تویشه بهره
 همانه
 هممهونه : هاوخانج . هاویانه
 همهمیشه بهمار : همهمیشه هار اجوره
 گولیکه
 هولباف : خوناندن . ریاکاری
 هتا : هتا . هاوار . هانا
 شریك .
 دوزن که همسر دو برادرند .
 هم اندازه . هم وزن .
 دوزن که با هم دوست هستند و
 در تمام گردشها همیشه با هم
 هستند .
 رقیب .
 چند نفر که در خرج روزانه با هم
 شریك هستند .
 همدرد .
 همدرس .
 همدرست .
 رفیق . همفکر .
 ونس . همسین .
 رفیق .
 باجنات . دو مرد که شوهر دو
 خواهرند .
 جنی که بمقیدهء عوام با هر کس
 زاده و با او همراہ میشود .
 همزبان .
 همسایه .
 دو نفر که اهل یک شهرند .
 دو نفر که با هم مشورت میکنند .
 دوست . رفیق .
 دو نفر که در یک کاسه غذا میخورند .
 طرف صحبت .
 هر دقعه .
 قرضا .
 آنبان . کیسه ای چرمی است .
 هم مثل .
 نام گلی است .
 تظاهر .
 صدا .

هنا به ره سی : مه و دای دهنگی دۆگه سی

هنا سه : هه ناسه

هنا سه ره ش : هه ناسه ره ش

هه ناسه به د

هه ناسه که شپیه : هه ناسه کیشان

هه نه چه نه : نه نه چن . هه نه چن هه نه چن کردن

هه نه چه نه : هه نه چه نه

هونک : فینک

هه نه ک : گالته

هه نه کل : با خهل . شان . هه نه کل

هونه : یانه

هونه پا : کیشکچی مان

فاصله ای که دو نفر صدای بلند و

فریاد یکدیگر را بشنوند .

نفس .

کسیکه آهی سوزان دارد . بدنقوس .

آه کشیدن . نفس زدن .

ریز ریز کردن . گوشت پیاز و مانند .

آن .

ریز ریز شده .

خنک .

شوخی .

کتف . بغل .

اطاق . خانه .

خانه پا . کسیکه کارش پانیدن

خانه است .

خانه دار .

خانه نشین .

خواندنی .

خانهء جلو دست .

بخشنده . جوانمرد .

هر چیزی که در خانه تهیه میشود .

دوباره .

آن .

آوازی که برای تحقیر و تمسخر کسی

سر میدهند .

هوا . هوس .

طرفدار .

دور انداختن .

فریاد .

داد و فریاد .

پرت شدن .

طبقهء دوم عمارت . نوعی حق العمل

است که بابت فروش باری گرفته

میشود .

هونه دار : مالدار . خانه دار .

یانه دار . خانه خوی

هونه نشی : یانه نشین . خانه نشین

هه نه فی : بخویندریته وه

هونه و هه رد سی : ژوری به رده سته

هون ها وه : جوامیر . چاو تیر

هونه بی : خانه بی . خو مالج

هه نی : ئیستا . هه نه که . دۆباره

هو : نهو . هه

هاو : هۆو . پیاح

هه وا : هه وا و هه وهس . ئاره زۆ

هه وادار : لایه نگه

هه وادهیه : هه وادان . فزی دان

هه وار : هاوار

هه وار و داد : داد و هاوار

هه واهه رسه : هه لدران

هه وایی : ده لالچ . نیومی دوه سی

ساختمان

- هۆوجە : خەوجە . پتویست . نیاز
هور : هۆز تیز ههگه جهوال
- هۆوزبلسه : ددسته باچه بچ .
به په له کهوتن
- هۆزجهه : خورجیله . خورجه
هۆزسه له : جۆره جهواتیکه . جهواله
هۆرم : بیروزی . ودم
هۆوره : دهوره
هۆز : هۆز
هۆوس : ههوس . ئارهۆ . که لکه له
هۆوسه : هۆسه . که مارۆدان .
لابلوقه . بۆسه
- هوس : ههوشه ی خانج . خانۆ
هۆوش : هۆش . هۆش هۆش (بۆ کهر)
هۆشه : گوله گه نم یا جۆ
هۆشه چه : گولچنی په ریز
- هۆسه لی : خۆه لکیشان . لاف و
گه زاف
- هۆله : نه خۆشی پانپانۆکی و وازی رازی
هۆکاره : خۆ . ره وشت
هۆکار : قه چه . نه خۆشی
حه که دارتی . بچ برشت
هۆکی هۆکی : هه ل باز . رازا
- هۆگه : گاهرد
- هول : ترس . هۆلی لپهاتوه . وته ویره ی
دل
هۆلاره : شه لته ی کهر
- نیاز . احتیاج .
نوسی جوال دو طرفه است که برای
حمل گندم و جوو مانند آن بکار
میرود .
شتابزدگی . دستپاچگی .
نوعی (خورج) کوچک .
نوعی جوال است .
شگون .
اطراف و دور هر چیزی را گویند .
خانواده .
شوق .
محاصره .
منزل .
لفظی است برای راندن خر .
خوشه گندم یا جو .
کسیکه از خرمنی بچند خوشه
قناعت میکند .
لاف زدن . گرافه گوئی .
نوعی مالخولیائی که موجب میشود
کسی دریک تصمیم یا برجا نباشد
عادت . خوی .
کسیکه دارای مرض بی تصمیمی است
کسیکه نتواند در یک و تصمیم باقی
بماند .
سنگ بزرگی که غلطانیدن آن
مشکل است .
ترس . خیالی که همراه با ترس
باشد .
نوعی گاله است که برای حمل مشک
آب بوسیله خر از آن استفاده
میشود .

- هۆول بله كى : مه لپه هه لپ
هولنك : شل
هولنه : گيره ي خه رمان . كاري
بئنه نجام
هۆولي : جوانۆ
هه وهنگ : هاو نك . هاو ن
هه وهه : خاوه ن . خاوه ند . هاو
هۆوهه : هۆهه . هه بباو . حۆهه .
ده حوه ح
ههي : هه به . نه م
ههي ي : ريزي به ك دوای به ك
ههبال ههبال : ده به ده به بۆن
هه به نه : هه به ك هه س
هه چهي : نه و چه شه . نه و جۆره
هه بهر : له ماڵ دانستن . خانه نشيني
ههرد : هورد . ورد . به كۆله
ههرده : ورده . هورده .
ههرده رو : ماڵی مهال زۆر
ههتا : هه رتهستا . به كسه ر
هه رده ريز : ورد به
هه رده كاري : ورده كاري
هه رده هه لو : هه رين
هه رسومل : قوراله (جۆره به از ته كه
ده خورته)
هه يز : حيز . ناپاك
هه يز كرده : ره وان بوون راسته وه بۆن
هه يز هه : زك چۆن
هه يز هه : هه يز
هه يسه لات : هاوار كردن له بهر ژانسي
زۆر
هه يه فكه : به زۆ
هه يه هه ك : قاقا . حه كه حه ك
- شتا بزدي .
رقيق .
كوبان خرمين . كاري كه انجام آن
پر پيچ و خم و مشكل است .
كره مادبان .
هاون .
صاحب . مالك .
لفظي است براي راندين گاو .
هست . در لهجه (باپي) به معني (اين)
بكار مي رود .
پشت سر هم .
در بدر .
هه به كس .
هه نطور .
حضر . در مقابل سفر .
خرده . ريز . كوچك .
ريز . خرده .
كنايه از عائله زياد و فرزندان زيادي
كه جزء يك خانواده مي باشند .
قورا .
خورده ريز .
ريزه كاري .
در هه شكستن و درهم خوردن .
گياهي كه داراي به ازاست و به از
آن خوردني است .
ناپاك .
از جاي به خاستن .
اسهالي كه بر اثر خوردن غذاهاي
مختلف الهضم دست مي دهد .
خيك جاي روغن .
داد و فريادي كه به علت دردي شهيد
از كسي بانداست .
ليفه شلوار .
قهقهه .

هیل : هیل
هیل‌مارو : نای بهشی قاره‌پی

رنگ قهوه‌ای روشن .
گای که رنگ آن قهوه‌ای روشن
است و خال سفید بر پیشانی
دارد .

هیلو : عمباری دار و دره‌خت

هیهه : داری سوتاندن

هیوانه : دهردی گران

هیبیه : هدیبه‌ی . هدیهای (بو)

سرسامح)

محل انبار کردن هیزم .

هیزم .

درد شدید .

لفظی است که هنگام تعجب گفته

میشود .

- ی -

- یابو** : نه‌سپی نازه‌سهن . یارگیر . اسپیی که از نژادی اصیل بناشد .
- یارما** : بزکی نارو . ترۆزی
- یارو** : یارو . فلان
- یاس** : ترس . سام . پرسه
- یاسمار** : ترساو . تازیه‌دار
- یاغی** : یاخچ . چته . سه‌رچلتی
- یاغیگری** : یاخگیرتی . ریگری .
جهرده‌بیج
- یاشته** : ناوی چیاپه‌که له باشۆری
- روژاوای خوژم‌ئاباد**
- یاقوتی** : جوړه‌ترئی‌به‌که
- یاکه‌دیم** : جوړه‌کو‌تریکه . یاکه‌ریم .
قومرتی
- یال** : یال . موی‌ملی نه‌سپ . لو‌تکه
- یال** : نال . جنۆکه‌ی منالان
- یال‌برده** : نال‌بردن
- یاله** : کتوی‌هه‌له‌موت و توش
- یاهو** : یا‌هو . جوړه‌کو‌تریکه
- یای** : یاد
- یه‌تیم** : ژۆری بچۆکی هه‌نگ و شتی‌وا
- یه‌تیمچه** : خو‌راکی باینجان .
- یخ** : یخ‌کردن . ئیخه‌بو‌زن . ئیخ
- بوته‌ء خربزه و خیار و هندوانه و کدو .
- یارو .
- ترس .
- ترسان .
- سارق مسلح .
- باغیگری .
- نام کوهی مرتفع‌است واقع در جنوب غربی خرم‌آباد .
- نوعی انگوراست .
- نوعی کبوتر طوق‌داراست که کوچکتر از کبوتران معمولی‌است .
- موهای روی گردن اسب و خر و قاطر . تیفه‌ء کوه .
- آل . موجود افسانه‌ای که می‌کوبند زنان‌را در حال زایمان می‌کشند .
- آل‌زدن .
- قسمتی از بالای کوه که تیفه‌مانند و غیر قابل عبوراست .
- نوعی کبوتراست .
- یاد .
- خانه‌شاگرد .
- غذائی از بادمجان تهیه می‌شود .
- لغلی که بدان گوسفند یا بزرا از جایی دور می‌کنند .

یهخته : بارگیر ، یهخته
یهخچال : بهفردچال . جالو

اخته .
زمینی گودی که در زمستان آب بان
می بندند تایخ بندد و تابستان از
آن استفاده میکنند .

صندوقی چوبی و پایه دار
یدک

اضافی . لوازم اضافی

یهخدو : سندوقی داربنه

یهدهک : یهدهگ

یهدهکی : سه ربار . یهدهگج . شتی
زیاد .

یراق : باشکوی زین

یهرده : هازین

یهرزسه : به نرخ و بایخ

یهرسی : هازان . نهچنین

یهرسه : زورهان . پیر و کفته کار

یورغه : جوره غاریکی نهسپه

یرهق : بستنی ناش . کتیری نهسپ
و لاغ .

نوار چرمی است در زین اسب
آردکردن گندم و جو و مانند آن

لرزیدن

آردشدن

کنایه از پیری و ناتوانی

نوعی روش اسب است .

آلت تناسلی اسب و ولاغ . میخی

آهنی است در چوب محور

پروانه اسباب .

ساوی .

اره

ارهء دوبر

اره کشی . . کنایه از مشاخره .

ایست بین دو نفر که یکی میگوید و

دیگری پاسیخ میدهد .

این است

اسیر

اسیری

سبزکم رنگ

گریبان

یقه دریدن . گریبان چالکزدن در

مرگ کسی .

فراهم . آماده

آماده شدن جمع و جور کردن

کاری .

همدیگر

یکدانه یگانه . تنها فرزند .

یهروه یهر : هیچ به هیچ

یهرره : مشار

یهرره دوسهره : مشاری دو سهره

یهرره گه شسی : مشارگهزی .

جدقه چق . دهمه قزج .

یهسه : نهود

یهسیر : یهخسیر . دیل

یهسیری : یهخسیری . دیلیج

یهشهی : سهوزی کال . فستق

یهغه : بهرؤک . یهخه

یهغه درده : یهخه دادزین له مهرگی

شهریزیکا .

یهگاتیر : دهسختن . ناماده بون

یهگاتیر بیسه : یهگانگیر بون . ناماده ی کار

یهکتیری : یهکتیری . دیسان . همدیس

یهکله . یهگونه : تاقانه . کوزی تاقانه .

یهل : کولیجی ژنان

نیم تنهء . کوتاهی است که مخصوص
زنان عشايراست و اطراف آنرا
سکهء نقره میدوزند .

یهلخی : بهرہ للا . رہا . سہر بہست
یہنہ شگاو : پارچہ پارچہ
یہلہ : نالہی ٹہسپ

رہا . برہنہ . بدون قید و بند
پارہ پارہ
مرضی است کہ بر آلت تناسلی
اسب عارض میشود .

یہمہان : نہخوشی سندانی ٹہسپ

مرضی است مخصوص حیوانات کہ
اگر بان مبتلا شوند بیش از چند
ساعت زندہ نخواہند ماند و
مرضی داخلی است .

یہنو : ٹہوانہ

یہواش : ہتواش . لہسہرخو
یہواش رتہ : رویشتی لہسہرخو .
بہ ہیدی رویشتن .

اینہا
آرام . آہستہ
آرام رفتن

یوژنہ : بوسہی ہہوجاز و نیر

زہی است محکم کہ بوسیلہء آن
جفت و یوغ گردن گاوان را بہ
(دار) یا چوپ شخم زدن وصل
میکند .

یول : ویل . گیتز . گہلور
یونچہ : جؤرہ نالیکیکہ

گیج . افراد گیج را گویند
نوعی علف است برای خوراک
چہارپایان .

یہہس : ٹیفلیجی . شہپلہ

قسمتی از بدن کہ بہعلت درد شدیدی
حرکتش مشکل است .

یہ پارچہ : یہل پارچہ . سہرلہ بہر
یہ جا : یہل جج . یہ کدہست
یہ جانسی : شہ پلہ دار . جج نیش
یہ جایی : ٹیفلیج . گوج . کہفتہ

یک تختہ
یک جا
زمین گیر
مفلوج . زمین گیر

یہ چارہک : بیچارہ . سوالکہر
یہ چہش : بہ کچاو
یہ دہس : مرؤفی بہ کدہست . راست .

از اجزاء من و دہ سیراست
یک چشم
خالص . کسیکہ یک دست دارد

یہ راس : یہ کزاست . راستہ و ژاست
یہ ری : بہ کزؤ . یہل جؤر . یہل شتوہ

مستقیما . یکراست
یکنواخت . پارچہ ای کہ یک
رویہ است .

- یوساتی : به کساتی (راوهستانی دل) مرضی است که فوراً میکشد .
 سکتہ .
- یوسفره : به کسر . چاوتروکاندیتیک
 یوشورد : همیشه . به رده وام
 یوشه ممه : به کشه ممه
- یوتگوز : موکوز . سوربون له سهر
 یوتدل : به تبارہ . تلتیک . به کجار
 یوتله : به کجار . جارتیک
 یوتگر : به کگیر . ناماده . به کگرتو
 یولایی بییه : به کلائی بون . به کلا کردن
- یوتزو : له بز . له نکاو
 یوتزگی : به کجارتی . به کجاره کتی .
 جارتیک .
- یوراست . یک طرفه . مستقیماً
 لاینقطع . یک بند
 یکشنبه
- سمیخ . یک دنده
 یکبار
 یکدانه . یکبار
 آماده
- یکطرفه شدن . از بلا تکلیفی و
 سرگردانی راحت شدن .
 ناگهان . یکجا
 یکبار (۱)

(۱) لهم فرهنگۆ که یه . به رینۆسی فارسی نۆسراوده وه و لاتییه که شی له پالدا یه . . . متیش شاتم و به رینۆسی نویسی کوردی ، وشه و دهنگه کایم نۆسییه وه ، هه ویکی زۆریشم دا ، وهک چۆنه له دهنگه لۆرییه که ، ناوا بیت . نیاز خوازم نه که وتبیتمه نیو هه له ی زله وه .!

نویشکئی له بارهی ریژمانی لوژی یهوه *

بؤ ناسینی جوړی ته رکیسی واژه کانی لوژی ، جیی که لکه و (هه ندی) له و گراماتیکانه بؤ فیربقونی دیالیکتی لوژی ، پیویسته :

۱ - پیٹی (ب) که له دوایی چند وشه یه کی فارسییه وه به (ئهلف) هاتی و بزوینیش ته یی ، ئەوا له لوژیدا ، ده بی به (واو) :

(خواب) ده بی به (خه و - خاو)

(آسیاب) ده بی به (آسیاو) - (۱)

۲ - ئەو وشه دو پیٹی یانهی که له فارسییدا به (ب) کوتایح دی . له لوژیدا . ده گۆژی به (واو) :

(شب) ده بی به (شه و)

(لب) ده بی به (لیو - له و)

(تب) ده بی به (ته و - تاو) (۲)

۳ - زۆرجار (ئهلف و نون) ی فارسیش . له لوژیدا ده بی به (واو) :

(نان) ده بی به (نو)

(جان) ده بی به (جو)

(ران) ده بی به (رو) (۳)

* فەرهنگی لوژی - ۱۹۶۴ - حمید ئیزدی په نا .

۱ - هه مان شت له (سۆرانج) دا رۆده دا ، به لام له فۆنه تیک ده ربویشا توژی جیایان هه به ..

۲ - هه مان شت له (سۆرانج) دا

۳ - (سۆرانج) یه کهش و دک فارسیه که به . به لام ئەوه نادات به دهسته وه . که گوايه ئەم وشانه ، له بنه چه کا فارسی ئامیزن . . نا به لکو هاوبه شن .

۴ - ئەو وشە فارسیانەى كە بە (ئەلف و مېم) تەواو دەبن ، لە لوزېدا
(ئەلف)ەكەيان فۆى دەدرى :

(جام) دەبى بە (جم)

(شام) دەبى بە (شم)

(گام) دەبى بە (گم)

(پىغام) دەبى بە (په يغم) ^(۱۲)

۵ - هەندى وشە كە بە (خا) دەستى پى دەكەن ، لە لوزېدا (خا)پەكە دەبن
بە (ها) :

(خوردن) دەبى بە (هەردە)

(خوشە) دەبى بە (هوشە)

(خواستن) دەبى بە (هاسە) ^(۱۵)

۶ - ئەو وشە فارسیانەى كە كۆتايان بە (انه) دى، كە نوینەرى (بۆرى)ىكى
زۆر كورته ، لە لوزېدا (ئەلف)ەكەى لى لادەبرى و لە شوینی ئەو (و)
پەيدا دەبى :

(دانه) دەبى بە (دونه)

(شانه) دەبى بە (شونه)

(لانه) دەبى بە (لونه) ^(۱۶)

---

۴ - لە زۆر سوینا سۆرانیه كە لەگەل فارسییه كە يەك دەگریتەو .

۵ - جى گۆزكى پىتى زمان دياردەيه كە لە هەر زمانىكا بەرچاو و گۆى
دەكەوى .

۶ - سۆرانیه كە وەك فارسییه كە وايە ، لەتەك تەختى جياوازى لە
فۆنىتىك دەربزينا . . فارسەكانىش . بە تايبەتى (تەهرونى) يەكان .
وەك لوزەكان لەفرى دەكەن ، بەلام لەنوسىنا دەگۆزى .

۷ - ئەو وشە فارسییانهی که به (ئەلف و واو) دواییان دۆی له لوزیدا
(ئەلف) هکه فرۆی دەدرۆی :

(گاو) دەبۆی به (گۆو)

(ناو) دەبۆی به (نۆو) ^(۷)

(نیشانه‌گانی (تۆ) له لوزیدا)

له شیوه‌زمانی لوزیدا ، دۆ نیشانهی کۆ ههن ، که بریتین له (و) و
(یا) . له دووانه (و) هکه یان تاییه‌تی به بۆ کۆ کردنه وهی گیانداران .
(یا) به که یش له ئیوان گیاندار و بۆ گیان و ئەندامی له شدا ، هاوبه شه :

۱ - (و)

کۆ	تاک
کۆزۆ	کۆز
به‌چۆ	به‌چه
بۆزۆ	بۆز

۲ - (یا)

کۆ	تاک
داریا	دار

۷ - (به‌زدۆی به‌نا) ش ناچار بوه ، سه‌رتابای گرامهر و فهره‌نگه‌که له‌گه‌ل
زمانی فارسیدا به‌راورد بکا ، چونکه ئەم زمانه زمانی ره‌سمی ئیترانه .
خۆ نه‌شده‌گرا له‌گه‌ل دیالیکتیکی دیکه‌ی زمانی کوردیسا به‌راوردی
بکا ! گهر بکرایه و بلوایه من بیگومانم ده‌یکرد !!

دهستيا	دهس
چويا	چو
گويا ... (۸)	گو

(- نيشانهى بچوك كردهوه -)

نیشانه كانی بچوك كردهوه ، له شيوهى لوریدا بریتین له (یله) و
(چه) و (له) .

سهرنج : له م دیاردیهدا هاوجوتی نیشانهی بچوك كردهوهیه له سؤراتیدا .

[نیشانهی موبالغه]

نیشانهی موبالغه له دیالیکتی لوریدا ، بریتیه له (و - U) وهك :

شهرمۆ : زۆر شهرمن ۱۰۰

لهنجو : زۆر زوو زیریی ۲۰۰۰

سهرنج (۱) :

له موکریاندا (وون) به کاردههیتیری وهك :

(شهرمن وون) . له سؤرانیه کهدا (ن) وهك :

(شهرمن)

سهرنج (۲) :

دۆر نیه له (لجوج)ی عه ره بیهوه ، واتا (ئیلحاح که ره وه) هاتیی .

★ ★ ★

---

۸ - نیشانهی کۆ له فارسیدا (ها) یه .
سهرنج : هه ندی وشه ی تاک ، که دوا پیتیان له لوریدا دیار نیه ، له کاتی
کۆکردنا ، ئه و پیته ئاشکرا دهیی :
زه (زه ن) دهیی به (زه نو)

- راناوه گان -

(راناوه گانی مه فمولی پساو)

فارسی	سورانی	لوزی
بمن	وهمن - بهمن	ووم
بتو	وہتو - بہتو	وت
به او	وہئو - بہئو	وش
بما	وہمه - بہمه	ومو
بشما	وہتو	وتو
به ایشان	وہئوان - بہئوان	وشو
با من	دہ گهل من	وام
با تو	دہ گهل تو	وات
با او	دہ گهل ئو	واش
با ما	دہ گهل مه	وامو
با شما	دہ گهل تو	واتو
با آنها ... (۱)	دہ گهل ئوان	واشو

(۱) حەرفی ھەمراھی : ئەو حەرفەبە - لە فارسیدا - کە ئەگەل راناودا دێ و مانای ئەو دەگەبەنێ کە ئەو شتە ، یا ئەو کەسە لەگەل راناو دەبە . دیارترین حەرفیشی (با) یە ، کە لە کوردیدا ، بەرامبەر دەکەوێ نێ ، مەگەر ناکێم (دەگەل - لەگەل) نەین . . !

(راناوه کانی فاعیلی بساو)

لوری	سورانی	فارسی
مه	من	من
تو	تۆ	تو
ئو	ئەو	او
ئیمما	ئیممه	ما
شما	ئیتوه	شما
ئوتۆ	ئەوان	ایشان
مه	(ی) آ	مرا (۲)
توته	ئەتۆ ، تۆ	ترا
ئوتوته	ئەوی	اورا
ئیمانە	ئیممه	مارا

(۲) علامهتی مه فعلولی بن واسیته : ئەو کاتهیه - له فارسییدا - که راناو حالهتی مه فعلولی به خۆیهوه دهگری ، نیشانهکهیشی (را)یه ، که له کوردیدا چنگ ناکهوی ، مهگهر تهنیا (ی) جتی بگریتهوه ، وهکو :

مرا گهفت : به منی ووت
 مرا : منی
 ترا : تۆی
 اورا : ئەوی
 مارا : ئیممهی
 شمارا : ئیتوهی
 ایشانرا : ئەوانی

جگه له ویش (را) له زمانی ئیممهدا ، علامهتی فاعیلی بن واسیتهیه :

له ههولیتیری
 له جهولیتیرهوه
 له ههولیتیرا

شمارا	ٺهوانه	شومانه
ایشانرا	ٺهوانه	ٺونونه

(- ناوی نیشانه - رانای نیشانه -)

له لوژیلنا ، ناوی نیشانه شش ریژهی تاکی هیه ، که بهسه رستی دستدا ، دابهش دهکرتی :

۱ - دستهی (ٺلف) : دو ریژهی هیه یهك (کو) یان، هیه

۲ - دستهی (با) : دو ریژهی هیه یهك (کو) یان هیه

دستهی (ج) ، ٺهویس هر دو ریژهی هیه ، که هر یهك لهو دو ریژانه به جیاوازی (کو) دهکرتندوه و بریتین له :

(ٺلف) - لوژی سورانتي فارستی

۱- یه ٺمه این

۳- یینه ٺمه این

سه رنج : (کو)ی ههردوکیان (ینو = ٺهمانه) یه ، که چی فارسیه کهی (اینها) یه .

(بی) - لوژی سورانتي فارستی

۱- وه ٺهوه آن

۲- وهنه ٺهوه آن

سهرنج : (کۆی هەردۆکان لە لۆژیدا (وەنوو = ئەوانه) وه فارسییه کهی (آنها) یه .

(ج) -	لۆژی	سۆرانی	فارسی
۱-	ئێ	ئەمه	این
۲-	ئۆ	ئەوه	آن

سهرنج : (کۆی هەردۆکیان لە لۆژیدا (ئینو = ئەمان ، ئەوانه) وه فارسییه کهی (اینها و آنها) یه .
(ئوتۆ = ئەوان) فارسییه کهی (آنها) یه .

سهرنج : له لههجهی لۆژی (پایته) دا کار وا ده که ویتته وه :

سۆرانی تاک	فارسی تاک	لۆژی تاک
ئەوه	آن	هۆ
ئەمه	این	هی
سۆرانی کۆ	فارسی کۆ	لۆژی کۆ
ئەوانه	آنها	هۆتۆ
ئەمانه	اینها	هینۆ

(- نەونە یە پێی له سەر سهرفی کار -)

- ۱- چاوگی (هه نه = خویتدن) ه ، فارسییه کهی خواندن .
- ۲- ناوی کراوی (هه نه = خویتراره) یه ، فارسییه کهی (خوانده شده) یه .

(۱ - رابردوی نهواو - مطلق -)

لوزی	سورانی	فارسی
هه نه م	خویندم	خواندم
هه نی	خویندت (تو)	خواندی
هه ن	خویندی (ئهو)	خواند
هه نیم	خویندما	خواندیم
هه نیت	خویندتان	خواندید
هه نه ن	خویندیان	خواندند

(۲ - رابردوی گوازن -)

لوزی	سورانی	فارسی
هه نه ما	خویندومه	خواندام
هه نیا	خویندوته	خواندهای
هه نه	خویندویه	خوانده است
هه نیمه	خویندوما نه	خوانده ایم
هه نینه	خویندوتانه	خوانده آید
هه نه نا	خویندویانه	خوانده آند

(۳ - رابردوی دۆر -)

لوزی	سورانی	فارسی
هه نیم	خویندبۆم	خوانده بودم

خوانده بودی	خویند بۆت	هه نیت
خوانده بود	خویند بۆی	هه نی
خوانده بودیم	خویند بۆمان	هه نیو
خوانده بودید	خویند بۆتان	هه نیتو
خوانده بودن	خویند بۆیان	هه نین

(۴ - گانی حال (بمردهوام))

فارسی	سۆرانی	لوزی
میخوانم	ده خوینم	موهونه م
میخوانی	ده خوینیت (تو)	موهونی
میخواند	ده خوینتی (ئهو)	موهونه
میخوانیم	ده خوینین	موهونیم
میخوانید	ده خوینن (ئیهو)	موهونیت
میخوانند	ده خوینن (ئهوان)	موهونه ن

(۵ - کاری غایب)

فارسی	سۆرانی	لوزی
بخواند	بخوینی	۱ - بوهونه
بخوانند	بخوینن	۲ - بوهونه ن

(۶ - کاری ئیستا)

فارسی	سۆرانی	لوزی
بخوان	بخوینه	۱ - بهو تو
بخوانید	بخوینن	۲ - بهو نیت

(۷- کاری (بق))

له لوزتدا ، کاری (بیه - بووه) یه و له جتی (بودن - شدن) یهك
مانای هیه :

لوزی	سۆرانی	فارسی
۱ - نوچه بیم	لهوئی بۆم	آنجا بودم
۲ - راس بیم	راسته وه بۆم	بلند شدم

سه رنج : پیتی (بیم - ۱ -) به مانای (بودن) ی فارسی به ، (بیمی - ۲ -)
به مانای (شدن) ه ۰۰ له سۆرانیه که دا هه ر (بۆم) ه ۰۰ ره نگیتی سه رفی
ئه و فرمانه پتیو یست بن ۰

(۸- رابردۆی تهواو)

لوزی	سۆرانی	فارسی
بیه م	بۆم	بودم
بیمی	بوی	بودی
بی	بۆ	بود
بیم	بۆین	بودیم
بیست	بۆن (ئیهوه)	بودید
بیین	بۆن (ئهوان)	بودند

(۹- رابردۆی گوازن)

لوزی	سۆرانی	فارسی
بیما	بۆم (من)	بودام

بودای	بوت (تو)	بیه
بوداست	بووه	بیره
بوداین	بوتین	بیمونه
بوداید	بوی (تو)	بیستونه
بوداند	بون (ئهوان)	بینه

(۱۰ - بیستا)

فارسی	سورانی	لوزی
میشوم	دهبم	مووهم
میشوی	دهبی	موی
میشود	دهبن	موویه
میشوایم	دهبین (ئینه)	موویم
میشوید	دهبن (ئیه)	موویت
میشوند	دهبن (ئهوان)	مووهن

(۱۱ - حال)

فارسی	سورانی	لوزی
هستم	ههم	هیههم
هستی	ههی	هیی
هست	ههیه	هی
هستیم	ههین (ئینه)	هیههم
هستید	ههن (ئیه)	هیهید
هستند	ههن (ئهوان)	هیهن

(۱۲ - کاری ئیستا)

فارسی	سۆرانی	لوزی
باش	یه	بۆ
باشند	بین	بۆیت

(۱۳ - کاری غایب)

فارسی	سۆرانی	لوزی
باشد	بین	بووه
باشند	بین	بووهن

سەرنج : کاری (بۆ) له لههجهی پاپی و بالاگریوهدا ، له جی (بی) (و)یش دینن . . لیرهدا ته نیا نمونهی (و)ه که هاتوه :

(ئا - کاری رابردۆ)

فارسی	سۆرانی	لوزی
بودم	بۆم	ویدم
بودی	بۆی	ویدی
بود	بۆ	وید

(ب - کاری)

فارسی	سۆرانی	لوزی
بودایم	بۆین	ویدیم
بوداید	بۆن (ئیه)	ویدید
بوداند	بۆن (ئوان)	ویدهن

سەرنج (۱) : كاتەكانى تر ، لە شىۋەكانى تردا بىن فەرقن •

سەرنج (۲) : وشەيەك كە بە (نەك) تەواو بىن . لە لوزىدا بە (غەنە - گنە)
وہكو وشەكانى (جەنەك - سەنەك) • بە ھەمان شىۋەى سلىمانى كە
لەفزى (نەك) دەكرى وەك : (رەنەك - دەنەك - بەرەنەك) •

فهرهنگه کان

گهلی سوووم لهم فهرهنگانه وهرترتوه :

- ۱ - فهرهنگی عمید - فارسی - حسن عمید
- ۲ - فهرهنگی خال - ۳ بهرگئ - شیخ محمدی خال
- ۳ - فهرهنگی مهاباد - گیوی موکریانی
- ۴ - فهرهنگی کشتوکال - شیخ مارفی فهره‌داغی
- ۵ - دهستور و فهرهنگی زمانی کوردی عمره‌بی فارسی - علاءالدین سجادی .

☆ ☆ ☆

سوپاس ونوازشت

لهوانه‌یه گهر هاندان و هاریکاری ماموستایان (هه‌پمن - حه‌سه‌نی بانه‌یی - عبدالله حسن زاده نه‌بوایه ، له‌ته‌ک هه‌ندی براده‌ری دتسوژی تر ، لهم کار و پرۆزه‌یه دوا بکه‌وتایه . . . ! سوپاسیکی گهرمیییش سو کاک نه‌وزه‌جمانی زه‌نگنه که سه‌ره‌رشتی لهم قاموسه‌ی بوکردم :

نرخى (٤٠٠) فلسه

٢٠٠٠ دانه لهه كتيبه له چاپ دراوه
دهست پي كردنى له چاپ دان ١٠/١٠/١٩٧٨
لن بونه وه له چاپ ٣١/١٢/١٩٧٨

له كتيبخانه ي نيشتمانيدا
ژماره ١٦٧١ ي سالي ١٩٧٨ ي دراوه تي

A LAK AND LORR

DICTIONARY
HAMID IZADI PANAH

COMPARED OF COMMENTED UPON
BY
MAHMOUD ZAMDAR

1978

تاریخی ( ) فلسفه